

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

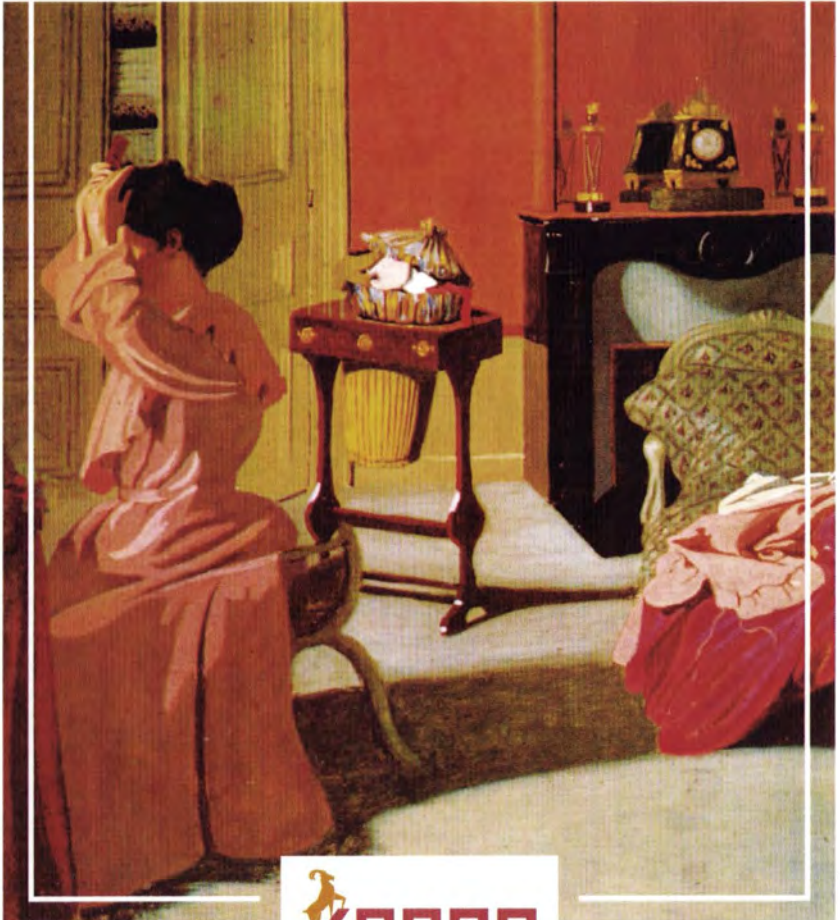
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

VASSAF BEY

 KAPRA

"Esendal kurulu bir zemberekle harekete geçen ve bundan dolayı da ister istemez suni ve kuklavari olmaktan kurtulamayan şahıslar ve vakalar yerine, önümüze gerçek olaylar, nefes alıp veren insanlar çizen, bir kelime ile bize belirli bir vaka anlatmaktan çok, önümüze başsız sonsuz bir hayat parçası seren ilk Türk hikâyecisidir."

Haldun Taner

Memduh Şevket Esendal'ın üçüncü romanı *Vassaf Bey*, 20. yüzyılın ilk yarısında toplumun yaşadığı büyük dönüşümün aile ve birey üzerindeki etkilerini ele alır. Esendal romanın odağına, Cumhuriyet'in yeni başkenti Ankara'daki bürokrat ve yüksek memur ailelerinin maddi ve manevi çıkmazlarını, yeni doğmuş küçük burjuva sınıfının ahlak anlayışını, Batılı ve geleneksel değerler arasındaki çatışmayı yerleştiriyor.

Yargıtaydan emekli bir babanın küçük kızı Perihan, evlenip bir hayat kurmak ister. Onun için toplum ve aile baskısından kurtulmanın tek yolu evliliktir. Herkes Perihan'ın bu arzusunu gerçekleştirmek için seferber olur. Perihan'ın yer yer histerik hâle dönüşen evlenme arzusunu okurken arka planda aksayan, açmazlara gark olmuş, kendini henüz bulamamış bir toplumsal oluşumun çarpınışlarına şahit oluruz.

"Konuşmalar" ve "Mektuplar" adıyla iki bölümden oluşan romanın ilk bölümünde karmaşık bir diyalog örgüsüyle yer yer tiyatro metnine yaklaşan bir üslup kullanılırken; ikinci bölümde, mektup tarzının olanakları kullanılmış, türlerin üst üste bindirilmesiyle teknik olarak edebiyatımızın emsal işlerinden biri ortaya konmuştur.

Vassaf Bey, tek kurtuluşu evlenip kabuğuna çekilmekte bulan genç kızları, mutsuz evlilikleri, çıkar temelli ilişkileri, otoriter babaların elinde harcanan hayatları farklı edebî türlerin imkânlarından da yararlanarak bir toplumbilimci titizliğiyle gözler önüne seriyor.

THG 6828645 ULK

/kaprayayincilik

ISBN: 978-625-8281-51-4

9 786258 281514

KAPRA
YAYINCILIK

VASSAF BEY / *Memduh Şevket Esendal*

EDİTÖR

Davut Yıldız

KAPAK GÖRSELİ

Félix Vallotton, *Saçını Tarayan Kadın*, 1900

KAPAK UĞULAMA

Repar Tasarım

SAYFA DÜZENİ

Oğuz Yılmaz

BASIM VE CİLT

Repar Dijital Matbaası

BASKI

Şubat 2023 - 1. Basım

ISBN

978-625-8281-51-4

SERTİFİKA NO

40675

*Kapra Yayıncılık,
Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır.*

*Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad.,
No: 5
34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 322 48 43*

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar
dışında metin ya da görseller
yayınevinin izni olmadan hiçbir
şekilde çoğaltılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://trantey.org>

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

(28 Mart 1884-17 Mayıs 1952)

Memduh Şevket Esendal 28 Mart 1884 tarihinde Tekirdağ-Çorlu'nun Papayani mahallesinde dünyaya geldi. Asıl adı Mustafa Memduh'tur. On sekiz yaşına kadar bu adı kullanmış, daha sonra da Memduh Şevket ismini kullanmaya başlamıştır. Ona Esendal soyadını İsmet İnönü vermiştir.

Altı yaşında İstanbul'a, dedesi Ahmet Efendi'nin yanına gönderilen Memduh Şevket, burada Gedikpaşa Mahalle Mektebine başlamıştır. Mahalle mektebindeki eğitimini tamamladıktan sonra Rehber-i Maarif Mektebine kaydolmuştur. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra Fevziye Rüştîyesine başlamış, oradan da Çorlu Rüştîyesine geçiş yapmış ve 1898 yılında buradan mezun olmuştur. 1901-1902 yıllarında Edirne İdadisinden mezun olduktan sonra İstanbul'a gelip Mülkiye Mektebine kaydolur. Maddi yetersizliklere babasının ölümü de eklenince buradaki tahsilini yarıda bırakıp Çorlu'ya geri döner. Bir yıl sonra da dayısının kızı Ayşe Faide Hanım'la evlenir ve bu evlilikten üç çocukları dünyaya gelir. Esendal memuriyet hayatına, İkinci Meşrutîyet'in hemen öncesinde Beşiktaş Reji (Tekel) Muhafaza Müdürlüğünde başlar.

Yazarlığından çok siyasi kimliğiyle tanınan Esendal, İkinci Meşrutîyet ve Cumhuriyet döneminde önemli siyasi görevler üstlenmiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde başladığı siyasi faaliyetlerini ölümüne kadar devam ettirmiştir. Muhtemelen Mülkiye Mektebindeki öğrencilik yıllarında İttihat ve Terakki'ye katılan Esendal, İkinci Meşrutîyet'in ilanından sonra dikkatleri üzerine çekmeye başlar. 1909 yılında İttihat

ve Terakki'nin İstanbul Heyet-i Merkeziyesine üye seçilir ve Esnaf Odaları mümessilliğine getirilir. 1918 yılına kadar sürdürdüğü bu görevi sırasında Anadolu'nun birçok yerine seyahatler yapar ve bu sayede Anadolu coğrafyasını ve insanını yakından tanıma fırsatı bulur. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, diğer İttihatçılar gibi, zor günler yaşamaya başlar ve kısa bir süre sonra da İtalya'ya kaçar. Millî Mücadele'nin başlamasıyla geri dönerek kurtuluş mücadelesine katılır.

Esendal, siyasi yaşamının önemli bir bölümünü hariciye memurluklarında geçirir. 1920-1924 yılları arasında, Ankara Hükûmetinin ilk dış temsilciliği olan Bakü'de Bakü mümessili olarak görev yapar. Burada Rusçayı öğrenir ve Rus edebiyatını inceleme fırsatı bulur. Özellikle Çehov'a olan hayranlığı ve Çehov tarzı hikâye tekniklerine yönelmesi bu dönemde başlar. Bakü mümessilliğinin ardından 1925 ve 1932 yılları arasında Tahran büyükelçiliği; 1933-1941 yılları arasında da Kâbil büyükelçiliği görevlerinde bulunur.

On yedi yıllık bu yurt dışı görevlerinden sonra yurda dönen Esendal, aktif siyasete atılır. 1941-1950 yılları arasında milletvekili olarak mecliste bulunur. 1942 yılında CHP Genel Sekreterliği görevine getirilen Esendal, özellikle 1943-1946 seçimlerinde Suut Kemal Yetkin, Nihat Erim, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl gibi şair ve yazarlardan oluşan genç bir milletvekilli kadrosunun meclise girmesine önayak olur. 1950 yılında milletvekilliği ve parti görevlerini bırakan Esendal 17 Mayıs 1952 yılında Ankara'da vefat eder.

Türk edebiyatında durum tarzı hikâye türünün en önemli temsilcilerinden olan Memduh Şevket Esendal toplam 286 hikâye, üç roman ve mektup, düşünce ve anı türünde pek çok esere imza atmıştır.

KONUŞMALAR

İki arkadaş. Biri genç bir kız. Yargıtay'dan emekli Hayri Hakveren'in kızı, yirmi üç yaşlarında Perihan. Sevimli, güzel bir kız. Öteki, gene o yaşlarda Behice adında güzel bir kadın. Ölmüş bir albayın kızı. Bankalardan birinin hesap işleri müdürü Nihat Akça'nın da karısı. İki yıllık evli. Sekiz aylık da bir kızı var.

Bir temmuz günü kuşluk saatlerinde, Ankara'nın Yenisehir'inde Nihat'ın Yuva Sokağı'ndaki evinde mutfağın yanındaki aralıkta konuşuyorlar.

Perihan diyor ki:

“Sen ama iç sıkacak kadar hamarat oldun artık!”

Behice güldü, “A, o nasıl lakırdı öyle,” dedi.

“İşte öyle... Hadi bırak şu ütüyü de konuşalım.”

“Konuş şekerim, benim ütümün sana ne zararı var?”

“Benim başım ağrır, hem burası sıcak.”

“Pencereyi açiver.”

“Canım banka müdürünün karısı ütü yapar mı?”

“Ya ne yapar? Aşçı kadın bizi beğenmedi gitti. Belkis da İnci'yi gezdirmeye çıktı. Sen benim yerimde olsan ne yaparsın?”

“A, bankaya telefon ederim, ‘Birini bul ütü yaptıracağım,’ derim. Bulsun, işi ne! Kendim de yatağın üstüne uzanır kitap okurum.”

“Oh, ömrüne bereket! Ya bankadaki kızar da çat diye telefonu kaparsa?”

“Adam sen de, çamaşırları toplar kolacıya yollarım, hem yıkar hem de ütülerler.”

“Parlak! Bunları yeni mi düşündün?”

“Hadi, hadi bırak şu ütüyü de konuşalım.”

“Konuş kızım. Benim ütümün sana ne zararı var?”

“Bu aralıkta mı?”

“Niçin? Dedikodunun en iyisi böyle yerde olur.”

“Benim dedikodu yapacağımı nereden biliyorsun?”

“Koca lakırdısı mı edeceksin?”

“Ederim ya... Benim başka düşündüğüm yok ki! Yavaş yavaş tiryakisi oluyorum. Bir yerde koca lakırdısı olmazsa içim sıkılıyor. Sen zavallı, onun tadını duymadan ütüye kavuştun, keyfin yerindedir.”

Behice güldü, “Darısı senin başına!” dedi.

“Bu Ankara’da Tezveren Dede de yok ki adak adayayım. Kâmuran bile koca buldu da ben bulamadım.”

“Hangi Kâmuran’ı söylüyorsun? Bilemedim.”

“Canım, Naci Beylerin evlatlığı yok mu?”

“Ha, onun adı Kâmuran mı? Kime varıyormuş?”

“Bir kaymakam bulmuş.”

“Kendi mi bulmuş?”

“Kendi bulmuş ya. Kaçacak bile olmuş da Naci Bey, ‘Biz verelim, hiç kaçma,’ demiş. Hanımı kızıyordu, ‘Tam işe yarayacağı çağa kadar besle, bıraksın seni kocaya kaçsın...’ diyor. Kız kaymakam koca bulur da kaçmaz olur mu? ‘Ben bile kaçırdım,’ diyecektim, kendimi tuttum.”

“Kaçtığı herif nasıl şey acaba?”

“Hiç fena değil. Biraz boyu kısarık ama Kâmuran’a göre koca. Kızı bir yere çıkarmazlar. Bakkaldan eve, evden bak-kala. Kız kocayı evle bakkal arasında buldu. Ben her gün sokak sürterim, tanımadığım kimse de yoktur, yüzüme tatlı bakana rast gelmedim.”

“Yok devenin başı! Kim bilir kaç yüz sulu herif bakıp sı-rıtmıştır.”

“Ama hiçbirini beni almaya kalkışmadı.”

“O da doğru değil, Cezmi seni istemedi mi?”

“İlahi Behice, söylediğin söze bak! Cezmi birine demiş ki: ‘Bu kız hoşuma gidiyor, vereceklerini bilsem gider ister-dim.’ Bunu kime dediği de belli değil. Bu söz Güzide Hala-mın kulağına gelmiş. Onu da kim getirmiş, o da bilmiyor. Ama herkese, ‘Cezmi Perihan’ı istiyor!’ diye yaydı. Cezmi de hiç aldırmadı. Sen de bunu kocaya istenmek mi sayıyor-sun? Beğendim doğrusu... Akıllı kızsın.”

“Helbet akıllı kızım ne beğenmiyorsun!”

“Beğenmem ya. Hadi bırak şu ütüyü de içeri gidelim.”

“Şimdi kocam gelecek, beni ütü yaparken görsün!..”

“Aile saadeti filminden bir sahne değil mi? Ayol herif hiz-metçiden hoşlansaydı bir ahretlik alırdı.”

“Ben kocamın yoluna saçımı süpürge ederim!”

“Kocan da süpürgeci hoşlanıyor desene!..”

“Hoşlanıyor da söz mü? Ölüyor, bayılıyor.”

“Ah ne olurdu, şöyle bir alık herif de ben bulsaydım.”

“Sen beğenip varmazdın ki.”

“Yalan değil. Ne yapayım alçak gönüllü değilim. ‘Olunca bir koca olsun,’ derim.”

“Bekle biraz da bahtın açılsın!”

“Ben beklerim ama yıllar beklemiyor.”

“Yıllar beklemiyor da, sen de koca karı oldun da, evde kaldın değil mi?”

“Eh, şimdilik kalmadıksa da yolundayız. Sıtkı Bey’in kız kardeşlerini düşün! Çirkin kadınlar da değil. Babaları varlıklı imiş. Kırıntıları, paraları da var. Kardeşleri de bunları beklemiş olacak. Çeyiz yapmışlar beklemişler. Görsen neler var. Kapılarını çalan olmamış. Evde bir temizlik, bir temizlik. Hem o evdeki besleme kız, hem de kendileri, yorulup hasta düşünceye kadar temizlik yapıyorlar. Allah vermesin! Evlerine bir misafir gitse arkasından bir temizlik. Korkmuyorum dersem inanma. Düşün, biri altmış yıl beklemiş, öteki de hiç olmazsa elli yıl. Giyinişlerine bakarsan belki bugün de bekliyorlar. Bu altmış yıl nasıl geçmiş? İşte benim gibi. Benim de geçiyor. Yıllar ne olacak geçip gider. Ben daha koca bulacağım diye, düşünür dururum.”

“Aman Perihan! Sen hep işi böyle azıtırısın. Daha yaşın yirmi bir, hemen kırk yaşına, elli yaşına girer Sıtkı Bey’in kız kardeşleri de olursun. Daha dur bakalım. Önde ablan var.”

“Yanlışın var. Benim yaşım dolu dolu yirmi üç. Kocaya da bu yıllarda varılır. Benim önümde dört beş yılım var. Bu yıllarda kocaya varamadın mı kendine bir iş aramalı, anladın mı? Sen ablama bakma, onu isteyenler çok oldu. Bugün de istiyorlar. Elinde işi de var. Kocaya varamazsa yargıçtır. Ben neyim? Hiç. Güzide Halamın her gün başının etini yiyorum, ‘Bana bir koca bul,’ diye. Açık söylemiyorum ya! O anlıyor. Ama bulunmuyor ki!”

“Bulunsa da bakalım varacak mısın?”

“Evet, varacak mıyım? Varmaya çalışacağım ama kim bilir, hoşuma gitmeyen bir adama da varmak istemem.”

“İstemezsen acele etme!”

“Sen kocaya vardın da ne rahat konuşuyorsun. Beni şimdi beğenmezlerse otuzundan sonra mı beğenecekler?”

“Birini tanısam kulağından tutup getireceğim!”

“Behice, akşam şeytanlar kulağıma neler söyledi biliyor musun?”

“Ne söyledi?”

“Şu Vassaf Bey beni almaz mı?”

“Hoppalaa! Bu da nereden çıktı? Baban yaşta adama mı varacaksın?”

“Ne olur?”

“Sen kaçırmışsın kızım, kendini büyük pabuçluya okut!”

“Niçin kaçırmış olayım? Cumhuriyet balosunda sen değil miydin, ‘Bu ihtiyara bayılıyorum!’ diyen?”

“Hay Allah cezanı versin, böyle demekle hemen o adama varmaya mı kalkarlar. Yakışıklı, temiz giyiniyor. Hoşuma gitti, ‘Ne güzel adam,’ dedim. Nezihe de arkasından baktı, ‘Yirmi yıl önce gelmiş,’ dedi. Senin adama kötü gözle baka-
cağın aklıma bile gelmedi.”

“Yediği naneye bak, kötü gözle baktım da ne yaptım?”

“Daha ne yapacaksın, kart, yetmiş yaşında adama göz koymuşsun!”

“Ya siz, ortalığın körpe çocuklarına göz koyuyorsunuz ya!”

“A, Allah’tan kork, ben kimin genç çocuğuna göz koydum?”

“Ha, unuttun değil mi? Neydi o dazlak kafalı şair?”

Behice güldü, “Ah evladım,” dedi, “Aziz olacak ayol! Pek de şeker şeydi.”

“Ya Nezihe’nin yelken kulağı!”

“Şeyda!”

Perihan orada bulduğu bir sandalyeyi çekip oturdu. Lise-
de tanıdıkları çocukları hatırlayıp gülüştüler. Sonra bir aralık,
söz yeniden Vassaf Bey’e döndü. Perihan, eğer alırsa Vassaf
Bey’e varmayı iyice aklına koymuş, “Ben,” diyor, “genç bir
kocaya varıp onunla uğraşamam.”

Behice de bunu anlamıyor, “Canım, herkes genç kocaya
varıp da ne uğraşıyor?” diyor.

“Ne uğraşıyoru var mı? Senin evin var mı? Yok. Kocanın
da yok. Bir ev kurmaya çalışacaksınız. Kız büyüyecek, arka-
sından biri daha...”

“Yanlışın var. Bizim evimiz kurulmuş. Her şeyimiz de
var. Ama kira evi imiş. Eh, olsun, oturup günümüzü geçirir-
yoruz ya. Hiç ev kurmayı düşündüğüm yok!”

“Sen düşünmezsin de ben düşünürüm. Senin kocan bir de
gezginci olsa? Bugün burada yarın bilmem nerede?”

“Eh, sen de gezginci olanına varma!”

“Yarın kocan da havalanır, başlar seni asmaya!”

“Asacağı var, asmayacağı var.”

“Hiç asmayacağı yok. Bir kadın alıp da başka kadın yüzü-
ne bakmamış bir tek erkek göstersen!”

“E, azacak olunca senin Vassaf Bey de azar.”

“Onun azacağı mazacağı kalmamış.”

“E, onu da koca mı sayacaksın?”

“Koca ya. Bizim memleketimizin en akıllı en hatırı sayılır
adamlarından biri.”

“Kocalık akılla mı? Sen de saçma söylemesene!”

Burada iki arkadaş arasında gizli kalacak bir konuşma
oldu. Bu konuşmanın sonunda Perihan diyor ki:

“Ben her şeyi hesaba katarak ona varacağım, ben de ona genç bir erkek diye varmıyorum ya!”

“Canım böyle saçma şey olur mu?”

“Niçin olmasın? Şimdi kocam var mı? Oturuyorum ya. Her kadın bir erkekle mi yaşıyor? Güzide Halam yirmi beş yaşında dul kalmış, bir daha da erkek yüzü görmemiş. Ne olmuş?”

“Sen onu halana sor.”

“Hiç sormam. Gül gibi yaşamış. Daha da yaşayacak.”

“Hem bakalım böyle yaşamayı o adam ister mi?”

Perihan düşünceli, “Evet, dedi, “onu bilmiyorum.”

“Bu kadar yıl bekâr yaşamış, şimdi evlenir de rahatını bozar mı?”

“Ben onun rahatını bozmam ki.”

“Canım Perihan çocuk musun? Bir adamın evine genç bir kadın girer de rahatı bozulmaz olur mu?”

“Beni anlayıncaya kadar belki rahatsız olur. Sonra idare ederim.”

Bu konuşma uzar giderdi. Behice’nin kızını getirdiler, ikisi de çocuğu sevip okşamaya başladılar, sonra Nihat geldi. Perihan’ı yemeğe alıkoymak istediler, Güzide Halasına gideceğini söyleyip ayrıldı.

Yaprakların sararıp da dökülmedikleri, güneşli, ılık bir güz gününde öğleden sonra, Yenişehir’den Fidanlık’a inen yolun başında Perihan, Vassaf Bey’e rast geldi. Durup konuştular. Vassaf Bey kızdan nereye gittiğini sormuş olmalı ki Perihan, “Güzide Halama gidiyorum,” dedi. “Evde oturmaktan sıkılıyorum. Sabahleyin de Güzide Halamda idim, şimdi de gene oraya gidiyorum. ‘Ne var ne yok?’ diye soracağım. Yeni

bir şey olmadığını biliyorum ama gene soracağım. Sonra da somurtup oturacağım. Yapacak esaslı bir dedikodu bile yok. Can sıkıntısından düşüp öleceğim diye korkuyorum.”

Vassaf Bey gülümsedi, “Çok sıkılmışsınız,” dedi.

“Ya, bilmezsiniz ne kadar üzülüyorum. Hiçbir işe bakamıyorum. Bizim ev tasa kuyusu gibidir. Annem zararsız dedikodu yapmayı bilmez. Birini çekiştirecek olsa kıyasıya söyler. En sevmediği de Güzide Halamdır. Hiçbir sözü yoktur ki bir ucu Güzide Halama dokunmasın. Ben de halamı çekiştirdiğini istemem. Ağır söylerim, sonra odama çekilir ağlarım. Babamla oturup konuşuyorduk, iyi idi. Siz onu bu yakında görmediniz değil mi? Aman korkunç bir politikacı oldu. Üç beş emekli Sabri Beylerde toplanıyor, ortalığı düzeltiyorlar. Bir gün Sabri Beylere uğrasanız dinlersiniz! Geçende, ‘Yeni Parti gelirse bütün emeklileri saylav seçtireceklermiş!’ dedim, bana kızdı, ‘Mebuslukta gözü olanın gözü çıksın,’ dedi. ‘Aaa, Allah saklasın, yaşımla dolunca ben bile adaylığımı koyacağım,’ dedim. ‘İnanırım,’ dedi, ‘Bundan sonra iyi gün göreceğiz ya!’ Çekildi, odasına gitti. Ondan beri benimle politika konuşmuyor. Dün gece ben halamda idim, ablama hükûmeti çekiştirmiş.”

Biraz sustuktan sonra Perihan, Vassaf Bey’den sordu, “Siz nereye gidiyorsunuz?” dedi.

“Hiç, akşam gezintisi.”

“Ben de gelsem sizi rahatsız eder miyim?”

“Aman rahatsızlık ne demek. Aranıp da bulunamayan bir arkadaş!”

Fidanlık’a doğru yürüdüler. Vassaf Bey bir lakırdı açtı, ablasını sordu:

“Doğru mu, Neriman Hanım evleniyormuş?”

Perihan, “Evet,” dedi, “bizimkilerin gönülleri olursa. Ama sağ olsun babam hiç halden anlamaz. Kocaya varıp hu-

kukçuluğu bırakmasından korkuyor. Ablam hukukçu olmak, çalışmak istemiyordu. Babamın hatırını kıramadı. Bizim erkek kardeşimiz olsaydı ablam kurtulacaktı. Şimdi ablam babasının yerini tutacakmış! Orhan, ablamı istiyordu, babamın bu tutarağının farkında değil, ‘Ben karımı işe yollamam!’ demiş. Onu işitince ne yaptı yaptı işi bozdu. Oğlanı evden kovmadı ama kovmuşa döndürdüler. O da gitti, Hamdi Bey’in kızını aldı. Ablam çok üzüldü. Babama kızdı! Ağladı. Şimdi bu Bedri çıktı. Çirkin adam ama çirkin de olsa ablam varacak. ‘Ben hâkim hanım olup evde kalmak istemiyorum, Bedri’den daha iyisi çıkacak diye de bekleyemem. Ben bu meslekte kadınlığımı kaybediyorum,’ diyor.

Geçende Nermiye Hanımlarda lakırdısı açılmış, ablam da sinirlenmiş ‘Verirlerse verirler, vermezlerse ben Bedri’nin evine gitmeyi de bilirim. Ben yargıç margıç olmak istemiyorum, ben kocaya varacağım!’ demiş. Orada bulunanlar da bu sözü dedikodu yapmışlar. Sizin işittiğiniz bu olacak.”

Vassaf Bey, “Evet, bu olacak,” dedi. “Bir kaçmak sözü vardı.”

“Boş laf. Kaçacağı maçaacağı yok. Ben ablamı bilirim. Oturur ağlar. Babam da kös dinlemiş; ablamın kaçamayacağını da bilir. Ben, ‘Kaç dedim, nasıl olsa işi bırakacaksın. Birkaç gün darılır gene barışırlar.’ Ablam hiç sesini çıkarmadı. Ablam gibi kadın, hukukçu olacak da ben de göreceğim. Her akşam eve hasta gelir. Yalnız ablam da değil, benim tanıdığım işleyen kadınların çoğu böyle. Ama ne yapsınlar, para hatırı için çalışıyorlar. Karı koca çalışanlar içinde ayda bin iki yüz lira alanlar var. Kimi de kocasından ayrılmış ne yapsın çalışıyor. Ablam bunların hiçbirisi olmak istemiyor. Dayanamıyor. Rengine bakıp korkuyorum. Babam tutturmuş, kızı hukukçu olacak.”

Vassaf Bey gülümsedi. Perihan sözüne biraz aralık verdikten sonra, “Aman,” dedi, “Bu kadın olmak ne kadar güç.”

Vassaf Bey, “Ne gibi?” diye sordu.

“Güçtür ya! Bir kız için kolay mı? Ya kocaya varmayacağım diye karar verip hiç ummamalı, öyle olursa rahat. Ama herkes kocaya varıyor, siz de varacaksınız. Bekleyeceksiniz ki, o adam bir köşeden çıkıp sizi istesin. Beğendiğiniz, umduğunuz bir adam olabilir; ama o sizi beğeniyor mu, istiyor mu? Bilemezsiniz. Sonra, insan ne kadar görgülü olmalı ki o adama varırsa yaşayabilecek mi anlasın. Yaş da beklemez. Kendinizi güzel bulursunuz, eh kendinize göre... Ama bu güzellik geçer. Bir günde insan değişmez ama bu bir gün değil, beş gün değil, bir ay değil. Yıllar... Ben şimdi evde oturamaz oldum. İİep bunu düşünüyorum. Düşününce de sıkılıyorum. Ateş basıyor. Haydi Güzide Halamlara. Yahut Behice’ye. Kadın olsanız da görseniz ne kadar güçtür.”

“Kadın değilim, evlenmeyi de hiç denememiş olmakla beraber söylediğiniz güçlüğü anlıyorum. Ne yapmalı? Bir kolayımı arayacaksınız. Tanıdığımız bu kadar kız evlendi; oturuyorlar. Hepsi istedikleri kocalara düştüler mi? Bilinmez. Ama uyuştular, oturuyorlar, olup gidiyor.”

“Dediğiniz gibi, şöyle böyle bir adam karşılarına çıkmış olanlar ne yaparlar?”

“Tuhaf... Çıkmalı idi. Tam istediğiniz gibi olmasa da az çok beğeneceğiniz biri olmalı idi.”

“Oldu. Almadı, bugün de vardır ama almaz.”

“Almaz mı? Niçin? Sordunuz mu?”

“Sormadım ama bilirim.”

“Evli mi?”

“Aaa, evli olsa beğenir miyim? Hiç evlenmemiş.”

“Öyle ise sizi almaması neden? Belki parası yok.”

“Var. Her şeyi var. Evi de var.”

“Anası, kız kardeşleri...”

“Yok. Kimsesi yok.”

“Tuhaf... Adını bana söylemek istemez misiniz?”

“Sıkılırım.”

“Bu delikanlı ne iş yapar?”

“Delikanlı değil, yaşlı bir adamdır.”

“Yaşlı mı? Kaç yaşında?”

Perihan dudak büktü, “Bilmem,” dedi, “Siz yaşta olmalı.”

Sonra biraz kızarıp başını öteye çevirdi.

“Ben yaşta mı? Hmm...”

Vassaf Bey biraz şaşırmış gibi oldu. Sonra Perihan’a bakarak, “Şaka etmiyorsunuz ya Bayan Perihan?” diye sordu.

“Sizinle böyle şaka edebilir miyim?”

İkisi de sustular. Birkaç adım yürüdükten sonra Vassaf Bey, “Demek bu adamın sizi almayacağını sanıyorsunuz?” diye sordu.

“Öyle sanıyorum.”

“Evet, anladığım doğruysa, ben de bu adamın sizi almayacağını sanırım.”

Perihan sanki üstünden bir yük kalkmış gibi biraz gülümseyerek, “Ben size demedim mi?” dedi.

“Almamakla da yanlış bir iş yapmış olmaz.”

“Evet, yaşımı küçük bulur, birçok şeyleri bilmediğimi, sonradan öğreneceğimi sanır, herkesin dilinden korkar yahut beni beğenmez. Bunlar değil mi?”

“Beğenmesine beğenir ya... Yaşlı değil, ölüm döşğinde de olsa gene beğenir; yalnız, böyle bir evlenmeyi yakışsız bulur.”

Perihan başını kaldırdı, Vassaf Bey'e baktı, biraz sertçe sordu:

“Neden yakışksız oluyormuş?”

“E, yakışksızdır ya! İlk o adam evlenip aile kurmak günlerini geçirmiş olduğunu bilip son yıllarını bucağında hoşça geçirmenin yoluna bakmalı. Bayan Perihan da kendine yaraşan genç bir erkeğe varmalı.”

Perihan, “Evet,” dedi, “O adamın da böyle düşüneceğini şimdi anladım.”

Vassaf Bey:

“Siz bu düşünceyi yerinde bulmuyor musunuz?”

Perihan, “Bulmuyorum,” dedi. “Bir genç adamla evlenmek benim için o kadar istenilecek bir şey mi? Yaşamayı birlikte öğreneceğiz, ama ne dövüşlerle... O olgun genci nerede bulacağız? Hadi bulduk, kafa dengi olacak mı? Hadi kafa dengi de oldu; bir ev kurup yerleşmek için bir ömür uğraşacağız. Ne üzüntüler, ne gözyaşları... Feriha, Hakkı Bey'in Feriha'sı, tanırırsınız. Genç birini buldu, şimdi oğlan tutturmuş: ‘Baban bizi İsviçre’ye yollasın, dil öğrenirim, hukuku da orada bitireyim,’ diyor. Gece gündüz kızın başının etini yiyor. Babası kızına, ‘İstersen ayrıl!’ demiş, ‘Beş on param varsa geride üç çocuğum daha var.’ Feriha babasını haklı buluyor, kocasından da ayrılmak istemiyor. Oğlan fakülteyi bitirdikten sonra da bir seçkin adam olamayacak. Görgüsüz, toy bir şey. Bana sorarsanız karısı ondan çok daha anlayışlı bir kadındır. Bu delikanlı yontulup adam olur mu? Belki olur ama kaç fırın ekmek ister. Benim Kâmuran diye bir arkadaşım vardır, siz tanımazsınız. Geçen yıl İrfan Raykan'ın oğluna verdiler. Oğlan hem kumarcı çıktı hem de daha başka yolsuzlukları varmış. Bir de çocukları oldu. Genç kocaya varan kadınlar rahat ederlerse ancak yaşlandıktan sonra rahat ederler. Bu, dünün bugünün işi değil. Eskiden de böyleymiş. Güzide Halama sorsanıza! Size kocasını anlatsın. Ne Arap

halayık hikâyeleri, neler... Benim beğendiğim adam böyle mi? İyi giyinir, temiz, kibar. Evi barkı var, döşeli dayalı. O beni alsa, birçokları kıskançlıklarından çatlarlar. Yoksa genç adam çok... İşte ablamın Bedri'si. İyi adamdır. Yüz kırk beş kilo imiş. Karyolaları çökerten bir koca. Yemeğini yer, oturduğu yerde de uyur. Genç adam! Ablamla sinemaya gitmişler, orada da uyumuş. Daha Bedri'ye gelinceye kadar da nelerimiz var! İclâl Hanım'ın kızının vardığı delikanlıyı gördünüz mü?"

"Görmedim."

"Yazık görmeli idiniz... Yakışıklı gençtir. Yakında da ayrılacaklar. Bir evli kadını ayartıp kaçırmış. Bunlar buyurduğunuz genç kocalar."

Vassaf Bey güldü, "İyi örnekler seçiyorsunuz," dedi.

"Seçmiyorum. Siz genç koca dediniz de tanıdıklarımı söylüyorum."

"Bu örnekler bulunabilir. Öğüt almak için, bir yaşlı arkadaş gibi bir koca belki iyidir ama çılgınlık etmek de hiç işe yaramaz. Yahut çok yakışksız olur. O sevişmeler, darılmalar, kıskançlıklar olmayacak mı? İnsan böyle yaratılmış."

"Hiç öyle yaratılmamış!"

Vassaf Bey üstünde durmadı, "Yahut sonradan olmuş," dedi.

"Evet sonradan olmuş, hiç de iyi olmamış. Gençliğin çılgınlığı yılla değil ayla ölçülüyor. Bir yaşlı adama varır, o çılgınlığı da yapmamış olursunuz. Ne olur? Adam ölür mü? Yahut kocaya hiç varmazsınız."

"Ama varılmak da isteniliyor."

"Belli ki isteniliyor, varmak da iyidir ama varmazsa da adam ölmez."

“Ölmez ama varmak iyidir. Varınca da uzun yılları birlikte yaşayacağı, birlikte bir aile ocağı kurabileceği bir adamla evlenmeli.”

“Doğru. O adamı bulmalı, o yuvayı da tezce kurabilmeli de sonra da safasını sürmeli.”

“Kolaydır demiyorum ama ne yapmalı ki insanların yapabildikleri budur.”

“Bu da doğru. Bu insanlardan birinin karşısına yaşlı bir adam çıkarsa o adamın da kurulu düzeni, emin bir yaşayışı olursa ondan istifade etmemeli mi? Yaşlıdır diye!”

Vassaf Bey gülümsedi:

“Az buz da yaşlı değil... Perihan Hanım, yanılmıyorsam, o sizin yaşlı dediğiniz adam, eğer gününde evlenseydi kızı sizden de büyük olurdu.”

“Evlenseydi olurdu; evlenmemiş olmamış. Evde bir görümce olsaydı ben de ona varmazdım. Bundan ne çıkar?”

“Sizi anlamak kolay değildir. Bana yaşlı bir adamın genç bir kız alması, yaşlı bir bayanın genç bir delikanlıya varması kadar, nasıl diyeyim, uygunsuz gelir.”

“Doğrudur. Ben de yaşlansam genç bir erkeğe varmam! Erkekle kadın bir mi? Siz sanıyorsunuz ki genç kadınlar yaşlı erkeklerden hoşlanmazlar. Erkeğine göre. İyi, seçkin, temiz, herkesin saydığı sevdiği bir erkeğe isteyerek varabilirler. Genç, güzel delikanlılar var ki ben onlardan öğreniyorum. İşte biri Halim Bey’in oğlu. Tanıyorsunuz değil mi?”

“Tanırım.”

“Nasıl, güzel delikanlı değil mi? Ben konuşmak bile istemem. Bana iğrenç gelir. Benim gibi birçokları da ondan hoşlanmazlar. Ama gençtir, güzeldir işte. Benim beğendiğim yaşlı adam için kadınların ne düşündüklerini söyleyebilirim. Geçen Cumhuriyet balosunda Behice onun için ‘Yirmi yıl

geç kalmalıydı,’ dedi de, Mürüvvet ‘Evli olmasaydım baştan çıkarırdım,’ dedi. Orada bizim yanımızda duranlardan bir Hanım ‘Ben evli de değilim!’ dedi de ona ‘Ne duruyorsun, baştan çıkarsana,’ dediler. Bu sözler şakadır, ama oradakilere bu şakayı yaptıran bir duygu da vardır.”

Vassaf Bey güldü, “İhtiyara son gürlüğü verilmiş deseneze,” dedi.

“Son gürlüğü mü, ne dersiniz deyiniz.”

Biraz sustuktan sonra Vassaf Bey, “Sizi dinlerken bu ihtiyara acıyorum,” dedi.

Perihan, “Niçin?” diye sordu.

“Size ‘olmaz’ demek çok güçtür.”

“E, demeysiniz...”

“Ama ‘olur’ demek daha güçtür.”

Perihan güldü.

“Ben size söylemedim mi? Onun beni almayacağını biliyordum. Sizi bu sözlerimle yormamalı idim. Bugün sinirli miyim neyim?”

Sözü değiştirdiler, uzunca bir gezintiden sonra mahallelerine döndüler.

Vassaf Bey’le yapılan bu gezintinin ertesi günü gene öğleden önce Perihan, Behice’ye uğramıştı. Vassaf Bey’le aralarında geçen konuşmayı Behice’ye anlattı.

“Dün,” dedi, “Biz Vassaf Bey’le bir gezinti yaptık.”

Behice, “Ne gezintisi?” diye sordu.

“Hiç... Bayağı gezinti. Güzide Halama gidiyordum, yolda rast geldim.”

“İImm...”

“Birlikte yürüdük.”

“Nerelere gittiniz?”

“Cebeci’ye doğru. Sonra Konservatuvar’dan döndük, Sağlık Bakanlığından buraya geldik.”

“Epeyce yol. Yorulmadınız mı?”

“Yorulmadık. Konuşmamız ateşli idi.”

“Yaa! Neler konuştunuz?”

“Sorma... Vassaf Bey’e beni almasını söyledim...”

“Nasıl almasını?”

“Basbayağı... Bir erkek bir kadını nasıl alır?”

“Destur... Üstüme iyilik sağlık... Şaka mı ediyorsun?”

“Valla söyledim!”

“Nasıl söyledin ayol! Utanmadın mı?”

“Utandım ama söyledim.”

“Yaşlı başlı adama...”

“Yaşlı başlı olmasaydı söyleyebilir miydim? Genç olsa adamı maskara eder.”

“E, ne oldu? Alıyor mu?”

“Almıyor. Ben kandırmaya çalıştım ama kanmadı.”

“Keşke hiç söylemeseydin.”

“Almayacağını da biliyordum. İçimde bir düğüm gibi kaskatı kalacağına söyleyivereyim dedim.”

“Sonra da gidip yolunu kestin değil mi?”

“Yok, rast geldim.”

“Hadi hadi. Ben seni bilmem mi?”

“Aman ne çürük yürekliisin Behice. Kessem ne olurdu ama kesmedim diyorum.”

“Gecelik külahıma anlat. Sen bir numaralı kart erkek düşmanısın. Adam senden korkmuştur.”

“İhtiyar kurt... Hiç korkar mı? Gözleri boncuk gibi parlıyor. Şimdi düşündükçe kızıyorum. Alsa beni ne olurdu? Yumuşamadı bile... Ne güzel evi var. Kurulur otururdum. Hem ben bu üzüntüden kurtulurdum, hem de o rahat ederdi!”

“Orası pek belli değil!”

“Niçin?”

“Canım yaşlı adam genç karı alır da rahat eder mi?”

“Düşündüğün şeye bak. Ben genç kız isem, Güzide Halamın dediği gibi gözü açılmadık sığırcık yavrusu değilim ya! Azgın bir şey olsaydım ben de şimdiye kadar birini bulurdum. Benim yaradılışımda yok. Kocamın yaşına uymayacak çılgınlık edecek değilim. Bunların hepsini de ona anlattım.”

“E, Perihan sen sahiden çıldırmışsın! Bir erkekle böyle şeyler konuşulur mu? Utanmadın mı?”

“Utandım utanmasına ama gene de anlattım. Ona varıyorsam, yaşlı bir adama varmanın ne demek olduğunu elbette biliyorum. O da yaşlı olup da elden ayaktan düşmüş değil ya? Hem olsa bile şimdi nasıl oturuyorum? O kadar dul kadınlar nasıl oturuyorlar? Derli toplu bir evim olurdu, akli başında bir kocam... Ben Vassaf Bey’i düşündükçe kendime hiç yabancı bulmuyorum. Akılsızlığına doymasın!”

“Belki daha düşünür...”

“Belki.”

“Bir gevezelik etmez mi dersin?”

“Kim? Vassaf Bey mi? Hiç sanmam. Öyle adam değildir. Ama ederse ne olur? Perihan bana varmak istedi ben alma-

dım diyecek. Bana söylese gülerim. ‘Öyle bir şey oldu ama kim kimi istedi bilmem,’ derim. Herkes bana inanır.”

Behice biraz düşündükten sonra, “Araya birini koymalı idin, daha iyi olurdu,” dedi.

“Hiç iyi olmazdı. Araya kimi koyacaktım?”

“Senin yerine ben üzülüyorum.”

“Hiç üzülme. Belki söylemesem daha iyi olurdu. Ama içimde bir diken batıp duracaktı. Kibar adam, zarif adam diye özendim ama olmadı.”

“Neyse yapmışsın. Bunları bırak da adamakıllı bir koca bulup varmana bak!”

“Behice böyle söyleyip beni kızdırma! Adam gibi birini buldun da varmadım mı? Hani kocan birini buluyordu?”

“Buluyordu ama adamı Amerika’ya yolladılar. Kocam ne yapsın?”

“Ben ne yapayım? Onu Amerika’ya yolladılar, ötekini cehenneme yolladılar. Ben kocayı nereden bulurum. Güzide Halam birini bulacaktı, söyledi söyledi, sonra onun da lakırdısı kesildi. Vassaf Bey’i de ben buldum, herif almıyor. Ne yapacaksın? Zorla varacak değilim ya! Kısmetim kapalı.”

“Canım daha dur bakalım. Hemen ‘kısmetim kapalı’ya kalkma.”

“Ben otururum ama yaş beni bekliyor mu?”

Bu sırada kapısı açık duran bitişik odadan bir küçük çocuk sesi duyuldu. Behice elindeki işini yanındaki koltuğun üstüne bırakıp, “Kız uyandı,” dedi.

İkisi de bitişik odaya geçtiler. İkisi birden, yatağında uyanmış bebeğe seslenip aşnalık etmeye, güldürmeye başladılar. Yarı çıplak olan bebeği Behice kucağına alıp orada bir koltuğa oturdu. Süt vermeye başladı. Kız, meme ağzın-

da, bir eli ile ayağını tutmuş, Perihan’a bakıyor, onu dinliyor, gülümsüyordu. Behice, “Kızımı güldürme, süt genzine kaçacak,” dedi. Perihan aldırmadı.

“Şeker Hanım, Elmas Hanım,” diye sesleniyor, bebek de ayağını bırakıp Perihan’ın elindeki çantaya uzanmak ister gibi elini sallıyordu.

Perihan, “Hiçbir şeyini kıskanmadım, bu kızı kıskanıyorum, ne yalan söyleyeyim!” dedi.

Behice de kızına bakarak gülümsedi, “Vereyim sana teyzesi! Bu kız satılıktır,” dedi.

Perihan, “Bu hanıma benim nazarım degecek ayollar, anası saçımdan alıp tütsülesin!” diye konuşuyordu. Biraz böyle geçtikten sonra Perihan, “Ben eve gideceğim,” dedi.

“Otur, yemek yiyelim. Şimdi kocam da gelir.”

“Aman senin haydut kocanın saçmalarını dinleyemem.”

“A, neden haydut olsun ayol! Senin hiç öyle haydut gördüğün var mı?”

Perihan dinlemedi. Çıkarken Behice arkasından seslendi:

“Perihan, kıza söyle, çocuğun suyunu getirsin.”

Perihan ikinci odada Nihat ile karşı karşıya geldi.

“A, enişteciğim, siz burada mıydınız?” diye sordu.

“Buradaydım sayın bayan, niçin sordunuz?”

“Hiç... Sanki bizim konuştuklarımızı işitmemişsinizdir. Bu Behice beni kızdırıyor da...”

“Ya! Ne diyor? Koca lakırdısı mı ediyor?”

İçerki odadan Behice, “Ha şunu bileydin,” dedi.

“Ya öyle şeyler söyleyip beni utandırıyor!”

“Vah vah... Siz böyle nereye gidiyorsunuz?”

“Nereye olacak, babamın evine.”

“Ama yemek üstü gidilmez. Günahtır.”

“Ama sayın eşiniz benim burada kaldığımı istemiyor. İnci’yi güldürüyorum diye beni azarladı.”

“Evlenmek lakırdısı etmedi ya!”

“Onu da etti. Nihat sana bir koca bulacaktı ama herifi Amerika’ya yolladılar,” dedi.

“E, siz bilmiyor mu idiniz?”

“Biliyordum ama gene de söyledi.”

“Hım, sonra, ne dedi?”

“Sonra... ‘Kaç ay sonra geleceğini eniştten bilir,’ dedi.”

“Ha, siz sordunuz demek.”

“Ben sormadan söyledi. Ben evlenmek istemiyorum, beni zorluyor.”

“Benim için bir söz geçti mi?”

“A, siz işittiniz mi? Ben hiçbir şey söylemedim.”

İçerki odadan Behice:

“Evet, Perihan hiç söyler mi? Ben haydut dedim.”

“Enişteciğim herkese ağzına geleni söylüyor. Bana da. Eskiden de böyle idi. Şimdi kocaya vardı büsbütün açıldı.”

Odaya su getirdiler. İnci’yi yıkadılar. Perihan, “Bu evin hamamı yok mu, odada çocuk yıkanır mı?” diye söylendi. Yemeğe de kalmaya razı oldu. Sofrada Perihan, “Bana Güzi-de Halam da birini buldu,” dedi.

“Yaa, kimi buldu?” diye Nihat sordu.

“Bilmem, bir doktormuş.”

“E, nasıl, güzel mi?”

“Yüzünü kim gördü? Mısır’a yollamışlar.”

“Vah vah, Mısır’da ne işi varmış? Çok kalacak mı?”

“Amerika’daki gibi o da.”

“Amerika’daki üç aya varmaz gelir.”

“Yaa, ben birkaç yıl orada kalır sanıyordum.”

Her şeyden, herkesten konuştular, yalnız Vassaf Bey sözü açılmadı. Behice, Perihan’ın gidip Vassaf Bey’e, “Beni al” dediğini Nihat’ın işittiğini istemiyordu. Perihan da yaptığı-
nın duyulmasını uygunsuz bulmuş olmalıdır ki hiç lakırdısını
açmadı.

O günlerde bir sabah, Güzide Hala’nın gelini Feride, Perihan’ı görmeye gelmişti. İlk Perihan’ın babası Hayri Bey’in yanına uğradı. Hayri Bey bu güzel, bu güler yüzlü kadınla görüşmekten hoşlanır. Oturur saatlerce Feride ile konuşur. Feride bunu bildiği için, eğer misafiri yoksa Hayri Bey’e uğrar. Sonra mutfağa gidip Perihan’ın anası Fahriye Hanım’ı da görür. Bugün de onları gördükten sonra Perihan’ın odasına geldi. Perihan dışarda, onun sesini duydu ama odasına uğrayacağını bildiği için elindeki işi bırakıp dışarıya çıkmadı. Biraz sonra Feride geldi, Perihan’ın iş işlediğini görüp, “Perihan Hanım size imreniyorum,” dedi, “Ben elime iş alamıyorum.”

“Niçin?”

“Nasıl alayım şekerim? Allah eksik etmesin, sabahtan akşama kadar. Bilirsiniz Hanım, sağ olsun, densiz çocuklar gibidir. (Feride kaynanasına Hanım der) Çarşıya ben gitmezsem içi rahat etmez. Yemeğe ben bakmasam seslenir. Ben evde olmasam kendi kalkıp bakıyor. Bu bizim yanıımızdaki Fatma da inadına gibi onun istemediğini yapar. Çamaşır günü ben evde olmazsam hasta oluyor. Ondan sonra da Feridun’un arkası sıra koş. Sporcular gidiyormuş onlara takılmış, banka-

dan izin almadan İzmir'e gitmiş. Birkaç gecedir gene evde yok. Dün bankaya uğradım, Senihi Bey, 'İdare ediyoruz ama daha birkaç gün gelmezse idare edemeyeceğiz,' dedi. Arkadaşı vardır, Adnan, ona gittim. O da bizimki akılda. 'Adresini öğrendim, istersen telgraf yaz ama ben idare ederim,' diyor. 'Daha olmazsa müdüre çıkar izin alırım. Oğlan kendi başına gitmedi ya! Birlikten yolladılar,' diyor. Ben telgrafi yazdım. Bunların hiçbirinin ipi ile kuyuya inilmez. Ödüm kopuyor bankadan da çıkaracaklar diye. Hiç olmazsa kendi cep harçlığı çıkıyor. Şeytan kulağına kurşun bu günlerde dostu postu yok. Bir gün boş bir saat bulup da elime bir iş alamıyorum. Allah gecinden versin Hanıma bir şey olursa bu Feridun'la benim halime köpekler güler. Ara sıra düşünüyorum da iyi ki çocuğumuz olmadı diyorum. Bir de çocuk olsaydı ne yapardım? Bu, bizi bıraktığı gibi başını alır giderdi. Bırakmasa da elinde bir işi yok. Bankada da işte böyle akla yelken etti mi bırakır gider. Sporcu arkadaşlar da her gün onu tutmazlar. Hanım da, 'Niçin bu oğlan böyle oldu?' diyor. A Hanım, başka türlü imiş de bugün böyle olmuş değil ki. Olduğu bir günden böyle imiş. Baksana arkadaşlarının her biri bir işe girmişler, birer adam olmuşlar."

Feride söylüyor, Perihan işini bırakmış onu dinliyordu. Biraz durduktan sonra gene Feride,

"Ben varırken anlamıştım ya," dedi, "o dükkânda çok sıkılmıştım. Patronun kardeşi sarkıntılık ediyordu. Sokakta kalmaktansa bu iyidir dedim."

Feride'nin böyle dert döktüğü seyrektir. Feridun'un gitmiş olmasından, işinden çıkaracaklarından tasalı. Biraz düşündükten sonra, "A, şekerim ben size ne söylemeye geldim de unuttum," dedi. "Siz dün bizde iken ben Macide'ye gitmiştim. (Bu Macide, Feride'nin dilinde çok dolaşan bir kadın adıdır. Buralarda onu kimse tanımaz. Yalnız adını işitirler. Feride'nin kızlığından tanıdığı bir bayandır.) Orada bir söz geçti. Bu hafta siz Nezihe Hanım'a gittiniz mi?"

Perihan, bu sözün altından ne çıkacak diye sorar gibi Feride'ye baktı, "Gittim," dedi.

"Orada kimler vardı?"

"Nezihe'nin teyzesi oradaydı, iki de misafir vardı. Nezihe Sivas'tan tanıyormuş."

"Bu hanımlar iki kardeş imişler. Bir de erkek kardeşleri varmış. Bir kurmay binbaşı."

"Hmm..."

"Sizi pek beğenmişler."

"Yaa!.."

"Çay kıyafetlerini diktirince Nezihe Hanım'ı alıp size geleceklermiş."

Perihan alay eder gibi, "Fena tasarı değil," dedi, "Bize kısmet çıktı demek!"

"Bir kurmay karısı olacağınızı düşünmüş müydünüz?"

"Sanmıyorum."

"Ataşemiliter karısı olmak da var!"

Perihan, "Bu haber çok önemli," dedi, "Karşılığını vereyim."

Kalktı, dolaptan şeker çıkarıp küçük masanın üstüne koydu, kendi de aldı.

Feride, "Ben Macide'nin kulağını büktüm," dedi, "Bayanlar bize çaylıklarını göstereceklerine kardeşlerini gösterinler."

"A, doğru."

"Kurmay burada yokmuş ama yakında gelecekmiş. Macide bu bayanları tanıyor. Onun dediğine göre bunlar Antep'in iyi ailelerinden imişler."

“Yengeciğim bunu babama söyledin mi?”

“Daha söylemedim.”

“Halam biliyor mu?”

“Biliyor.”

“Ne diyor?”

“O da bizim dediğimiz gibi diyor. ‘Kızı beğenmişlerse iyi ya! Biz de oğlanı beğenelim,’ dedi.”

Biraz durduktan sonra Perihan, “Şey,” dedi, “Hani halam beni bir doktora verecekti?”

“Verecekti ama doktoru Mısır’a yolladılar.”

Perihan güldü, “A, tuhaf,” dedi, “Beni alacakların hepsi bir yana gidiyor, Behice’nin kocası birini bulmuştu, Amerika’ya yollamışlar. Halam da birini bulacaktı onu da Mısır’a yolladılar. Halam bu doktorun da kim olduğunu söylemedi.”

“Ben doktoru gördüm. Bize geldi. İstanbul’da imiş, buraya Sağlık Bakanlığına getirmişler. Bir paşanın oğlu. Anası bir saraylı. Hanım beni evlerine yollamıştı. Doktor hem güzel hem de sevimlidir. Görsen beğenirsin.”

“Adı ne?”

“Doktor Nüzhet.”

“Nasıl bir şey?”

“Uzun boylu, sarışın, altın gözlüklü bir delikanlı. Hanım sizi görüştürecekti. Sağlık Bakanlığına Esma Hanım’ı yolladı, doktor gitmiş.”

“Kismet işte. Bak bizim Behice, bir albayın kızıdır. Cebeci’de evleri vardı. Lisede benimle okudu. Sonra gitti evde oturuyordu. Nihat bunu bir kunduracı dükkânında görmüş, beğenmiş. Sonra bir sefer de sinemada rast gelmiş, aradı taradı, buldu, aldı. O yıllarda Mâliyede müfettişti. Şimdi sayıda

sürüde bir adamdır. Herkesin koca ayağına geliyor. Sen de yengeciğim, kocayı aradın da mı buldun?”

Feride gülümsüyordu, yüzü durgunlaştı, “Beni karıştırma,” dedi, “Benim kocam var mı? Hanım var, bana bakıyor. Ben Feridun’un eline kalsaydım çoktan sokağa atılmıştım. Feridun gibi koca senin ayağına gelecekse hiç gelmesin. Şimdi gene bir kadın bulmuş. Bir arkadaşının karısı, kaçır-maya çalışıyor. Hanıma hiç açmadım. Üzülüyor. O kadına Cavide’yi yolladım. Gözünü açmaya çalıştım. O da süprün-tünün biri ya! Ben, ‘Kocam var,’ diyor muyum? Ama ben ona bilerek vardım ya! Başımda daha kötü herifler vardı. Onlardan kendimi kurtardım. Allah bana Hanım gibi bir ana verdi. İlk ben sevmezdi. Bana kötü kadın gözü ile baktı. Ne yapsa çekecektim. Kimsesiz olup da ekmeğini kazanmak kolay mı? Hele biraz yüzüne bakılır gibi olursan. Benim bir evim olsaydı, anam babam olsaydı ben Feridun’u yanıma mı sokardım?”

Feride’nin gözleri doldu. Başını çevirip pencereden dışa-rı baktı. Biraz sonra gene Feride, “Şekerim,” dedi, “Kendini üzme. Doğrudur insanın bahtı olmalı ama sen bahtsız değıl-sin. Evin var, anan baban var, ablan var. Bir gün kocan da olur. Herkesin kısmeti tez çıkmaz. Acele etme.”

Perihan, “Yenge, anlıyorum, hakkın var,” dedi, “Ama beni de bu ev sıkıyor. Babam sağ olsun, akıllı adamdır, ancak tutturma huyu vardır. Ablamın kocaya vardığını açıkça iste-miyor. Kocaya varır da Adliyeciliğı bırakır diye korkuyor. Ben sıkılıyorum. ‘Başkalarının pişirdiğı yemeğı ben yiyemi-yorum,’ diye tutturmuş, annemi mutfağı sokmuş, o zavallı da Hayri Bey başkalarının pişirdiğı yemeğı yiyemez diye övü-nür durur. Babam da her gün başkalarının evlerinde yemek yer, eve de gelir. ‘Şöyle güzel olmuştu, böyle güzel olmuş-tu,’ diye metheder. Ablam sabah evden çıkar, akşam gelir. Odasına kapanır yatar. Yemeğı inmediğı de çok olur. Babam da ona inanmaz. Ben sıkılırım. Eskiden de babam bizimle

oturup konuşmazdı. Şimdi ben de onu kızdıracak şeyler söylüyorum. Bana güceniyor. Ben de söylediğime üzülüyorum. Size kaçıyorum yahut Behice'ye gidiyorum. Elimde değil. Dilimi tutsam iyidir ya. Gittikçe de babamla aramız açılacak diye korkuyorum. Onun için evlensem diyorum. Bir kere şu evden kurtulsam...”

“A şekerim böyle söyleme, benim böyle bir evim olsa kırk yıl kocaya varmam. Baban var, annen var, ablan var, halan var. Benim kimsem yok. Şimdi Allah uzun ömürler versin Hanım var da ben bu evde oturuyorum. Yarın o gözlerini kapadı mı ben gene sokaktayım. Hiç gidecek yerim yoktur. Çalışsan bir türlü, arkana bin it köpek düşer. İlkın patrondan yakını kurtaramazsın. Çalışmasan aç kalırsın. Ben Feridun'dan hiçbir şey beklemem.”

Feride çantasından mendilini çıkardı, gözlerini sildi. Perihan da onunla birlikte biraz ağladı.

İki gün sonra Perihan, Behice'ye uğramıştı.

“Nerede kızın? Biraz seveyim,” dedi.

“Kızım gezmeye gitti.”

Perihan, “Ne olacak,” dedi, “anasına çekmiş.”

Behice güldü, “Ayol, teyzesine çekmiş desene,” dedi.

“Affetmişsin, teyzesi birkaç gündür evinden çıkmadı. Kadın kadıncık oturdu. Evde kimse ile de kavga etmedi. Şimdi seni baştan çıkarmaya geldi. Kalk Nezihe'ye gidelim.”

“Evi kime bırakalım?”

“Aşçı yok mu?”

“Aşçı var ama daha yeni geldi, hırslı mıdır, hırsız mıdır bilmeyiz.”

“Hadi canım kalk, Allah'a emanet ederiz.”

“Bir de soyulursak ödeyecek misin?”

“Ben niye ödeyim, Allah ödesin.”

“Yağma yok küçük hanım. İki hırtı bir pırtı ama olsun, mal canın yongası.”

“Hadi kalk hanım gidiyoruz. Şaka değil Nezihe bana koca bulmuş.”

“Canım senin kocaların bitmez. Koca diye diye kocayacaksn...”

“A, kendini şaşıрма hanım. Neden kocayayım? Ben senden bir yaş küçüğüm, Feride’den de iki yaş. Hadi kalk gidiyoruz!”

“Şimdi üşenmeden kalkıp giyinmeli...”

“Aman ne tembel şeysin Behice... Tevekkeli değil herif seni hiç gezmeye götürmüyor!..”

“A, neden götürmüyor? Yalvarıyor, bayılıyor, ben naz ediyorum da gitmiyorum!”

“Aklına şaşayım senin kocanın. Ben erkek olayım, sen de nazlanacak ol, küt diye kapıyı yüzüne çektiğim gibi soluğu sokakta alırım...”

“Kocam da öyle yapıyor, beni piç gibi bırakıp gidiyor.”

“Oh aman ne iyi, aferin enişteme...”

“Aferin ama, ben sonra nasıl fitil fitil burnundan getiriyor, saatlerce yalvartıyorum.”

“Aptal herif. Bir adam erkek olur da yalvarır mı? Elini sallasan ellisi, başını sallasan tellisi. Kadın kıtlığına kıran mı girdi?”

“Sen kadından ne anlarsın elmasım! Benim...”

Perihan Behice’nin sözünü kesti:

“Senin gibi bir karım olsa hemen boşarım! Hadi kalk bakayım.”

“Dur çekme, ben kalkarım. Zavallı ihtiyarın senden korktuğu kadar da varsın ya!”

Behice giyinmek için yandaki odaya geçerken, “İhtiyardan haber yok mu?” dedi.

“Aman patlasın. Ben onu boşadım.”

“Vassaf Bey dün gece şu karşıdaki evde idi.”

“Olsun ne yapayım, beni almadıktan sonra... (Bağırarak) Hadi kız giyin!”

“Dur bağırma! Giyiniyorum işte.”

Sokağa çıktılar, üç beş adım yürüdükten sonra Behice, “Söyle bakayım,” dedi, “Nezihe’nin bulduğu koca kimmiş?”

“Aman ne bileyim, bir zabıt imiş.”

“Sen görmedin mi?”

“Ben nerden göreyim? Burada değil ki... Ablaları burada. Nezihe’nin evinde beni gördüler, beğenmişler.”

“Görücüye mi çıktın?”

“Yok devenin başı. Ben Nezihe’ye gitmiştim. Orada iki hanım vardı. Oturduk, görüştük. Sonra Feride bize gelmişti, beğendiklerini o söyledi.”

“Nezihe sana gelmedi mi?”

“Gelmedi.”

“Feride nerden öğrenmiş?”

“Onun bir Cavide’si var... Bu kadınları tanıyormuş.”

“Kulak asma, işe yarar bir şey olsalardı Nezihe sana gelirdi.”

“Hah, beş paralık umudum varsa onu da sen kır!”

“Sen de boş yere umuda düşme. Olacak iş var, olmayacak iş var.”

“Bunun olmayacak nesi var? Kız kardeşleri beğenmişler, kendisi de beğenirse, ben de onu beğenirsem olur gider.”

“Senin beğeneceğin bir şey olsa Nezihe sana koşmaz mıydı?”

“Nezihe beğenmez de ben beğenirim.”

“Doğrusun. Kimseye benzemezsin. Vassaf Bey’e varmaya kalktıktan sonra...”

“Varaydım da göreydin. Aksi ihtiyar almadı, yoksa!..”

“Herif akıllı. Başına geleceği anladı.”

“Başına ne geliyormuş? Gene saçmalamaya başlayıp beni kızdırma...”

Bu konuşma Nezihe’nin evinin kapısına kadar sürdü. Kapıyı onlara besleme kız açtı. Sonra Nezihe karşıladı.

“Başımıza gelenleri sormayın,” dedi.

Perihan, “Ne oldu?” diye sordu.

“Annemin ayağı kırıldı.”

“A, vah vah,” dediler.

Behice, “Ne oldu, düştü mü?” diye sordu.

“Otobüsten inerken düşmüş.”

“E, ne yaptınız? Hekim ne dedi?”

“İki hekim geldi. Röntgene götürdük. Bu but kemiği kırılmış diyorlar, hastaneye kaldıralım, dediler; biz istemedik. Sardılar, alçıya koydular.”

Behice, “Ne gün oldu bu?” diye sordu. Ben anneni dün mü, evvelsi gün mü otobüs durağında gördüm, dükkândan bir şey alıyordu.”

“İşte o gün, kendisine ayakkabı alacaktı. Teyzem o gün hamama girmişti, ‘Bekle akşamüstü birlikte gideriz,’ dedi,

dinlemedi. (Sesini yavaşlatarak) Gider bir karış altlı mantar ayakkabılar alır. İki kız kardeş ikisi de kısa boylu olduklarına pek üzülrler. Kızılay’da otobüsten inerken ayağı takılır düşer. Orada kimlerse kaldırırlar, otomobile kor buraya getirirler. Biz gördük artık neler oldu. Niyazi hemen koştu hekim getirdi.”

Bu lakırdılar olurken içeriye etlice, kısa boylu, saçları, dudakları, tırnakları boyalı yaşlı bir hanım girdi. Bu Nezihe’nin teyzesi İrfan Hanım’dı. Oturur oturmaz, eğer gözlerinin sürmesinin bozulacağını düşünmese ablasının başına gelenlere ağlayacaktı.

“Sağ olsun ablam pek canitezdir. İşte Neziheciğim söylesin. ‘Abla bekle, akşamüstü birlikte gideriz,’ dedim, dinlemedi.”

Yeniden İhsan Hanım’ın nasıl düştüğü anlatıldı. Mantar altlı ayakkabının bir teki de kaybolmuş. Düşerken ayağından fırlamış olacak. Besleme çok aramış ama bulamamış.

Behice, Nezihe’ye, “Hadi annenin yanına gidelim,” dedi.

İrfan Hanım, “Ben bakayım uyanık mı?” diye çıktı.

O çıkınca Nezihe, “Saçı başı pek dağınık da kimseye görünmek istemiyor,” dedi.

Biraz sonra da İrfan Hanım gelip, “Dalmış, uyuyor,” diye haber getirdi.

İhsan Hanım’ın görülemeyeceği anlaşılınca Perihan, “Ben size geldiğim gün iki hanım vardı, kimdi onlar?” diye sordu.

Nezihe güldü, “Ben,” dedi, “Bugünlerde hiçbir işe bakmadım ki sanki sana gelip de haber verecektim... Seni pek beğendiler. Birlikte size gidecektik. Kadınlar buraya geldiler ama o gün biz annemi röntgene götürüyorduk. ‘Başka bir gün gidelim,’ diye rica ettim. Doğrusu pek iyi insanlardır. Sivas’ta komşularımızdı.”

“Bu Hanımlar dul mu, bekâr mı?”

“İkisi de evli. Çolukları çocukları var. Erkek kardeşleri Burhan Bey erkek güzelidir. Görsen beğenirsin.”

“Kız kardeşlerine benzer mi?”

“Fitnat Hanım’a benzer.”

“Fitnat hangisi?”

“Şurada kanepenin köşesinde oturuyordu.”

“Bildim. Patik burunlu.”

“Sana bayılmış.”

Bu sözler Nezihe’nin teyzesinin yanında edildiği için Perihan biraz daha ihtiyatlı konuşuyordu. “Ablasının beğenmesi para etmez, bakalım kendisi begenecek mi?” demedi.

Behice, “Sert bir adam mı?” diye sordu.

“A, hiç değil, görsen asker demezsin. Nazik, güler yüzlü, ‘Efendim’siz ‘Bendeniz’siz lakırdı etmez.”

Perihan, “Bunlar İstanbullu mu?” diye sordu.

“İstanbul. Sütlüceli imişler.”

“E, bu hanımların kardeşleri neredeymiş?”

“Kardeşleri Erzurum’da imiş.”

“Buralara gelmeyecek mi?”

“Gelmez olur mu? İzin alır, gelir.”

Biraz düşündükten sonra Perihan, Nezihe’ye, “Bize ne gün geleceklerse haber ver de evde bulunayım. Babamla da görüşsünler,” dedi.

Nezihe, “Olur, dedi, “Ben kızı sana yollarım...”

Arada fırsat buldukça İrfan Hanım da ablasını anlatıyor:

“Ablam, alçak topuklu giyemez. Şimdi kırılan ayağı iyileştikten sonra, ‘Alçak topuklu giysin,’ derlerse...”

Behice, “Aman hanımefendi,” dedi, “Canı sağ olsun, elbet onun da bir kolayı bulunur.”

Evden ayrıldıktan sonra da Behice Perihan’a, “Ablası alçak topuklu giyecek diye kadın şimdiden tasasını çekiyor,” dedi.

Perihan, “Boş bulundum da” dedi, “görüşelim dedim. Hasta yatağında da boyanmadan kimseye görünmeyeceğini düşünmeli idim.”

“Kadın altmışını geçmiş olmalı. Ben doğrusu korkuyorum. İhtiyarlığı da hiç istemiyorum. Kadın kısmı ne olsa yaşlanınca az çok gülünç oluyor.”

Perihan, “Hiç değil,” dedi, “bunlar gibi rüküş olacak değilim ya. İhtiyarlığı kendime yakıştırırım. Baksana babamın Sabri Beysin Zeynep Hanım gülünç mü? Yaşlı başlı hanımefendi. Bunlar zavallılar çoluk çocuk maskarası. Bu yaştan sonra boyun uzun olup ne olacak...”

Sonra Behice kurmay subayın sözünü açtı, “Nezihe’nin anlattığına bakılırsa fena değil,” dedi.

“İyi de değil.”

“Niçin?”

“Öyle ya. Kırık dökük bir kurmay subay.”

“E, ne olacak, haydut mu olacak?”

“Haydut olmalı ya!”

“Sen daha görmedin, kusur bulmaya başladın.”

“Yok ben kusur bulmuyorum. Ben Nezihe’nin görüşüne inanmam. Ben göreyim. Ama Nezihe’nin dediği gibi ise varmam. Asker adam derebeyi olur.”

“O da ne demek? Daha yüzünü görmeden başladın. Vassaf Bey, ‘Alırım’ dese varacaktın. Yetmiş yaşında, kurumuş, ölmüş, o sana koca oluyor da otuz beş yaşında genç zabıt olmuyor. Anlaşılır kadın değilsin.”

“Ben bunların hepsini Vassaf Bey’in tırnağı dibinde kurban ederim. Anladın mı? Ne yapayım ki beni almadı. Ben doğrusu bir zabite varmak isterim ama varđıđıma göre de bir adam olmalı.”

Behice, “Sen şu evlenmekten vazgeçsene!” dedi.

Perihan güldü:

“Ben doktora varacağım, bak görürsün.”

“Sen kimseye varamazsın!”

Behice’nin evi önüne gelmişlerdi. Behice, “Ben evime g-
riyorum, sen nereye istersen git,” dedi.

“A, beni kovuyor musun?”

“Kovuyorum.”

Birkaç gün sonra Perihan Güzide Halasını görmeye gitmişti. Hala, sokak üstüne pencerenin önünde, geniş kane-
penin köşesinde oturuyor. Perihan da alçak iskemleyi çekip
karşısına oturdu. Hala gene elinde bohça yapmak istediği bir
bez parçasının kenarını bastırıyordu, Perihan da kendine bir
ince hırka örüyor. Konuşuyorlar, Perihan söylüyor:

“Eskiden de ablam odasına kapanır, derslerine çalışır, ba-
bam da Sabri Bey’e gider yahut onlar babama gelirler, an-
nem, ‘Yoruluyorum,’ der, erkenden yatar, ben kalırdım yal-
nız. Zarife ile oturup mahallenin dedikodusunu yapardım.
Şimdi büsbütün yalnız. Evde hiç kimse benimle konuşmak
istemiyor. Babamla ablam ancak yemekten yemeğe karşılaşı-
yorlar. Hemen hiç de konuşmuyorlar. Bu Bedri işinden ablam
kırgın... Babam bir şey sorarsa o da birkaç söz söyler. Annem
iyiden iyiye açışlaştı. Ben ara sıra acır sokulurum, gönöl kı-
racak bir sözü çabuk bulur. Geçen pazar ablam bana saçla-
rının aklarını ayıklattı. Yüzünde buruşuklar başlamış. Bana
gösterdi. Dokunsan ağlayacaktı. Ya odasına kapanıp dikiş di-
kiliyor yahut Meziyet’lere gidiyor. Bedri de oraya geliyormuş.

Oturup konuşuyorlar. İkisi bir olup kâğıtlarını nikâh dairesine yollayamıyorlar. Babamın gönlü olacak diye bekliyorlar. Babam da unutmuş gibi görünüyor. Belki ablam unuttur yahut usanır sanıyor. Babam eski babam değil, değişti.”

Güzide Hala Perihan’ın sözünü kesti, “Aman eski babandır,” dedi, “Gençliğinde de adamın kanını kuruturdu. Edirne’de idik, Mesude kadının kocasını evden kovmaya kalktı. Mesude kadın, ‘Ben oturmam giderim!’ diye ayaklandı. Bereket versin rahmetli babam gölgeli adamdı. ‘Ben ölmeden evimden adamı mı kovuyorsun?’ diye bunu bir sunturlu azarladı da bu da sesini kesti. Kendi düğününde az mı münasebetsizlik etti? Düğünü burnumuzdan getirdi. Geçen bayram buraya gelmiş, herkesin içinde bana annemin tek taşlı yüzüğünü soruyor. Ben kapadım, o açtı, Feride araya girmese kepezelik olacak. Yüzüğü sağlığında rahmetli annem, daha biz Manastır’da iken sattırdı, Dilbeste’nin evini tamir ettirdi. Bunu kendisi de bilir. İnadına soruyor. Baban, kızım, olduğu bir günden böyledir. Şimdi de ablanı yumuşak buluyor, parmağını ona doladı. Ben her geldikçe ablana söylerim. Bu adama eğildin mi tepene biner. Ablan da sağ olsun bir tuhaf-tır. Ne düşündüğünü ne yapacağını kimse bilmez.”

Perihan, “Ne düşündüğünü kendi de bilmez,” dedi, “Odasına kapanır ağlar.”

“Bakalım senin düğününde neler çıkaracak?”

Perihan başını kaldırıp sonra da gülerek, “Benim düğünüm mü?” diye sordu.

“Evet, senin düğünün! Niye? Senin düğünün olmayacak mı?”

“Yok... Sanki yarın olacakmış gibi söylediniz de...”

“Öyledir. On yıl olmaz da on gün içinde olur.”

“Evet, olacağı varsa!”

“Olacağı varsa ne demek?”

“Öyle ya, Sıtkı Bey’in kız kardeşleri kırk yıl, kırk beş yıl beklemişler. Şimdi daha bekliyorlar mı bilmem.”

“Eh, kısmetleri bağlı imiş. Sen kendini onlara mı benze-tiyorsun?”

“Yok, şimdilik daha benzetmiyorum. Yalnız onların bana benzedikleri yıllar da olmuştur.”

“Bir hayırlı kısmet çıksın da ben sana sorarım.”

“Çıkmazsa?”

“Neden çıkmıyormuş? Senin kısmetin çoktan çıktı ama Mısır’a yolladılar.”

“Nihat Bey’in bulduğunu da Amerika’ya yollamışlar.”

“Kimmiş onun bulduğu? Sen sakın başkasına söz vereyim deme. Doktor için ben Nergis Hanım’la söz kestim.”

“Söz kestiniz ama ya Nergis Hanım beni beğenmezse?”

“Beğenmez olur mu? Senden daha iyisini mi bulacak?”

Perihan gülümsedi:

“Bana da sorsanız öyle ama olur ki başkasını beğenir.”

“A, o öyle çocuk değildir. Bayılır bile...”

Perihan’ın haladan öğrenmek istediği birkaç şey vardı ama Feride dışardan geldi. Kaynanasına sordu:

“Hanım, taze çekilmiş kahve aldım, içer misiniz?”

Hala, “İçerim,” dedi.

Perihan da “Süt var mı?” diye sordu.

“Sütlü kahve mi istiyorsun? Hanım, isterseniz siz de sütlü kahve için.”

Güzide Hala istemedi... Feride mutfağa gidip döndü. Bir sandalyeye ilişip kaynanasına, “Feridun Bey İtalya’ya gitmiş,” dedi.

“İtalya’ya mı gitmiş? Ne işi varmış İtalya’da?”

Feride, “Kim bilir,” dedi, “belki gene futbolculara takılmıştır.”

Güzide Hala sıkıldı. Kendi kendine söylemiş gibi, “Ne olacak bu oğlanın sonu?” dedi. “Bavulu burada mı?” diye Feride’den sordu.

“Burada.”

“E, nasıl gitmiş? Çamaşır almadı mı?”

“Hanım, unuttunuz mu Atina’ya nasıl gitmişti? Buradan İzmir’e diye çıkmışlar. Yahut sahiden İzmir’e gitmişler, sonra oradan da İtalya’ya gitmişler. Arkadaşlarının söylediği bu.”

Hala oğluna söylendi, “Allah’ın cezası,” dedi, “gidiyosun, hiç olmazsa eve bir haber bırak. İhtiyar anan var, genç karın var...”

Hepsi sustular. Sonra gene Güzide Hala, “Bankada kimden sordun?” dedi.

“Muhsin Bey’le Hürrem Bey’i gördüm, onlar söylediler.”

Perihan yan gözle Feride’ye baktı. “Karıyı da götürmüş mü?” diye sormak istedi. Feride onu anlamış olacak ki, “Bilmiyorum” der gibi dudağını büktü. Perihan elindeki işine bakarak, “Çok kalacaklar mı acaba?” diye sordu.

“İhsan Bey’i görseydim o bilirdi. Ben de gidip sormak istemedim. Kocamı gidip başkalarından soruyorum...”

Güzide Hala, “Kepazelik,” dedi. “Benim oğlumda ar namus yok ki... ‘Deli utanmaz, soyu utanır,’ derler.”

Güzide Hala gözlüklerini alnına kaldırdı, yanında duran mendilini aldı, gözlerini sildi. Feride kaynanasının üzüldüğünü istemiyor, kadına ansızın bir şey olursa kendi durumunun bozulacağını düşünüyor. Feridun’un İzmir’e, oradan da

İtalya'ya gittiğini hanıma hiç söylememek de vardı. Ancak haftalarca eve gelmediğini görünce ona da üzülecek. Feride, bu kadarcık söylemeyi yerinde buldu. Sonra da sözü değiştirmek için tanıdıklarından birinin küçük kızının hastaneden çıktığını, iyileştiğini söyledi. Ablasına rast gelmiş de o söylemiş. Bu söz hanımın keyfini yerine getirmedi. Başka bir söz açmayı düşünürken komşulardan bir yaşlıca bayan oturmaya geldi. Yeni söz açıldı, konuşmaya başladılar.

Yalnız bu gece Güzide Hala uyuyamayacak, gece kalkıp meyve tuzu içecek, belki sabaha kadar da uykusuz kalacak, bahtsızlığına ağlayacak. Yarın da geç kalkacak, belki akşama kadar da yatağında kalacaktır.

Misafir kadınla Güzide Hala'yı yalnız bırakarak Perihan ile Feride dışarı çıktılar. Feride söze başladı:

“Bu kadarcık da söylemesem oğlunun eve niçin gelmediğine üzülecek. Ben iki cami arasında kalmış beynamaz gibiyim. Ne yapacağımı şaşıyorum.”

Perihan gene, “Karıyı da götürmüş mü?” diye sordu.

“Kimseye soramadım, bana ağır geliyor. Kayıtsız görünmeyi daha iyi buluyorum.”

Karlı bir günde öğleden önce Behice Perihan'a gelmişti. Kapı önünde ayaklarını yere vurup karlarını silkerken, Zarife de paltosunu, atkısını alırken Perihan odasından sesini dinleyip Behice'nin geldiğini anlayıp geldi.

“Ayol, hangi dağda kurtlar öldü! Bu havada nasıl sokağa çıktın? Kocan kovdu desem o da burada yok.”

Behice, “Geldi,” dedi, “dün akşam geldi.”

“Yaa, gözün aydın. Herifi evde bırakıp nasıl çıktın?”

“Sana yaranılmaz ki... Evden çıkmam söylenirsin, çıkarım gene söylenirsin. Ben seni anlamadım!”

“Ben söylenip bir şey demedim. Nihat’ını evde bırakamazsın da...”

“O işine gitti, ben de sana geldim.”

“Bir gün olsun evde oturmadı mı? Göreceği gelmemiş mi? Gideli kaç gün oldu?”

“Yetmiş iki gün.”

Konuşarak Perihan’ın odasına girdiler.”

“Yetmiş iki günde seni özlememiş mi?”

“Benim gibi kadın özlenmez olur mu?”

“Ne yaptı? Görünce boynuna sarıldı mı?”

“Ben ona sarıldım.”

“Hah, aferin. Böyle olmalı. Oralarda çapkınlık etmiş mi?”

“A, benim kocam öyle adam değildir. Sen benim müjdem ne vereceksin bakalım?”

“Ne müjdesi? Birini mi buldun?”

“Nihat, Burhan Bey’le görüşmüş.”

“Hangi Burhan Bey? Şu kadınların kardeşleri mi?”

“O ya. Senin lakırdını da etmişler. Seni alacakmış.”

“Şaka etme, üstüme fenalık geliyor.”

“A, neye şaka olsun. ‘Alırım’ demiş ayol.”

“Herif bana kulaktan âşık oldu desene!”

“Yok, gelip görecekmış.”

“Ha şöyle. Yüreğimi oynattın! Senin kocan nereye gitti de bu Burhan Bey’i görmüş?”

“Samsun’dan Amasya’ya gelirken trende tanışmışlar. Sonra Amasya’da Nihat’ı otomobiline alıp Merzifon’a kadar götürmüş.”

“Hep benim hatırım için. Kocan bu iyiliğimi unutmasın. Behice, bu sakın yanlış bir şey olmasın, kocan herifi nasıl tanımış?”

“O açılmış. Bekârlıktan bıktığını, kız kardeşlerinin, bir kız seçmelerini beklediğini anlatınca Nihat anlamış. Biraz daha soruşturunca iş ortaya çıkmış. Bunun üzerine de kız kardeşlerinin yazdığı hanımlar arasında Perihan adında bir hanımı başkalarından daha çok beğendiklerini söylemiş. Enişten de seni övmüş, övmüş, göklere çıkarmış.”

“Aferin enişteme. Adam inanmasa da faydası vardır.”

“İnanmış, ablalarına yazmış; gelip seni görecekmış.”

“A, bak bu güzel. Ama eniştem kendi bulduğu adamdan umudunu kesti mi?”

“Kesmemiştir ama sen bekliyor musun? Allah vermesin koca diye damlara çıkacaksın. Enişten de ne yapsın? Bu bulmuş bunu söylüyor. Beğenmedin mi?”

“Beğenmedim ya; herifi kulağından tutup getirmeliydi! Kocan adamı nasıl bulmuş?”

“Fena değilmiş. İriyariymış.”

“Ee?”

“Uzun boylu, biraz kavunsu kafalı, ufacık burunlu, güzel gözlü, konuşkan bir adammış.” Perihan yüzünü ekşitti.

“Bu ne surat böyle... Kendi bulduğu da böyle ise yandık desene!”

“Niçin, fena mı? Yalnız biraz çokça konuşuyormuş. ‘Perihan’a söyleme,’ dedi ama ben seni görünce dayanamadım. Samsun’dan Amasya’ya kadar Nihat’a epeyce dinletmiş.”

“Sonra da bana ‘Fena değil,’ diyor. Ee, doğrusu aşkol-sun.”

“Canım sen onun dediğine ne bakıyorsun? Buraya gelecek, göreceğiz. Eniştene çok kibar davranmış, onun da hoşuna gitmiş.”

“Ben sana bir şey söyleyeyim mi? Güzide Halamın doktoru gelmedikçe, ben de ondan umudumu kesmedikçe bunların hiçbirine varmam. Anladın mı?”

“Anladım. Ya doktor hoşuna gitmezse? Bu da gider de başkasını alırsa?”

“Ne yapayım, alırsa alır. Ben de başkasını ararım. Bu doktor altın gözlüklü imiş, belki severim de...”

“Kulaktan âşık oldun! Yakında gelecek mi, bir haberini aldın mı?”

“Yok, hiçbir haber almadım.”

“Bu Burhan Canyurt, bugünlerde gelirse görünmeyecek misin?”

“Görünürüm, ondan ne çıkar? Ben sana başka bir haber vereyim.”

“Ver.”

“Dün Vassaf Bey bize geldi.”

“Yaa!”

“Rahatsızlık geçirmiş.”

“Hiç duymadık. Rahatsızlığı neymiş?”

“Bir böbrek iltihabı demişler.”

“Bozulmuş mu?”

“Ben eskisinden farksız gördüm.”

“Baban evde miydi?”

“Evdeydi.”

“Neler anlattı?”

“İstanbul’a gidiyormuş. Belki de Viyana’ya kadar da gidecekmış.”

“Hım!”

“Buradaki idare meclisi başkanlığını da bırakmış.”

“Niçin?”

“Çekilmiş. Çalışmayacak. Yoksul adam değil ki. Yoksul adam olsa bile ne geçinmez başı var. Bir tek başına. Babamın dediğine bakarsan bankada da ortaklığı varmış.”

“E, şimdi İstanbul’a mı kalkıyor?”

“Öyle olacak.”

“Buradaki evini de boşaltıyor mu?”

“Bilmem.”

“Sen yanlarına girdin mi?”

“Girdim. Eskiden bize geldikçe yanlarına girerdim.”

“Başka neler konuştunuz?”

“Babam politikacı oldu ya. Başka laf etmek istemiyor. Vassaf Bey de işin alayında.”

“Vassaf Bey sana bir şey söylemedi mi?”

“Ne söyleyecek? Beni alacak değil ya. İstese bile bakalım şimdi ben varır mıyım? O bir delilikti. Kendi ince adamdır. Kendisi kadar buradaki evi de hoşuma gidiyordu.”

“Gene hoşuna gider. Ben seni bilmez miyim; adam alacak olsa bugün de varırsın.”

“Varmam. Ben o günlerde çok sinirli idim. Beni alsaydı varacaktım.”

“Bugün de varırsın. Sana bir antikalık olsun da!”

“Varırsam da ayıp mı? Sizin bulacağınız aptal şapşal heriflere mi benzer? Bir tek suçu biraz çokça akıllı olmasıydı. Bana uysaydı, çoktan onun karısı olmuştum. Hastalandığında da ona bakardım.”

“Hah bakardın, seni alaydı çoktan mezara girmişti.”

“Neden mezara giryormuş?”

“Neden olacak hormon iğnesinden...”

“Hadi hadi, gene saçmalama! Rahat eder neşesi artar, gençleşirdi. Herkes sen değil. Ben kocamı idare etmesini bilirim. Beni almadığına pişman olmuştur. Ben şimdi artık onu düşünmüyorum. Ben şimdi şu doktoru görmek istiyorum. Eğer istediğim gibi ise ne yapar yapar, ona varırım.”

“Sen doktoru hiç görmedin mi?”

“Görmedim. Buraya gelmiş. Anası Nergis Hanım da gelmiş. Beni de görmüş. Tuhaf, ben onu hiç hatırlamıyorum. Doktor, halama gelir gidermiş ama beni hiç görmemiş.”

“Halan seni ona vermeyi sonradan düşünmüş olacak, yoksa gösterirdi.”

“Bilmem. Doktor karısı olmak doğrusu iyi bir şey.”

“Nesi iyi?”

“Nesi iyi olduğunu bilmem ama iyi.”

“Cevdet Bey de doktor, bekâr olsa varır mıydın?”

“A, canım fıçı gibi herifi ne yapayım. Bizim bakkala benziyor.”

“Haa, sarışın, uzun boylu olacak, altın gözlüğü olacak değil mi?”

“Elbet bir adama benzemeli. Sarışın altın gözlüklü olacak ama kendi de doktor olacak. Ne o, niçin kalktın?”

“Senin kocalarını dinlemekten usandım, kızıma gideceğim. Biraz da annene uğrarım.”

Soğuk, sisli, ıslak bir mart günü Perihan, Güzide Hala-sına gitmişti. Ablası Neriman için babası ile konuştuklarını anlatıyor:

“Dün gece yemekte bana, ‘Ablan dün gece yemekte yoktu, nerelere gidiyor?’ diye sordu. ‘Telefon etti ya,’ dedim, ‘Meziyet’lerde idi.’ Kızdı, ‘Meziyet’lerde idi anladık,’ dedi, ‘Bu yakışık alır mı?’ Benim de canım sıkıldı, ‘Yakışksız ne var?’ dedim, ‘Meziyet’lere gidip oyun oynuyorlar. Oynamasınlar mı?’ Babam gözlerini açarak, ‘İnsanı kudurtmasana,’ dedi, ‘Onun mesleğine yakışır mı?’ ‘A,’ dedim, ‘Meslekte oynayan yalnız ablam mı?’ ‘Allah belalarını versin oynuyorlarsa ne yapayım,’ dedi, ‘Her koyun kendi bacağından asılır.’ ‘Hem ablamın mesleğinde gözü yok, şimdiye kadar anlayamadınız mı?’ dedim. ‘Mesleğinde gözü olmayıp da ne halt edecek,’ dedi, ‘Okumayaydı, beni de bu kadar masrafa sokmayaydı!’ ‘A, ablama ne masraf ettiniz?’ diye sordum. O da saçma söylediğini anladı. ‘Bir adam kolay mı yetişiyor sanıyorsun? Elbette olur...’ gibi boş sözler söyledi. Ben hiç sesimi çıkarmadım. Babam sözü burada bitirmek istemedi. ‘Bu gece birde geldi, genç kız gece yarısı sokaklarda, yakışık alır mı? Ne bakıyorsun öyle yüzüme!’ dedi. ‘Bu genç kız ablam mı?’ dedim. ‘Ne demek istiyorsun?’ dedi. ‘Hiç... Yargıç Hanım. Yaşını başını da almış. Yalnız da değil. Her gece Bedri onu kapıya kadar getirir. Bu gece de getirdi. Kapı önünde de bir saat konuştular. Ben uyanıktım. Ablamın nezlesi de vardı. Pencereyi açıp, içeriye girin de konuşun, diyecektim tembelliğim tuttu,’ dedim. Babam, ‘Bilmiyor muyum sanıyorsun?’ dedi, ‘Ona yakışıyor mu? Böyle bir adamla gece yarıları sokaklarda... Biri görse onun mesleği ne olur? Daha dur bakalım ortada fol yok, yumurta yok.’ Babamın hatırını kırmak istemiyorum ama kendimi de tutamıyorum. ‘Ortada fol da var, yumurta da...’ dedim, ‘Ablam sizin hatırınızı sayıyor da

bekliyor. Yoksa Bedri'yi istiyor. Bedri de onu istiyor. Sonra, ablam evde otursun da ne yapsın? Evimizin tadı tuzu var mı? Siz evde oturabiliyor musunuz?’ Babam yavaş sesle, ‘Ablan benimle konuşuyor mu?’ dedi. ‘Orasını bilmem,’ dedim.

Babam beni ortaya koyarak ablama haber yollayacak, emirler verecek, belki de onu azarlayacaktı. Ben sözlerinin karşılığını verince sustu, ama çok sinirlendi. Yediği yemek de boğazına dizildi. Babam yola gelse yahut ablam bu herife varsa bizim evimiz rahat edecek.”

Güzide Hala, “Baban söz dinler mi?” dedi. “Adamın akli başında olsaydı işi buralara getirir miydi?”

Feride çay hazırlamaya kalktı. Bu sırada da kapı çalındı, Neriman geldi. Feride ile öpüştüler, halasının elini öptü, halası da onun yüzünü öptü, kanepeye halasının yanına oturdu.

Güzide Hala, “Ne iyi ettin de geldin hanım,” dedi, “seyrek geliyorsun, göreceğim geliyor.”

Neriman, “Aman,” dedi, “Allah beni bu daireden kurtarsın. Bir gün düşüp öleceğim. Bu işler benim yapacağım işler değil. Hizmetçilik etmeye razıyım, tek bu işi yaptırmassınlar. Gece rüyama giriyor. Hiç rahatım yok. Geçen haftadan beri hep size geleceğim. Akşam eve hasta dönüyorum.”

Perihan, “Abla basma kartlarını aldın mı?” diye sordu.

“O sana söylediğim kumaşı da aldım. Halama da bir şey aldım, eğer beğenirse. Getirsene, dışarda masanın üstünde.”

Perihan koştu. Güzide Hala kendisine alınan yünlüye bakıp, “A, ömrüne bereket pek beğendim” dedi, “şükür yetiştirene. Oğlumdan gülmedim de Allah kızlarımdan verdi.”

Hala, Neriman’ı öptü. Perihan, “A, hala,” dedi, “kıskandım. Beni de öp. İnan olsun kıskandım.”

Hala, “Gel öpeyim kız,” dedi, “sen ne şımarık şeysin.”

Perihan hem kendini öptürdü hem de halasının boynuna sarılıp yanağını yanağına dayadı, ne düşündüyse gözlerinden yaşlar aktı. Sonra anasını babasını hiç tanımamış olan Feride'nin de gözleri dolu dolu oldu. Daha sonra hepsi birer parça ağladılar. Güzide Hala, “Dur bakayım, ne oluyorsunuz? Nerede benim mendilim?” dedi. Mendilini bulup verdiler. Perihan, ablasına, “Ama çoktan beri sen bana bir şey almadın,” dedi.

“İşte seninle Feride'ye patiska getirdim ya.”

“Aaa, patiskayı çoktan getirecektin. Ben onun yarısını aneme vereceğim.”

“Anneme ben ayrı aldım. Bu Feride ile senin.”

“Olsun. Ben halamın kumaşından isterim.”

Güzide Hala söze karıştı:

“Canım nedir bu zorbalığın. Her gün arkanda yeni esvabın var, daha da kumaş istersin.”

“Halacığım, onların hepsi ablamdan aşırma. Benim bir şeyciğim yok. Ablam diktirdiklerini beğenmiyor, bana veriyor.”

Neriman, “Yalan söylüyor,” dedi, “hepsini kendisi alıyor.”

Perihan, “Darılırim da bir daha bir şeyini almam,” dedi.

Neriman güldü:

“Hani o günler.”

Perihan, “Bak hala, beni kızdırıyor. Kahverengi bir kostümü var, eve gidince onu kaldıracağım,” dedi.

Neriman, “Yooo, küçük hanım bak yalnız o olmaz. Bir yere gidecek olsam hiç giyeceğim yok,” dedi.

“Ben lacivertleri geri vereyim.”

“Olmaz öyle şey.”

Bu lakırdılar arasında Feride çayları getirdi, sordu:

“Şekerim, evlenmeden hiçbir haber yok mu?”

Neriman gülerek, “Var,” dedi, “bu sabah babamla konuştuk”

Hepsi kulak kesildiler. Güzide Hala, “Eee, ne diyor?” diye sordu.

Feride ayakta dururken bir koltuğun koluna ilişti. Neriman anlattı:

“Bedri gidip Sabri Bey’le bir de Macit Bey’le görüşmüş, onlar da babama ne demişlerse demişler, bu sabah ben hazırlandım, gidecektim, yemek odasında ayakta çay içerken babam geldi. Biraz sözü dolaştırdıktan sonra Bedri sözünü açtı. O benim evlendiğimi istermiş. Herkes onu suçlu görüyormuş, Perihan bile ağzına geleni söylüyormuş. Meslek bırakılmazmış. Bugünün erkeklerine güven olmazmış. Bu Bedri benim mesleğime uygun bir adam değilmiş. Buna, ‘Bacı Bedri’ derlermiş, arkadaşları arasında hiç değeri olmayan bir adammış. Beni boşuna bekletmiyor, bu Bedri için bir arkadaşına yazdığı bir mektuba karşılık bekliyormuş.”

Perihan ablasının sözünü keserek, “Her gün söylediği boş lakırdılar,” dedi.

Güzide Hala da “Bu ‘Bacı’ ne oluyormuş?” diye sordu.

Neriman, “Bilmem, öyle derlermiş,” dedi.

Feride, “Sözün sonu nasıl bağlandı?” diye sordu.

“Sözün sonu: Babam diyor ki, bu Bedri bana koca olacak adam değilmiş. Bununla beraber ben isteyecek olursam varabilirmişim İsteddiği benim rahatımmış. Kime varsam da mesleğimi bırakmamalı imişim.”

Perihan, “Hah,” dedi, “babamın tutarağı da bu.”

“Bugünün erkeklerine güven olmazmış. İşte bu gibi şeyler.”

Perihan, “Sen ne dedin?” diye sordu.

“Ben ne diyeyim? Ben Bedri’ye ‘Bacı Bedri’ dediklerini bilmiyordum. Ne demek olduğunu da bilmem. Feridun, Bedri’yi tanıyor. O bana ‘Bacı’ dediklerini söylememiştir.”

Perihan, “Bacı derlerse ne olurmuş?” dedi.

Neriman, “Ne bileyim,” dedi, “fena bir şeyse...”

Perihan sıkıldı.

“Aman abla,” dedi, “çocuk musun canım! İstediklerini desinler. Hırsız, arsız bir adam mı? İşinin başında da oturuyor. Bacı demişler yahut bugün de diyorlarmış, babamın la-kırdısı...”

Güzide Hala da “Feridun’a sorarız,” dedi, “ne demekse o belki bilir. ‘Bacı’ diye biz, eskiden arap halayıkların yaşlılarına derdik.”

Feride de “Size izin vermiş ya artık iş yoluna girer,” dedi.

Neriman, “Feridun bu gece gelir mi?” diye sordu.

Feride, “Gelir sanırım,” dedi, “birkaç gecedir geliyor. Yeniden nöbeti tutuncaya kadar gelir.”

Güzide Hala da, “Hangi dağda kurtlar öldüyse bir haftadır her gece eve geliyor,” dedi.

Feridun’u görebilmek için Neriman ile Perihan biraz geç kaldılar. Feridun gene gelmeyince eve gitmeye kalktılsa da Feride, “Yemeğe kalın” diye yalvardı. Halanın evinde telefon olmadığından hizmetçi kızı Hayri Beylere yollayıp hanımların bu akşam yemeğinde halalarında kalacaklarını bildirdiler. Daha yemek hazırlanmadan Feridun geldi. Mutfağa, karısına yardıma gitti. Haylazlık nöbeti üstünde olmadığı günlerde Feridun’u görenler, bunu uysal bir ev erkeği sanırlar. Karısı, kızları meraktan kurtarmak için onu içeri yolladı.

Güzide Hala sordu:

“Bu Neriman’ı isteyen Bedri’yi sen tanıyor musun?”

“Tanırım. Ne olmuş?”

Perihan söze karıştı:

“Ona arkadaşları ‘Bacı Bedri’ derlermiş, doğru mu?”

“Bacı Bedri, başka. O şimdi İsviçre’dedir. Hukuk okuyor. Buna ‘Yarma’ derlerdi.”

Güzide Hala sordu:

“O ne demek o?”

“İri olduğu için. Ama daha iyisini öğrenirim, burada sınıf arkadaşları var.”

“Öğrensene” dediler.

Feridun gitti. Güzide Hala başını salladı.

“Ah o senin baban yok mu?” dedi, “Ne diyeyim! Tabiatı kurusun. Kardeşimdir ama hiç benzememiştir.”

Perihan da “Saçma bir şey olduğu belli idi,” dedi.

Neriman biraz düşünceli, “Ben Bedri’ye gönül vermiş değilim,” dedi, “bu yaşa kadar kimseye gönül vermedim. Bedri’yi severim, ağır adamdır. Güvenirim. İsterim ki babam da anlasın, gelin etsin, herkesin babası gibi. O da bunu istemiyor. Bedri istenilmez adam mı?”

Perihan, “Abla, uzun etme,” dedi. “Sana izin vermiş. Biraz da darılırsa sonradan barışır.”

Neriman, “Bilmem,” dedi.

Sustular. Daha sofraya oturmamışlardı, Feridun geldi.

“Bacı Bedri İsviçre’den gelmiş Mâliyedeymiş. Bu o değil. Buna da ‘Yarma’ değil ‘Dayı Bedri’ derlermiş. Bu sorduğum adam Bedri’nin sınıf arkadaşısıdır. Dayım, Bedri’yi görmedi mi?”

Perihan:

“Nasıl görmedi, gördü ama beğenmedi.”

Feridun sesini çıkarmadı. Neriman sordu, “Sen ne diyorsun?” dedi.

“Bana sorarsan saf adamdır.”

Yemekten sonra Feridun kızları evlerine kadar götürdü.

Nisanın on beşi oldu. Havalar ısındı. Ağaçlar çiçeklendi. Güzide Hala dizlerine örttüğü yün örtüyü katladı, devşirdi, yanı başına koydu.

Sabah erken. Evlatlık kız tepsi içinde halanın kahvaltısını getirdi. Biraz sonra da Feride sütünü getirdi. Sonra da karşısındaki alçak iskemleye oturdu, kaynana gelin konuşmaya başladılar. Güzide Hala, “Dün gece ne yaptınız?” diye sordu.

Feride güldü, “Bitirdik” dedi.

“Razı oldu mu?”

“Oldu. Aman Hanım, orada olup bizi görmeliydiniz. Behice Hanım benden önce gitmiş. Ben gittiğimde onlar oturmuş konuşuyorlardı. Hayri Bey beni de görünce işi anlar gibi oldu. Ne yapacağını şaşırdı. Behice Hanım söz açtı, ‘Biz’ dedi, ‘Neriman’ın düğünü ne gün olacak diye sormaya geldik. Düğüne hazırlanacağız. Neriman’dan sorduk bilmiyor, Perihan hiç bilmiyor.’ Perihan sözü olunca Hayri Bey başını salladı. Biz hiç aldırmadık. Hayri Bey Behice Hanım’a karşı sert davranamıyor. Behice Hanım gülümseyince o da gülüyor. En sonra, ‘Ben ne bileyim,’ dedi, ‘kendi kendilerine gelin güvey olanlardan sorun.’ Sonra ben biraz yalvardım. ‘Benim şimdi düğün yapacak param yok!’ dedi. Çocuk gibi, hanım. İşitseniz neler söylüyor.”

“Bilirim ayol, bilirim. Onu benim kadar kimseler bilmez.”

“Sonra biraz yumuşayınca ben Zarife’yi Perihan’a koşturdum. Onlar da Bedri’yi almış geldiler. Bedri’yi görünce, aman Hanım, görseniz ne iltifat! ‘Bedri Bey oğlum’lar, alıp yanına oturtmalar. Biraz önce bize, ‘O manda herife varılır mı? Allah benim kızımın aklını almış!’ yok, ‘Herife Bacı diyorlar, elbet bunun bir aslı vardır,’ derken, Bedri gelince canciğer olmaz mı? Eee, doğrusu ben de şaşırdım, Behice Hanım da.”

Hala, “A, öyledir o,” dedi, “dönüverir. Şimdi ne olacak?”

“Yarın Bedri Bey başlayacak. Kağıtları askıdan inince gidip nikâhı yapacağız.”

Biraz durduktan sonra gene Feride:

“Biz onlarla uğraşırken Fahriye Hanım da gelmiş, ne oluyor diye kapıdan bakıyor.”

Güzide Hala, “Allah’ın öküzü,” dedi, “kadın olup da kocasına sahip olmadı ki... Bu çocuklar hiç ana kucacı görmədiler. Kadında duygu yok. Baba da deli. Ben Perihan’ı hiç ayıplamam. Yavrucak, ‘Koca’ diye bize koşuyor. Ana baba adam değiller ki. Gene iyi kızlar, kendileri birer koca bulmaya kalkmıyorlar. Baba ana hiç... Bakalım şimdi kızı nasıl gelin edecekler. Neriman kendine bir şey yapmışsa yapmıştır.”

“Nerden yapacak Hanım, evde durabildiği var mı?”

“Ana ana değil... Kadın hamam anası. Ben söyleyince, ‘Görümcedir,’ derler. Baba dersen bir Allah’ın cezası...”

“Aman sağlık olsun Hanım, her şeyin kolayı bulunur. Perihan’a baksanız mayısta düğün olmasını istiyor. Ben ne yapacaklarını bilmediğim için sesimi çıkarmadım.”

“Perihan çocuktur. Mayıs şurada kaç gün kaldı! Bir gelinlik diktirmeye kalkacak olsalar bak kaç gün sürer. Düğün yapacaklar mı?”

Feride, “Bilmem Hanım,” dedi, “orada hiç lakırdısı olmadı. Düğün yapmasalar da gene bir toplantı olsun yaparlar.”

Güzide Hala kahvaltısını bitirdi, sütünü de içti. Feride tepsiyi aldı, mutfağa giderken kapı çalındı. Gelin kaynana ikisi de “Perihan gelmiştir,” diye düşündüler. Feride kapıyı açtı, kara paltolu, kara başörtülü yaşlı bir hanımla karşılaştı. Gelen sordu:

“Güzide Hanımefendi burada mı oturuyorlar?”

“Burada otururlar efendim.”

“Kendilerini görmek istiyordum da...”

“Buyrun efendim.”

“Eskiden tanışırız da.”

“Öyle mi efendim. Buyrun şuraya, ben haber vereyim. Kim diyeyim efendim?”

“Nebahat dersiniz. Galip Bey merhumun haremi. Tanırlar.”

Feride kaynanasına geldi. Güzide Hala, “Kimmiş o?” diye sordu.

“Hanım siz tanırmışsınız, merhum Galip Bey’in haremi diyor.”

“Hiç tanımadım, hangi Galip Bey’miş? Kadın horozları başına bağlamış. Gelsin bakalım.”

Hala adından tanımadı ise de görünce tanıdı. Kocasının yanında muhasebecilik etmiş bir Galip Bey’in karısı. Geldi, oturdu, konuşmaya başladılar.

“Ben sizin burada olduğunuzu bilmiyordum. İhsanıma kaç kere söyledim. ‘Yavrum,’ dedim, ‘arasana, hanımefendi burada imiş, gidelim,’ dedim. Sağ olsun ihmal etti. İş de çok. Sonra bir gün Neriman Hanım’ı dairede görmüş, pek beğenmiş. Eve geldi bana söylüyor. ‘Bir öğrensene, nenin nesidir?’ dedim. Hayri Beyefendi’nin kızları olduğu anlaşıldı. Sonra burasını salık almış. Ne kadar sevindim, ‘Hadi beni oraya

kadar götür,’ dedim. Kapıya kadar getirdi. O kadar söyledim, ‘Gel birlikte girelim, hanımefendi senin çocukluğunu bilir,’ dedim. Girmedi, ‘Ben utanırım,’ dedi. ‘Yavrum şimdi utanmak kaldı mı? Gel girelim,’ dedim. Gelmedi. Hanımefendiciğim, benim oğlum kız gibidir; yüzüne baksanız kızarır. Bugüne kadar ana oğul yaşayıp gidiyorduk. Kaç kere söyledim; ‘Yavrum,’ dedim, ‘benim iki ayağım çukurda, seni baş göz edeyim,’ dedim. ‘Anneciğim gelecek gelin sana bakmaz, sen sağ oldukça ben evlenmem,’ diyor. Ben evlat hatırı için her şeye katlanırım, ama onun hatırını da kıramıyordum. Eh, şimdi ortalık böyle oldu. Her şey ateş pahasına. Evimiz yok. Bir İhsanım aldığına bakıyoruz. İhsanımın kaleminde biri var, hanımı Kızılay’da çalışıyormuş, karı koca dokuz yüz lira alıyorlarmış. Ben dedim; ‘A, oğlum, bu böyle olmayacak. Gençlik var, ihtiyarlık var. Ben geldim gidiyorum, sen de birini bulsana!’ E, İhsanımın da aklı yattı. İkisi de rahat ederler hanımcıyı. Değil mi efendim. Neriman Hanım’ı görmüş pek beğenmiş. ‘A-a-a, ben de hanımefendiye gider görürüm,’ dedim.”

Güzide Hala, “A, ne demek, elbette, hepsi bizim evlatlarımız,” dedi, “darısı İhsan Bey’in başına, biz de Neriman’a bu gece söz kestik.”

Güzide Hala bu konuşmayı geline anlatırken, “Kadın ent bent oldu,” diyor.

Kadın, “A, vah vah, bak gördün mü, biz ağzımızı açınca ya kadar herkes gözünü açtı,” dedi. “Sağ olsun İhsanıma kaç kere söyledim. Oğlum, dedim, demir tavında dövülür, şu işi ihmal etme.”

Güzide Hala, “Böyle şey kismettir,” dedi.

“A, doğru, kismettir. Allah hemen hayırlı etsin. Ben Neriman Hanım’ı görmedim ama İhsanım pek beğenmişti.”

Söz buralara eriştiği sıralarda, kapı çalındı, Perihan geldi. Sevinç içindeydi. Halasının elini öptü. Misafir olmasa, dün

gece geçen şeyleri bir kere de o anlatacaktı. Güzide Hala Nebahat Hanım'a, "İşte bu kızım da Neriman'ın küçüğüdür," dedi.

Kadın da Perihan'ı süzdü. Biraz sustu, susamadı, "Bu hanımın da aylığı var mı efendim?" diye sordu.

Hala gülerek, "Yok," dedi, "bunun aylığı yok. Bu ev kızı."

"Pek güzel kızınız var. Allahı bağışlasın."

Kadın gittikten sonra Güzide Hala başını iki yana sallayarak, "Ah" dedi, "ne günlere kaldık, kızların aylığını soruyorlar."

Sonra Feride de geldi. Güzide Hala anlattı, gülüştüler ama kızların aylığı sorulması Perihan'a işledi.

"Deliler," dedi, "ben çalışıp kazanacak olduktan sonra kocaya niçin varayım!"

Mayıs içinde bir pazar günü Behice'nin evinde toplanmışlar. Behice, Perihan, Neriman, Feride, Nezihe, Neriman'ın bir arkadaşı olan Meziyet adında bir kız, hepsi orada. Hepsi söylüyor, dinleyen yok. Hiçbir işe de karar veremiyorlar. Gelin entarisinin kumaşını Bedri bulmuş getirmiş. Nezihe'nin anası ile teyzesi demişler ki: "Bu kumaşa burada kimse makas vuramaz. İstanbul'a gidip diktirmenin bir kolayına bakmalı."

Neriman diyor ki:

"Böyle olursa temmuza kadar beklemeli, ben daha önce izin alamam."

Feride düşünüyor, düşündüğünü de söylemiyor. Feride demek istiyor ki: "Hiç İstanbul'a gitmek istemez, bunu burada dikecek adam vardır. Ben diktiririm, pek güzel de olur ama sizlerden korkuyorum. Hepiniz bir şey söylersiniz. Ol-

duysa bile olmadı dersiniz, ondan korkuyorum. Bekliyorum ki siz bir şey yapamayasınız da ben alıp onu diktireyim.” Ara sıra da söze karışıyor.

Birçok lakırdıdan sonra hiçbir şeye karar veremediler, bu sefer de gelin entarisinin biçiminin nasıl olacağını kararlaştırmaya kalktılar. Ortaya birçok model, moda gazeteleri döküldü. Hepsi ayrı bir biçim tutturdu. Konuşmalar uzayıp karar verilemeyeceği anlaşıncı Perihan gidip Behice’nin kızını getirdi. İşi gücü bırakıp bebekle oynamaya başladılar. Sonra Feride Neriman’ı alıp gitti. Eve götürüp biçim için, di-kiş için onu kandırıp hepsini bu yükten kurtarmak istiyordu.

Neriman’ın arkadaşı evine gitti. Nezihe eve gidip anne-sine baktıktan sonra giyinip, müdür beyin karısına gidecek-miş. Misafir günü imiş. İki haftadır da gitmemiş. Bu hafta da gitmezse olmaz. Perihan da gidecekti, Behice, “Kal, sana söyleyeceğim var,” dedi.

İkisi yalnız kalınca Behice, “Ayol,” dedi, “haberim var mı? Vassaf Bey ölmüş.”

“A, vah vah, yazık.”

“Hem de bir ay olmuş.”

“Nereden duydun? Benim hiç haberim olmadı. Yanlış bir şey olmasın?”

“Ben, İdris’in karısından duydum. O da Vassaf Bey’in evinde oturan bahçıvanın karısından duymuş. Kimsesi olmadı-ğı için evi hükûmete kalacak.”

Perihan başını çevirip bahçeye baktı. İki damla yaş da ya-naklarından kaydı. Behice’nin de gözleri yaşardı. Biraz sus-tuktan sonra Behice, “İyi oldu da varmadın,” dedi, “adamca-ğızın ömrü yokmuş. Şimdi dul kalacaktın!”

“Perihan biraz düşündü sonra, “Adam sen de” dedi, “o beni alaydı da şimdi dul kalaydım. Hiç olmazsa bir adamdan dul kalmış olurum. Şimdi dul değilim de neyim...”

Biraz daha sustuktan sonra, “Ben o adamı sahiden seviyordum,” dedi. “Baba gibi, koca gibi... Ne dersen de... Geçti. Şimdi sağ olsa varmam ama şimdiye kadar kimse için duymadığım şeyleri onun için duydum.”

Behice hiç sesini çıkarmadı. Yere yayılıp kalmış moda gazetelerini toplayıp masamın üstüne koydu. Biraz sonra Perihan, “Nihat biliyor mu?” diye sordu.

“Biliyor.”

“Sen ini söyledin?”

“Gazeteler yazmış. Herkes duymuş. Biz nasılsa duymamışız.”

“Neden ölmüş acaba?”

“Yatağında ölü bulmuşlar. Hekimler kalp sektesi demişler.”

“Kim bilir, belki de iyi olmuştur. Baksana kimsesi yokmuş. Yatıp kalsaydı...”

“Evet, kimsesi yokmuş. Burada bankadaki paraları için mahkemeden bir kâğıt gelmiş.”

“Nasıl kâğıt?”

“Bilmem. Paraları için. Belki hükûmet adına çeviriyorlarsa...”

Perihan üzüntülü idi, kalktı. “Ben eve gideyim,” dedi.

Behice, “Git,” dedi, “ancak Neriman’ın gelinliği için bugün bir karar veremedik. Ne olacak? Yarın toplanacak mıyız?”

Perihan, “Şimdi hiçbir şey bilmiyorum,” dedi. “Bakalım yarına kadar ne olur. Biraz da ablam düşünsün.”

Perihan eve gitti. Odasında yalnız kalınca Vassaf Bey için, Behice’nin evinde, nasıl olup da ağladığını kendi kendine

sordu. “Günlerdir içimde bir sıkıntı vardı, ağlamak istiyordum. Vassaf Bey’in ölümünü duyunca ağladım” diye düşündü. “Yoksa ona acımadım. İçimde sevgisi de yok. Bir daha Vassaf Bey’i göremeyeceğim. Gördükçe de sıkılıyordum. Bir umudum da yoktu. Birkaç gün geçince ölümüne alışacağım. Böyle nelere alıştım...” dedi. Sonra kanepenin üstüne uzanıp biraz daha ağladı. Yemeğe yakın Neriman geldi.

Perihan, “Neredeydin?” diye sordu.

“Biz Feride ile Behice’den çıkınca Güzide Halama gittik. Feride Yenge benim entarimi burada diktirecek. Bir biçim de beğendik.”

“Aman çok iyi. Herkesi de sıkıntıdan kurtar. Bugün orada başım ağrıdı.”

“Şey, bana da bir kısmet çıkmış. Sen kadını orada görmüşsün.”

“Gördüm, aman bir mahalle karısı. Senin için söz kesildiğini duyunca oğluna beni alacaktı, aylığımı sordu! Beğendin mi? Bunları gördükçe ben kocaya varmaktan umudumu kesiyorum.”

Perihan yatağın üstünde doğrularak devam etti:

“Senin nişanın, nikâhın, düğünün nasıl olacak, bunu hiç düşünmedik.”

Neriman, “Nişanı bilmiyorum,” dedi. “Bana kalsaydı düğün istemiyordum. Benim gibi ağırbaşlı olup erkekler gibi asık suratla mahkemeye çıkmaya alışmış bir kadının, gelin olup kırıtmaları bana doğrusu iğrenç geliyordu. Şimdi de iğrenç geliyor. Ama Bedri düğün istiyor. Arkadaşları onu sıkıştırıyorlarımı. Ben de razı oldum. Düğün olacak. Nikâh kıyılacak, gecesine de düğün yapılacak. Nerede yapacaklarını bilmiyorum.”

“Babama sordun mu?”

“Sormadım.”

“Feride gelsin de kandırsın. Sonra bir tatsızlık çıkmasın.”

“Feride açsın. Senin doktor geliyormuş öyle mi?”

“Hangi doktor? Benim haberim yok. Kimden duydun?”

“Halam söyledi.”

“Yaa! Nereden haber almış?”

“Bilmem, sormadım.”

“Geç olmasa gider sorardım. Gelsin bakalım, görelim.”

“Sen bu adamı hiç görmedin mi?”

“Görmedim. Halama gelmiş ama ben rast gelmemişim. Ben anasını da tanımıyorum. Hiç hatırlamıyorum. Belki görsem tanırım. Ama biliyor musun, hiç umudum yok. İçimden gelmiyor. Hem bana evlenmek bir tuhaf geliyor.”

“Hadi saçma söyleme.”

“Vallahi saçma değil, bana çirkin bir şey geliyor. Erkekler de bunu anlıyorlar. Hiç yüzüme bakını olmadı.”

“Yalan söyleme. O uzun boylu oğlan arkan sıra gezmiyordu mu?”

“Hangisi? Fakültedeki kamış kulak oğlan mı? İlahi abla. Kimin arkasından gitmiyordu? Ben onu adam bile saymıyorum.”

“Say sayma, erkekler arkana düşüyorlar ya! Kim bilir daha neler vardır da sen beğenmezsin.”

“Doğru. Ne yapayım benim gönlüm biraz öyledir...”

“Hadi kalk yemeğe gidelim.”

“Daha yemek hazırlanmadı.”

“Hadi kalk, kalk.”

Perihan ablasını çekip boynuna sarıldı.

“Oh benim canım ablam, sen ne kadar iyisin.”

Sonra ağlamaya başladı.

“Canım ne oluyorsun, şimdi ağlayacak ne var?” Perihan’ın saçlarını okşayıp öperek, “Hadi yeter, sil gözlerini yemeğe gidelim,” dedi.

Ertesi günü Perihan Güzide Halasına gitmişti. Hala ona da Nergis Hanım’ın oğlunun geleceğini söyledi. İstanbul’dan bir hanım gelmiş de Nergis Hanım onunla haber yollamış. Perihan şaka etti, “Çifte düğün yapacağız,” dedi, “ablam masrafı yapar, biz bir nikâh şekeri ile kurtuluruz...”

Hala, “Hemen düğünü düşünme,” dedi, “bir kere oğlanı gör de beğen bakalım.”

“Halacığım, biz görüp beğeninceye kadar yavuklular elden kaçıyorlar. Nezihe’nin kurmay subayı buraya gelecek de beğeneceğiz derken adamı Trakya’ya aşırımlar. Hazır ablası da beni beğenmişti. Doktor da buraya gelmeden bir yere yürütülürse!..”

Güzide Hala, “Ne yapalım, küçük hanım,” dedi, “sen de kartlaşıp evde kalmadın ya! Biraz sabırlı ol.”

“Sabırlı olmayıp ne yaptım halacığım? Ablamın düğünü de bu gidişle gelecek yaza olacak. O güne kadar da doktor da gelir elbette...”

Feride söze karıştı, “Eğer düğünden önce gelirse, düğüne çağıralım da sizi orada görsün şekerim,” dedi.

Perihan, “İnce bir fikir,” dedi.

Hala sesini çıkarmadıysa da, “Yabana atılacak bir düşünce değil,” diye düşündü.

Perihan:

“Ya düğünden sonra gelirse?”

Hala, “Eh, öyle olursa evc gelir görür,” dedi.

Feride, “Biz geldiğini nasıl haber alırsınız?” diye sordu.

Hala, “Nasıl haber alacağız,” dedi, “kalkar buraya gelir, eğer kızı görmek istiyorsa. İstemiyorsa zift çekeyim ensesine. O bize yalvarsın, elimi ayağımı öpsün de ona kız vereyim. Bir de, beyin arkası sıra mı koşacağız?”

Perihan, “Doğru, dedi. Feride yengeye baktı.

Feride de “Doğru ama biz geldiğini bilmeliyiz,” dedi.

Hala, “Nereden bileceğiz?” diye sordu.

“Gider İnayet kadına söylerim, gelince bize haber verir.”

“Ya eve inmez de otele inerse?”

“Evi varken otele niçin insin?”

“Evde hizmet edecek adamı var mı?”

“Vardı, şimdi bilmem.”

Feride, “Onu da öğrenirim,” dedi. “Otele incek de olsa komşularının haberi olur.”

“Eğer düğüne gelmek istemezse?”

“Niçin gelmesin, genç adam, bekâr adam...”

“Olur ya, ‘Elbisem yok,’ der gelmez. Herkesin de frakı yahut smokini yok ya.”

“Canım bizim düğünlerde kıyafet var mı? Kimin varsa giyer, kimin yoksa bayağı giyinir gelir.”

“Düğüne çağrılacağını bilse belki o da hazırlanır.”

“Ne yapacaksın? Şimdiden çağırarak mısın? Daha düğün günü bile belli değil.”

“Ablam sağ olsun ağır kanlıdır. Daha gelinliği bile ortada yok.”

Feride, “Sen gelin entarisini düşünme,” dedi, “görünce beğeneceksin. Sizler ne giyeceksiniz?”

Perihan, “Benim mavi satenim var,” dedi.

“Kim diyor?”

“Melâhat Hanım’da.”

“Dikebilecek mi?”

“Artık diktiği kadar. Ne yapayım. Başka birini bulamadım. Gelin olacak değilim ya.”

Hala gözlüğünün üstünden baktı, “Behice’nin tuvaleti ne oldu?” diye sordu.

“Ne olacak, onun bir terzisi var ya, ona diktirecek. Nezihe’nin annesi ile teyzesi de düğüne hazırlanıyorlarmış.”

Güzide Hala, “Destur...” dedi. “Kadın total bacağı ile nasıl gidecek?”

Perihan, “Bastonla yürüyor,” dedi.

Bu sırada kapı çalındı, Nezihe geldi. “Bülbülü an, kafesi yanına koy,” dediler.

Perihan, “Tuvaletten ne haber?” diye sordu.

Nezihe, “Aman aklıma getirme,” dedi, “istediğim gibi olmayacak diye üzülüyorum. Ben size gittim, seni aradım.”

“Bir şey için mi?”

“Sen teyzeme bir ilaç vermişsin, deriyi yumuşatıyormuş. Sende reçetesi varmış, onu istiyor.”

“Kışın verdimdi, el çatlaması için. Reçetesi yok, ilaçtan var. Şişesini gösterip alırsın.”

“İki gündür tutturdu. Sağ olsun çocuk gibi.”

Evlatlık kızı yollayıp evden aldırdılar. Bir aralık nasıl oluyorsa gene düğünden söz açıldı. Nezihe, “Nerde yapacaklar?” diye sordu.

Perihan ablasından işittiklerini söyledi:

“Nikâh Belediyede olacaktı. Oradan herkes evine gidecek. Gece onda da pavyonda düğün yapılacaktı.”

Nezihe, “Bu sıcakta pavyon pek sıkıntılı olacak,” dedi.

Perihan, “Bilmem,” dedi, “eniştenin arkadaşları bu işleri tertipliyorlar. Ablamın bana söylediği bu. Mayısta olacaktı. Şimdi temmuz, daha da ortada bir şey yok.”

Feride, “Şekerim,” dedi, “ortada olacak bir şey de yok. Yatak takımı ile, çamaşırla gelin hanım kendisi uğraşüyor. Belki bitmiştir. Evi de boşaltmışlar, badana ettiriyorlar. Buna da Bedri Bey bakıyor. Gelin entarisini ben diktiriyorum. Çok çok daha bir hafta sürer. Bir hafta sonra düğüne karar verirse her şey hazır olur.”

Perihan, “Yengeciğim,” dedi, “siz ablamı, eniştemi bilmezsiniz. Bir hafta yalnız bu işlerin düşünmesi sürer. Behice’nin gece elbisesi bir haftada bitmez. Bir haftada bizim doktor gelmez...”

Feride güldü, “Bu başka iş şekerim,” dedi, “Düğünü geçce bırakalım, doktor yetişsin.”

Sonra masanın altında duran iskambil kağıtlarını alıp “Ben ona bir fal bakayım,” dedi.

Nezihe, “Aman benim dikişim için de bak,” dedi.

Bu bayanlar Feride’nin falına inanırlar. Başta da Güzide Hala. Feride kağıtlarını açarak, “Bak şekerim,” dedi, “senin yanında bir değil iki erkek var. Gördün mü? Biri sarışın, biri esmer.”

Nezihe, “Esmeri Burhan Bey’dir,” dedi.

Perihan güldü, “Burhan Bey nerde,” dedi, “o Trakya’da...”

Feride, “Burhan Bey bilmem, iki delikanlı. Biri esmer, biri sarışın. Bak ablan işte evleniyor. Üçlüyü görüyor mu-

sun? Evleniyorlar. Yakında bir haber alacaksın. Biraz üzüntün olacak ama sonra sevineceksin. Seni sevmeyen bir kadın var. Uzakta.”

Perihan, “Beni sevmeyen kadın vardır,” dedi. “Lise müdürü Nimet Hanım. Şimdi bile beni sokakta gördükçe başını çevirir.”

Gülüştüler. Sonra Nezihe’nin tuvaletinin falına bakıldı. Feride, Nezihe’yi sevindirecek sözler bulup söyledi. Daha sonra Nezihe’nin annesi ile teyzesinin yalnız nikâha mı yoksa hem nikâha hem de düğüne mi gidecekleri konuşuldu.

Nezihe diyor ki:

“Onlar ikisine de gitmek istiyorlar ama annem dünyada gidemez. Yüksek topuklu pabucu evde denemek için bile giymiyor. Alçak topuklu ile de dünyada gitmez. O gitmeyince teyzem de gitmez. Onlar çok özeniyor. Görseniz evde ikisi neler düşünüyorlar.”

Düğün Gar Gazinosu’nun üst salonunda yapılıyor. Çağrılanlar saat dokuzda gelmeye başladılar. Şişmanca bir delikanlı, Bedri’nin yeğeni imiş, birkaç arkadaşı ile kapıda durmuşlar, gelenleri karşılıyor, ağırlıyorlar. Nezihe gelmiş. Aradı Perihan’ı buldu, “Hani düğünü pavyonda yapıyordunuz? Niye buraya çevrildi?” diye sordu.

“Burası daha iyi değil mi? Bu sıcakta pavyonda boğulurduk.”

Perihan Nezihe’nin giyinişini, saçlarını gözden geçirdi, sonra gülerek, “Bayan Sarban, pek güzelsiniz!” dedi. “Sayın eşiniz nerede?”

Nezihe, “Bilmem,” dedi, “otomobilden inerken eteğime bastı. Bereket versin çantamda iğne iplik vardı. Sonra da hiç sesini çıkarmadan savuştu, içmeye gitmiştir.”

“Sen de kendine birini bul.”

Feridun geldi, Perihan’a, “Hani Bedri’nin yeğeni kapıya bakacaktı?” dedi.

Perihan, “Bakıyorlardı ya!” dedi.

“Ne bakan var ne eden. Karmakarışık oldu. Gazino müşterilerinin yarısı burada, bizim misafirlerin yarısı da bahçede.”

“Görüyorum giyinişlerinden belli.”

“Bu böyle olur mu?”

“Aldırma.”

“Aldırma ama büfeyi talan ederler.”

“Gelin zengin, güvey zengin... Bunlara acıyacak değilim ya. Düğüne bakanlar da onlar. Sen bizim misafirlere bak.”

“Kime bakacaksın? Karmakarışık.”

“Feride nerede?”

“Güveyle dans ediyordu. Sonra görmedim.”

Orada bir sandalye bulup ilişmiş orta yaşlı bir bey, arkadaşına, “Maviliyi gördün mü? Bittim azizim!” dedi.

“Hangisi?”

“Bak önümüzde, kulağında pırlanta küpeler var.”

“O Bedri’nin baldızı.”

“Kim olursa olsun.”

“Sesi çok güzeldir.”

“Neresi çirkin elması!”

“Gel istersen sizi tanıştırayım.”

“Biraz daha içeyim de öyle.”

“Yok. Biraz daha içince olmaz, istersen şimdi.”

“Korkma, kadınlar erkeğin sarhoşundan biraz korkar, birçok da hoşlanırlar.”

Dudakları taşıra taşıra boyalı, kirpikleri rimelli bir bayan, Feridun’a yaklaşıp, “Feridun Bey, aşağıdaki caz yukarıdaki caza karışıyor. Şunlar nöbet tutsalar,” dedi.

Feridun kadını tanımıyor ama ilk bakışta anlaştılar. Bayan, Basın Yayın’da çalışıyormuş.

Ara sıra alkış oluyor. Arkada kalıp görmeyenler sordular, “Ne oluyor?” dediler.

Gelinle güvey ikinci danslarına kalkmışlar. Biraz sonra bir alkış daha...

“Ne olmuş?”

“Galip Kaner’e zeybek oynatıyorlar.”

Adam sorgu hâkimi imiş. İriyari bir adam, arkasına da etekli dönecek kadar uzun bir frak, boynuna da beyaz bir mendil sokmuş, su gibi de terlemiş. Arkadaşı dans ederken o da ortaya çıkmış el çırpıyor. Hemen her düğünde, her eğlence Bay Kaner’i bu adam oynatır.”

“Bak ben bu gece geldim ama zeybek meybek yok... Anladın mı?”

“Anladım.”

“Hah... Ben söyleyim de...”

“Peki canım anladık.”

Bu, “Ben oynamam, beni oyuna kaldırma!” demek değildir. “Ben buradayım, hatırında olsun da sırası gelince beni kaldırırsın,” demektir.

“Zeybek güzel ama caz zeybek çalmayı bilmiyor.”

“Sen ağızdan olsun tarif etsene!”

Başka biri daha hamarat çıkmış, kemancıya sokulmuş, “Bay böyle,” diyor. “Tarararam ram ram ram, tarararara...”

Kemancı başlamadan, oynayan oynamış, bitirmiş bulunuyor. Aradan biraz daha geçince Karabağlı Hadi Bey; yüksek mühendistir, oyun da bilmez ama bir millî varlık göstermek gerek. Memleketinin güzel oyunları vardır. Bir Enzeli, bir On dört, bir Terekeme oynayabilse hoş olur ya ancak kim çalacak, kim oynayacak sonra da kim anlayacak?.. Çal bakalım Şamil yahut Kazaska... Cazcılar ikisini de bilmiyorlar. Karışık bir şey... Hadi Bey de oynuyor, bir varlık gösterilmiş oluyor. Alkışlar oldukça bahçedekiler yukarıda ne olduğunu merak edip geliyorlar. Düğün yeri o kadar kalabalık oluyor ki dans edecek yer bulunmuyor.

Bir kadın yanındakine Behice’yi gösterdi, “Nasıl, güzel değil mi?” dedi.

“Güzel ama hiç boyası yok. Hamamdan çıkmış ahretlik kıza benziyor. Başında yemenisi eksik.”

“Yok canım. Bak saçlarını başına ne güzel toplamış. Pırlanta küpeleri de nasıl yakıştırmış.”

“Hah, küpeleri söyle.”

Bu sırada Behice Perihan’ın yanına gelmişti. Gene o adamlar konuştular:

“Sen maviliyi bırak da şu bal köpüğüne bak. Halis avrat... Kulağının arkasına kadar kadın.”

Perihan da Behice’ye dedi ki:

“Çok üzüldüm çok ağladım ama doğrusu değdi.”

“Feride olmasaydı hiçbir şey olmayacaktı. Onun terzisinin kıyafeti yok ama eşi bulunur kadın değil.”

Behice:

“Bu küpelerin ne güzel, bana hiç göstermemiştin.”

“A, bu sefer babamdan zorla aldım. Babaannemin abdest küpeleri imiş!”

“O da ne demek... Adı çirkin.”

“Kız, eski hanımlar abdest alırken küpe delikleri kuru kalmasın diye takarlarmış.”

“Seni pek güzel gösteriyor. Senin doktorun gelmedi mi?”

“Nasıl gelmedi? Onu arıyorum. Sana göstereceğim. Dans bile ettik. Görmedin mi?”

“Görmedim. Yalnız göstermek olmaz, getir de tanıştır.”

“Bir bulayım. Sen kaybolma.”

“Ben Neriman’ın yanına gideceğim.”

Perihan kalabalığı yararak kapıya doğru gitti. Büfeden yeni ayrılmış, kafalarını da iyice tütsülemiş iki kişiden biri, Perihan yanlarından geçince kendilerini saran güzel kokuya burnunu uzatarak dönüp arkasından baktı. Diğeri arkadaşına bakıp, “Bayan mavili, önemiyetli bir surette dikkat nazarımı çekmiştir. Efem, ne buyrulur?” dedi.

Öteki biraz daha sarhoştı, dudaklarını uzatıp havayı bir daha kokladıktan sonra, “Onayladık sayın bayım, ivedilikle!” dedi.

Perihan, doktoru aradı, bulamadı. Aşağı indi, yok. “Ben mi göremedim, o mu savuştu” diye düşündü. Feride’ye rast geldi.

“Doktoru arıyorum, bulamıyorum,” dedi. “Savuştu gitti mi?”

“Yok buradaydı, ben şimdi gördüm. Dur bakayım. Hah işte orada, büfenin yanında.”

“Ha, yanındakileri tanıyor musun?”

“Birini tanırım, bankadadır. Ötekilerini tanımıyorum.”

“Ben doktoru götürüp Behice’ye tanıtmak istiyordum.”

“Götür istersen ama çok içmiş benziyor.”

“Biraz önce iyiydi. Dans ettik. Benimle görüşmek istediğini söylüyordu.”

“İstersen sen dene!”

Perihan o yana doğru gitmek istediye de büfenin önü boşalmış olduğu için kalabalık arasında rasgele sokulmuş gibi yaklaşıp kendisini gösteremeyeceği için vazgeçti. Behice’nin yanına gitti. Behice kocasının arkadaşlarından Yedigâr Bey adında bir adamla dans ediyormuş. Dans bitince Perihan Behice’nin yanına sokularak, “Belli etmeden bak, kapı yanında altın gözlüklü, sarışın bir adam duruyor,” dedi.

“Gördüm, kim o?”

“İşte doktor...”

“Kıvırcık saçlı. Arap mı nedir?”

“Hangi kıvırcık saçlı? Sen nereye bakıyorsun? Kapı ile büfe arasında sarışın adam.”

“İşte ben de onu diyorum ya!”

“Sen sarhoş musun nesen? Şeşi beş görüyorsun!”

“Ben sarhoş muyum? Sen Nihat’ı gör. Bak sarhoş nasıl olur. Utanmayı kaldırmış, açıkça sarkıntılığa kalkışıyor...”

Perihan, “Doktorla iki kere dans ettik,” dedi, “benimle görüşmek istiyormuş. ‘Ne günü, nerede görüşelim?’ diye soruyor. Ben de ‘Bizim eve buyurun,’ dedim. Ne diyeyim? Sokak ortasında buluşacak değiliz ya.”

“Canım getirsene şu herifi biz de tanıyalım.”

“Daha ablamla da tanışmadı. Ben mi kolundan tutup götürüyüm? Daha bu gece görüştük.”

“Toy bir şey mi? Feride’yi yollasana!”

“Akıllı kızsın... Gideyim Feride’yi bulayım.”

“Nihat’ı da görürsen buraya yolla.”

“Daha bıkmadın mı? Kim bilir nerededir. Doktor benden başkası ile dans etmedi.”

“Pek mi sevindin?”

“Elbet sevinirim. Sen kırk yıllık sarhoş kocanı nasıl arıyorsun?”

Perihan ayrıldı, Feride’yi aramaya gitti. Behice de Neriman’ın olduğu yere doğru yürüdü. Neriman’ın yanında çalışan kâtiplerden biri kafayı iyice tutsülemiş, amirinin gelinliğini de fırsat bilmiş sokulmuş, kim bilir Neriman’ın hangi sözüne de gücenip ağzını açamamış, şimdi içini boşaltacak ama fazlaca içtiği için dili dolaşıyor. Neriman da yarı gelin, yarı yargıç suratı ile onu dinlemeye çalışıyor, sıkılıyordu. Yanındakiler de her biri bir şeye dalmışlar. Behice görünce gitti Bedri’ye gösterdi, arkadaşları gördüler, adamcağızı aşırıldılar.

Bu sırada Feride doktor Nüzhet’in yanına gitti. “Siz gelinle güveyi kutladınız mı?” diye sordu.

“Kutlamadım. Pek ayıp oldu. Ben tanımıyorum. Onlar da beni tanımazlar.”

“Ne zararı var. İsterseniz gidelim.”

Doktor, elindeki kadehi büfenin üstüne bırakıp, “Kalabalığın biraz seyrekleştiğini mi beklesek?” dedi.

“Kalabalığın bize bir zararı yok. Gideriz. Geliniz, ben sizi kalabalıktan geçiririm.”

Yürüdüler. Dans edilen yeri geçince Behice ile karşılaştılar. Feride onları tanıştırdı. Behice doktoru hem güzel hem de yakışıklı buldu. Biraz irice ise de hantal değil. Frak arkasından kaçmıyor. Boyunbağı takma değil bağlama. Gömlek, Bedri’nin gömleği gibi kabarmış, cumbalaşmış değil. Eli

ayağı düzgün, yüzü düzgün. Konuşuşunda bir utangaçlık bir tutkunluk var.

Neriman, Bedri, sonra Nihat, doktor Nüzhet ile tanıştılar. Behice onu konuşturmak istedi.

“Perihan’ın halası sizi tanıyor,” dedi. “Etlik’te oturuyormuşsunuz. İhtisasınızı İstanbul’da yapmışsınız. Umarız ki Ankara’ımızda kalırsınız.”

Doktor uzunca konuşmaktan kaçındı. Kısa kısa karşılıklar verdi. Sonra da ortadan kayboldu. Perihan bahçeye inmiş. Dönüşünde doktor gitmişti.

Behice, “Nerdeydin,” dedi, “yavuklunu Feride getirmişti.”

“Yaa! Gözün aydın. Nasıl buldun? Güzel mi?”

“Halan sana çirkin koca bulur mu?”

“Şaka etme, beğendin mi?”

“Beğendim. Sen nerede idin?”

“Ben merdiven başına gitmiştim, Saadet’le kocasına rasgeldim. Onlar beni bahçeye götürdüler. Bana bir yavuklu daha gösterdiler. Sonra sana anlatırım.”

“Olmaz, şimdi söyle.”

“Bir doçent. Görsen beğenirsin.”

Bunlar konuşurken yanlarına Nihat yanaştı.

“Yorulmadınız mı?” diye sordu. “Sabah yaklaşıyor. Gelin güvey savuştular. Burada sarhoş takımı kaldı. Perihan’ı alıp eve gidelim.”

Nihat ikisini alıp eve götürdü.

Düğünün ertesi pazar günü Perihan akşama doğru uyku-
dan kalkıp bir bardak süt içti, sonra da Güzide Halasına gitti. Biraz sonra Behice de oraya geldi. Perihan’ı evde aramış.

Güzide Halasına gittiğini öğrenince o da oraya gelmiş. Behice anlatıyor:

“Ben yastığa başımı koydum, İnci uyandı. Onu doyurup giydirip kıza verdim, benim uykum kaçtı. Gündüz de uyuyamam. Şimdi kafam da kazan gibi.”

Perihan, “Ölü gibi uyumuşum,” dedi.

Behice, düğün için, “Hoş geçti değil mi?” diye sordu.

Orada bir köşede, bir saç tarağı temizlemeye uğraşan Feridun söze karıştı, “Hiç iyi olmadı,” dedi. “Kimse kimseyi tanımadı. İlkın sanki kartlara bakıyorlardı. Onu da bıraktılar. Gazinonun müşterileri yukarı çıktılar. Düğüncüler de aşağı bahçeye indiler, oldu bir çorba...”

Feride, “Bereket versin o bahçeye,” dedi, “o sıcakta herkes boğulurdu. Çok adam çağırmişlar. Kimler yoktu!”

Behice, “Gene de iyi oldu,” dedi, “herkes eğlendi, her şey de boldu.”

Feridun, “Boldu ama,” dedi, “iş hesaba oturunca belli olur.”

“Eh, Neriman da bir daha düğün yapacak değil ya!”

Feridun, “Ben anlamam,” dedi, “onların verecekleri paranın yarısı ile gene bu düğün olurdu.”

Güzide Hala Behice’ye, “Bunu da işitenler parasının hesabını bilir bir adam sanacaklar,” dedi.

“Ben paramın hesabını bilmem ama paramı da sokağa atmam. Keyfim ister harcederim.”

Güzide Hala, “Hadi, hadi,” dedi, “senin kime ne söyleyecek halin var?”

Perihan, “Ben masrafı bilmem ama akşam orada bir kargaşalık vardı,” dedi. “Kimdi o boynuna mendil sokmuş adam? Düğünün idaresine o bakıyordu. Kendisi sarhoş ol-

muş, aldılar götürdüler. Biri de, uzun boylu bir adam koridorunda, boylu boyuna uzanmış yatmıştı. Ne üst ne baş... Karısı imiş, bir zavallı kadın...”

Feridun, “Ben indirdim,” dedi. “Kimse sahip çıkmıyor, kadın da şaşırmış, garsonlar da kendi havalarında...”

Perihan, “Kim o?” diye sordu.

“Ticaret Bakanlığındadır. Ben de iyi tanımam.”

Feride, “Ben gördüğüm düğünlerin hiçbirinde bu kadar sarhoş görmedim,” dedi.

Güzide Hala Feride’ye, “Kızım,” dedi, “düğünler böyle olur. Eskiden de sarhoşlar köşe yastıklarının arkalarını kirletirlerdi.”

Perihan, “Halacığım,” dedi, “geçen ay biz İffet’in düğününe gittik. Ankara Palas’ta idi. Güzel güzel herkes eğlendi. Ne sarhoşu vardı ne de sulusu. Bu bizim düğün pek gürültülü oldu. Kalabalıktan, sıcaktan benim başım tuttu.”

Feride, “Sabaha kadar süren düğünlerden ben hoşlanmıyorum,” dedi.

Güzide Hala düğünlerin sabahlara kadar olduğunu, haftalarca sürdüğünü istiyor.

“O da adamın bir şerefidir,” diyor, “eskiden taşralarda orta halli olanların bile düğünleri bir hafta sürerdi. Padişah düğünleri kırk gün kırk gece olurmuş.”

Feridun Neriman’ın düğünü için, “Düğün değil festival,” diyor. “Cazla, frakla zeybek oynadılar. Sonra da o ayı gibi herifi ortaya çıkardılar. Çirkin değil mi?”

Behice, “Ben onu görmedim,” dedi, “bahçedeydim. Onu kimse beğenmemiş ama gene hoş bir gece geçti.”

Perihan:

“Ablam da değişmişti, hiç yargıç suratı yoktu değil mi?”

Feride, “Kim gördü ise beğendi,” dedi. “Neriman duymasın, Bedri’yi beğenmediler.”

Behice:

“Fakla pek çirkin oluyor doğrusu...”

Perihan, “Babam evde, kızını gelin kılığında görünce suratını ekşitti,” diye güldü.

Behice, “Sana öyle gelmiştir,” dedi.

“Vallahi değil. Ben güldüm, ona da kızdı. Ablam da akşamki güzelliğini Feride Yenge’ye borçludur.”

“A, niçin? Diken ben değil, biçen ben değil.”

“Sen onu bizim elimize bıraksaydın bak görürdün. Hepimiz bir biçim söyledik, elbise de kılığına girerdi.”

Behice, “Sen gelini söylüyorsun, ya ben?..” dedi. “Feride olmasaydı vazgeçerdim, gitmezdim. Nihat’a da bir kızdım ki... Ben oturdum, ağlıyorum, karşıma geçmiş alay ediyor. Çok üzüldüm ama değdi.”

Feridun söze karıştı:

“Reşit Bey’in kızları gelip benden sordular. ‘Bu kız kimdir?’ dediler.”

“Aman sakın kardeşlerine almaya kalkışmasınlar!”

Perihan, “Akşam Nezihe’den çok eğlenen olmadı,” dedi.

Feride, “Ya, doğru,” dedi.

“Neredeydi o, ben onu hiç görmedim.”

“Ta köşede oturmuştu, başına bir sürü delikanlıyı toplamış. Kocasını da içirip sarhoş etmiş, onlar eğlendi durdu.”

Feride, “Akşam orada koyu gümüşü bir tuvalet vardı, gördünüz mü?” diye sordu.

Behice:

“A, şey dur... neydi onun adı. Zeynep Hanım’ın yeğeni, nisanda evlenmişlerdi, şimdi ayrılıyorlarmış. Çirkin bir herife varmıştı, herif kızı istemiyormuş.”

Perihan, “Niçin?” diye sordu.

“Beğenmiyormuş. İstanbul’dan bir kız alacakmış. Kızın adı Mesrure.”

Feride, “Ne güzel giyinmişti,” dedi.

Perihan, “Ben dün akşam Behice’den güzel giyineni görmedim,” dedi.

Behice gülerek, “Elmasım, ben kendim güzelim de...” dedi.

Perihan, “Neren güzel,” dedi, “sıskanın birisin. Giydiğin güzeldi!”

“A, hiç değil. Ne iltifatlar gördüm.”

“İltifat edenlerin hepsi sarhoştı.”

“Baksanıza hanımefendi, bana neler söylüyor.”

Güzide Hala güldü, “Aldırma kızım,” dedi, “şımarıktır. Kıskançlığından söylüyor.”

Perihan, “Halacığım,” dedi, “asıl kıskanç bunlar... Doktor akşam bunlara hiç yüz vermemiş. Benden başkası ile dans etmedi.”

“İyi işte, seni beğenmiş. Sen de bari onu beğendin mi?”

“Bilmem. Bakalım görüşelim de...”

Behice, “Beğendi, beğendi,” dedi.

“Ne acelen?.. Hemen, ‘Beğendim’ denilir mi? Benimle görüşecekmış. ‘Nerede buluşalım?’ dedi. Ben de ‘Eve buyrun,’ dedim. İyi dememiş miyim? Belki babam da görür. Çıkarken Zarife’ye tembih ettim. ‘Biri gelirse bana haber getir,’

dedim. Belki bugün saygı eder, gelirse yarın gelir. Bakalım ne söyleyecek.”

Güzide Hala hoşlanmamış göründü, “Anası gelsin de o konuşsun,” dedi, “kendi ne konuşacak?”

Biraz durduktan sonra, “Ne derse desin sen bir şey söyleme, görüşelim de ona göre,” dedi.

Feride, doktorun Perihan ile görüşmesinden hoşlanmadığını anladı. Bu lakırdı burada kaldı, sonra Neriman’dan söz açıldı. Uzun uzun onu konuştular.

Ertesi gün öğleden sonra Perihan Behice’yi görmeye gitti. Behice dikiş dikiyormuş. Perihan karşısına oturup, “Bugün başıma gelenleri bilmezsin,” dedi.

Behice onu biraz üzgün gördü. Dikişini dizleri üstüne bırakıp, “Ne var, ne oldu?” diye sordu.

“Bak, dinle! Bu sabah uyandım, saat dokuzdu. Giyindim, Zarife’den bir çay istedim. Zarife, daha ben uyurken bir adamın gelip beni aradığını söyledi. Nasıl adam olduğunu sordum, uzun boylu, solukça benizli, gözlüklü bir adammış. ‘Altın gözlüklü mü?’ diye sordum, ‘Evet’ dedi. Doktorun geldiğini anladım. ‘Beni uyandırmalıydın,’ dedim. ‘Uyandırmayın, ben gene gelirim,’ demiş. Canım sıkıldı ama hiç sesimi çıkarmadım. Çayımı içtikten sonra odama geçtim. Yatağımı düzelttim. Ütülenecek çamaşırım vardı, onları alıp annemin odasına girdim. Kapı çalındı. Zarife gitti baktı, su parası için gelmişler. Ütüyü yarı etmiştim, bir daha kapı çalındı. Zarife gitti geldi. ‘Misafir odasına aldım,’ dedi. ‘Geliyorum’ dedim. Ben doktoru karşımda bulacağım diye gülerek odadan girdim, bir de ne göreyim karşımda büsbütün başka bir adam. Bu da uzun boylu, bu da altın gözlüklü sarışın bir adam ama doktora hiç benzer yeri yok. İncerek bir delikanlı, yaşı da genç. Arkasında kül renkli bir kostüm var. Şapkası elinde bana bakıyor. Ben de ona bakıyorum. Kendimi topladım, ‘Beni istemişsiniz!’ dedim. ‘Evet!’ dedi. ‘Vassaf Bey rahmet-

liden kalma eşya arasında çıkan bu paketi size elden vermiş olmak için rahatsız ettim.’ Delikanlı yerde, masanın ayağı yanında duran paketi gösterdi. ‘Bunun içinde ne var?’ diye sordum. ‘Açılmadı,’ dedi, ‘üstünde sizin adınız, bu evin yeri yazılmış. Rahmetli bana yazdığı bir mektupta da bunu size elden vermemi yazmış. Bunun için kapıdan bırakıp gidemedim.’ dedi.”

“Sonra?”

“Sonra, izin istedi gitti. O gitti, ben sandığa bakakaldım. Bilirsin, ben ölüden korkarım. Sanki bu kutu bir tabut, içinde de Vassaf Bey’in ölüsü varmış gibi bakıp dururken, babam kapıdan başını uzattı. ‘Kimmiş o seni görmek isteyen adam?’ diye sordu. ‘Tanımıyorum,’ dedim, ‘bana Vassaf Bey’den bir paket getirdi.’ Babam odaya girdi. Pakete baktı. ‘Ne varmış bunun içinde?’ diye sordu. ‘Bilmem.’ dedim. ‘Açsana!’ dedi. Ben durakladım. Bu paketin içinden, babamın bilmesini istemediğim bir şey, bir yazı çıkabilir mi? ‘Kalsın sonra açarız,’ diyemezdin. Ne olduysa oldu. Bu paketi açacağım. Benim odama geçtik. Kutu kâğıtlara, sonra da bir beze sarılıp dikilmiş. Bezin üstünde adım yazılı. Bezin içinden üstü kabartma çiçekler oyulmuş bir kutu çıktı. Babam baktı, bu kutunun deriden yapılmış olduğunu söyledi. Bu kutuyu da açtık, içinden incecik tülbentlere sarılarak yerleştirilmiş inci işlemeli bir duvak, bir tel dokunmuş güvez kumaş, bir Kur’an, bir çift yüzük, daha bu gibi şeyler çıktı.”

“Duvak nasıl duvak?”

“Eski iş, ipek üstüne inci işlenmiş bir duvak. Arka eteğinden ön eteğine kadar. Ben sana gösteririm.”

“Yüzükler pırlanta mı?”

“Pırlanta.”

“Kaç kırat kadar var?”

“Ben bilir miyim? Şöyle şu kadar var.”

“Başka ne var?”

“Başka iki mektup. Biri babama, biri de bana.”

“Ne yazıyor?”

“Korkacak hiçbir şey yok. Bana yolladığı ufak armağanı getiren adamın kendi yabancıları olmadığını, bir işi düşerse yardım edilmesini istiyor. Bana yazdığında da bana yolladığı şeylerin anasından kaldığını, kendi kızı olmadığını için bunları bana bıraktığını yazıyor. Benden de bu hediyeleri getiren gencin korunmasını istiyor. Ben genci koruyup ne yapacağım? Koynuma alacak değilim ya...”

“Baban ne dedi?”

“Babam, hiç... Ayrı ayrı baktı; ‘Bunlar antika şeyler,’ dedi. ‘Vassaf Bey seni nerden hatırlamış,’ demedi. Aklına da gelmedi mi? Babamın dostu idi; babama geldikçe ben de yanlarına girerdim. Beni de severdi. Kimsesi de yokmuş. Bunlarla beraber beni seçmesi gene biraz tuhaf. Babam, ‘Perihan’da ihtiyarın gözü varmış,’ diye düşünebilir.”

“E, gözü varmışsa varmış. Bunda ne kötülük var?”

“Yok, belki babam da düşünmedi ama ben rahatsız oldum.”

Behice, “Saçma!” dedi.

“Bundan da başka bu ölümlerden kalma şeylere el sürmek, bunları odamda saklamak beni korkutuyor.”

“Niçin?”

“Bilmem. Ben ölüden korkarım. Vassaf Bey mezardan bana mektup yolluyor. O kitap, o yüzükler, görsen... Ahret kokuyor. Sanki bunlar canlı imişler de nefes alıyorlarmış gibi. Götürüp ablamın odasındaki dolaba koyacaktım... Babam da ‘Bunları sakla, kimseye söyleme,’ demedi ama sanki diyormuş gibi içimde sesi var.”

“Kendini kurma. Çocuk musun!”

“Haklısın. Biraz budalayım, ama sen bu hediyelerden ne anlıyorsun? Vassaf Bey’in anası... O da bir ölü...”

“Canım ölüden sana ne? Sana dirisini, canlısını da yollamış ya!”

“Kim? Getiren adam mı? O bıraktı gitti.”

“Gitsin, mektupta yazmıyor mu?”

“Ne yazıyor? Bir işi düşerse babam yardım edecek.”

“Sana da yazmış ya!”

“Benim yabancım değildir, demiş. Kim olduğunu bile yazmamış. Bizim ailemizle tanıştırmak istemiş. Sen de beni evlendirmek için uçan kuşlardan umuda düşmeye başladın.”

“Perihan sen ne kalın kafalı oldun!”

“Niçin?”

“Canım bunun anlaşılmayacak yeri var mı? Sana yolladıkları, oğlanı yollamak için bahane kızım. ‘Bana varmak istiyordun, işte bak bu delikanlı benim yabancım değildir, buna var, eğer hoşuna giderse,’ diyor. Gene anlamadın mı?”

“Anlamadım. Bir mektup yazar, o adamın eline verir. Mektupta da açık açık yazardı. Ben de işime gelirse varırdım.”

“Sana bir de hediye yolladıysa günaha mı girdi?”

“Ben ondan koca mı istedim? ‘Beni al!’ dedim, almadı. Yolladığı şeyler de korkunç, gör de bak...”

“Deli balkabağından olmaz ya!”

“Ben kimseyi istemiyorum; doktora varacağım.”

“Doktordan bir haber çıktı mı?”

“Çıkmadı. Benim pek aklıma yatıyor. Onun da aklına yat-tı sanırım. Bakalım gelince neler söyleyecek. Bana kanarsa

düğün de yapmayacağım. Bir nikâh, bitti. Etlik'teki ev de hazır.”

“Sen deli olmuşsun. Ne oluyor, dul kadın mısın?”

“Adam, işte düğünü gördük. Bedri o kadar para verdi, ablam o kadar para harcadı. Ne oldu? Feridun’un söylediği doğru. Sen eğlendin mi? Doktor orada olmasaydı ben eğlenemezdim. Bir kalabalık, bir gürültü... Sarhoşlar... Doktorun parası olsa, düğün de yapmak istese, ben caydırırım.”

“Sen her şeyde böylesin. Bizim âdetimiz, gelin olurlar, sen de olursun. Ne var?”

“Lakırdı mı bu? Gelin olurlar. İlk para ister, benim on param yok. Bugün param bile olsa kendime çamaşır yaparım. Babam on para vermek için on gün düşünür. Hakkı da var. Geçinmemiz dar. Bereket versin ev kira değil de geçiniyoruz. Bir gelin entarisi kaç çıkıyor küçük hanım?”

“Seni alacak herif düşünsün. Elbet gelin elbisesi de yapacak, her şey de yapacak.”

“O da olmayıverir. Benim kısmetim de kapalı. Hiç işime gelmez.”

“Doktora varıyorsun. Bugün onlarda olan kimde var? Şakır şakır her cepleri para dolu.”

“Bir kere doktor ele geçsin de sonra yaparım.”

“Vassaf Bey’in yolladığı adam güzel mi?”

“Ben herifi görmedim ki, uzun boylu.”

Perihan durdu, bir şey düşündü, sonra yeniden, “Uzunca boylu...” dedi.

Behice, “Anladık,” dedi, “uzun boylu, sonra?”

“Dur şaşırtma, incerek, genç görünüyor. İşte öyle bir adam.”

“Adı neymiş?”

“Sormadım.”

“Mektupta yazmıyor mu?”

“Yazmıyor.”

“Bu da tuhaf. Birine tanıtırken adı yazılmaz mı?”

“İşte sana diyorum ya, bana yollamış olsa adını yazardı.”

Hizmetçi kız kapıyı açtı, “Hanım ateşten indirdim, bir bakar mısınız?” diye sordu.

Behice ayağa kalkınca Perihan da kalktı. Behice, “Yemeğe kalmaz mısın?” diye sordu.

“Gideyim. Güzide Halama gideceğim, belki onlarda kalırım.”

Birkaç gün sonra Behice, Perihan’ın soğuk alıp hastalandığını duyup yoklamaya geldi. Feride de gelmişti. Kapı önünde birbirine rasgelip doğru Perihan’ın odasına girdiler. Perihan yatağında, biraz ateşli yatıyor. Yastığının üstünde bir kitap, yorganının üstünde beş on moda gazetesi duruyor.”

Behice, “Ayol ne oldun?” diye sordu,

Perihan gülüyor, “Raftan sünger düştü,” diyor. “Yanıma sokulmayın.”

Birer sandalye alıp Perihan’ın karşısına oturdular. Behice, “Anlat bakalım ne oldu?” dedi.

“Cumartesi günü sizden çıkıp eve geldim. Zarife, ‘Hamam sıcak, isterseniz siz de girin,’ dedi. Ben de girdim, yıkandım. Biraz sonra Nezihe geldi. ‘Hadi seni sinemaya götüreyim,’ dedi. Onunla sinemaya gittik. Hava sıcak olduğu için bir şey almadım. Sinema da esiyordu. Kapı yok. Oraya perde asmışlar. Oradaki kıza söyledim, kapayamadı. Üşüdüğümü duydum. O gece ateşim çıkmış. Korkulu rüyalar gördüm. Sabahleyin gene ateşim vardı. Doktor geldi, arkama şişe çekti. Ihlamur içip oturuyorum işte.”

“O şeytan Nezihe’ye, ‘Ben hamama girdim, gidemem!’ diyemedin mi?”

“Diyemedim.”

“E, gelsin de şimdi marifetini görsün.”

“Aldırır mı? Dün geldi, gidip annesine bir ayakkabı arayacaktık. ‘Ara sıra hasta olmak iyidir,’ diyor, ‘gelene gidene nazlanırsın.’ ‘Ben,’ diyor, ‘mahsus hastalanırım da bir hafta kocama naz ederim.’ ‘İyi’ dedim, ‘Kocan var da naz ediyorsun. Bende koca yok, ben kime naz edeyim?’ Gülüyor. ‘Sen de artık bir kocaya var,’ diyor. ‘İçin sıkılmıyor mu? Ah koca ne iyi şeydir...’ deyip duruyor.”

Behice, “Doktordan hiçbir haber çıkmadı mı?” diye sordu.

Perihan, “Çıkmadı,” dedi, “bilmem halam bir haber aldı mı?”

Feride, “Aldı,” dedi.

Perihan ile Behice Feride’nin yüzüne bakıp sözün alt yanını beklediler.

Feride, “O Tokat’a gitmiş, dayılarından izin almaya...” dedi

“Ne izini?”

“Evlenmek için izin alacakmış.”

Perihan, “Ya izin vermezlerse?” diye sordu.

“Vermezlerse... Bilmem!”

Perihan, “Bu doktorun bir anası vardı. Şimdi bir de dayıları çıktı?”

“Bir de teyzesi vardır. Ben görmüştüm. Dayılarını ben de yeni öğrendim.”

“Doktor halama geldi mi?”

“Gelmedi. Hanım birini yolladı. Gelmeyişine çok üzülyordu. Sonra hanım, Celâl’i çağırttı, ‘Anla bakalım, düşündüğü nedir?’ dedi. Celâl gitmiş, ağzını aramış. Ankara’da yerleşip evlenmek istiyormuş. ‘Tokat’a gidip dayılarımdan izin alacağım,’ demiş.”

“Kimlermiş bunun dayıları?”

“Halanız biliyor. Bunların hısımları, kabileleri orada kalabalıkmış. Halanız diyor ki: ‘Onlar bizim gibi değildir. Büyüklerini sayarlar, izin almadıkça hiçbir şey yapmazlar.’”

“E, öyle ise benimle ne konuşacaktı. O gece, sanki ertesi günü gelecekmiş gibi gün, saat isteyip duruyordu.”

Behice, “Eh, dedi, “o gece öyle düşünür de ertesi günü değiştirir. Yaptığı yanlış bir iş değil. Dayılarına danışacak. Daha esaslı olur.”

“Ne esaslı olur? Ben anlamadım. Buraya kız almaya gelmişti. Şimdi dayıları aklına gelmiş! Benim konuştuğum doktor o kadar aptal adam değil. Tokat’a gitti ise başka bir iş için gitmiştir.”

Behice, “Ne iş için?” diye sordu.

“Ne işi olduğunu bilmem, bir işi vardır.”

Behice dudak büktü. Feride de “Kendi söylediği söz bu,” dedi, “bakalım gelince anlarız.”

“Orada çok kalacak mı?”

““Birkaç güne kadar döneceğim,” demiş.”

Perihan yorganı boynuna kadar çekti, “Ben üşüyorum,” dedi.

Feride, “Bu hastalık sakın sıtma olmasın?” diye Behice’ye baktı. Behice, “Olabilir,” dedi, “kanına baktırmalı.”

Bu sırada Zarife oda kapısından göründü, “Süt getireyim küçük hanım, içer misiniz?” diye sordu.

“İçmem, hiçbir şey içmem. Ben titriyorum.”

Zarife’nin arkasından Fahriye Hanım geldi. Feride ile, Behice ile selamlaştıktan sonra kızına, “Biraz çorba içer misin?” diye sordu.

“İçemem. Ben donuyorum.”

Feride, “Sizin doktorunuz kimdir, gidip getireyim. Nöbet üstünde iken kan alsın.”

“Zarife evini bilir, Zarife’yi yollayayım.”

Zarife, “Şimdi evde bulunmaz,” dedi.

“Olmaz. Nöbet üstünde iken görmeli.”

“Buralarda başka doktor yoktur.”

“Yok olur mu? Ben gider bulurum,” diye Feride çıktı gitti. Zarife ile Fahriye Hanım da çekildiler. Behice ile yalnız kalınca Perihan, “Ne diyorsun sen bu işe?” dedi.

Behice, “Daha hiçbir şey demiyorum,” dedi. “Tokat’tan gelsin bakalım. Şimdi ne denilse boştur.”

Biraz düşündükten sonra Perihan, “Gelsin bakalım...” dedi. “Şurada yün atkı var, şunu üstüme atsana! İçimden ürpermeler geliyor. Umar mısın ki bu doktor buraya gelince bize gelsin.”

“Umarım.”

“Eğer dayıları izin vermişlerse gelir. Bunlar evlendikten sonra da doktora karışırlarsa işimiz dumandır.”

“Hele gelsin de...”

“İçimden bir ürperme geliyor. Çenelerim birbirine vuruyor.”

“Sende sıtma var. Bakalım doktor gelsin.”

“Sen burada durma git. Yarın ben sana haber yollarım.”

“Giderim. Hele doktor gelsin, bakalım ne diyecek?”

“Doktor gelir gelmez anlayacak değil ya, ‘Kan alalım da bakalım,’ diyecek. Ben sana haber yollarım.”

Behice gitti. Biraz sonra Feride doktoru getirdi. Onlar da gittiler. Neriman geldi.

Hayri Bey uğradı, “Doktor ne dedi?” diye sordu.

“Kan aldı, malarya arayacak.”

Akşamüstü Behice gene geldi. Perihan nöbeti geçirmiş, yorgun yatıyordu. İkiisi yeniden doktor Nüzhet’in lakırdısını etmeye başladılar. Perihan ateş içinde iken neler düşünmüş ise düşünmüş, Behice’ye, “Bana bak,” diyor, “bu doktoru da kaçırsam kocaya varamam!”

“A, bu da yenisi... Niye varamıyormuşsun?”

“Varamam. Bana öyle geliyor.”

“Boş laf etme. Kırk kocaya varırsın.”

“E, bak görürsün.”

“Yoksa doktora gönül mü verdin?”

“Vermedim ama anladığım gibi çıkarsa verebilirim.”

“Bana sorarsan, o kadar ahım şahım bir şey değil. Sen öylesine razı olduktan sonra çok!”

“O kadar boldu da beni bugüne kadar niçin beklettin?”

“Ne yapayım, sen kapıyı Vassaf Bey’den açtın.”

“Açmaz olaydım. Hem almadı hem de şimdi ahretten armağan yolluyor. Tutankamon’un mezar eşyası. Odaya girmeye korkuyorum.”

“Perihan, sen ne insafsız herifsin. Seni hiç hatırlamazdı yahut ‘Deli kız’ der geçerdi. Bak seni ne kadar sevmiş, beğenmiş...”

“Sevmiş, beğenmiş de niçin almamış?”

“Hep bunu söyler durursun. Ayol yaşlı adam genç kadın alıp ne yapsın? Sana evde söylediklerimi unuttun mu?”

“Canım genç karı almış da çocuğu olmuş adamlar yok mu?”

“Hadi, hadi, gene beni kötü söyletme. Vassaf Bey pek akıllı adammış. Senin gibi delinin birini başına bela mı alacaktı!”

“A, neden? Hiç de değil. Şimdi olsa ona varmam ki! Ben doktora varacağım.”

“Almazsa ne halt edeceksin?”

“Alır. Bak görürsün. Benim gibisini nereden bulacak.”

“Hadi bakalım, alsın da görelim.”

“Ben hasta iken gelirse, kendimi ona baktıracağım.”

Behice güldü:

“Herifi baştan çıkarmaya mı çalışacaksın?”

Böyle konuşurlarken Behice Perihan’ın yorulduğunu fark etti.

“Ben gidiyorum, sen uyu,” dedi.

“Uykum yok. Nereye gidiyorsun?”

“Biraz babanın yanına gideceğim.”

Behice odadan ayrıldı. Perihan da sağ yanına döndü, biraz sonra da uyudu.

Perihan on gün kadar yatağında kaldı. Epeyce de süzüldü; güzel kaşları büsbütün meydana çıktı, gözlerinin altı azıcık gölgelendi, yüzünü düşünceli bir güzellik bağladı. Bu on gün içinde de doktordan bir haber çıkmadı.

Bir sabah erken, Feride'yi alıp ablasının ona aldığı bir kumaşı terziye götürmek için evden çıkmıştı. Kapıdan biraz uzaklaşınca arkasından bir ayak sesi geldiğini fark etti. Döndü, bir genç adam. Gözlüğü var gibi geldi. Yeniden döndü, Vassaf Bey'in yolladığı delikanlıyı tanıdı. Durdu, "Şey..." dedi, "siz bize gelmiştiniz değil mi?"

"Evet."

"O kutuyu getirmiştiniz!"

"Evet."

"Sonra görünmediniz. Babam sizi görmek istiyordu. Ben-den sordu. Nerede aranılacağınızı da biliyordum."

"Bıraktığım kartın üstüne yazmıştım."

"Ben kartınızı görmedim."

"Kapının yanındaki küçük masanın üstüne bırakmıştım. Hizmetçi kadın görmüştü."

"Vah vah. Pek ayıp oldu. Kusura bakmayınız. Bir gün bize uğrarsanız... Babam sizi görmek istiyordu."

"Ben de size gidiyordum. Evden çıktığınızı gördüm, arkamızdan yetiştim."

"Öyle ise eve dönelim, babam evdedir. Biz o getirdiğiniz kutuda iki mektup bulduk, ama orada da adınızı yazmıyor. Kartınız da elimize geçmedi..."

"Benim adım Tuğrul Tevhit Umran. Umranzade Hasip Efendi'nin torunuyum."

"Belki babam ailenizi tanır. Hadi gidelim eve."

"Gidelim ancak, ben sizinle biraz görüşmek istiyordum."

"Benimle mi?"

"Evet."

"Öyle ise yürüyelim."

Yürüdüler. Perihan, “Bana ne söyleyeceksiniz?” diye sordu.

“Şu ev işi var da.”

“Hangi ev işi?”

“Vassaf Bey bu Ankara’daki evini size bırakmış. Bunu haber vermek istiyordum.”

Perihan irkildi.

“Nasıl bana bırakmış,” dedi, “yanlışlık olacak; bana yazmamış.”

“Bana yazdığı mektupta var. Vasiyetinde de yazmış.”

Perihan sıkıldı, yüzü kızardı. Bu delikanlıya ne diyeceğini bilemedi. Birlikte yan yana yürüyorlardı. Biraz sustuktan sonra Tuğrul, “Bu evin devri için vergiye borcu varsa verilmeli. Sizin yalnız haberiniz olsun da avukat buraya gelince o her şeyi hazırlar,” dedi.

“Ne vergi borcu, benim on param yoktur. Ben sizden rica ederim bu işi biraz düşünmeliyim. Vassaf Bey’in ne düşünererek bana evini bağışladığını anlayamadım.”

Tuğrul, “Bana da yazmamış,” dedi.

Biraz daha yürüdüler, düğmeci dükkânı önünde Perihan durdu, “Vassaf Bey’in başka mirasçısı yok mu?” diye sordu.

“İkimiz varız.”

“Sizinle ben mi?”

“Evet, sizinle ben.”

“Size ne bırakmış?”

“Nesi varsa bana veriyor. Size yalnız bu evi bırakıyor.”

“Tuhaf... Sizin hısımlığınız var mı?”

“Yoktur. Babamın çocukluk arkadaşı idi. Babam öldükten sonra bize o baktı. Sonra annem de ölünce beni yanına aldı,

okuttu. İsviçre'ye sanatoryuma yolladı. Sonra da gene İsviçre'de okuttu.”

“Siz ne okudunuz?”

“Ben maden mühendisi oldum.”

“Başka kimsesi yok mu?”

“Hepsi öldüler. Kız kardeşinin bir oğlu vardı, biraz hasta idi. Şişli Hastanesi'nde öldü. Hatırlarım, Vassaf Bey çok üzülmüştü.”

Perihan, “Ben düğme almak için buraya gireceğim,” dedi.

“Buyrun girelim.”

“Belki sizin işiniz vardır...”

“Hiç işim yok. Eğer izin verirsiniz arkadaşlık ederim.”

Dükkâna girdiler. Perihan başına yeni çıkan bu ev işi yüzünden pek rahatsız idi ise de, dükkânda alışveriş eden birkaç kadın dönüp Tuğrul ile kendisini süzünce hoşuna gitti. Yalnız şimdi doktor da bu dükkânın kapısından bakıp Perihan'ı bu erkekle görse diye düşününce hem üzüldü hem de görmesini istedi. Görse de kıskansa. Başkaları da görse, gidip doktora söyleseler. Doktor da ateşlenip Güzide Halasına başvurursa. Ah şu ev derdi olmasa... Vassaf Bey'e, “Beni al” diye söylediğine kırk kere pişman oldu. Girdikleri dükkânda Perihan aradığı düğmeleri bulamadı. Ulus'a kadar çıkmaya üşenmiş göründü. Tuğrul'a, “Bir acelesi yok,” dedi, “bir indigim gün ararım.”

Dükkândan çıktılar. Perihan delikanlıyı Behice'nin evine doğru sürükledi. Yolda da bir söz sırası getirip, “Şimdilik bu ev işini kimseye açmayalım,” dedi, “Ben düşünüyüm.”

Tuğrul, “Olur,” dedi, “avukat gelinceye kadar düşünürsünüz.”

Biraz düşündükten sonra Perihan, “Dedikodusundan korkuyorum,” dedi, “bilen bilmeyen ne der?”

Tuğrul, “Nasıl dedikodu? Bunda dedikodu olacak ne var?” demek ister gibi Perihan’ın yüzüne baktıysa da hiç sesini çıkarmadı. Perihan da, “Evlenmek üzereyim, bir doktor beni istiyor. Bu ev yüzünden çıkacak dedikoduları duyarsa olur ki benim için kötü şeyler düşünsün,” demeli idi, o da demedi. Bu sırada Behice’nin evinin önüne gelmişlerdi. Perihan, “Ben buraya gireceğim,” dedi, “bir arkadaşımın evidir. Siz gelmez misiniz?”

Perihan bunu öyle bir biçimde söyledi ki Tuğrul izin istemenin doğru olacağını kestirerek, “Ben izin alayım,” dedi, “otele bir uğrayayım.”

Perihan Behice ile baş başa kalıp konuşmak istiyordu, bunun için Tuğrul’u savdı. İsteseydi Tuğrul girerdi.

“Öyle ise siz babamla görüşmek için ne günü gelirsiniz?”

“Bilmem. Siz ne günü istersiniz?”

“Yarın gelmez misiniz?”

“Gelirim.”

“Sabah saat onda.”

“Çok iyi.”

“Ben de bu ev işini düşüneyim de... Ayrıca konuşuruz. Olmaz mı?”

“Olur.”

Ayrıldılar. Tuğrul biraz üzüntülü, biraz tasalı gibi görünüyordu. Perihan onu da istemediği için delikanlının yüzüne güldü, bu gülüş Tuğrul’un tasasını eksiltmediği gibi Perihan’ın üzünlüğünü de azaltmadı.

Perihan daha kapının ziline dokunmadan kapı açıldı. Kapıyı açan Behice’nin kendisi. Başına beyaz bir bez bağlamış,

burnunun iki deliğine de iki parça pamuk tıkamıştı. Perihan sordu: “Burnun mu kanadı?”

“Evet. Temizlik yapıyorduk, biraz başaşağı durdum ya... Hemen burnum kanadı. Kimdi yanındaki ‘Yung?’”

“Nereden gördün?”

“Mutfak penceresinden gözetledim. Vassaf Bey’in yolladığı değil mi?”

“O!”

“Niçin içeriye almadın?”

“Gel, dedim nazlandı. Benim de naz çekecek günüm değil. Bıraktım gitti.”

“Vassaf Bey’i ne kadar andırıyor.”

“Bilmem.”

“Farkında değil misin?”

“Gözüm ısıyor. Bunu bir yerde görmüş gibiyim.”

“O yaşlısı idi, bu delikanlısı. Bu Vassaf Bey’in hısımları mı?”

“Değil.”

“Uzaktan?”

“Değil.”

“Öyle ise oğludur. Sen babasına varacaktın, o sana oğlunu yollamış.”

“Piçini desene!”

“Eh, diyeyim. Piçi de olsa oğludur. Sen Vassaf Bey’e kızmışsın!”

“Sorma pek sıkılıyorum.”

“Ne oldu?”

“Otur da anlatayım.”

Behice bir koltuğa iğreti ilişti, “Anlat,” dedi.

“Vassaf Bey buradaki evini bana vermiş.”

“Vasiyet mi etmiş?”

“Evet. Bunun sözüne bakılırsa, şimdi avukat gelip evi benim üstüme çevirecekmiş.”

“Hımm... E, bunda sıkılacak ne var?”

“Vassaf Bey ne diye bana bir ev bağışlıyor? Karısı değilim, kızı değilim. Halt edip, ‘Beni al’ diyecek oldum, fitil fitil burnumdan getiriyor. Adam beni ne sandı... Ben babama, herkese ne derim? ‘Niçin sana bir ev bağışlıyor?’ demezler mi?”

“Babanın da dostu, tanınmadık bir adam değil ya!”

“Canım her tanıdık, bildik, pırlanta yüzükler, yok bir ev, inci duvak bağışlamaz ya! Yarın bu duyulunca ortalık ne der? Sonra vergi verilecekmiş, benim on param yoktur.”

Perihan başını çevirip bahçede bitmiş cılız çiçeklere baktı. Behice burnundaki pamuğa yavaşça dokunup, “Doğrusu pek kuş yuvası bir evdir, ne yapıp yapıp evi almalı, ne derlerse desinler,” dedi.

Perihan başını çevirdi, “Böyle söyleme,” dedi, “bu başka dedikoduya benzemez. Adama bedava ev vermezler. ‘Herifin koynuna girdi, evi de aldı!’ derler. İlkın annem inanmaz. Babamı da fitler. Rezalet bizim evden başlar.”

Behice dudak büktü:

“Annen evi işitir de istemez olur mu? Yüzükleri işitti, sesini çıkardı mı?”

“Çıkarmadı ama yüzükler de bizim evde dolaba kapanmış zampara gibi. Ev dolaba da girmez. Hem ne için? O kim oluyor da bana bir ev veriyor?”

Perihan bunları söylerken gözleri yaşardı.

Behice, “A, deli misin? ne ağlıyorsun?” dedi.

“Gücüme gidiyor.”

“Bunda güce gidecek ne var? İstemiyorsan oğluna geri verirsin. Üzülüp durma!”

Perihan çantasından mendilini çıkardı. Gözlerini silip, “Beni almayacağını söylediği gün hiç darılmamıştım. Ben onu evi için mi istedim? Beni hiç anlamamış,” dedi.

“Ölmüş gitmiş adam. Sen istemezsen oğluna bağışlarsın. Bundan kolay ne var? Ama bana sorarsan hiç böyle değil. Sana oğlunu yollamış, evlenmeni istiyor. Bir de ev veriyor.”

“Arada bu ev işi olmasaydı anlardım.”

“İyi ya, sen ev işini çıkar, sonra düşün.”

“Vassaf Bey’in piçi... Onun piçi olduğunu belki bilenler de vardır. Yüzünden de okunuyor.”

“Piçi ise varılmaz mı?”

“Canım inadına söyleme, herkes bana ne der?”

“Hani ya, ‘Vassaf Bey’e varacağım,’ diye tutturduğun günlerde, ‘Ben dedikoduya aldırmam,’ diyordun; unuttun mu? Az çok akıllı bir iş yapacak olunca namusun tutuyor.”

“Bilmem... Bugün bir hava içinde idim, doktora varacaktım; bu Tuğrul geldi, o mezardan çıkmış şeyleri getirdi, rahatımı kaçırdı.”

“Hani sen bana Vassaf Bey’in yolladığı şeyleri gösterecektin...”

“Hadi kalk, gidelim göstereyim.”

“Yok. Şimdi kızımın uyanma saati.”

“Şu kanlı pamukları burnundan çıkar, kız senden korkacak!”

“Çıkarırım. Senin doktordan yeni haber yok mu?”

“Benim bir haberim yok. Güzide Halama uğrayacağım, haber varsa onlarda vardır. Yoksa bile bugünlerde ya gelir yahut bir haberi çıkar sanıyorum.”

Biraz durduktan sonra Perihan, “Ben, kendimi o kadar çirkin yahut sevimsiz bulmuyorum doğrusu,” dedi.

“Ne demek istiyorsun?”

“Öyle ya; kimse çıkıp da ‘Seni alayım,’ demedi. Çoluk çocuk. En adam gibisi bu doktor idi, o da işte böyle...”

“Saçma söyleme! Beş yıl istemezler de bir gün isterler.”

“Gençlik geçtikten sonra...”

Perihan ayağa kalktı. Biraz önce Tuğrul’a verdiği sözü unutarak, “Yarın bize geliyor musun?” diye sordu.

“Geliyorum.”

“Hadi bakalım. Kızım benim için de öp.”

“Biraz otur, şimdi uyanır.”

“Yok içim sıkılıyor. Güzide Halama gideceğim.”

Perihan ayrıldı.

Ertesi gün öğleden sonra Behice Perihan’a uğradı. Sabahleyin Tuğrul’un gelip Hayri Bey’le görüştüğünü, Hayri Bey’in onu yemeğe alıkoyduğunu, yemekten sonra Perihan’la çıkıp gittiklerini öğrendi. Kendi kendine, “Allah vere de bu kız bu oğlanı kaçırmasa,” diye düşündü. Nedense Behice Perihan’ın Vassaf Bey’e varmasını istemediği gibi, bu doktora varmasını da istemiyor, geçinebileceklerini de sanmıyordu. Perihan’ı evde bulamayınca Fahriye Hanım’la oturup biraz dedikodu etti. Sonra oradan çıkıp Canan adında bir arkadaşına uğradı. Onu da evde bulamayınca Nezihe’ye gitti. Biraz dedikodu da orada yaptılar. Bu arada Perihan’ı istemiş olan

kurmay subayın da sözü geçti. Bir generalin kızını alacakmış. Kız kardeşleri Perihan için, “İyi hoş kız ama hiçbir şeyi yok,” demişler. Kurmay biraz kııntısı olan bir kız almak istiyormuş. Nezihe bunları Perihan’a söylemek bile istememiş. Bu sözlerden sonra biraz da Güzide Halanın oğlu Feridun’un lakırdısı edildi. Feridun, Nezihe’nin tanıdığı bir hanımı baştan çıkarmak üzere imiş. Her gün buluşup Cebeci tarafında bir eve gidiyorlarmış. Nevres adındaki bu bayan, Feridun’un evli olduğunu da biliyor, Feride’yi de tanıyormuş. “Bir dükkânda satıcı kızdı, Feridun ona yakışır mı? Kendine göre bir koca bulsun,” dediğine bakılırsa, kendisi Feridun’a varmak istiyormuş. Nezihe’nin teyzesi bunları Güzide Hanım’a haber vermek istemişse de Nezihe bırakmamış.

Behice, kızının süt saati yaklaşıncaya kadar Nezhelerde kaldı. Sonra eve döndü. Biraz sonra da Perihan geldi. İçeri girer girmez Behice’ye, “Ayol,” dedi, “ben dalgınlıkla bugün işim olduğunu sana söylemeyi unutmuşum. Sen de geldin beni bulamadın. Çok kızdın mı?” dedi.

“Sorma, çok öfkelen dim. Elimden gelse asfaltı söküp pencereleri taşıyacaktım.”

“Pencerelerin ne suçu var, beni taşlamalı idin.”

“Seni nerde bulayım? Elime geçirseydim oğlanla beraber karakola verirdim.”

“Hangi oğlanla?”

“İşte o ‘Yung’ var ya!”

“Benim onunla birlikte olduğumu nerden bildin?”

“Dün evi tutturup o niyette buradan çıkmadın mı?”

“Hepsini söyledim.”

“Oh, karnının şişi indi desene! Asık surat sana hiç yakışmıyor.”

“Saatlerce sokak sokak dolaştık. İçimde ne varsa bir eksiksiz sayıp döktüm.”

“Vassaf Bey hikâyesini anlatmamışsındır.”

“Deli misin? Hiç öyle şey söylenir mi?”

“Eh, sana Perihan demişler!”

“Kırk yılda bir kere bir yanlışlık yaptım, başıma kakıp durmasana!”

“Kakmam, hadi söyle, oğlan ne dedi?”

“Ne diyecek? Hiç sesini çıkarmadı. ‘Ben bu evi alamam,’ dedim. ‘Ben bu yüzükleri takıp gezemem,’ dedim. ‘O duvakla o Kur’an bir büyü imiş gibi beni uyuşturuyor. O kumaşın güvez rengi beni korkutuyor. Bunların hepsini benden alınız, beni rahat bırakınız,’ dedim. İyi demiş miyim?”

“Kendisine varmayacağını da söyledin mi?”

“Söylemedim. Beni istemedi ki. Bunu biz uydurduk.”

“O da düşünmüştür.”

“Düşünmüşse bile... ‘Bana varır mısın?’ demeyen adama ‘Ben sana varmayacağım,’ denir mi?”

“Denmez ama, eh, üstü kapalı anlatılır.”

“O kadarını ben de söyledim, o da anlamıştır.”

“Oh, kesip attın demek?”

“Attım.”

“İçin de rahatladı?”

“Rahatladı.”

“İyi etmişsin. Üzüntüden kurtuldun.”

“Sen benimle alay etmiyorsun ya?”

“Ne alayı? Ben senin hesabına konuşuyorum. Üzülüyordun da... Ama ben senin yerinde olsam bu senin yaptıklarının hiçbirini yapmazdım. Oğlan iyi oğlana benziyordu.”

“Vassaf Bey’e varamadık diye, şimdi piçine mi varacağız?”

“Eh, ne yaparsın! Oğlan iyi olunca... Hoş, piçini de biz uyduruyoruz ya...”

“Oğlanın iyi olduğunu da nereden biliyoruz?”

“Göz kararı... Başkalarını nereden biliyoruz?”

“Ben dün gördüğüm bir adama iyi yahut fena diyemem.”

“Canım, doktor Nüzhet’i de yıllardan beri tanımıyordun ya!”

“Doktor Nüzhet’i ailece tanıyoruz, bu öyle mi?”

“A, bunun da az kalsın üvey annesi oluyordun... Bereket versin Vassaf Bey gevşemedi.”

“Sen alay ediyorsun!”

“Hiç alay değil. Ben oğlanı beğendim. Çok iyi bir yüzü var. Sen varmayacak olunca, alırsa kaynımın kızını verelim diyorum. Sen onu buraya getirsene, Nihat bir kere görsün! Kız melek gibidir. Oğlan da rahat eder.”

“Hah! Her iş bitti de bir kılavuzluğumuz mu kaldı!”

“Ne olur? Delikanlı benim hoşuma gitti.”

“Ayol bir kerecik pencereden gördün, nasıl da çabucak gönül verdin? Ne bilip de ortalığa kılavuzluğa kalkıyorsun?”

“Sen bir kere getir onu buraya, sonrasını sonra görüşürüz. Bal alacak çiçeği bilirim.”

“Bu kadar meraklı idin de niçin bana bir koca bulmadın?”

“Sen kızım, koca beğenir misin?”

“Ayol, sıkıl söylemeye. Karşıma adam gibi bir adam çıktı da beğenmedim mi?”

“Hiç üzülme, beğenmezsin; sen benim vardığım kocaya varır mısın?”

“Varmam.”

“Ablanın Bedri’si gibi bir kocaya varır mısın?”

“Varmam.”

“Canan’ın Fethi’sine varır mısın?”

“Varmam.”

“Bak gördün mü? Biz varmış oturuyoruz.”

“Doktoru saymadın ama...”

“Nesini sayayım, ona da ben varmam. Biraz daha yaşlanırsa gör ne hantal bir meşe yarması olur. Bedri de iriyarı ama hiç olmazsa bir iyi suratı var.”

“Doktorda yok mu?”

“Ne bileyim kızım, bana sorsan yok. Ama ben seni biliyorum, bir kere doktor demiş bulundun.”

“Ne yapayım, karşıma o çıktı.”

“Senin karşına ondan yüz kat iyisi çıkmış ama sen farkında değilsin. Neyse, doktoru Allah sana bağışlasın. Biz şu Tuğrul’u kaçırmayalım. Kız da çok iyi kızdır.”

“Bize gelirse getirir, sana tanıştıtırırım. Ne istersen yaparsın. Ama bugünkü konuşmadan sonra bize geleceğini sanmam.”

Biraz sonra Behice’nin kızını getirdiler. Perihan çocukla oynarken içine bir küskünlük çöktü. “Her şey boş” diye düşündü. “Doktora varacaksın da ne olacak? Başkaları varmış da ne olmuşlar...”

Perihan eve gidip odasında yalnız kalınca hiç yaptığı iş değilken, bir defterin köşesine şu birkaç satırı yazdı:

“Behice’nin Tuğrul’un üstüne bir alıcı kuş gibi saldırışı bana dokundu. Kaynının kızına koca yapacaktı. Varsın yapsın ama asıl doğrusu ben Behice’yi yordum. Onu kendi işlerimle çok üzdüm. Onun, ‘Olmaz’ dediğini yaptım. ‘Yap,’ dediklerini de yapmadım. Tuğrul’u istemiyorum diye öfkeleliyor. Onu, bana inat olsun diye evlendirecek. Ben de niçin her şeye kızıyorum. Bugün Tuğrul ile çok kabaca konuştuğumu biliyorum. Kendimi alamadım. O, ‘Peki, öyle yaparım’dan başka bir söz söylemedi. Ayrılırken de avukat gelince Tuğrul’un gelip bana haber vermesini kararlaştırıp ayrıldık. ‘Daha önce bize uğrama!’ der gibi. Ne kadar kaba!”

Perihan bu satırları yazdığı gece Bedri ile Neriman uğradılar. Onu sinemaya götürmek istediler. İlk gitmeyecekti, sonra razı oldu. Sinemadan dönüşte de yattı, uyudu.

Bu işler bir perşembe günü olmuştu. Bundan sonra gelen cumartesi günü sabahleyin Behice Perihan’ı görmeye geldi. Bu gece kocası ile bir hiç için darılmışmış, sonra da barışmışlar. Ama Behice’nin yüreği yaralı kalmış.

Bunları anlatırken Behice ağladı.

Perihan, “Hadi kendini üzme,” dedi, “barıştınız ya!”

Behice çantasından mendilini alırken, “Ama bilmezsin ne kadar kırılıyorum,” dedi.

Sonra dışarıda Hayri Bey’in öksürüğü duyulunca ağlamayı kesti.

Behice ile Feride geldikçe, evde bulunursa Hayri Bey, onların yanlarına gelir, konuşur, onlara takılır, onlardan hoşlanır, yemeğe alıkoyar. Bunlardan başka evde neler oluyor, neler geçiyor, anlamak ister. Kapılardan dinler. Eskiden de komşu kadınlarını gözetlerdi.

Bu son günlerde, Tuğrul'un gelişinden birtakım işler döndüğünü seziyor. Bir gün Perihan'a sordu:

“Bu delikanlı sana kendi işlerinden bir şey açtı mı?”

Perihan, “Size söylediklerinden başka bir şey söylemedi,” dedi. “Sanırım ki, kendi de işlerini pek iyi bilmiyor. İşleri avukatında, onu bekliyor.”

Hiçbir şey bilmemekle beraber Hayri Bey bu sözlere inanmadı. Kızları birtakım işlerini analarından, babalarından gizliyorlar. Hayri Bey, “Perihan işlerini Güzide'ye açar, Behice'ye açar da bana söylemez,” diye düşünür.

Odaya girip de Behice'yi ağlamış görünce konuşmalarının Perihan'ı ilgilendirir bir iş üzerinde olmadığını anladı. Bir dertleşme için geldiği sezilen Behice'yi üzmemek için ayakta birkaç sözle takılarak çekildi gitti. Arkasından sokak kapısının kapandığı duyuldu. Perihan, “Babam gitti,” dedi. Kalktı, Vassaf Bey'in hediyelerini Behice'ye göstermek için dolaptan çıkardı. Behice, “Baban, Neriman'ın evine gidiyor mu?” diye sordu.

“Geçende gitmiş. Ablam işi bırakırsa diye korkuyor. Gidip yoklamış. Ama şimdi oraya gitmemiştir. Sabri Beylere gider. Politika yapar, sonra da tavlâ maçına otururlar.”

Perihan bir bez açıp bir işlemeli kutu çıkardı, açtı, içinden ince bir tülbende sarılı bir Hint kumaşı çıktı.

Behice, “Aman bu ne güzel şey böyle,” dedi.

Perihan, “Benim gözüme,” dedi, “tabut örtüsü gibi görünüyor.”

“Senin kızım, biraz kaçık olduğunu şimdi öğrenecek değiliz ya! Sen şu tülbende bak. Bu kumaş kadar bu da eski bir iş.”

“Bilmem.”

Sonra Perihan bir başka tülbent içinden duvağı çıkardı. İki si de bu duvağın kumaşını, incilerinin işlenişini seyrettiler. Behice açıp başına almak istedi. Perihan, “Bırak şunu, başına koyma,” dedi.

“A, sen sahiden kaçırmışsın ayol, ver şunu.”

Behice duvağı alıp başına örttü. Bu duvak gelinin başına örtülecek. Bir ucu ön eteğine, öteki ucu arka eteğine kadar sarkacak. Bağları var, onlar da gelinin başına bağlanacak. Behice, “İş i güzel ama,” dedi, “ok ağır. Benim başım hiç dayanmaz.”

Sonra tlbendin birini alıp yüzüne örttü. Bu incecik tülbent altında kadın melek gibi oldu. Behice, “Bak ama, ne şeker oldum,” dedi.

Perihan:

“Hadi, hadi bırak şunları, yüzüne sürüp durma!”

“Hadi canım, böyle güzel şeyler yüze sürülmez mi?”

“Kimlerin elleri değdi, ne biliyorsun?”

“Saçma söyleme. Senin giydiklerine kimlerin elleri değdiğini sen biliyor musun? Senin elinin değmeyeceği bir şey i Vassaf Bey sana yollar mı? Ancak bunların karış tırılması seni rahatsız ediyor. Nasıl olsa da geri vereceksin. Bırak, kaldır. Yalnız ş u mektubu oku.”

Geri vermek sözü üzerine Perihan yüzüne baktı.

“Sahi,” dedi, “bunları geri vereceğim, Tuğrul’a söyled içim sözü unutmuş gibiydim. Babama da söyleyeceğim.”

“Sen ş u mektubu oku hele.”

Perihan mektubu buldu. Bu mektubun başında sağ köş esi-ne yazıldığı gün, ay, yıl, yazdığı yer, onun altına da Perihan’ın adı, baba adı, soyadı yazılmış. Mektubun tıpkısı ş udur:

“Kızım, size yolladığım birkaç parça eşya bana anamdan kaldı. Benim bir kız kardeşim olmadığı gibi bir kızım da yoktur. Tanıdığım birçok kız, kadın içinde de sizden açık yürekli, daha doğru olup da benim evlat sayabileceğim, kendi yüreğinin temizliğine inanarak sevebileceğim kimsem olmadı. Düşündüm, ana kokusu taşıyan bu şeyleri size bırakırsam rahat öleceğim. Sizi çok beğenmiş bir adamın hatırası olarak bunları alacağınıza, saklayacağınıza inanarak iyi günler görmenizi candan dilerim,”

Yeni harflerle, Vassaf Bey’in çok işlek el yazısı ile yazılmış bu satırlar altında “Kirâmîzade Mehemmet Vassaf” imzası okunuyordu. Biraz aşağıda da şu birkaç satır var:

“Bunları size getirecek olan genç adam benim yabancım değildir. Hiç kimsesi de yoktur. Bu korkunç yalnızlık içinde sizin arkadaşlığınız, yardımlarınızla hayatta ona arka olabilirsiniz. Bu arkadaşlığı ondan esirgemeyeceğinizi umarım.”

Bunları okuduktan sonra Behice, “Sen şimdi bunları geri vereceksin öyle mi?” dedi.

Perihan başı ile “evet” diye işaret etti.

“Bu kadar iyi yazılmış bir mektuptan sonra?..”

Perihan gene başını salladı. Behice de dudağını büktü Perihan sordu:

“Ne yapayım? Vermeyeyim mi?”

Behice, “Ben yapamam, doğrusu,” dedi, “Vassaf Bey gibi bir adamın kendisi öldü ise hatırı ölmedi ya!”

“Şimdi ben de istemiyorum ama Tuğrul’a söylemiş bulundum.”

“Şu delikanlıyı da bize bir kere getirmedi.”

“Gelirse getireyim ama bilmem artık bize gelir mi? Avukat geldikten sonra belki gelir...”

“Anlaşılan sen oğlanı çok hırpaladın.”

“Eh... Benim huyum kötü. Daha söylerken pişman oluyorum, gene de söylüyorum.”

Biraz sustuktan sonra gene Perihan, “Aman canım,” dedi, “ne yapayım. Söyledim işte... O da bana ev vermeye kalkışmasaydı.”

Behice karşılık verirse Perihan’ın inatlaşacağını düşünerek sustu.

Perihan:

“Biliyorum sen beni beğenmiyorsun. Başka türlüünü yapamıyorum işte. Kızıyorum. Bereket versin Tuğrul sesini çıkarmadı. O gün sizden çıkıp buraya gelince düşündüm, Tuğrul’a söylediklerime utandım. Ben Tuğrul’un yerinde olsaydım o sözleri dinlemez karşılık verirdim. Bende ne öfke ne asık surat, görsen! Çok ayıp oldu, Tuğrul terbiyeli çocuk doğrusu. ‘Peki, öyle yaparım’dan başka söz söylemedi. Neyse bırakalım bu sözleri. Ben aklıma geldikçe üzülüyorum.”

Behice sordu, “E, şimdi ne olacak?” dedi, “Evi istemiyorsun, güzel, bu dolaptakileri niçin geri veriyorsun?”

“Bilmem. Veriyorum. Sana söyledim ya!”

“İçim inanmak istemiyor.”

“Evi geri verip bunları saklasam mı diyorsun?”

“Yok, Tuğrul için ne dediğini anlamak istedim de...”

“Tuğrul, evet. Bir adamdı. Ama artık geçti.”

“Sorduğum, şey için... Sen diyorum, ona varınca bu seni öfkeliendiren şeylerin hiçbirisi kalmaz.”

“Canım o da ayrı bir iş. Ben doktordan artık umudumu kestim mi?”

“Bir haber var mı?”

“Hiç haber yok ama bana gelir gibi geliyor. Ortaya bir Tuğrul çıktığını bilse belki acele eder diyorum.”

“Doktor gelirse sen ona mı varırsın?”

“Bilmem. Doktor daha iyi değil mi?”

“Bu herkese göre değişir. Ben Tuğrul olmasa da doktora varmam. Tuğrul olunca yüzüne bile bakmam.”

“O kadar mı? Ben doktoru çok ummuşum sanırım. Ablamın düğününde bana çok bağlı, çok sokulgan görünmüştü.”

“Doktor bana biraz kaba gibi göründü.”

“Tuğrul da biraz çocuksu değil mi?”

“Doktor kadar yaşlı değil ama cins atlar gibi güzelliği var.”

“Bilmem ki, ilkin babasına varacak ol, sonra da oğluna var.”

“Babasına varmak istediğini oğlu biliyor mu?”

“Bilmem. Vassaf Bey benim Tuğrul’a varmamı istemiş ise oğluna, ‘Karın olacak kadın bana varmak istemişti,’ der mi?”

“E, öyle olunca?”

“Tuğrul bilmiyorsa da ben biliyorum ya!”

“Sen biliyorsan ne çıkar.”

“Rahatsız olurum.”

“Adam sen de... Bu kısmet her gün sizin kapıyı çalmaz.”

“Varmak değil ama Tuğrul’u böyle kırmamalıydım. Bu doğrusu terbiyesizlik oldu. Vassaf Bey için birkaç acı söz söyledim, doğrusu hiç iyi olmadı. Ama o da bana ev bağışlamaya kalkmasaydı. Kimde görülmüş şey?”

“Bunu bir kaçtır söylüyorsun Perihan, ben de sana kızıyorum. Kimde görülmüş: Bir aile kızı, bir yaşlı adamın yolunu kesip, ‘Beni al!’ diye tuttursun. Alsa varacaktın ya...

Halkın ne diyeceğine de aldırmayacaktın. Dedikodulara aldırması için ihtiyarı da kandırmaya çalıştın. O seni ‘Halkın dedikodusuna aldırılmaz,’ diye bilirse haksız mı olur? Sen yaptıklarını unutuyorsun, kulaklarını tıkayıp, gözlerini de kapayıp ağzına geleni söyleyip duruyorsun. Hem iş bu değil ki. O sana oğlunu yolluyor, ‘Bununla evlen,’ de diyor. Sen Tuğrul’a varınca ortada herkesin gözüne batacak bir ev işi kalmıyor. Sonra da kocandan ayrı bir ev sahibi oluyorsun. Yaa! Ben anlatmak istiyorum, sen kulaklarını tıkamışsın hiç aldırıyor, kendi başına işler yapıyorsun.”

“Sen ne dersen de, bana çirkin geliyor.”

“Ne çirkin geliyor? Kocaya varmak mı?”

“Biraz da ya!”

“Saçmalama bayan!”

“Hem biz boşuna konuşuyoruz. Tuğrul artık beni almayı düşünmez ki...”

“Kim bilir neler söyledin değil mi?”

Perihan başı ile, “Evet” dedi.

“Eh ne yapalım, kısmet değilmiş. Pencere önüne oturup, doktor gelsin diye beklersin.”

Aradan tam yedi gün geçti, bir sabah Perihan odasını toplarken kapı çalındı. Biraz sonra Zarife gelip Tuğrul’un geldiğini haber verdi.”

Perihan, “Otursun şimdi geliyorum,” dedi.

Kendi kendine de, avukat gelmiş olacak diye düşündü. İçinde de bir üzgünlük duydu. Aynanın önünde saçlarını düzeltirken elleri titriyordu.

Tuğrul’un yanına girince elini uzatıp arkadaşça, “Avukat geldi mi?” diye sordu.

“Gelmedi. Ben sizinle biraz görüşmek istiyorum, onun için geldim.”

Perihan, sesi titreyerek, “A, hay, hay,” dedi, “görüselim. Buyursanıza!” diye Tuğrul’a yer gösterdi. Tuğrul onun gösterdiği koltuğa ilşerek, “Bizi burada kimse işitmez ya?” diye sordu. Perihan kapıya baktı.

“İşitirler,” dedi.

“Ben başkaları da işitseler aldırmam. Siz belki istemezsiniz...”

Perihan, “İstemem,” dedi.

“Çıkalım, dışarda konuşalım.”

“Sokak sokak gezmek benim hoşuma gitmiyor. Siz şimdi biraz oturursunuz, öğleden sonra bir yerde beni beklersiniz.”

“Olur. Ncrede bekleyeyim?”

Perihan düşündü, “Garda buluşalım,” dedi.

“Olur. Kaçta?”

“İkide. Bekleme salonunda.”

Tuğrul biraz durgundu. Perihan sordu:

“Niçin öyle neşesiz duruyorsunuz?”

“İçim sıkılıyor.”

“Ne var?”

“Hiç... anlatırım.”

Perihan, “Acaba ben mi sizi üzdüm?” diye soracaktı sormadı. Yalnız kalınca geçen gün kaba sözlerle kıldığı Tuğrul’u yeniden kazanmak için neler söyleyeceğini düşündü. Tuğrul belki Perihan’ın yüzüne bakmamak için pencereden sokağa bakıyordu. O da Tuğrul’a baktı. İyice gözünü, kaşını, saçlarını, ellerini gözden geçirdi. Behice’nin dediği doğru

mu? “Cins atlar gibi,” diyordu. Sonra susup oturmaktan da sıkılarak yavaş sesle, “Öyledir,” dedi, “benim de sıkıldığım günler olur. Behice’ye koşarım. Siz daha görmediniz, benim bir arkadaşım vardır. Bir gün sizinle ona gidelim.”

Tuğrul Perihan’a baktı ama hiç sesini çıkarmadı. Düşünceli duruyor. Zarife kahve getirdi. Perihan kalktı cıgara verdi. Kibriti yaktı. Tuğrul cıgara içmekte beceriksiz. Perihan, “Bu adamın gönlünü almalıyım,” diye düşünüyordu. Tuğrul kahveyi içince, “Ben gideyim,” dedi.

Kapı önünde Perihan gülümseyip elini uzattı. Tuğrul’un elini de gevşek buldu. Kapı kapanınca Perihan döndü, babası ile karşılaştılar.

Hayri Bey, “Kimdi giden?” diye sordu.

“Tuğrul.”

“Niçin gelmiş?”

“Benimle görüşmek istiyormuş.”

“Ne söylüyor?”

“Burada söylemek istemedi. Aramızda gizli kalmalı imiş.”

“İyi ya söyleseydi.”

“Söylemedi işte... Belki kapıdan dinleyen olur diye çekinmiştir.”

“Kapıdan kim dinleyecek?”

Perihan gülümsedi, orada duran Zarife’yi göstererek, “Bu dinler,” dedi.

Zarife de gülerek Hayri Bey’in yüzüne baktı.

“Bu kadar gizli söyleyecek sözü ne imiş?”

“Sanırım ki, bir incir çekirdeği doldurmaz.”

“E, şimdi söylemekten vaz geçti mi?”

“Yok. Sokakta buluşacağız, söyleyecek.”

“Bu da tuhaf... Sokakta buluşmalar, konuşmalar sana söz getirmez mi?”

“Ne sözü?”

Hayri Bey homurdanarak odasına gitti. Perihan ile Zari-fe arkasından bakıp gülümsediler. Perihan odasına girince hemen Behice’ye kadar gitmek istedi. Yalnız, Behice ona “Tuğrul’a var” diyecek, her sözünün sonu da buna bağlanacak. Perihan da Tuğrul’a belki varacak ama şu doktor işinden hiçbir haber çıkmadı. “Yeni bir haber olsa Feride uğrardı,” diye düşündü de gene de Güzide Halasına kadar gitmek istedi, giderken de Zarife’ye seslendi, “Ben Güzide Halama gidiyorum, yemeğe gelmeyeceğim,” dedi, halasına gitti.

Güzide Hala evde yalnızdı. Kanepesinin köşesinde iş işliyordu. Feride yarın akşam İstanbul’a gidiyormuş. Güzide Hala ona, altında bir dükkânı olan bir ev veriyormuş. Beşiktaş çarşısında. Güzide Hala Feridun’un gene borç edip bir kadınla yaşadığını, bir haftadır eve de uğramadığını anlattı. Ağladı.

“Ben ölürsem bu Feride sokakta kalmasın diye bu evi ona veriyorum,” dedi.

Sonra Feride gelince biraz da doktorun lakırdısı edildi.

Feride Perihan’a, “Senin doktor mebus oluyormuş,” dedi.

“Yaa! nereden bu haber?”

“İstanbul’dan. Annesi söylemiş. Dayıları çalışıyorlarmış.”

“Güzel...”

“Yahut Sağlık Bakanlığına yerleşecekmiş. Nergis Hanım da Ankara’ya gelip oğlu ile oturacakmış.”

“Doktor, dayılarının yanında mıymış?”

“Bilmem. Bu sözler Nergis Hanım’ın evinde oturan bekçi kadından çıkıyor. Ankara’dan da zengin bir kız alıyormuş.”

Güzide Hala, “Bunlar o kadının sözleri,” dedi. “Feride İstanbul’da Nergis Hanım’a uğrayacak, asıl doğru haberi ondan alacağız.”

Feride, “Bu kadının sözleri doğru ise,” dedi, “işlerini bir yoluna koymadan evlenmek istemiyor demek.”

Perihan, “Öyle olacak,” dedi.

Güzide Hala doktor ile anasının tutumlarını pek beğenmediği için Perihan’ı umdurmaktan çekinerek, “Ben bu dedikoduların hiçbirine inanmam,” dedi, “onlar bize yalvarsınlar.”

“Perihan her ne düşündü ise, “Bu sözler de pek uydurma söze benzemiyor,” dedi, “doktorun mebus olacağını bekçi kadın nasıl uydurur? Bir yerden işitmiş olacak.”

Güzide Hala, “Onlar neler uydururlar,” dedi. “Bakalım Feride görsün de.”

Perihan Tuğrul’u bulmak için istasyona giderken, doktorun işlerini yoluna koymadan evlenmek işine girişmek istemediğine, Perihan’dan da bunun için kaçındığına inandı. Halasının sözleri doğrudur, işin doğru haberini Feride getirirse getirecek.

Perihan bekleme yerinde Tuğrul’u görünce, “Hadi gidelim,” dedi, “ben biletleri aldım. İki dakika var. Ben Kayaş’a gidelim diyordum ama bu tren Çiftlik’e gidiyormuş. Burada da bir saat beklenmez.”

Tuğrul, “Bir otomobil ile gidelim,” dedi.

“Ben biletleri aldım artık. Çiftlik’te de şimdi kimse yoktur.”

Trende karşı karşıya oturunca Perihan, delikanlının yüzüne güldü.

“Bu sabah olduğu kadar üzgün değilsiniz,” dedi.

“Otelde yemek yerken bir aralık pek daraldım. Pek içim sıkılmıştı ama şimdi bekleme yerinde biraz iyileştim. Bu Ankara’da arkadaşlarım var ama hiçbirisi ile yakından tanışmam. Otelde de hiç tanıdığım yok. Polis romanları okuyorum, sinemaya gidiyorum. Hafta polis romanı okumak, sinemaya gitmekle geçmiyor. Sonra İstanbul’a gideceğim, orası da böyle. Evin eski emektar adamları bile bana yabancı. Kalkıp İsviçre’ye gitsem orada da dertleşecek adamım yok. Bir arkadaşım vardı o da şimdi Amerika’da. İşlerim de belli değil. Vassaf Bey bu avukata inandığı için ben de inanıyorum. Neler yaptığını da bildiğim yok. Birkaç gün içinde Ankara’ya gelecekti, haftalar oldu. Mektup yazdım. Telefonla beni buldu, bana işlerin ne yolda gittiğini anlattı, hiçbir şey anlamadım. Anladığım şu ki: Kendisinin de işleri varmış. Bana, ‘Orada sıkıldınızsa İstanbul’a gelin, bir hafta sonra birlikte döneriz,’ diyor. Vassaf Bey Ankara’da yerleşmemi yazmış. Burada Bakanlığa kâğıtlarımı verdim. O işe bakıp çıkartmak istiyorum. Yahut kalkıp İstanbul’a gitsem ne olacak. Asıl derdim şu kimsesizlikten kurtulmak. O da olursa Ankara’da olacak. Size şimdi hepsini anlatacağım. Ben sabırsız adam değilim, ancak burada sabırsız oldum. Bilmiyorum...”

Perihan, “Haklısınız, anlıyorum,” dedi, “şimdi konuşuruz.”

Sonra pencereden dışarı baktı. Vagonun bir köşesinde oturan, gazete okur görünen gençten bir adam bunların yavaş sesle konuştukları sözleri dinliyordu. Gün sıcak, kırlarda sıcak hava dalgalanıyor. Tren istasyonda durup bunlar vagondan çıkınca Perihan durup nereye gideceklerini düşündü.

“Buraları ben de sizin kadar bilmem. Gölge bir yer arayacağız.”

“Yürüyelim. Bir yer buluruz”

“Burada hayvanların olduğu bahçede bir kahve olacak, oraya kadar gidelim mi?”

“Gidelim. Biraz uzakçadır, hava da sıcak, terleyeceksiniz.”

“Ne zararı var?”

“Yukarıda da bir yer var ama yokuşu çıkmaktansa...”

Yürüdüler. Bu saatte buralarda kimseler yok. Oturup konuşacaklar. Neler konuşulacağı da anlaşılıyor. Bu delikanlıya biraz umut verilmezse burada tutulamaz. Gece gündüz Perihan’ı düşündüğü anlaşılıyor.

Yolun gölge yerlerinden yürüyerek bahçeye kadar gittiler. Bilet kulübesi içinde oturan adam kolunu masasına dayayıp öğle uykusuna dalmış. Kapıda duran arkadaşı uyandırınca Tuğrul’un gülen yüzüne şaşkın şaşkın baktı.

Kahvede Tuğrul ile Perihan’dan başka bir çift daha varmış. Otobüs şoförlerine benzeyen bir adam yanında da çok koca, çok hizmet kapısı değiştirmişe benzeyen güzel bir kız. Bira içiyorlar. İkisinin de çakır keyif oldukları belli. İlk bakışta erkeğin kandırmaya çalıştığı, kadının da şart koşup razı olmak istemediği sanılıyor. Kadın ayakkabılarını çıkarmış, ayaklarını önündeki sandalyenin ara tahtasına koymuş. Başına örttüğü ipekli mendili omuzlarına almış, saçları tarazlanmış. Ya başkasını bırakıp bu adamla oturacak, bunun şartları konuşuluyor; yahut bu herifi bırakmış, başkasını da bulmuş, sandığını sepetini kurtarmak için bu adamı idare ediyor.

Bunlar dalgın konuşurlarken Perihan ile Tuğrul bahçeye girince onlara bakmaya başladılar. Perihan uzakça bir köşede gölge bir yeri seçti. Kahve istediler. Perihan ablası ile bir kere buraya gelmişti. Şimdi bu kahveyi, bu parmaklıkları, iyi bir cinsi olmayan salkımsöğüdü, bu ördekleri hemen de beş on ay içinde eskimiş, yıpranmış buldu.

Tuğrul söze başlamaktan korkuyormuş gibi görünüyordu. Perihan su üstünde döne döne yüzen söğüt yapraklarına uzun uzun baktıktan sonra Tuğrul’a dönüp, “Konuşalım,” dedi.

Tuğrul birazcık durduktan sonra:

“Geçen günkü konuşmamızdan sonra kalkıp İstanbul’a gitmek, işleri de olurlarına bağlayıp avukata bırakmak belki doğru olacaktı. İstanbul’dan gelirken de güç durumda olduğumu, bundan kurtulmanın kolay olmayacağını biliyordum. Ancak buraya gelip sizinle görüştüğten sonra bu iş değişti. Bu yalnızlıktan kurtulmanın bir yolu bulunacak gibi geldi. Umutlandım. Vassaf Bey’in yolladığı hediyelerin, size verdiği evin sizi öfkeliendireceğini hiç düşünmemiştim. Niçin bunları istemediğinizi de iyice anlamış değilim. Size ne yazmış onu da bilmiyorum. Kendimce bir şeyler düşündüm. Bunları sizden açıkça sormak istedim. Bu işte bir yanlışlık yapmak benim için pek ağır olacak. Şimdi ben diyorum ki, evi satalım. Yahut bir hayır kurumuna verelim. O hediyeleri de bir müzeye bırakalım. Eğer sizi sinirlendiren yalnız bunlarsa... Ben sizinle kalayım. Siz avukat geldikten sonra görüşmemizi söylemişsiniz. Ben avukat geldikten sonra da rahatsızlık vermenin önüne geçmek doğru olacağı için bir son görüşme yapalım, iyi olur sandım. Size geldim.”

Perihan başını çevirip Tuğrul’a baktı, “İyi ettiniz,” dedi. “Yalnız ben bilmiyorum Vassaf Bey, benim için size neler söyledi?”

Perihan, Vassaf Bey’le evlenmek istediğini Tuğrul’un bilip bilmediğini anlamak istedi. Tuğrul yanında getirdiği kâğıt çantasını açıp bir mektup çıkardı. “Ben sizi bu mektupla tanıdım,” dedi, “bana sağlığında hiçbir şey söylememişti.”

Perihan mektubu okudu. Bunda Vassaf Bey, kendisi öldükten sonra ne yapacağını Tuğrul’a birkaç yaprak kâğıtla uzun uzun yazdıktan sonra, Perihan’la evlenmesini yazıyor. Yerini, evini, anasını, babasını anlatıyor. Bir yerinde de şu sözleri yazıyor:

“Gidip göreceksin. Güzeldir. Birlikte yaşadıkça sevecek kadınlardandır. İnandığı bir adama karşı akla gelmeyecek kadar açık yürekli, doğru sözlüdür. Ona hoşuna gittiğini anladığım bir evi vermek istediğimden alıkoyabilse idim, bir mektup yazıp

seninle evlenmesi ögüdünü verirdim. Ancak bu evi verince 'Filanca adam ile de evlen!' demeyi hoş bulmuyorum. Sana varsın yahut varmasın ev onundur. Sağlıkla otursun. Sana varmak isterse hiç düşünmeyerek hemen alır, idareni ona bırakır, oldukça korkulu olan yalnızlığından kurtulursun. Eğer başka birine varmış ise yahut varmak istiyorsa çalış sana arkadaş kalsın. Sana varırsa bil ki bulacağın kadınların en iyisini bulmuşsundur. Ben evleneceğinizi umarak rahatça gözlerimi kapıyorum."

Perihan bunu bitirince Tuğrul bir başka kâğıt verdi. Bunda da Vassaf Bey evlerinden, malından neleri nerelere, ne yol ile vereceğini yazdıktan sonra sözü gene Perihan'a getiriyor:

"Her düşündüğünü çekinmeksizin, araya başkasını koymayarak söylemelisin. Seninle evlenmek istemez ise bile yakın arkadaşlığını esirgemez. Ben gençliğimde böyle bir kadına rasgelebilse idim bekârlığın bu kadar uzun süren yıllarının acılığını çekip türlü sinir hastalıkları ile yıpranmazdım. Kimsesizlik insanı canından bezdirir."

Perihan bunu da okuduktan sonra Tuğrul:

"Bir uzun yazısı vardır. Burada bulamadım. Otelde unutmuşum. Orada da sizin için yazıyor. 'Eğer başkasına varmamış ise, seni beğeneceğini sanıyorum. Bir iş bulup Ankara'da yerleş, çoluk çocuğa karışmaya bak,' diyor. Yarın isterseniz bu mektubu da size gösteririm. İşte Vassaf Bey'in bana yazdıkları bunlar. Ağızdan hiçbir şey söylemedi."

Perihan biraz düşündükten sonra:

"Vassaf Bey'in bana yazdığı mektupta da bu sözler vardı. Pek üstü kapalı. Ben anlamıştım. Babam da anladı sanırım. Niçin açık yazmak istemediği de bu mektuptan anlaşılıyor. Siz de hiçbir şey söylememiştiniz."

Tuğrul, "Bilemedim," dedi, "bu mektupları size göstermek için de bir fırsat bulamadım."

Perihan biraz düşündükten sonra, "Sizin benden ayrıldığınızı hiç istemiyorum," dedi. Yüzü de kızardı. Tuğrul ne yapı-

cağını şaşırdı. Kızın elini alıp öptü. Yanda oturan çift onlara bakıyorlardı. Perihan, “Yalnız değiliz,” dedi ise de Tuğrul bırakıncaya kadar elini çekmedi.

Perihan eve dönüp odasına girince karyolasının kıyısına oturup, “Oh, bu üzüntüden kurtuldum,” diye düşündü. “Genç bir maden mühendisinin karısıyım, kocam güzeldir. Belki doktor daha iyi bir koca olurdu ama benim kısmetim bu imiş. Tuğrul’un üstünden üniversite kokusu çıkmamış. Olsun! Doktoru daha sevmemiştim, bunu seviyorum. Az daha Tuğrul’u sevdiğimin farkında olmayacaktım. Az daha onu elimden kaçıırıyordum. Ben ne fenayım!” diye düşünüyordu.

Aynanın karşısına geçip saçlarını düzeltti. “Hastalıktan sonra rengim düzelmedi,” diye düşündü. Yalan. Bugün güneşten yanmış, yüzüne pembelik gelmişti. Sokak kapısı açıldı, kapandı. Biraz sonra Perihan’ın oda kapısı açılıp babası başını uzattı.

“Şimdi mi geldin? diye sordu. “Neriman seni aratmış.”

“Yemekten sonra giderim.”

“Tuğrul’la beraber miydin?”

“Evet.”

“Neymiş zoru?”

“Bana varır mısın?” diye sordu.

“Vassaf Bey’in hediyesinin sonu buraya mı çıktı?”

“Evet.”

“Sen ne dedin?”

“Babam bilir, dedim.”

“Hıh babam bilir... babandan niçin istememiş?”

“İsteyecek sanırım.”

“Daha eli ekmek tutmamış bir mektep çocuğu. Hele bir baltaya sap olsun bakalım da sonra evlenmeye kalkışsın. Yumurtadan çıkmadan uçmaya kalkışıyorlar. Benden kız istesin de ağzının payını alsın.”

Hayri Bey söylendi, Perihan ağzını açmadı. Yemekten sonra ablasına gitti. Yalnızdılar, karı koca bezik oynuyorlardı. Neriman kardeşini görünce, “Bugün seni arattım, evde yoktun,” dedi.

“İkiye kadar Güzide Halamda idim.”

“Behice’de de yoktun.”

“Yoktum, başka yere gittim. Sen beni niçin arattın?”

“Bir çaya götürecektim.”

“Hım, Ne çayı bu?”

“Tanışma çayı!”

“Tuhaf... Görücüye çıkma gibi bir şey mi?”

“Eh, ona benzer bir şey...”

“Kimmiş bu adam?”

“Bir doçent.”

“Hekim mi?”

“Değil. Hukuk.”

“Geç kaldı.”

“Ya, erken gelmeli idin.”

“Geç kalan ben değil.”

“Kim doçent mi?”

“Doçent ya.”

“Niçin?”

“Ben bugün birine söz verdim de onun için!”

“Sahi mi kız?”

“Vallahi verdim.”

“Kimdir bu?”

“Bir mühendis.”

“Nasıl şey ayol? Bir kere göstereydin de sonra söz vereydin...”

“Aceleye geldi! Söz vereceğimi sabahleyin ben de bilmiyordum. Babam da tanıyor.”

“Babam razı oldu mu?”

“Babam kolay kolay razı olur mu? Yalnız bugün oğlanla birlikte olduğumu, onun beni istediğini biliyor. Bana ‘Sen ne dedin?’ diye sordu. ‘Babam bilir dedim,’ diye söyledim. ‘Ben vermem, daha eli ekmek tutmamış,’ diye söylendi. Ben sesi mi çıkarmadım.”

“Bu sakın Vassaf Bey’in yolladığı delikanlı olmasın?”

“Ta kendisi.”

“E, onun bir işi yok mu?”

“Maden mühendisi.”

“Babam bilmiyor mu?”

“Biliyor. Demek istediği daha burada işe girmemiş.”

“Vallaha sevindim Perihan, genç mi, güzel mi?”

“Ne bileyim abla, bana sorsan güzel. Benden altı yaş büyü.”

“E, şimdi nasıl olacak, Huyu güzel mi acaba?”

“Görünüşe bakarsan iyi, güler yüzlü.”

Karı-koca beziği bırakmışlardı. Bedri kaynatasının huysuzluğundan yılmış, “Babam bir huysuzluk çıkarmasın,” dedi.

“Çıkarırsa çıkarsın, ben bu adama varacağım.”

Perihan Tuğrul’a telefon etti. “Nasılsın? İyi misin? Ben iyiyim” gibi sözler. Tuğrul, “Geleyim mi” diye soruyor. Perihan, “Olmaz, şimdi benim işim var,” dedi, “akşamüstü ben otele uğrarım, gezeriz.”

Perihan postaneden çıkıp Behice’ye gitti. Kızını yatırmış, bir kitap okuyordu. Perihan yanına oturup çantasından bir fotoğraf çıkardı.

“Bak bakalım bu resim kimc benziyor?” dedi.

Behice, “Ne bileyim,” dedi, “tanıdığım adam değil.”

“Kimseye benzetemiyor musun? Vassaf Bey’e benziyor mu?”

“Andırır.”

“Tuğrul bu adama mı çok benziyor, Vassaf Bey’e mi?”

“Ben ne bileyim ayol. Tuğrul’u da andırır.”

“Bu Tuğrul’un babası Tevhit Bey. Anladın mı? Tuğrul da bunun kopyası.”

“E, ne olacak?”

“Biz Tuğrul’u Vassaf Bey’e benzetmedik mi?”

“Benzettik.”

“Ama Tuğrul, Vassaf Bey’den daha çok babasına benziyor. Babası da Vassaf Bey’e benziyor. Anladın mı?”

“Anlamadım.”

“Demek istiyorum ki, bu benzerlik bir göbek daha yukardan.”

“E, ne çıkar?”

“Bu çıkar ki, Vassaf Bey’le bu Tevhit Bey’in anaları babaları ayrı olmakla beraber yalı komşusu oldukları için kardeş-

tirler. Anladın mı? Ben Vassaf Bey'in oğluna varmak istemi-yordum ama Tevhit Bey'in oğluna varabilirim.”

“Aman Perihan ne kocakarı şeysin! Sen bu kafa ile kim-seye varamazsın.”

“Avucunu yala! Bak varayım da gör.”

“Hiç inanamıyorum ya sen bu resmi nereden buldun?”

“Tuğrul’dan aldım.”

“Tuğrul’u nerde gördün?”

“Bize gelmişti.”

“Sana darılmamış demek!”

“Darılmamış yavrucak.”

“E, ne diyor?”

“Bana gelmişti. Rahat konuşmak için aldım, Çiftlik’e gö-türdüm. Orada konuştuk. ‘Bu ev ile hediyeler sizi öfkeliendir-di, bunları satalım, biz birlikte kalalım,’ diyor.”

“O ne demek o?”

“Evlenelim demek.”

“Sen ne dedin?”

“Olur, dedim.”

“Olur mu dedin?”

“Olur dedim ya! Ne diyeyim?”

“Şaka etme Perihan!”

“Vallaha şaka değil.”

“Kız, ‘Nişanlandım,’ desene!”

“İşte diyorum ya!”

Behice, Perihan’ın boynuna atıldı, yanaklarından öptü, biraz da ısırdı.”

“Dur ısırma, kocam ne der?”

“Sen ne Allah’ın cezasısın, deminden beri niye söylemiyorsun? Babanın haberi var mı?”

“Babam sordu, ‘Tuğrul senden ne istiyormuş?’ dedi. ‘Evl lenelim,’ diyor dedim. ‘Sen ne dedin?’ diye sordu. ‘Babam bilir,’ diye söyledim. Anlamıştır. Akşam da ablamda idim, onlara söyledim. Başka kimseye söylemedim. Bugün gidip halama açacağım. Ablam da beni bir çaya götürecekmiş, dün aratmış. Bir hukukçu varmış da benimle tanıştıracaklarmış. Ben ‘Tuğrul’a söz verdim,’ dedim de inanmıyorlar.”

“Buna varacaktın da niye söylemedin, beni üzdün?”

“Hiç varmayacaktım. Bak sana anlatayım: Bundan önce ben ona sert davrandım ya, bu uğramadı. Ben de darıldım. Üzülüyordum. Sonra geçen sabah bize gelmiş. Benimle konuşmak istedi, ben de ‘Öğleden sonra buluşalım,’ dedim. Gitti. Ben de Güzide Halama geldim. Doktordan bir haber varsa öğreneyim, dedim. Tuğrul’a varmak da aklımdan bile geçmedi. Orada işittim ki doktor Ankara’da yerleşecekmiş. Sağlık Bakanlığında bir hizmete giriyormuş. Yahut mebus olacakmış. Ankara’dan bir zengin kız alacakmış. Halam, Feride’yi bu gece İstanbul’a yolluyor. Ona bir ev veriyor. Feridun da gene bir kadın kapatmış, Feride İstanbul’a gidince Nergis Hanım’la görüşüp ağzını arayacak, bize de doğru bir haber getirecek. Doktor Ankara’da kalacak, yerleşecek deyince doğrusu biraz umutlandım. Tuğrul’a varmak da aklımdan geçmiyor. Onunla konuşacağım, gönlünü alacağım. Doktoru da bekleyeceğim. Gara gittim, Tuğrul’un yüzünü görünce iş değişti. Ben kimseyi yalancıktan olsun sevmedim, bilirsin. Tuğrul’u seviyorum gibi geldi. O da, ‘Evl lenelim,’ dedi. Ben de, ‘Olur,’ dedim. İşte hepsi bu.”

“Sen olur, dedin, sonra o ne dedi?”

“Hiçbir şey demedi, ne diyecek...”

“Ne dedi, ne yaptı? Anlatsana canımı sıkma.”

“Yok artık orası söylenmez!”

“Bak Allah’ın ifriti, sen bana neler soruyorsun, ben hepsini söylüyorum da.”

“Ben senin gibi değilim, söyleyemem!”

“İçimi sıkma Perihan, söyle diyorum sana!”

“Ne yapacak canım, sen deli misin? Kahvede, halkın içinde... Elimi verdim öptü, yüzüne sürdü.”

“Doğru söyle diyorum!”

“A, tuhafsin niçin saklayayım?”

“E, sonra ne oldu?”

“Sonra bana fotoğrafları gösterdi. Vassaf Bey’in mektuplarını okudu.”

“Nerde o fotoğraf ver bakayım!”

Behice resme baktı. Tuğrul’u yalnız bir kere görmüş, Vassaf Bey’e benzetmişti. Bu resim Vassaf Bey’i andırıyor.

“Bu Tuğrul’un babası mı?” diye sordu.

“Evet.”

“Benziyor. Bu Vassaf Bey’in hısımlı mı imiş?”

“Yok. Babaları yalı komşularıymış.”

Behice resmi geri verdi.

“Bunun oğlu olmuş, Vassaf Bey’in oğlu olmuş, eğer kaçırıldın bu Ankara’nın en ahmağı defterine yazılıyordun. Bu ne kurmaya benzer ne doktora ne de senin arkana düşen yılışık oğlanlara. Anladın mı?”

Perihan, Güzide Halasına gitmek için kalktı.

Behice, “Yavuklunu ne gün getireceksin?” diye sordu.

“Bakalım. Bir akşam oturmaya geliriz.”

“Yemeğe gelin.”

“Olur, sorayım.”

Perihan çıktı gitti.

Feride ortalıkta yok. Bahçede reçel kaynatıyormuş. Güzide Hala parça bohçasını yanına açmış karıştırıyor. Perihan halasının elini öpüp karşısına oturdu.

“Halacığım size bir haberim var,” dedi.

Hala gözlüğünün üstünden Perihan’a bakıp, “Söyle baka-yım,” dedi.

“Bana bir kısmet çıkmış.”

Hala gene bohçayı karıştırarak, “Hı?” dedi, “kimmiş, na-sıl adammış?”

“Bir maden mühendisi.”

“Sen gördün mü?”

“Gördüm.”

“Nasıl şey?”

“Eh, fena değil.”

“Baban biliyor mu?”

“Biliyor. Babamla görüştüler. Bizde yemeğe de kaldı. Beni istediğini bilmiyordu. Babama bir iş için gelmişti. Beni istediğini dün buradan çıktıktan sonra öğrendim.”

“Baban ne dedi?”

“Olmaz diyor. Maden mühendisi ama daha eli ekmek tut-mamış.”

“İşi yok mu?”

“Mektepten yeni çıkmış, askerliğini de yapmış. Şimdi bu-rada bir işe girecek ama kendisi zengin.”

“Anası babası var mı?”

“Kimsesi yok. Tek başına bir adam. Hani burada Vassaf Bey yok muydu?”

“Öldü.”

“Evet öldü. Bunu o okutmuş.”

“Babana bakma. Ablan ne diyor?”

“Ablam ne bilecek, o da sizden soracaktı.”

“Vallahi kızım, ben görmediğim bilmediğim adama ne diyeyim?”

“Ablam onu alıp size getirecek sanırım.”

“Aman getirmesin. Ben ne yaparım? Feride de bu akşam gidiyor.”

“Aman halacağım ne zararı var? Kız burada, ablam da gelir. İsterseniz Behice de gelir.”

“Gelsin ya. Bilmediğimiz adama karşı...”

Güzide Hala biraz düşündü. Az sonra Feride geldi. Ona da anlattılar.

Hala, “Neriman bu çocuğu getirirse, sen de burada yoksun...” diyerek Feride’nin yüzüne baktı. Feride, “Hanım isterseniz ben kalayım,” dedi.

Perihan: “Canım halacığım, bu utanılacak adam değil. Gelip bir çay içip gidecek. Yenge hiç kalmasın. Ben Behice’yi de yollarım, ablam da burada. Ne olacak!”

Feride de öyle düşünüyor:

“Neriman Hanım da burada olduktan sonra...”

Hala biraz düşündükten sonra, “Biz burada söz keseriz. Doktor da kalkar gelirse?” dedi.

Feride, “Eh ne yapalım,” dedi, “şimdiye kadar o da gelip isteseydi. Bak Neriman Hanım’ın düğünü geçeli ne kadar oldu.”

“Kendi işlerini düzeltmeye çalışıyormuş diyorlar ya! Baksana mebus olacaktı.”

Perihan, “Ablamın düğün gecesi bana görüşmek istediğini söyledi,” dedi. “Ben de, ‘Buyurunuz görüşelim,’ dedim. Öyle söyledi ki hemen ertesi günü gelecek sandım. Bekledim. Bugüne kadar bir haberi çıkmadı. Siz buna söz verirsiniz, arkasından o da gelirse, ‘Biz bekledik, ne yapalım siz gelmediniz,’ deriz.”

Hala Perihan’ın doktoru umduğunu, çok istediğini bildiği için elden kaçırmak istemiyordu. Feride bunu bildiği, doktorun da Perihan’ı alacağını sanmadığı için, “Aman Hanım,” dedi, “doktor da bulunmaz Bursa kumaşı değildi ya. Biz onu burada karısı ile yalnız oturacak sanıyorduk. Bak şimdi Nergis Hanım’ın da burada oturacağını söylüyorlar. Siz Nergis Hanım’ı benden iyi bilirsiniz. Bu çekirdeksiz üzüm. Bakın kimsesi yokmuş. Kendi de iyi bir delikanlı ise hiç düşünmeyin.”

Hala, “Gelsin bakalım görelim,” dedi.

Perihan akşamüstü ablasını daire kapısında bekledi, eve gelinceye kadar halasına söylediklerini anlattı. Tuğrul Perihan’ı ablasından istemiş olacak, o da Tuğrul’u halasına getirecek. Bedri de orada bulunacak. Behice de orada bulunacak. Güzide Hala’nın gönlü alınmış olacak. Sonra Hayri Bey’den Perihan’ı isteyecekler. Bu kararlaştıktan sonra Perihan otele gitti, Tuğrul’u aradı. Oradan birlikte çıkıp akşam trenine Feride’yi geçirmeye gittiler. Perihan Tuğrul’u Feride’ye tanıttı. Feride Perihan’ın Tuğrul’a söz verdiğini anladı, Perihan’ın hoşuna gideceğini bilerek, “Nişanlını pek beğendim,” dedi. “Doktor bunun yerini tutamazdı.”

Perihan, “Ne yapayım yengeciğim,” dedi, “iyiyse de fenaysa da benim kismetim buymuş. Doğrusunu istersen

hangisinin iyi hangisinin fena olduğunu bilecek durumda değilim. Her ikisini de tanımıyorum. Yalnız Tuğrul’u şimdi kocam gibi gördüğüm için sevmeye başladım. Doktor, Tuğrul’dan daha iyi olabilir. O değilse bile, benim kocamdan iyi insanlar çoktur. Ben bununla yaşayacağım.”

Feride, “Bu dediğin doğru olmakla beraber bu delikanlı sana çok iyi koca olacaktır. Bak görürsün,” dedi.

“Halam doktoru istiyordu. Ben Tuğrul’a söz verdim. Halamın gücendiğini istemem. Bugün doktor beni istese bile ben sözümünden dönemem. Bunun için doktordan uygun bir haber geldiğini halamın da, ‘Doktora var,’ demesini istemiyorum.”

“Anlıyorum. Merak etme. Hanım doktordan umudunu kesmiş gibiydi. Bugün de sizin yanınızda lakırdısı oldu. Hanım, kızların umdukları adama varamazlarsa ummacaya uğrayıp hastalanacaklarına, verem olacaklarına inanır. Siz bugün orada ‘Ben bu delikanlıyı seviyorum,’ deseydiniz hanım sevinirdi. ‘Perihan’ın gönlü doktorda, bu delikanlıya istemeyerek varıyor,’ sanırsa üzülr. İstanbul’da doktor işinin idaresini de ben yaparım.”

Feride’yi uğurladılar, gitti. Perihan yavuklusuna, “Hadi ablama bir baskın yapalım,” dedi, “yalnız bize kadar gidelim de ben yemekte ablamda olacağımı söyleyeyim.”

Öylece yaptılar. Evin köşesinde otomobilden indiler. Tuğrul yürüdü, Perihan eve girdi. Babası karşısına çıkar da, “Tuğrul da ablana gelecek mi?” diye sorarsa, “Bilmem,” diyecekti, “onlara gidiyor ama bu gece orada mı?”

Babası akşamüstü çıkmış, daha da gelmemiş. Perihan Zarfefe’ye söyledi, çıktı. Neriman’ın evine gittiler. Neriman’ın misafirleri varmış, yeni gitmişler. Aşçı kadının da izin günümüştü o da gitmiş. Yargıç hanım yemeğe bakıyor, kocası da ceketini yeleğini çıkarmış sofraya hazırlıyormuş. Kapı çalınca Neriman anlamış, “Eyvah,” demiş, “sakın bu Perihan olmasın, nişanlısını getirmiştir.”

Bedri de, “Ne olur,” demiş, “getirirse getirsin.”

Neriman kapıyı açınca kız kardeşi, “Abla işte Tuğrul,” dedi.

Uzun boylu, gözlüklü, sevimli bir delikanlı. Neriman elini uzattı. Kız kardeşine de, “Bir telefon edeydin... Şu halimize bak,” dedi. “Hadi girin siz içeri.”

Bedri yemek odasının kapısından görünerek, “Kapı çalınca sizin geldiğinizi Neriman bildi,” dedi. Tuğrul’a da elini uzattı. Perihan, “Siz ne yapıyorsunuz?” dedi, “hizmetçi yok mu?”

“Bu gccc izin gecesi.”

Hepsi salona girdiler. Bedri Tuğrul’a bir cıgara verdi. Oturdular.

Perihan, “Feride İstanbul’a gitti,” dedi. “Biz de Tuğrul’la onu uğurlamaya gittik. Tuğrul’u tanıımıyordu. Sonra da size bir baskın gerekti; ne yapalım! Eve uğradım, haber bıraktım. Buraya geldik. Nasıl olduysa sizi de misafirsiz bulduk.”

“Sizden biraz önce gittiler.”

“İyi olmuş.”

Neriman Tuğrul’a daha önce Ankara’ya gelip gelmediğini sorarak konuştu. Sonra birdenbire sözü kesip kalktı, Perihan’a da, “Gel” diye işaret etti. İki kız kardeş çıktılar. Dışarda Neriman habersiz geldiği için Perihan’a söylenmek isterken, Perihan ablasına, “Tuğrul’u nasıl buldun?” diye sordu.

“Canım şimdi sırası mı? Doğru dürüst bir yemeğimiz bile yok.”

“Allah aşkına, Bedri’nin başı için nasıl buldun?”

“Kızım deli misin? Bir görüşte adam anlaşılır mı? Bana sorarsan, güzel, terbiyeli bir delikanlı.”

Perihan, ablasının boynuna atılarak ağladı. Bu iki kız iki öksüz gibidirler, bir üzüntüleri tasaları olunca analarına ba-

balalarına değil birbirine sokulurlar. Perihan ağlayınca ablası da ağladı. Kısa süren bu ağlama nöbeti geçince iki kız kardeş güle söyleye sofralarını hazırlayıp yemeklerini kotardılar.

Açık yürekli, insanları sevmek için yaratılmış olan Bedri, Tuğrul’la yarım saat içinde anlaştı. Biri gelip de, “Tuğrul’u nasıl buldun?” diye sorsa, “Oo, bacanağım eşi bulunmaz adamdır,” demeye hazırdı.

Bu madencilik de ayrı bir âlem. Akla gelmez ne köşeleri, bucakları var. Tuğrul konuştuķça Bedri yeni şeyler öğrendi. Tatlı tatlı konuşuyorlardı, yemeğe çağrıldılar. Yemekte Neriman sözü Bedri’nin ağzından alıp Tuğrul’u İsviçre üzerine konuşturmaya başladı. Tuğrul konuşurken, Perihan yemeği bırakmış Tuğrul’un yüzüne bakıyordu. Ablası farkında olup gülümsedi. Yemekten sonra da kardeşine söyledi, “Sen,” dedi, “kırk yıldan beri buna âşık imişsin. Oğlanın yüzüne bakmaktan yemek yemedin.”

Perihan, “Benim Tuğrul’a varmaya hiç niyetim yoktu,” dedi. “Geçen gün ona söz verdim; onu da niçin verdim, niçin biraz daha beklemedim, onu da bilmem ya. Söz verdim. Şimdi birkaç gündür kimseyi göreceğ gözüm yok. Doğrusu bir yere ayrılrsa rahatsız oluyorum. Delilik değil mi?”

Gece yarısına kadar oturup konuştular, Güzide Hala’ya nasıl gidileceğini kararlaştırdılar. Sonra Tuğrul ile Perihan evin önüne kadar geldiler. Konuşuyorlardı. Tuğrul ne yapacağız, diye soruyor, Perihan da ilkin Güzide Hala’nın izni alınacağını, sonra babasından da izin çıkarılacağını söylüyor:

“Babamla halam dargın gibidirler. Ara sıra babam halama gider, konuşurken bir hiçten tutturup kavga ederler, dargın ayrılırlar, birbirinin arkasından da atar tutarlar, ama gene de babam halamdan izin alındığını ister. Sonra kendisi ayrıca nazlanır, o da başka...”

“İzin aldıktan sonra?”

“İzinden sonra işte nikâh için ne yaparlar bilmem. Bedri yapar.”

“Öyleyse ben şimdi ayrılıyım...”

“Evet.”

Perihan bunu söyleyip evin önünden birkaç adım ayrıldı. Orada ağaçlardan birinin gölgesinde gecenin karanlığının büsbütün koyulaştığı yerde durdu, yanında duran Tuğrul’un boynuna sarıldı öpüştüler.

Sonradan, bu gecenin olup bitenini Behice’ye anlatırken Perihan, “Sıkılmamalıydım da daha önce, sana varırım dediğim gün, ona bu sevgimi göstermeliydim,” demişti.

Behice Perihan’a anlatıyor:

“Halan giyindi, kuşandı; doğrusu hanımefendidir. Yakası ipek tenteneli bir entari giymiş. Başına da oyalı krebini bağlamış. Baktım da bizim şimdiki bu zeybek gibi kısa kıyafetimiz yanında bu hanımlar daha yakışıklı imişler. Saat altıya doğru ablan önde, Bedri ile yavuklun arkada geldiler. Biraz sonra da bizim Nihat Efendi geldi. Akşamdan ‘Ben de geleceğim,’ demişti. ‘Gelme, ne yapacaksın,’ dedim. Dinler mi? Kalkmış gelmiş. Halan hepsine el öptürdü, sonra geçip kanepesinin köşesine kuruldu. Bunları da karşısına oturttu. Hepsine hatır sordu. Sonra ustalıkla, Ankara’ya yeni mi geliyorsun?’dan tutturarak seninkini konuşturmaya başladı. Hala seninkinin büyükbabasının yalısını, babasının köşkünü biliyor da kendilerini, hanımlarını tanımıyor. Seninkinin yavaş sesle, düşünerek bir konuşması var. Doğrusu beğendim. Öyle bağırtkan adam değil. Nihat Bey enişteniz de bu sabah, ‘Oğlana yazık oldu!’ diyor.”

Perihan, “Niçin?” diye sordu.

“Perihan’ın çenesine dayanabilir mi? Bir haftada serseme döner,” diyor.

“Halt etmiş. Sen onun sözüne bakma. Sen Tuğrul için ne diyorsun?”

“Ben mi? Düşüne düşünene konuşması pek hoşuma gitti. Böyle ölçülü tartılı konuşuyor. Ağırbaşlı duruyor. Nezihe gibi ben de kocanın biraz yüz­süz olanından hoşlanırım. O bakımdan seninki biraz usluca!”

“İşte iyi, sen de Nezihe de kocalarınızı bulmuşsunuz. Halam ne dedi?”

“Ha, ablanla Bedri gittiler, biz Nihat’la biraz daha oturduk. Halana sorarsan sen doktoru istiyormuşsun, bunda da hakkın varmış. Doktor gösterişli bir adammış. Bu öyle değil!... Bu kibar çocuğu imiş. Bozulmazsa fena değilmiş. Doktordan pek umudu kalmadığı için halan buna razı olacak, razı da oldu, ama doktorda da gözü kaldı; daha da kalacak. ‘Doktor şanlı şöhretli erkek güzelidir,’ diyor. Nihat, ablanın dün gecesi doktoru görmüştü, ondan sordum, ‘İriyarı bir herifti,’ diyor, ‘Suratını hiç beğenmemiştim. Bu bir adam. İyi adam yahut kötü adam bilmem ama bir adam!’”

Perihan, “Ben de Tuğrul’un söz söyleyişini pek beğeniyorum,” dedi. “Aferin Vassaf Bey’e!”

Behice:

“Dediğime gelirsin ama benim canımı çıkardıktan sonra. Üç gün önce neydi o deliliklerin! Söz söylenmez. Az daha bunu da elden kaçırıacaktın. Bir ‘doktor’ tutturmuşsun. Nisini beğendin bilmem. Adam kırk yıl kocasız kalsa o adamın koynuna girmez!”

Perihan düşündü, “Sahi, ben neden böyleyim?” dedi. “Şimdiki aklım olsa Vassaf Bey’e, ‘Beni al’ der miyim? Dedim ama. Alsa da varacaktım. Benim birdenbire aklıma esiyor. Sonra ayılıyorum. Ben bu Tuğrul’a varacak değildim. Ona söz verdiğim gün düşündüğüm, birkaç güzel sözle gönlünü alıp savmaktı. Doktoru bekleyeceğimi sanıyordum.

Sonra hava döndü. Tuğrul gözüme sevimli göründü. Doktor mokter gözümden silindi. Tuğrul’a, ‘Sana varırım,’ dedim. Sonra da pişman olmadım. Şimdi de gözüm ondan başkasını görmüyor. Ben doktoru sevdim diyemem, ama istiyordum. Bir günde, bir dakikada ondan vazgeçtim. Bu kadar da olur mu? Kendimden korkuyorum.”

“Doktor geleydi, sana söz vereydi, yavuklun olaydı, Tuğrul sana soğuk görünürdü. Hele bir kocan olsun... Karşıma kim çıkarsa çıksın ben Nihat’tan geçebilir miyim? Bu olur mu?”

“Geçenler yok mu?”

“Biz onlar gibi miyiz? Kadınlar daha varırken, ‘Gönül eğlendireceğim,’ diye varıyorlar. Olursa bununla, olmazsa başkası ile! Biz bunu yapabilir miyiz? İyi kötü kismetimiz kimse onunla yaşayıp onunla öleceğiz. Sen o kızluk günlerine bakma. Vazgeçtiğin doktor senin nendi? Kocan mı? Yavuklun mu? Nen? Sen ‘Belki varırım,’ diye düşünüyordun. O seni düşünüyor muydu? Aslını sorarsan budalaca bir bağıllık. Tuğrul geldi sana yalvardı. Bundan kim olsa cayar. Sonra Tuğrul hem güzel hem de sevimli!”

“İnci’nin başı için Behice, sen Tuğrul’u nasıl buluyorsun?”

“A, kız, üstüme iyilik sağlık. Sana sevimli dedik ya. Bana sorarsan şeker gibi...”

Perihan güldü, “Ne bileyim,” dedi, “iyi bir kocaya vardığıma inanmak istiyorum. Herkesten sormak istiyorum. Kötü kocaları göz önüne getirip kocamı üstün bulup sevinmek istiyorum. Ona söz verdiğim bu birkaç gün içinde hep onu düşünüyorum, işlerimi, nikâhın düğünün nasıl yapılacağını daha kararlaştıramadım. Ablama gidip danışayım diyorum. Ben şimdi halama gideyim mi? Yoksa ablam mı gitsin?”

“Hanginiz giderseniz gidiniz. ‘Bana sordular,’ diye halanın keyfi yerindedir. Tuğrul için de ne diyecek? Arkadan söylediği: Tuğrul doktor kadar anlı şanlı değilmiş!”

“Halam istemese de ben halamı yola getirmeyi bilirim: ‘Babam istemiyor,’ derim, halam istemese bile döner, istemeye başlar. Ben şimdi gidip halamı görürüm. Bakalım bana ne diyecek?”

“Babana işi nasıl açalım? İstersen ben gider söyler izin de alırım. İstersen Bedri, Sabri Bey’i alır gider.”

“Babamın parası yoktur. ‘Kızın evlenecek, para ver,’ dersin, bin dereden su getirir, işi de geri bıraktırmaya çalışır. Ondan on para isteyecek değilim. Eğer Tuğrul’a açılmazsam ablamdan biraz para alırım. Belki de avukat gelince bize biraz para getirir. Babam bilmeli ki, ondan para istemeyeceğiz. Bana kalsa sen git söyle. Yalnız benim daha hiçbir şeyim yok. Düğün olursa hangi eve gidip kalacağız, evimiz de daha elimizde değil.”

İki arkadaş konuştular, hiçbir karara bağlanamadılar. Perihan Behice’nin evinden çıkıp Güzide Halasına gidecek yerde otele gidip Tuğrul’u aradı. Tuğrul çıkmış. “Beni arayan olursa Bakanlığa gitti,” deyiniz demiş. Bu saatte Bakanlıklarda kimse kalmamıştır. Galatasaray’dan, İsviçre’den tanıdığı birkaç genç vardır. Belki onlarla buluşmuştur. Yürüdü. Bankalar caddesine çıktı. Otobüse binecek, eve dönecekti. Sıraya da durmuşken karşı yaya kaldırımında yavuklusunu gördü. Sırayı bırakıp arkası sıra yürüdü, köşedeki dükkândan tütün alırken yetişti. Tuğrul tütünü alıp dönünce karşı karşıya geldiler.

“Otele gittim, Bakanlıklara gitti dediler. Döndüm eve gidiyordum,” dedi. “Bir işiniz var mı?”

“Ne işim olacak.”

“Hadi beni eve kadar götürün. Ama yayan. Yorgun değilsiniz ya?”

Yürüdüler, Perihan, “Dün nasıl geçti?” diye sordu.

“Bana göre iyi geçti, görücüye çıkmak oldukça güç bir işmiş. Adamı imtihan ediyorlar. Orada bir hanımla bir bey de vardı. Sizin arkadaşlarınızmış. Bana iyi bakıyorlardı.”

“Hım.”

“Hala hanım yaşlı. Benim için ne düşündü bilmem.”

“Ben de daha bilmiyorum. Yalnız Behice’yi gördüm. Onun dediğine göre hala da beğenmiş. Bunlar şekil. Yalnız ben istiyorum ki, ben vardığım adamı beğendiğim gibi herkes de beğensin. Biz bir gün Behice’nin kapısına kadar gitmiştik hatırlınızda mı? Hani ben girelim dedim, siz istemedinizdi. Daha sözleşmemiştik. Behice sizi görmüş. O günden beri bana tutturmuş ‘Bu delikanlıya var,’ deyip duruyor. Ben ‘Varacağım’ dediğim gün bayram etti. Nihat da sizi pek beğenmiş. Benimle de alay etmiş ‘Yazık delikanlıya, başı ateşe yandı,’ demiş. Ben yarın halama giderim. Bugün gidecektim; işlerimizi konuşalım diye sizi aradım.”

“İsterseniz ben İstanbul’a kadar gidip bu avukatın bugüne kadar ne yaptığını öğreneyim. Bu adam bizim işlerimizi değil de kendi işlerini bir yoluna koyamadı sanıyorum.”

“Yok. Niçin siz gidesiniz? Bir mektup daha yazalım. Kendisinden haber isteyelim, ben şimdi sizin İstanbul’a gitmenizi istemiyorum.”

“Benim kendi babamdan, anamdan kalan şeylerim var. Vassaf Bey kendi sağlığında bunları benim üstüme çevirtmiş. Vassaf Bey’den kalan şeyleri avukat benim üstüme çevirtecek. Bu işlerin hepsi de bu avukatın elinde. Vassaf Bey bu adama inanmamı bana yazıyor. Yalnız işte onun da kendi başına birçok işler geldi. Ben şimdi Ankara’da rahatım. İstanbul’a da gitmek istemiyorum ancak, eninde sonunda biz İstanbul’a gidip oradaki işleri elimize almaya borçlu olacağız.”

“Nikâh, düğün burada olsun, sonra birlikte gideriz.”

“Siz nasıl isterseniz.”

Perihan Tuğrul’un gitmesini istemiyorsa da birçok iş de var. Beklemekle bunlar bitmez. Bu nikâh işi, düğün işi ne olacaksa olmalı. Tuğrul’la konuşurken susup bunları düşündü.

Avukata bir mektup yazıp düşündüklerini bildirmeyi kararlaştırdılar. Perihan, halası ile görüşecek, ablası ile Bedri’yi babasına yollayacak. Nikâh için, düğün için ablası ile Behice ile konuşacak. Bunları kararlaştırıp evin köşesinde ayrıldılar.

Perihan Behice’ye anlatıyor:

“Geçen gece ablamla Bedri halama gitmişler. Sana söylediklerini halam onlara da söylemiş.” ‘Perihan’ın istediği gibi anlı şanlı bir koca değil,’ demiş, ‘Perihan doktoru çok istemişti ama ondan da bir haber çıkmadı. Ne yapalım, kismet ne ise o olur,’ demiş. Dün ben gittim. ‘Ah halacağım, siz Tuğrul’u beğenmemişsiniz, ne dersiniz; ben buna varmayayım mı?’ dedim. ‘A o nasıl lakırdı,’ dedi. ‘Bunlar da tavuk ayağı yemişler, ağızlarında bakla ıslanmıyor. Neye varmayacakmışsın? Pek terbiyeli çocuk. Kışızade olduğu yüzünden belli. Ben yaşını biraz genç gördüm. Sakın kısmetini tepeyim deme. Elbet doktor daha yaşını başını almıştı, daha gösterişli idi, ama şimdiye kadar bak kaç ay oldu, hiç sesini çıkarmadı. Behice’nin kocasının bulduğu adamdan da bir haber çıkmadı. Kız kısmı gül gibidir. Ne olacak geçiverir,’ diyor. Halamı daha çok ateşlemek için, ‘Babam da hiç istemiyor, daha eli ekmek tutmamış diyor,’ dedim. Halam kızdı. ‘Baban trabzan babası,’ dedi. ‘Kız kocaya vermeyi nereden biliyormuş, otursun oturduğu yerde. Sizin gidip ondan sorduğunuz kabahat. Oğlan isterken kırıp sarıp nikâhı yapmalı. Baban sonradan razı olur,’ diyor.”

Behice:

“Bana kalsa, ablanla Bedri gidip babandan seni Tuğrul’a istesinler. Yahut Bedri Tuğrul’u alıp Sabri Bey’e götürsün, sonra da Sabri Bey’le Bedri gidip babandan isterler. Nikâhınızı kıyarız, bu iş de olur biter.”

Perihan, “Bana kalsa,” dedi, “yarın sen bir kere babama git. Onun bir şeyden haberi yoktur. Tuğrul’un varlıklı olduğunu söyle. Kendi babasından, anasından kalmış geliri vardır. Vassaf Bey de varını yoğunluğunu Tuğrul’a bıraktı. Tuğrul da Vassaf Bey’in buradaki evini benim üstüme edecek. Tuğrul burada bir iş alıyor, burada yerleşiyor. Vassaf Bey’in evine yerleşeceğiz. Düğünü de nikâhı da Tuğrul yapacak. Babamdan beş para çıkacak değil. Bunları babam bilsin, sonra da kendisinden izin istemeye geleceklerini haber verirsin. Ben böyle olursa babam ses çıkarmaz.”

Behice, “Olur,” dedi, “ben yarın sabah bir aralık size uğrarım. Babanı daha önce görürüm, sonra sana da haber veririm.”

Perihan, “Aman,” dedi, “hiç olmazsa nikâh olsun, bu üzüntülerim bitsin. Pek uzun sürdü.”

“Nesi uzun sürdü, daha sen Tuğrul’a söz vereli kaç gün oldu? Tuğrul’un buraya gelmesi ablanın düğününde değil mi?”

“Sen ona ne bakıyorsun. Sen daha kocaya varmamıştın, aklında mı, o deli herif musallat olmuştu. Sonra bir aralık kolejdeki o hocaya varacağım sanmıştım. Budalalık! Sonra Vassaf Bey. Kaç yıl oldu? Sonra Nezihe’nin kurmay subayı çıktı. Ha sahi biz Nezihe’ye hiçbir şey açmadık. O da hiç görünmedi. Kız hasta mıdır, sağ mıdır? Bir uğrasak.”

“Bir akşam Tuğrul’u götürelim. Ben yarın kızı yollarım. Ablan gelebilir mi?”

“Bilmem. Misafiri yoksa gelir. Ablam Nezihe’yi sever.”

“Sen ablana sor. Hep birlikte gideriz, iyi olur.”

“Nezihe’nin çocuğu var, diyorlardı. Onun bir aslı çıkmadı mı?”

“Bir aralık şüphelenmişler. Ben ona ‘Kendini göster,’ dedim aldırmadı. Çok kan kaybediyordu. Bir gün başına bir iş çıkarır.”

“Bizim daha nişan yüzüğümüz de yok.”

“Adam sen de... Babanın iznini alalım, iki yüzük alır takarsınız. Yahut nikâh günü baban takar.”

“Bir şey değil ama bunlar hep iş. Tuğrul’un bir şey bildiği yok. Hepsini ben düşüneceğim.”

“Erkeklerin hepsi öyledir. Nihat kızına öteberi taşır, ondan başka eve on paralık bir şey aldığını bilmem. Onun üstünü başını da ben düşünürüm. Babam da öyleydi. Her şeyi sen düşüneceksin.”

“Ben evi düşünürüm, yalnız şu nikâh, düğün işleri bir bitse...”

“Biter korkma. Her şey yoluna girer.”

“İşittin mi, Vicdan’ın kaynatası evleniyormuş?”

“Ya, geçende Vicdan bize gelmişti. Yanında da Raika’sı. O kadar dedikodu oldu, o karıyı gene yanında taşır. Kaynatasına ateş püskürüyor. Dilimin ucuna geldi, az daha her şeyi yüzüne vuracaktım. Bizim evde olmasa her şeyi söylerdim. Adamı evde çoluk çocuk maskarası yaptılar. Uşak kadar haysiyeti yoktu. Adam da tutmuş evleniyor. Bir terzi hanım bulmuş. Enis babası ile kavga etmiş, harıl harıl ev arıyorlar. Baştan düşüneydiler. Bu Vicdan kaynatasını misafir yanına çıkarmazdı. Evde hiçbir işe karıştırmazlardı. Bir söz söyleyecek olsa hepsi birden bağırırlardı. Oh olsun! Neler söylemiyor, ne ağza alınmaz şeyler. Şimdi görelim Enis’in parası ile geçinsinler. O söyledi ben sustum. Hiç lakırdı etmedim. Anladı.”

“Aldığı kadın da gençmiş”

“Ya, hem genç, hem güzel. Yarın adam gözlerini kapadı mı ihtiyarın nesi varsa bu kadına kalır. İster misin bir de çocuğu olsun?”

“O yaşta adamın çocuğu olur mu?”

“Kadın akıllı ise olur!”

“Şimdi evden çıkıyorlar mı?”

“Adam bunlara bir şey dememiş ama oturabilirler mi? Ev dar.”

“Ev bulmuşlar mı?”

“Bulmuşlar. Cebeci’de, eskiden bizim oturduğumuz evin sokağında.”

“Bilirsin ya mektepte de neler yapardı. Akılsızdır.”

“Asıl akılsız kocası. Ama şimdi akılları başlarına gelir. Evde o kadını besliyor kocası da hiç sesini çıkarmıyor. Kaynatası kurnaz. Vicdan adamın yüzüne biraz gülseydi hiç bu güne düşmezlerdi. Bu pahalılıkta yeni ev açacaklar. Vicdan ‘Ev eşyasını ben aldım, ne var ne yoksa alacağım,’ diyor. Bir iş de oradan çıkaracaklar.”

İki hanım arkadaşlarını güzelce çekiştirdiler. Sonra yeniden Perihan’ın nikâhını konuşmaya başladılar. Hesap yaptılar; bir düğün en aşağı iki bin lira. Perihan para sarf etmek istemiyor. Ablası ile Behice asılmasalar düğün bile yapmayacak.

Perihan, “İki bin lira ile de olmaz,” dedi, “bakalım Tuğrul’un frakı var mı?”

“Onu ne sayıyorsun, kocanın nasıl olsa bir frakı olacak. Bir düğüne gitmeye kalksanız gene frak ister. Hazır bu arada o da çıkar.”

“Frak işi çıkarsa Tuğrul İstanbul’a gitmeli!”

“E, gitsin, ne olur? Yanından ayıramıyorsun korkarım. Oğlana bu kadar yapışma. Tez bıktırırsın.”

“Ayol kırk yılda bir koca buldum, elbet yanımda olmasını isterim. Dur bir parça hevesimi alayım.”

“Alırsın, alırsın merak etme.”

Perihan boş sokağa bakıp biraz düşündükten sonra:

“Buradaki ev de kim bilir ne olmuştur. İçinde bir bekçi vardı. Geçen gün önünden geçtim, bahçesinde çamaşırlar asılıydı. Bahçe kapısı arkasına kadar açık. Bahçesinde hiçbir şey kalmamış. İlk girip içeri gezeyim dedim, sonra vazgeçtim. Artık ne olmuşsa olacak. Biz girmeden bir tamir koydurmak ister. O bitinceye kadar da biz nerede otururuz?”

“Baban sizi evine almaz mı?”

“Belki alır ama ben istemiyorum. Babam dardadır. Ablam işten çekilecek ama babamı düşünüp çekilmiyor. Ona yardım etmeyi düşünüyor. Onu da nasıl verecek bilmem ya!”

“Canım birkaç ay için, nikâh olunca da ayrı yaşayacak değilsiniz ya!”

“Şu avukat bir ayak önce gelip evi bize teslim etse. Gene mektup yazdık. Bakalım, bekliyoruz.”

“İstersen sen kalk git İstanbul’a. Avukatı kendin görürsün.”

“Nikâh olmadan mı?”

“Nikâhtan sana ne? Ev senin.”

“Olsun. Gitmem.”

“Baban izin verse gider misin?”

“Ben babama ‘Vassaf Bey evi bana verdi,’ demem ki. ‘Tuğrul evi bana veriyor,’ derim.”

“İyi ya, öyle de. ‘Nikâhtan önce evi bana verecek onun için gidiyorum,’ de. İstersen ben sana babandan izin alayım!”

“Yok. Bir kere avukat bakalım ne yazacak da...”

“Baban nasıl olsa öğrenecek. Boş yere hiç gizleme.”

“Kimden öğrenecek? Ben avukata tembih ederim.”

“İstediğin kadar tembih et, hiç duyulmaz olur mu?”

Bu sırada kapı çalındı. Besleme kız açtı. Ama içeri gelen olmadı. Behice dinledi, sonra da kıza seslendi:

“Kim geldi?”

Kız, “İkbal geldi,” dedi.

“Ne istiyor?”

Bu İkbal, Nezihe’nin yanındaki ahretliktir. Kız içeri girdi, Behice’ye bir kâğıt verdi. Nezihe bir pusula yazmış, Behice’de örnek kâğıtları varmış, onları istiyor.

“Bak Peyker, içerde küçük masanın gözünde bükülmüş kâğıtlar var. Yavaş git, İnci uyanmasın.”

Sonra Nezihe’nin İkbal’ine sordu: “Nasıl hanım?” dedi.

“İyidirler. Selam ettiler.”

“Hanıma söyle, biz ya yarın akşam yahut öbür akşam ona gideceğiz. Anladın mı? Nasıl büyük hanımın ayağı?”

“İyidir. Masajcı günaşırı geliyor.”

“Teyze hanım yeni dişlerine alıştır mı?”

“Kullanamadı. Geri verdiler. Herif yenisini yapacak.”

“Bak, işte hanımın istediği örnekler bunlar. İçinde küçükleri var, düşürme! Söylediğimi de unutma ya yarın akşam yahut öbür akşam. Haydi selam söyle.”

Kız gitti. İnci uyandı, aradan yarım saat geçmedi, bunlar çocukla uğraşırken kapı çalındı. Nezihe içeri girdi.

“Ayol siz ne işler yapıyorsunuz da bana haber vermiyorsunuz?”

“Ne olmuş? Ne yaptık?”

Perihan’ın boynuna sarılıp, “Arsız kız,” dedi, “evleniyorsun da niçin bana haber vermiyorsun?”

“Dur daha bakalım, babam razı olsun.”

Behice:

“Sen kimden duydu?”

“Şimdi İkbâl söyledi.”

Behice Perihan’a, “Gördün mü?” dedi, “babam duymaz olur mu? İki ara bir tara bildiklerini kıza söyledi. Bütün mahalle biliyor. Ben Nihat’la kavga ederim, barışırım bütün mahalle bilir. Belki bakkallara da söylüyor. Hiç gizli kalır mı? Rasgele gizli kalsa bile günün birinde gene duyulur.”

Nezihe, “Ne o, bu iş gizli mi?” diye sordu.

Behice, “Yok,” dedi, “biz sana bunun nişanlısını getirecektik de sanki sürpriz olacaktı! Artık gelmeyiz, işin tadı kalmadı.”

“A, gene gelin ayol, delikanlıyı görelim.”

“Elbet görürsün, acele etme!”

İşleri İstanbul’da uzadığı için Feride nikâhta bulunamamıştı. Behice ile Perihan, nikâhın nasıl geçtiğini ona anlatıyorlar:

“Bedri Tuğrul’un şahidi oldu. Sabri Bey de benim. Anam, babam da geldiler. İkisi de nikâh olurken ağladılar. Tuğrul’la benim de ellerimiz titrediği için imzalarımız kargacık burgacık oldu. Bulduğum nikâhlarda kızlara baktım, gidip güzel güzel imza ediyorlar. İmza güzel düştü mü diye de yan gözle

bakıyorlar. Ben ne sinirli adamım, imza atmayı değil adımlı unutuyordum. Dönüp nikâh memurundan, ‘Affedersiniz, benim adım nedir?’ diye sormalıyım! Güzel olurdu. Tuğrul’un Galatasaray’dan tanıdığı birkaç arkadaşı gelmişlerdi. Bizimkiler kalabalıktı. Babamın arkadaşları, ablamı tanıyanlar geldiler. Tuğrul’un arkadaşları beni beğenmişler. ‘Bu kızı nereden buldun? Biz tanımıyoruz. Başka yerden mi getirdin? Biz Ankara’daki kızları tanımayalım, yazık bizim şanımıza!’ demişler. O gün bizden önce bir güzel kız nikâhlandı. Arkasına dümdüz bir kara tayyör giymiş, başına da bir ufak şapka uydurmuş, üstüne de bir tül koymuş. Birinin ahretliğiymiş. Geldi hiç şaşırmadı. Kocasını da şoförmüş. Bir efendi adam. İmza ettiler, güzel güzel. Herkes tebrik etti, çıktılar gittiler. Onların yanında kendimden soğudum. Tuğrul da öyle. Dokunsan ağlayacak gibi bir surat. Bir korku, bir titreme. Üstümüz başımız da o kadar düzgün değil. Gözler de yarı yaşlı. Biz Tuğrul’la iki öksüz çocuk gibi. Niçin nikâhımız böyle geçti bilmem. Tuğrul arkadaşlarını bana tanıttı. Ellerini sıktım. Hiçbirinin adını işitemedim, yüzlerini de şimdi görsem tanımam. Ben oradan kaçmak istedim. Arabalara bindik, doğru Güzide Halama geldik. Babam da geldi. Şerbetler ezildi, nikâh dairesindeki ağır hava da biraz dağıldı. Kalabalıktı. Nezihe, Nihat (Behice’yi göstererek) bu ortalığı şenlendirdiler. Biz, düğünümüz oluncaya kadar ayrı yaşamayı kararlaştırmıştık. Sizden çıkınca ben onu otele kadar götürdüm. Feridun’u da orada gördüm. Burada yok diyorlardı. Gelmiş olacak. O bizi görmedi sanırım.”

Feride, “Burada,” dedi, “dün eve de gelmiş. Annesinin elini öpmek istemiş, hanım da elini vermemiş. O artık öyle gidecek. Sen anlat, sonra ne oldu?”

“Ben odama gelip yalnız kalınca deli gibi sevindim. Sevinçten de ağladım. Kocam var, onu seviyorum. Evimiz de var, eh paramız da var.”

Behice sözünü kesti, “Aklına geliyor mu ettiğin delilikler,” dedi, “az daha oğlanı kaçıırıyordun.”

“Evet, kaçıırıyordum. Ne bileyim Tuğrul’a varmak bana biraz solak geliyordu. Doktora varacağımı sanıyordum. Ha sahi, doktordan haber var. İşittin mi?”

Behice, “İşitmedim,” dedi.

“Bak yengem söylesin.”

Feride, “Ya,” dedi, “Mehmet Ali Paşa’nın torununu alıyormuş. Kız babasından kalan evi satıp Ankara’da bir muayenehane açacakmış. Sonra doktor, mebus olursa karısına İstanbul’da bir köşk alacakmış. Bunları bana Nergis Hanım kendisi anlattı. Sanki bizim hanıma mektup yazan o değilmiş. Ben de söz arasında bir sırası gelince, ‘Perihan Hanım’ın bu yakında nikâhı var,’ dedim. Biraz şaşaladı. Kime verdiğimizi sordu. ‘Zengin bir maden mühendisine veriyoruz,’ dedim. Sonra buraya gelmeden bir gün önce işittim ki Nergis Hanım bir dedikodu çıkarmış, kız tarafı da caymışlar.”

“Behice sordu:

“Siz bunları söyleyince hanımefendi ne söyledi?”

“Nergis Hanım’a kızdı. ‘Akılsız kadın, öyledir de niçin bize haber yollamamış? Oğlunu elinden mi kapıyorduk?’ dedi.”

Perihan, “Ben doğrusu anlamadım,” dedi, “ablamın düğünü gecesi bana etmediği iltifatı koymadı. Görüşmek için de benden izin istedi. O gece o kadar sarhoş da değildi ki, sarhoşlukla söyledi diyeyim. Sonra da bir daha görünmedi. Allah beni saklamış, ya bu Tuğrul karşıma çıkmasaydı ben de bu doktoru bir adam sanıp ona bağlansaydım. Benim Behice’nin dediği gibi bir tutturma huyum var. Aklıma geleni yapmaya kalkıyorum.”

Behice gülümsedi, “Neyse,” dedi, “eğrisi doğrusuna geldiği de oluyor...”

Behice, Vassaf Bey işinde zararlı çıkmadığını anlatmak istiyordu. Feride’nin yanında açıkça söylemek istemedi. Pe-

rihan anladı, sesini çıkarmadı. Biraz sonra Feride kalkıp girdince Behice yeniden bu sözüne gelerek, “Bari yaptıkların sana ders olsa da söz dinlemeyi öğrensen,” dedi.

“Canım, sen de yaptıklarımı başıma kakmasana! İsteyerek mi yapıyorum. Elimde değil. Vassaf Bey’in yolladığı şeylerden korkuyordum. Bugün de korkuyorum. Odada bir pırtırtı olsa ses dolaptan geliyor, onlar canlandı sanıyorum.”

“Delisin de ondan...”

“Deliyim meliyim, korkuyorum işte.”

“Tuğrul’dan da korkuyor musun?”

Perihan güldü, “Korkuyorum,” dedi.

“Yaa! İyi ki korkuyorsun. Dün gece gene otele mi yolladın?”

“Ya ne yapmalıydım?”

“Gizlice odana almak aklına gelmedi mi?”

“Sen şeytan mısın nesin! Bana bunları öğret sonra da sen delisin de.”

“Sabaha karşı pencereden atlar giderdi.”

“Yaa, bir de yakalanalım, nikâhlı kocamla ortalığa eğlen-ce rezil olalım.”

“Aman ne gülerdim!”

“Biz kocamla sözleştik. Evimize girip düğünümüzü yapmadan böyle oturacağız.”

“E, bu kaç ay sonra olacak?”

“Bilmem. Bakalım.”

“Perihan, olur herif değilsin. Ben doğrusu bunu yapamam. Nikâhlım olsun, her gün onu göreyim, adamı da seveyim, sonra da karşıdan bakayım elimden gelmez...”

“Ee, ne yapalım işimiz böyle geldi.”

“Düğünü nasıl yapacaksın? Ablanla görüştün mü?”

“Ablam kendi yaptığı gibi bir düğün yapalım diyor. Ben de yeni evimizde bir toplantı yapalım, olsun bitsin diyorum.”

“Yoo, bak sana söyleyeyim. Bu kadar beklersin, sonra da düğün yapmazsın bu olmaz. Biz düğün isteriz.”

“Tuğrul’un frakı yok.”

“Hiç umurumda değil, diktirsin.”

“Burada dikemezler ki. İstanbul’a gitmeli.”

“Gitsin. Uzak bir yer mi?”

“Ben gitmesini istemiyorum.”

“Niçin?”

“İstemiyorum.”

“Al bundan da on paralık. Ben onu bunu bilmem, düğün isteriz. Sonra sen çırılçıplaksın. Kocan da Allah bilir. Hiçbir şey aldın, diktin mi?”

“Yok! Dikmedim.”

“Ee?”

“Bilmem!”

“Canım böyle rezalet olur mu?”

“Ablam yatak takımı ısmarlamış.”

“Bununla iş biter mi? Ağırdan alıyorlar diye ablana kızı-yordun. Sakız gibi oğlana yapışma. Yolla gitsin İstanbul’a.”

“Kendisi de gitmek istemiyor.”

“Ne olacak, o da senin gibi miskin birisi. İki ev yanacağı-na bir ev yandı. Ne alacaksın, bir liste yaptın mı?”

“Daha hiçbir şey yapmadım.”

“Sen böyle geniş adam değildin. Oğlanı peyledin, gevşedin.”

“Yalan değil. Ben şimdi ondan başka bir şey düşünmüyorum. Bak şimdi de seninle konuşurken bile ‘Saati gelse de Tuğrul’a gitsem,’ diye düşünüyorum.”

“Bayan, gevezeliği bırak, Feride’yi de çağırıp bir liste yapalım.”

“Olur.”

“Sen yarın sabah halana gel. Ben de giderim, orada buluşuruz. İyi mi?”

“İyi.”

Behice, kızının uyanma saati yaklaştığı için kalkıp evine gidecekti, Perihan, “Benim içimde bir üzüntü var,” dedi, “çok sıkılıyorum.”

“Ne üzüntüsü?”

“Ne üzüntüsü olduğunu bilmem. Sahi söylüyorum. Uykumun içinde bile var. Bir fenalık olacaktı gibi. Bir fenalık bekliyorum. Tuğrul’un yüzüne bakarken acıyorum. İçimde bir ses, ‘Bunlar hepsi iyi ama neye yarar?’ diyor. Geçende o da farkına vardı. ‘Niçin durgunsunuz?’ diye soruyor. Doğrusu hiçbir şeyim yok. Hiçbir isteğim, bir hastalığım yok. Sapa sağlamım. Güle oynaya her işimi yaparım. İçimde bu kurt beni bırakıyor mu?”

Behice, “Sana şimdi mi oluyor?” dedi, “bana her gün olur. Nihat uyurken yüzüne bakar ağlarım. Geçen gün İnci uyuyordu, başucuna oturdum, o uyudu ben ağladım. Sanki ben öleceğim de bu kız kalacak gibi geliyor. Bana doktor Şefik Bey bir ilaç verdi, o iyi geliyor. İstersen sana da vereyim. Sıkıntı gelince beş altı damla suya damlatıp içiyorum. Yahut istersen sen de Şefik Bey’e baktır bir kere.”

“Uyuyorum, uyanıyorum hep içimde bu acı. Şimdi benim ağlayacak günüm mü? Biraz yalnız kalsam ağlıyorum.”

“Dene bakalım kaç gün sürüyor?”

“Deneyim. Ben onu hiç düşünmedim.”

“Bize gelirsen o ilaçtan sana içiririm. İyi gelirse sen de onu alırsın.”

“Sen gidiyor musun? Yarın halamda buluşacağız.”

“Evet, sen istersen ablanı da gör. Bakalım o ne diyecek.”

Behice gitti. Perihan da mendillerini, çoraplarını yıkmak için Zarife’den sıcak su alıp hamama girdi. Behice ile görüştüktan sonra biraz açıldı. O eski umutsuz kötümserliği kalmadı.

Perihan: “Eskiden bende böyle küskünlük olmazdı” sanıyor ama yanılıyor. Olurdu. Herkeste de az çok olur. İnsan bu. Ne anlaşılmaz sevinçleri, üzüntüleri var. Kanda bir şey eksiliyor yahut artıyor. Ne olduğunu daha kimsenin bildiği yok.

Tuğrul’un İstanbul’a gitmesi kararlaştırılmıştı da gidip orada ne yapacağı ne alacağı daha iyice kararlaşmamış idi; bir sabah avukat çıkageldi. Ankara’da durup uyuyan işler de birdenbire canlandı. İlerlemeye başladı. Sonra günün birinde de evin tapusu ile anahtarı getirildi; evi de hükûmet Perihan’a teslim etti.

Perihan Behice’ye, “Evin anahtarı bende,” diyor, “gidip oralarını alıcı gözü ile de görüp ne yapacaksak tasarlamak gerek. Tuğrul’suz gitmek istemiyorum. Ona soracak şeylerim olacak, Tuğrul’la gitmeye de korkuyorum. Bu son günlerde bana düşkünlüğü arttı.”

Behice güldü, “İstanbul’a yolla,” dedi, “kendine elbise yaptırırsın. Düğünü de tez yapalım, yoksa kazaya uğrayacaksın; sonra düğüne de iki canlı çıkarsın. Bu işte kendine güven olmaz!”

“Farkındayım. Ona burada bir frak diktiremez miyiz?”

“Olunca adamakıllı bir şey olsun. Bu her gün dikişli bir giyim değil.”

“Ben Tuğrul’u eve götürdüğüm gün, sen de gelir misin?”

“Ne olacak? Mahalle baskını mı var?”

“Bak söylediği söze! Bir yolsuzluk olmasın diye söylüyorum.”

“İşime gelmez. Yanına iki kadın al. Zarife açığözdür, sizi yalnız bırakmaz. Biraz temizlik de yaptırırsınız.”

“İlkin bir görelim de diyorum. Temizlik sonra.”

“Öyle ise hiçbir şirket seni sigorta edemez. Ev yalnız, perdeler kapalı, her şey yerli yerinde, biraz da tozlu... Kocan olacak kimse de pek aptal bir şey değilse hiç merak etme.”

“Temizlik başladıktan sonra onu götürmek de hoş bir şey olmaz.”

“Olmazsa yalnız gidersin. Ev senin değil mi?”

“Benim ama o da yaşayacağımız yeri görse diyorum.”

“Masal etme. Burada kocanın işi bitti, bankadan paraları da aldı. Kalksın İstanbul’a gitsin. Gelince de bir düğün; onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.”

Perihan düşündü. Behice sordu:

“Evi senin aldığını baban biliyor mu?”

“Biliyor. Onlara, ‘Tuğrul evi benim üstüme etti,’ dedim.”

“İyi demişsin.”

“Güzide Halamla ablam da böyle biliyorlar.”

“İyi.”

“Pek iyi de değil ya...”

“Niçin?”

“Doğrusunu öğrenebilirler.”

“Adam sen de... Zararlı yalan değil. Eve düğünden sonra mı yerleşeceksin?”

“Bilmem.”

“Bana kalsa her işini hazırla, düğün dönüşü evine gelir kalırsın. Düğün geç kalacak mı?”

“Hiçbir şey bilmiyorum. Ablama sordum, ‘Bakalım hazırlığımız bitsin de,’ dedi. Güzide Halama sordum, ‘Üç aylar çıksın da...’ dedi. Ablam bana bir yatak takımı hazırlıyor sanıyorum. Hani senin kocan bana bir kumaş bulacaktı?”

“Aratıyor.”

“Kumaşım olursa Feride gene o terziye diktirecek.”

“Sen Tuğrul’u yolla gitsin. Evi hazırlayalım. Kumaş kolay, Nihat bulur. O bulamazsa ben bulurum, diktiririz. Seni de gelin ederiz, başın göğ e erer.”

“O ne demek o?”

“Öyle ya... Kocaya varamayacağım diye deli oluyordun. Var da kurtul.”

“Aman doğru, varayım da kurtulayım. Çok çektim.”

“Kızım, ‘Tasa gider de yeri boş kalır sanma,’ demişler. Sanki kocaya vardktan sonra çekmeyecek misin?”

“Çekersem de değişiklik olur. Herkes de benden bıktı.”

“Sen gittiğin gün evi nasıl gördün? Tamir ister mi?”

“Tamirsiz oturulmaz. Biz hükûmet adamları ile içeri girince Vassaf Bey’in bıraktığı adamla karşı karşıya geldik. Bu adam dört beş yıldır orada çalışıyor, bahçeye bakıyormuş. Şaşılacak şey: Bahçenin köşesinde oturdukları odayı bırakmış evin açık olan bölüğüne girmiş, yemek odasına yerleşmiş-

ler. Duvardaki soba deliği tıkanmış, pencereden soba borusu çıkarmışlar. Bu odada masa, dolap, büfe, ne varsa kırılmış, çatlamış. Duvar isten kararmış. Açık üç oda ile aralıkta adam yatırmışlar. Buralardaki halılar görsen nasıl yağlanmış. Kapıların anahtarları yok. Bir İran halısı kenarından yanmış.”

“Bunlar Vassaf Bey’in öldüğünü haber almışlar mı?”

“Almış olacaklar. Vassaf Bey’in bıraktığı parayı her ay gidip alıyormuş. Vassaf Bey’in yatak odası, kitap odası ile salonu, banyosu daha kapalı. Buralar açılmamış olsa gerek. Kapısı zorlanmış. Kapı sağlam, kilit dayanmış. Pencereilerin demir kapakları kırılmadıkça açılmayacağı için şimdilik kalmış. Orasını bekleyen herif, iki karısı, bir baldızı bizim gidişimizden korkup yataklarını alınca bahçedeki odaya kaçtılar. Ertesi gün erken oradan da çıkıp gitmişler. Kapalı kalan bölük güçlkle açtırıldı. Eşya, odaların ortasına yığılmış, üstleri örtülmüş. Her yere bakıldı, her şey yazılıp imzalandı, bana verildi. Ben de Halime kadın ile kocasını çağırttım orada yatırdım, şimdi öylece duruyor. O canım bahçeden hiçbir şey kalmamış. Bahçenin demir kapısı yerinden çıkmış sarkıyor. Bence kapalı kalan bölüğü sonraya bırakıp ilkin açık kalan bölüğü temizletmeli.”

Perihan biraz düşündükten sonra, “Biliyor musun,” dedi, “bu Vassaf Bey’in ölümü de bana biraz tuhaf görünüyor.”

“Ne gibi?”

“Ne bileyim, sanki hangi gün hangi saatte öleceğini biliyormuş gibi. Her işini hazırlamış. Bu hazırlık bitince de ölmüş.”

“E, olur ya. Yaşlı adamdı. Ne gün öleceği belli olmaz. Hazır olmak istemiştir. Ben bunda tuhaf bir şey görmem.”

“Ben de bir şey bilerek söylemiyorum. Ben daha Tuğrul’a da sormadım. Yalnız öleceği gece Tuğrul’u evden savmış. Yalova’ya yollamış. ‘Git, gezer eğlenir, biraz resim yapar-

sın,' demiş. Tuğrul bana lakırdı sırasında söyledi. Ben sormadım. Bana, babama yazdığı mektuplar, şimdi bana çok hesaplı görünüyor.”

“Doğru. Ben de düşündüm de. Senin ona gidip, ‘Beni al,’ demen hoşuna gitmiş. Bu Tuğrul’u da seviyormuş. Sana da güvenmiş. Baksana Tuğrul’a neler yazmış! Yalnız ne üstüne borç, nasıl öldüyse öldü. Ben senin yerinde olsam bunları karıştırıp boş yere Tuğrul’un da rahatını bozmam.”

“Ben de bozmam. Ben kocama hiçbir şey söylemedim, söylemem de. Yalnız ben onun ölümünü şüpheli görüyorum. Kendi kendini öldürmüş olmasın, diyorum.”

“Kuzum Perihan şimdi de bunu tutturma. İntihar bile etmiş olsa bundan sana ne? İntihar edeydi genç yaşında ederdi. İki ayağı birden çukura girmiş bir adam, aç açık da kalmış değil, niçin intihar etsin.”

“Vassaf Bey gençliğinde de bir kere zehirlenmiş. Kurtarmışlar. Bunu Tuğrul’a kendi anlatmış. ‘Ölüm benim sandığım kadar da zor bir şey değilmiş,’ demiş. Gene bir laf arasında, ‘İnsanlar doğmadan nerede iseler ölünce de oraya gidiyorlar. Ben oraya gidip geldim,’ demiş. ‘Acı çektirmeden birini öldürmek ona bir fenalık yapmak değildir. İnsanlar ölümünden boşuna korkarlar,’ dermiş.”

“Bunları Tuğrul mu sana söyledi?”

“Tuğrul söyledi. Söz arasında.”

“Yeni evli adamların konuştukları sözlere bak! Edecek başka laf bulamadınız mı?”

“Canım başka laf konuşmadık değil ya. Arada bunu da konuştuk.”

“Artık yeryüzünü karanlık görmeye başlamış bir ihtiyar adamın sözleri. Tuğrul’un bir kulağından girip ötekinden çıkmalıydı.”

“Sen bu sözlere bakma, Vassaf Bey’in neler düşündüğüne bak.”

“Ne var? Yalnız Vassaf Bey mi? Her ihtiyar bunları düşünmezse, bunlar gibi şeyler düşünür.”

“Halam, babam da yaşlıdırlar. Onlar niçin düşünmüyorlar?”

“Kendilerine göre korkunç şeyler düşünmediklerini nereden biliyoruz? Söylemiyorlar. Vassaf Bey için, her nedense senin içine bir kurt düşmüş, her sözünden bir başka şey anlamaya çalışıyorsun. Yaşlandıkça ben de düşüneceğim. Şimdi o kadar aldırmiyorum. Yalnız ölmek değil de mezarda dirilmekten korkuyorum. Babam bir şey anlatırdı: Sinop’ta bir adamı mezardan çıkarmışlar, sonra daha yıllarca yaşamış. Günler geçtikçe bunları daha çok düşüneceğim.”

“Vassaf Bey bana şen bir adam görünürdü. O bakımdan kendini öldürdüğünü ben de sanmam ama son hastalığından sonra belki değişmiştir.”

“Anladım. Çengeli bu sefer de Vassaf Bey’e takmışsın. Ölmüş adamın senin elinden çekeceği var.”

“Canım konuşuyoruz, aklıma geleni söylüyorum, ne darılıyorsun?”

“Başka lakırdın yok mu?”

“Var. Bir havadisim var.”

“Deminden beri ne duruyorsun söylesene!”

“Ablamın bebeği var galiba.”

“Sahi mi?”

“Bilmiyorum, kendisi bana bir şey söylemedi. Ben Zari-fe’den duydum.”

“O nereden duymuş?”

“Ablamın yanındaki kadından duymuştur. Sormadım. Ablam biraz para kazanmak, babama da yardım etmek için işini bırakmak istemiyor. Davul kadar karnı ile de işe gitmeye sıkılıyor.”

“E, ne olur, izin verirler. Doğurur gene gider. Gebe kalmak da ayıp bir şey mi? Eskiden belki ayıpmış. Şimdi öyle şeylere kimsenin aldırdığı yok.”

“Sen gel de ablama anlat. O eskiden beri çalışmak istemez. ‘Ev kadını olacağım,’ der dururdu. Ama paranın yüzü yumuşaktır. İş bırakmıyor. Bu gidişle babamın da durumu ağırdır. Geçende: ‘Zarife’ye izin vereceğim, evin bir odasına bir kiracı alacağım,’ diye Feride’ye söylemiş. Bizim yükümüz üstünden kalktı ama geçinmek gene zor. Bilir misin, babama yardım etmek de zordur. Onun Zarife’yi savması yalnız yemeği değil bu sefer bütün ev işini annemin üstüne bırakmak demektir. O da hem yaşlı hem hastalıklıdır. Ben diyorum ki: Zarife aylığını benden alsın, babama da, boğaz tokluğuna çalışacağım, desin.”

“Bunlar daha proje. Hele bir evlen bakalım, evdeki pazar çarşısıya uyacak mı?”

“Evet, avukatın hesabına bakarsan: Tuğrul hiç çalışmasa bile bizim orta halli bir geçimimiz olacak, belki biraz daha da üstün.”

Behice sesini çıkarmadı, biraz sonra gene Perihan:

“Bu sefer giderken Tuğrul bana beş yüz lira bıraktı. Bütün parasını vermeye kalktı, ben almadım. Koca parasına el sürüşüm, bu birinci.”

“Bu daha koca parası değil. Bunu sana Vassaf Bey veriyor. Hele kocan para kazansın!..”

Perihan sesini çıkarmadı. Biraz sustuktan sonra, “Vassaf Bey’den de olsa,” dedi, “Tuğrul’un elinden para almak bana kolay olmadı.”

“Ben de öyleydim. Nihat’tan para isteyemezdim. ‘Sen beni yabancı tutuyorsun,’ derdi. Şimdi alıştım, istiyorum. Parası bende durur ama sormadan almam.”

“Tuğrul da elbet bir işe girecek, belki girdi bile. Gelirse anlaşılır. Gitmiş imtihan vermişti.”

Behice’nin sözü ona dokundu. İşsiz, hazır yiyen bir kocasının olması ona hoş gelmedi. Gece yatağında onu düşündü.

Perihan’ın düğününün ertesi günü Nezihe Behice’ye gelmişti. Düğünü konuşuyorlar.

Behice:

“Neriman’ın düğünü bence daha eğlenceli olmuştu.”

“A, hiç değil. Neydi o Galatasaraylı delikanlıların şekerliği. Ben tatlı, akıllı sululuktan çok hoşlanırım.”

“O sarhoş taklidi yapan çocuk.”

“Ya... Türküsüne de bayıldım.”

“Kızlar akşam da dans etmeye doymadırlarsa hiç doymazlar.”

“Neriman’ın düğünü çok kalabalıktı. Kimse kimseyi tanı-mıyordu. Herkes kendi tanıdığı ile dans etti. Bu öyle değil. Bir düğün eğlencesi gibi oldu. O beş on delikanlı doğrusu herkesi canlandırdı.”

“Kimdi o uzun boylu, kalın kaşlı genç?”

“Ha, benimle dans eden mi? O da onlardan. Güvey getirip tanıştırdı. Adını bilmiyorum.”

“Bütün o oyunlar filan onun başı altındandı.”

“O da, bir de bir delikanlı daha vardı. Elektrik mühendisiymiş. O ikisi. Hepsi canım.”

“Akşam Feride de ne şekerdi. Ben Feride’nin bu kadar güzel olduğunu bilmezdim.”

“Zavallı Feride. Akşam bana ağladı. Perihan’ın hatırı için akşam geldi, bulundu.”

“Niçin? Gene kocası mı?”

“Kocasını ya! Yedi yüz bu kadar liralık bir dolandırıcılık davası açmışlar. Anası tasasından hastalanmış, evde yatıyormuş. Eğer davayı kaybederse kırıp sarıp verecekler. Başka kolayı var mı? Kadının elinde kırık dökük üç beş parça mülk var; onunla geçiniyorlar. Bunlar da gidince ne olacak?”

“Hanım Feride’ye bir ev verecek, diyorlardı.”

“Verdi. Geçende bir evle bir dükkân verdi, ama bundan ne çıkar. Bunu hapse tıkacaklar, o kadınlar karşıdan bakabilecekler mi? Bunları yiyip bitirecek. Feride, ‘Hanım olmasa bir gün durmam, eve gelecek de yüzünü göreceğim diye tüylerim diken diken oluyor,’ diyor.”

“Ne güzel, ne iyi kadın ama bahtsız zavallı.”

“Feridun da, ‘Benim borcum yok ben onu dava edip batıracağım,’ diyormuş.”

“E, belki sahiden de borcu yoktur.”

“Boş lakırdı. Bundan önce otomobil işinde de öyle demişti, sonra herifler imzalarını çıkardılar. Anası paraları vermeseydi kurtulamıyordu.”

“Bu paraları alıp ne yapıyor?”

“Hiç, çarçur ediyor. Karılara yediriyor. Burada Yenişehir’de bir bayanın evine gidip geliyormuş. Davayı açan da onun kocası. Herifin parasını yiyen asıl karısıdır, diyorlar. Herif zengin bir adammış. Müteahhitlik edermiş.”

“Feridun adam olmaz. Karısı da söylüyor, ‘Kimsenin suçu yoktur. Bu adam iyiden iyiye akıl hastasıdır,’ diyor.”

“Yazık kıza ama... Dün gece Feride, ablasının düğününde Perihan gibiydi. Perihan’ın o mavi tuvaleti, o saç kaldırışı, o ufacık küpeleri gözümün önünden gitmez. Perihan’ın kocası sahi Vassaf Bey’in oğlu mu imiş?”

“Yok. Tevhit Bey adında birinin oğlu ama babası anası ölmüş, Vassaf Bey bunu büyütmüş. Sonra da nesi varsa buna vermiş. Buraya işleri için gelmişti. Perihan’ı gördü, beğendi. Perihan bana sordu, ben de ‘Var,’ dedim. Vardı. O, doktora varacağım sanıyordu. Halası da onu istiyordu. Ben Tuğrul’u daha beğendim. Oğlan da Perihan’a yalvarmış.”

“A doğrusu çok iyi çocuk. Ablasının düğününde doktoru da görmüştük ya! Bu elbette ondan iyi.”

“Değil mi? Sen Perihan’a söyle, çok sevinir.”

“Annem bunu çok beğenmiş, ‘Fidan gibi delikanlı,’ diyor.”

“Perihan’ın yanında söylesin, uçar uçar. Ben bu kadar kendine inanmayan kız görmedim. İki kişi ‘Kocan çirkindir,’ deseler inanmaya kalkar.”

“Bir inatçı damarı da vardır. Tutarsa, herkesin ‘ak’ dediğine göz göre göre, ‘kara’ der çıkar.

“Çok tuhaf kızdır. Dün gece bir yandan düğünü oluyor, bir yandan da bana ne diyor; ‘Şu Tuğrul ne olur bu gece de gidip otelde kalsa. Ben de evde yalnız olsam, ama yapyalnız. Hizmetçi bile olmasa. O geniş yatakta enine boyuna uzanıp yatsam, yarın akşama kadar uyusam. İçim yalnızlığı o kadar istiyor. Tuğrul’dan da korkuyorum,’ diyor. ‘Tuğrul’un nesinden korkuyorsun?’ diye sordum. ‘Canım yabancı bir erkek, korkulmaz mı?’ diyor. ‘Bir erkek yabancı olursa, adamın kocası olur,’ dedim. O kendi bildiğini okuyor. ‘Birlikte yaşamak için adamın iyi huylu bir erkeği olması iyi. Ama böyle bir odada, bir yatakta değil,’ diyor. ‘Ya nasıl?’ dedim. ‘Bir kocanın yatağına girmek çok güç. Aşıftelik etmek bundan da

kolay,’ diyor. Ben güldüm. ‘Birkaç kocaya vardın yahut kah-pelik ettin de mi söylüyorsun?’ dedim. ‘Şimdi eve gideceğiz, bir odada yalnız kalacağız diye aklıma geldikçe soğuk terler döküyorum. Tuğrul’u da inan ki göreceğiz gözüm yok!’ dedi. ‘Bu söylediğin saçmaları unutma,’ dedim, ‘yarın görüşürüz. Ben seni bilmez miyim?’ Biz bunları konuşurken Nihat ile Tuğrul yanımıza geldiler. İkisi de sarhoştular. Galatasaraylı gençler bunları yakalamış, adamakıllı sarhoş edip bırakmış-lar. Nihat gülüyor, Perihan’a ‘Yorulmadın mı?’ diye soruyor. Perihan, ‘Gidelim mi? Ayıp olmaz mı?’ dedi. ‘Kimse farkın-da bile olmaz.’ Ben söze karıştım, ‘Olur olur,’ dedim, ‘bunlar gitsinler biz düğünü bitirelim.’ Nihat güldü, ‘Bitirelim ama sonra beni küfe ile götürürsün!’ dedi. Perihan kocasının ko-luna girdi. Kocasından korktuğunu söyleyen hanım öyle bir yapışmış ki, ben görünce dayanamadım, kahkahayı attım. Bedri ile Nihat onları bindirip yolladılar. Biraz sonra da biz savuştuk.”

Nezihe sordu:

“Bugün gelin hanımı göremez miyiz?”

Behice, “Belli olmaz,” dedi, “akla yelken ederse çıkar.”

Behice’nin sözü doğruymuş. Perihan kocasını alıp çıkmış, ablasının evine gitmiş, orada biraz oturup babasına gitmişler. Hayri Bey bunları akşam yemeğine alıkoymuş, büyük kızı ile Bedri’yi de çağırtmış. Yemekten sonra da Bedri ile tavla maçı yapmış.

Ertesi gün yeni gelin güvey Güzide Hala’ya gitmişler, beşten sonra da Behice’ye geldiler.

Düğünden sonra yeni gelin ile arkadaşlarından biri yahut ikisi baş başa kalıp konuşmak isterler. Herkes değilse bile çokları bu konuşmayı yaparlar. Behice Perihan’a, “Yarın bize geleceksin,” dedi.

Perihan anlamamazlıktan gelerek, “Ne olacak?” diye sordu.

“Ne olacaksa olacak,” dedi. “Ya kocanı evde bırakır buraya gelirsın yahut evden savarsın ben size gelirim.”

“Canım nasıl savarım, çocuk musun? Bir kulpunu bul da savayım.”

“Ben bilmem; sen gelmezsen ben gelir onu da evden resmen kovarım.”

“Daha neler... Bakalım, arkadaşlarına giderse gelirim.”

Ertesi gün Perihan geldi. İkisi oturup konuştular.

Perihan anlatıyor:

“Otomobile bindik, ben camı açtım. Tuğrul biraz açıldı, elimi sıkı sıkı tuttu. Hiç sesini çıkarmıyor. ‘Bir yerin ağrıyor mu?’ diye sordum. ‘Bilmem,’ dedi, ‘biraz başım ağrıyor.’ Elim i bırakmıyor. ‘Uyuyunca geçer,’ dedim, ‘Ben uyumaktan hoşlanmam,’ dedi, ‘hep böyle...’ Biraz daha durduktan sonra, ‘Beni hiç yalnız bırakma,’ dedi. ‘Ben yalnızlıktan korkuyorum... Bu Ankara’da ne kadar korktum...’ Sarhoş. Söylüyor. Otomobil parasını verirken sallanıyordu. Ben eteklerimi toplayıp merdivenleri çıktım, kapıyı açtım. Koluna girip içeri aldım, masanın başına oturttum. ‘Bir kahve içer misin?’ diye sordum. Beni bırakmıyor. ‘Sen değilsin, sen bu akşam Perihan değilsin, gelinsin, ben Perihan’ı istiyorum,’ diyor. ‘Bırak beni de sana Perihan’ı getireyim,’ dedim. Bu kıyafetle onu soyup yatırmak olmayacak, gittim soyundum. Döndüm, kolunu masaya koymuş sızmış gibi duruyor. Yanına gittim, ‘Perihan geldi,’ dedim, ‘hadi şimdi Tuğrul’u da getirelim!’ Bereket versin sarhoşluğunda daha uysal oluyor. Kalktı. Rengi çok bozuk. Yatak odasına götürdüm, soyunmasına yardım ettim. ‘Beni hiç yalnız bırakma,’ diyor. ‘Siz gidiniz ben soyunurum,’ diyor. ‘Bana ne kadar içirdiler,’ diyor. Yatağına yatırdım. Dışarı çıktım, kadına gidip yatmasını söyledim. Tuğrul’un içemediği kahve orada duruyordu, onu kaldırdım. Odaya döndüm. Karanlıkta dinledim, mışıl mışıl uyuyor. Sevindim. Ben de yavaşça yatağıma girip yattım, hemen uyu-

muşum. Bir aralık, yanağımda bir sinek geziyor gibi oldu. Uyandım, baktım ki Tuğrul'un koynundayım.”

“Ne demek? Oğlanın koynuna girmişsin de haberin olmamış mı?”

“Hem sıkı sıkı sarılmışım, yanağımı da yanağına dayamışım...”

“Gene de haberin olmamış. Tuğrul da uyanmamış... Atma bayan!”

“Ben sana Tuğrul uyanmadı dedim mi?”

“Ha, demek uyanmış!..”

“Uyanmış ya. Gözlerini açıp kapadıkça kirpikleri yüzümü gıdıklıyormuş, ben ondan uyanmışım.”

“Şair oluyorsun! Tuğrul’dan korkuyordun, yataktan fırlayıp kaçmadın ya?..”

“Değil şekerim, ben uyanmıştım ama öyle sokulup yatmak hoşuma gidiyordu.”

“Yaa...”

“Aman pek haydut herif ama sahiden seviyorum. Ne yapayım? Ama kocaya varmak sahiden korkulacak bir şeymiş.”

“Onun için oğlanın koynuna girip de sarıldın yattın değil mi?”

“Aman canım, ben bilerek girmedim ya, uyku arasında inledi mi ne yaptı, merak etmiş de gitmişimdir.”

“Sonra?”

“Sonrası öyle işte! Tuğrul hasta gibiydi. Ben de yorgundum, saat dörde kadar yatmışız.”

Perihan her ne biliyorsa, neler işitti yahut gördüyse Be-hice’ye söylemezse rahat etmediği için saatlerce konuşacak

sözler buldular. İnci kız sokaktan geldi de bunların konuşmaları da bitmiş oldu.”

Behice, Perihan’ın bir aksilik çıkarıp Tuğrul’la bir soğukluk çıkarmasından korkardı. Perihan’ın kocasını sevdiğini, ondan hoşlanmış olduğunu gördükçe içi açıldı. Perihan’a takılıp alay etmeye başladı. Türlü lakırdılar söyledi. Perihan da aldırıyor, karşılık veriyor. Annesi Perihan’ı sevdiği gibi İnci de seviyor. Anası da “Bir kız doğur da şunun pabuçları dama atılsın!” diyor. Perihan da kızı güldürüyordu. Tuğrul geldi, birlikte kalkıp Nezihe’ye gittiler.

İki yahut üç hafta sonra bir gün Behice Perihan’a uğradı:

“Nerelerdesin? Kapanmışsınız eve. Bırak. Oğlana bu kadar yapışmasana!”

Perihan, “Yapışan kim acaba!” dedi. “Tam çam sakızı... Ütü ütöleyeceğim, başucumda, mutfığa gideceğim arkamda. Bugün ‘Babama git, seni seviyor, hoşlanır,’ dedim de zoruna atlattım.”

“Perihan Feride’nin işine sevindin mi?”

“Hangi işine? Benim bir şeyden haberim yok. İki gündür kimseyi de görmedim.”

“Feridun’dan para dava ediyorlardı ya. Onda Feridun haklı çıkmış.”

“Yaa! Aman kızın gözü aydın. Güzide Halama bir gideyim.”

“Git ya. Biraz evden çık. Böyle burun buruna tez bıkar-sınız.”

“Dün sabah halama gideyim dedim, ‘Beni de götür,’ diyor. Halam da ondan hoşlanmaz.”

“Kimden? Tuğrul’dan mı?”

“Tuğrul’dan hoşlanmaz.”

“Niçin? Ben hiç sanmıyorum.”

“Hoşlanmaz. Ben bilirim.”

“Ama niçin?”

“Canım, bir kere o doktorun üstüne geldi. Halam benim doktoru sevdiğimi sanır. Ben şimdi, ‘Doktoru sevmiyorum, canı cehenneme. Ben Tuğrul için ölüyorum,’ desem de inanmaz. Bu bir, bir de babamın Tuğrul’u sevdiğini öğrenmiştir. Sevse bile ‘Sevmiyorum’ diyecek. Bunlar iki kardeş böyledirler. Bilmez misin?”

“Adam sen de, sevmese bile belli etmez. Halan idareli kadındır.”

“İdarelidir ama daha yeniyiz. Bir aksilik olmasını istemem. Babam kalkmış bize gelmiş. Oturdu, bahçeyi, evi gezdi. Belli ki Tuğrul’u seviyor. Bana da söyledi, ‘terbiyeli çocuk,’ diyor. O da Bedri’den hoşlanmaz.”

“Siz hani İstanbul’a gidiyordunuz?”

“Gideceğiz. Tuğrul’un işi burada olsun, izin alıp gideceğiz. Ben oraları görmek istiyorum.”

“Ablan bugünlerde sana geldi mi?”

“Geldi. Dün işten çıkmış bana uğradı. Sonra eve gitti.”

“Gebeliği sahi çıkıyor mu?”

“Çıkıyor sanırım. Ben sormadım. Şey, ben sana bir şey sorayım.”

“Sor.”

“İnsan kocaya varınca hemen gebe kalır mı?”

“Kalanı var kalmayanı var. Adamına göre. Ben kocaya vardıktan dört ay sonra gebe kaldım.”

“Hani sen bana bir şey öğretmiştin; ben onu yapayım mı?”

“Yap ya. Hiç zararı yoktur. Sana bir haber daha vereyim mi?”

“Ver.”

“İnci’nin iki dişi daha çıkıyor.”

“Şeker kadın... Kızı neye getirmedin? Tuğrul ona bayılıyor. Ha, bak sana ne göstereceğim: Tuğrul onun resmini çizdi.”

Perihan karşıdaki odadan İnci’nin karakalem bir resmini getirdi. Behice görünce, “Ne kadar benzetmiş,” dedi. “Kocanın elinden böyle işler de geliyor desene!”

“A, Tuğrul mu? Hani maden mühendisi ya. Ne kadar mühendistir bilmem ama birinci sınıf artisttir. Ne resimler ne modeller, çiçekler, örnekler, neler yapar. Sabahtan akşama kadar onlarla oynar. Sesi de çıkmaz. Yalnız ara sıra karısı odaya uğramalı. ‘Bu oldu, bu olmadı,’ demeli!”

“Sana bir havadis vereyim mi?”

“Ver ne duruyorsun!”

“Nezihe yüz altmış liraya bir şişe esans almış, acısı da yüreğine çökmüş.”

“Hah... işte tam Nezihe’ye göre bir iş!”

“Kocasına da açamamış, ona da üzülüyormuş.”

“E, delinin zoru neymiş?”

“Onun tanıdığı birtakım bayanlar vardır ya. Onlardan birinin evinde, Avrupa’dan bir bayan bunları getirmiş. Satıyormuş. A pek ucuz filan demişler; bu zavallı da ‘Alamam,’ diyememiş, boğulmuş.”

“Nezihe, pazarlık ediyorum diye, benimle çarşıya gidemez.”

“Bilirim; Feride ona tezgâhtarlığını anlattı da şaşıtı kaldı.”

“Anası da teyzesi de, onlar kibarlık hastasıdırlar.”

“Hastalığı ne oldu acaba?”

“Bir hekime taşınıp duruyor ama, ‘Ne oldu?’ diye sordum.”

Perihan, “Hah, dur bak aklıma geldi,” deyip dışarı çıktı. Biraz sonra elinde bir kâğıtla geldi. Behice’ye dedi ki:

“Ben evden çıkarken evde hiçbir şeyimi bırakmadım; bütün çekmeceleri, dolapların altlarını, üstlerini kendi elimle aradım. Odamı kendim süpürdüm. Yalnız kendi odamı da değil, her yeri aradım. En ufak bir bez parçasına, kâğıt parçasına kadar. Dün Zarife buraya gelmişti, bak bana ne getirdi.”

Kâğıdı Behice’ye verdi. Behice okudu güldü.

“Ben yazmışım,” dedi.

“Sen ya. Hastalanıp Bursa’ya gitmişim ya, o sıralarda.”

“Zarife bunu nereden bulmuş?”

“Kapı önündeki küçük masanın gözünde.”

“Tuhaf. Oraya nereden gitmiş?”

“Bilmem. Senin mektupların bir kutu içindedir, onu da bir bohça içine korum. O bohça da dolabımın köşesinde durur. Nasıl olmuş da bu mektup kapı önündeki çekmeye girmiş? Ararken oraya da bakmıştım. Bir adamın, bir yerde yaşayıp da hiçbir iz bırakmadan çekilip gitmesinin çok güç olduğunu anlıyorum. Bak Vassaf Bey de burada, hiçbir kâğıdının kalmasını istememiş. Belli ki, birçok kâğıtlarını yakmış. Her yeri de arayıp taramış. Ama ben gene bir kadın adı, bir satır bir kadın yazısı buldum.”

“Kimmiş o kadın?”

“Daha bilmiyorum, öğreneceğim. Adı İclâl’dir. Bir kitabın baş sahifesine Vassaf Bey’e, ‘Bu kitabı okuyunuz. İçindeki şeytanı size benzetiyorum,’ diye yazmış.”

“Kitap ne kitabı?”

“Bir roman.”

“Ne yazıyor, okudun mu?”

“Yalnız kalmalıyım ki, okuyayım. Benim Fransızcamla da kolay sökülür gibi değil.”

“Ver kocana okusun.”

“İşime gelmez. Vassaf Bey’in gizlilerini bulup Tuğrul’a öğreteceğim! Bunu yapmam. Kimsenin kimseye yapmadığı iyiliği Vassaf Bey bana yaptı.”

“Öyleyse bırak bu adamın yakasını. Ne arar durursun?”

“Benim bir şey yaptığım yok. Senden başkasına da söylemem. Yalnız bu kadının kim olduğunu da öğreneceğim.”

“Faydası nedir?”

“Faydası olduğuna ben de inanmıyorum ama olsun. Bu adamı daha yakından tanısam fena mı?”

“Ben kimseyi o kadar derinden tanımak istemem. Herkesin iyilikleri olduğu gibi kötülüğü de olabilir. Bunları karıştırmak, bilmek iyi mi?”

“Ne fenalığı var?”

“O adamdan soğursun.”

“E, kötü adamsa!”

“Ayol adamsa sana ne? Ölmüş, geçmiş, gitmiş. Perihan ben senden çok akıllıyım. Sen dediğime gelirsin ama neden sonra.”

“Ben de akıllıyım. Gördün ya Vassaf Bey benim için neler yazmış!”

“Alay etme. Benim bildiklerimi bilse görürdün neler yazardı.”

“Kuzum sen meraksızsan, Vassaf Bey’in neden, nasıl öldüğüne aldırılmazsan, ben ne yapayım! Ben merak ederim.”

“Bırak bunları. Kocan buralarda kolay bulunur kocalardan değildir. Rahatına bak.”

“Canım ben rahat etmeyip de ne yaptım? Bu işin bana, kocama dokunur yeri var mı?”

“Belki vardır, ne bilirsin? Yahut yoktur da sen yalan yanlış bir şeyler öğrenirsin, boş yere üzülsün durursun. Ben senin yerinde olsam, biri gelip, ‘Ben Vassaf Bey’in nasıl öldüğünü biliyorum, sana anlatayım,’ dese dinlemem, söyleyeni de aşırıyorum.”

Behice ile Perihan daha epeyce çene yarıştırdılar, daha da yarıştırdılar. Tuğrul geldi. Birlikte kalkıp Behice’nin evine gittiler. Gece yemeğine de orada kaldılar.

Yemekten sonra sanki sözleşilmiş gibi Feride geldi. Perihan’a uğramış, burada olduklarını öğrenince o da gelmiş. Sonra da Neriman ile kocası geldiler. Feride anlattı:

“Bu sefer de böyle kurtuldu. Eve geldi barıştı. Hanım sevindi, ben de ona sevindim. Ama suçsuz değil ki. Ötekiler ispat edemediler de kurtuldu. Yoksa o karı ile bu, karışık işe girmişler. Yaptıran kadın. Kendi kocasına oyun edip para çekiyor. Ben sanırım ki Feridun bu işten para almamıştır. Parayı alan kadındır. Bir kere de kocası ile birlik olup Feridun’u yolabilirlerdi. Biz ne yapalım gene paraları ödeyecektik. Ortada bir mukavele var. Feridun inkâr etti. ‘Bu mukavele oldu ama iş yapmadık. Ben de para almadım,’ dedi, herif de ispat edemedi. Sonra da Feridun’un nöbeti geçti. Ne olmuşsa, kadının da evden kovmuş. İşin tam içyüzünü de bildiğimiz de yok. Ben bunları dışardan öğreniyorum.”

“Neyse, hiç olmazsa bu seferlik geçmiş olsun da...” dediler.

“Evct, bu seferlik de atlattı.”

Sonra Feride, Tuğrul, Bedri, Nihat briç oynamaya oturdu-
lar. Perihan ile Neriman bir de Behice bir köşede konuşmaya
daldılar. Neriman Tuğrul'un işini sordu. Neriman diyor ki:

"Eğer iş vermeleri geç kalacaksa şimdi İstanbul'a gidip
oradaki işleri bitirmeli, iş alır almaz da hiç izin istememeli."

Perihan:

"Biz de bunları düşünüyoruz ama işi tez mi, geç mi vere-
ceklerini de öğrenemedik."

"Benim bir tanıdığım var, istersen sorayım," dedi Neriman.

"Sor ama bir şey öğreneceğini sanmıyorum."

"Niçin?"

"Onlar da bilmiyorlar! Bir karar vermemişler."

Sonra Behice sordu:

"Ya Tuğrul'u uzak bir yere verirlerse?"

Perihan, "Eh," dedi, "bir kere madenciye vardık. Birlikte
gidilecek yere birlikte gideriz. Yalnız gideceği yere o gider
ben kalırım. Asıl evimiz burada olur da; kalanı için nerde ak-
şam, orada sabah!"

"Sana güç olmaz mı?"

"Güç, kolay. Bir kere maden mühendisine varmış bulun-
duk. Ben gezgincilikten korkmam. Hele verecekleri işi ver-
sinler, görelim. Ayak uydurması kolay."

"Ev kuramazsın."

"Niçin? İşte ev kurdum ya. Tuğrul da var. İş o değil. Ko-
cam sağ olmalı. O dağa bayıra dayanamaz hastalanırsa işim
bitti. O sağ olduktan sonra nasıl olsa işlerimi yoluna korum."

Birtakım sivri düşünceleri de olmakla beraber, Perihan,
yiğit kızdır. Her işi yapar. Kocasının işi için çadırda da yaşar.
Birçok yiğit kızlarımız gibi.

MEKTUPLAR

Perihan'ın kocası ile İstanbul'a gidişi Behice için hiç hoş olmadı. Bu son yıllarda Perihan'ın bütün sevinçlerini, üzüntülerini, korkularını birlikte yaşamış, onun hikâyelerine, taşkınlıklarına karışmış, onunla birlikte yürümüştü. Şimdi o gidince günler bitmek bilmiyor, kızı ile kocası da Behice'yi avutamıyordu. Bu üzüntü ile Behice mektup yazmaktan hoşlanmazken her iki üç günde birkaç sayfa yazı yazmaya "Karşılığını yaz," diye Perihan'ı sıkıştırmaya başladı. Onun Behice'ye yazdığı karşılıklardan birini, Perihan'ın İstanbul'da nasıl yaşadığını gösterdiği için buraya alıyorum.

...Bana sitem edip durma şekerim, işlerim başımdan aşmış. Sürekli kış yağmurları yağıyor. Ben bu yağmurlar altında Galata'nın o hanı senin, bu hanı benim avukat, tellal odalarını dolaşıyor, bin türlü can sıkıcı işlerin arkasından koşuyorum. Görsen ne karanlık, eski hanlar. Basamakları aşınmış dar merdivenler, daracık yerlere, merdiven altlarına sıkıştırılmış içerlerinde gece gündüz elektrik yanan kahve ocakları, kapıcı odaları. Açınca sert bir çan sesi duyulan camlı kapılar. Buzlu camlar üzerine yazılmış anlaşılmaz yazılar. Bu yazılardan birçoklarını göre göre ezberledim. Bak işte: "İndigo Patti" altında daha ufak bir yazı ile "Cassaro 102" ne demek? Bir kat yukarıda bir başka kapı üstünde bir saat resmi, altında "M.T.T.K. 23-29".

Bizim tellalın kapısında "Avram Patila", altında "İtiniz". Bizim Sultan Hamamı'ndaki handa da bir tuhaf yazı var:

“Hacı Baba kısmet ortakları No: 39”, altında “Malifatura, boynuz”.

Ne yerler, ne adamlar! Bir kahveci var. Orta boylu, tıknaz bir adam. Ben bu kadar eli, ayağı iri kimse görmedim. Elinin parmakları kısa, küt, hepsi bir ölçüde. Korkunç elleri var. Ayakları da hem iri hem taraklı.

Bizim hanın kapıcısı da, uzun boylu, kalın kemikli, iriyarı bir adam. Ben bu kadar korkunç suratlı bir herif görmedim. Yalnız çok terhiyeli. Bizim odabaşının gelip gelmediğini ondan sorarım. Bir de çırağı var. İğrenç, yılışık bir oğlan. Günde kim bilir kaç kere bu merdivenleri inip çıkıyor. Elinde sarı tenekeden bir kahve sitili. Taşıdığı kahve fincanları birer pirinç kapakla kapalıdır da çaylar kapalı değildir.

Vassaf Bey, sağlığında kendine düşen evlerin, arsaların harçlarını verip intikallerini yaptırmasaydı bizim halimiz ne olacaktı. Bugün Tuğrul’un babasından, anasından kalan üç beş parça ile uğraşıyoruz da gene içinden çıkamıyoruz. Bilsen ne akıl ermez işler. Çoğu da kırıntı döküntü. Edilen masrafa değmez ama ne yaparsın, bir kere elde bulunmuş. Bizim şimdiki kararımız yalnız hanı elde tutup başka ne varsa hepsini satmak. Bunun için de bir kere temizlemek gerek.

Vassaf Bey, kendi mülklerini Milti adında bir Rum eli ile idare edermiş. Hesapların çoğu da bu adamda imiş. Adamcağız da bu yakınlarda ölmüş. Vassaf Bey, üç aylığa kadar hesapları ondan almış. Üç aylık hesap da kimden alacağımız olduğunu bilmiyoruz. Senetlerimizden birtakımı da bunda dururmuş. Vassaf Bey bunları almış. İş güçleşti mi Tuğrul’u yardıma çağırıyorum. Uyuşmak, anlaşmak, pazarlık etmek işlerinde kocam pek becerikli, pek soğukkanlıdır. Gülerek hesap yapar. Ben sinirleniyorum. Alıcı heriflere, tellallara kızıyorum. Tuğrul da bizim avukatla anlaşamıyor. “Ben onun söylediklerini anlamıyorum,” diyor. İş arkasından koştuktan da hoşlanmıyor. Ben de, bu işleri ona bırakmıyorum. Tuğrul evde kalır, resim yapar yahut matbaaya gider.

Elmasım, ben bu Tuğrul’u, bizim tanıdığımız erkeklerden hiçbirine benzetemiyorum. Resim yapar, götürür satar. On gün uğraşır, işleme örnekleri yapar. Onu da bastırır. Sonra da toptan satar. Şimdi de bir albüm yapacağını, İsviçre’de bastıracağını söylüyor. Pazarlık ederken birden bir yeni hesap çıkarıyor; herifler kanıyorlar, ertesi gün de gelip cayıyorlar, yalvarıp pey paralarını istiyorlar. O da gülüyor, paralarını da veriyor. Sonra yeni bir hesap ileri sürerse herifler başlarını önlerine eğip düşünüyor, Tuğrul’la yeni bir işe girmek istemezlermiş gibi görünüyorlar. Bu, tıpkı burada yazdığım gibi oldu. Tuğrul’un bu adamlarla tembel tembel bir konuşması var. Benimle de öyle konuşur ya! Gülerek, yavaş yavaş anlatır.

Pipo içmekten hoşlanıyor. Ben de hoşlanmıyorum. “Evde iç de sokakta içme,” dedim. Niçin bile demedi. “Olur,” dedi. Ben sonra düşündüm, “Niçin,” diye sorsa ne diyecektim? Saçma bir söz söyleyip küçük düşmek istemem. Çene yarışına kalkmak da olmaz. Susar. Ne düşündüğünü de anlayamazsın. Bunu denedim. Tuğrul’u bir tartışmaya sürüklemek kolay değildir.

Anlıyorsun ya, kocam tuhaf bir adamdır. Sevimlidir, sessizdir ama idaresi kolaydır sanma. Polis romanları okumaya bayılır. Ona bir hediye vermek istersem gidip bir roman alıyorum. Minderin üstüne uzanır, gözlüklerini de çıkarır yastığının üstüne koyar, okumaya dalar. Ben evde isem, işim de yoksa yanına uzanırım. O okur ben dinlerim. Anlamadığım yeri gelince kolunu çimdiklerim. Bana anlatır. Sonra kitabı bırakır konuşuruz.

Tuğrul neler konuşur? Bir bakıma iş adamıdır. Yoktan iş bulan, para kazanan adamlar yok mu? Onlardan. Bir gün de bakarsın hiç yapamayacağı şeyleri düşünür. Geçende bir gün bana gizli bir ışık yahut elektrik dalgası bulmak isteğinde olduğunu anlatıyor. Bu ışık insanlara dokunmayacak da yüzlerce kilometre uzaktan demirleri çelikleri eritecek, tahtaları ya-

kacak. İri toplar mum gibi yumuşayıp sarkacak, damla damla eriyip akacak. Güller bu ışıktan geçince havada patlayacak. Büyük ordular şaşırıp kalacaklar. Yattığı yerde bana bunları anlatıyor. Ben buluşunu beğenmedim. “E, ne olur,” dedim, “bu sefer de insanlar dişlerini, tırnaklarını biler gene boğuşurlar. Sen öyle bir şey bul ki, insanlar, birbirini öldürmesinler. İşkence de yapamasınlar, kesemesin, suda boğmasın, zehirleyemesin, diri diri gömemesin, havaya çıkarıp oradan atsa lastik top gibi hoplasın ayağa kalksın, öldürünüz emirleri yerine getirilemesin. Böyle bir şey düşün. Bütün diktatörler tasalarından ölürler!”

Tuğrul yattığı yerde biraz düşündü sonra güldü. Diktatörlerin şaşkınlıklarını gözünde canlandırmış olsa gerek.

Çocuklar da oynadıkları oyuncağın sahici at yahut bebek olmadığını bilirler de gene de bir tahta parçası yahut birkaç paçavra ile gönüllerini hoş edip günlerini geçirirler. Ata binmiş yahut bebeklerini uyutmuş gibi olur, gelecek günlere hazırlanırlar.

Gönlünde, Tuğrul’un, hangi acıları yaşatıp bu olmayacak şeylerle kendini avutmaya uğraştığını sezer gibiyim. Yurdu-muz üstünde yüzyıllardan beridir yapılan baskının şuurumuz altında yaşayıp durması bizi olmayacak hayallerle uğraştırıyor. Tuğrul politika işleri ile hiç uğraşmaz gibi görünür ama düşündüğüne bak!

Şekerim, bunları sana niçin yazıyorum? Yalnız yaşamak insanı doyurmuyor. Yaşadığımı başkalarına da göstermek istiyorum. Yalnızken çiçekler o kadar güzel değildir. Sen olmazsan, Tuğrul olmazsa, az çok farklarla duyduklarımı söyleyebileceğim adamlar olmazlarsa yaşayış benim için pek tatsız tuzsuz bir yorgunluk olacak. Bunları sana anlatmakla yaşayışım tamamlanmış oluyor. Yalnız işlerim çok olduğu için sık sık yazamıyorum. Ablamın istediği kumaşı ...

İkinci mektuptan:

Senin sorduğun o eski yalıların yerlerinde yeller esiyor. Tuğrul'un büyükbabalarından kalan yalı, daha Tevhit Bey Peşte'deyken yanmış. Arsasının yarısı da satılmış, oraya da yan yana iki yalı yapılmış, bugün onlar da eskimiş. Boyaları dökülmüş, tahtaları kararmış. Arsanın kalan yarısına bir aralık demir çatılı, üstü oluklu sac kapalı hangar gibi bir şey yapmışlar... Arsayı da gene bu oluklu sac ile çevirip kapamışlar. Sonra da bırakıp gitmişler. Şimdi orada birkaç boş bidon ile bu boş hangardan başka bir şey yok.

Vassaf Bey'in yalısına gelince, o da yıkılmış. Deniz boyuna uzun ahşap bir yalı imiş. Enkazını satmışlar. Şimdi yalnız temeli, birkaç mermer taşı duruyor. Bizim şimdi içinde oturduğumuz ev bu yalının selamlığı imiş. Selamlık diye ufak bir yer sanma, on beş odalı koskoca bir ev. Sokaktan bakınca bu kadar büyük olduğu anlaşılmaz. Burasını Vassaf Bey birkaç kere tamir ettirmiş. Dışardan geldikçe burada otururmuş. Sonra İstanbul'a yerleşince Yeşilköy'de bir ev almış, orada oturmuş. Sonra Ankara'daki evi yaptırdıktan sonra Yeşilköy'deki evi kiraya vermiş. Ankara'ya götürmediği eşyasını da gene buraya taşımış. Tuğrul o sırada İsviçre'de imiş. Vassaf Bey İstanbul'a gelince de burada kalmış, burada da ölmüş.

Şimdi benim yattığım oda Vassaf Bey'in büyükbabasının Ubeyt adındaki zenci ağasının odası imiş. Bu zenciyi büyük efendi hacdan dönerken Mısır'dan alıp getirmiş. Bir ufak çocukmuş. Vassaf Bey'in babası ile birlikte büyümüş. Okuyup yazdırmışlar. Vassaf Bey bu adama karşı çok saygı göstermiş.

Asıl yalı ile bizim oturduğumuz bu selamlık arasında oldukça geniş, ağaçlıklı bir bahçe varmış. Bahçe gene duruyor ama ağaçları yok. Hiçbir şey yok. Boş bir yer.

Oturduğumuz evden bakınca Boğaz'ın hiç tadı yok. Ben bu evde oturacak olsam sıkılıırım. Arkamızdaki sokak dardır. Gürültüsü de çoktur. Tramvaylar, otobüsler, kamyonlar, otomobiller, gazoz arabaları, bira arabaları sabahın karanlığından başlar, gece yarısına kadar. Gece de polis düdükleri, bekçi düdükleri hiç eksik olmaz.

Biz Ankara'dan gelişimizde buraya indik. Bize kapıyı sırtında mektep gömleği olan bir genç kız açtı. Evde bekçi olarak oturan, oralarda bir yağ deposunun da bekçisi olan Bekir Efendi diye çağırdıkları adamın kızı imiş. Adı da Necla. Çantalarımızı içeri aldık. O sırada sol taraftaki aralıktan bir kadın görüldü. Bize, "Safa geldiniz," dedi. Çantalardan birini alıp yukarı çıkardı. Biz de birer çanta alıp yukarı çıktık.

Ev tertemiz. Bu kadın bizim geleceğimizi biliyor muydu bilmem. Evi temiz tutmuş. Kara gözlü, kara saçlı, rengi uçuk ancak belli ki canlı, güçlü bir kadın. Vassaf Bey'in gününde de bu kadın buraya bakarmış.

Gidip bize kahve getirdi. "Kahvaltı ister misiniz?" diye sordu. Bu kadının adı İneyet Hanım. Malatyalı imiş. Biz kahveleri içince, "Bir hizmet varsa yapayım," diye iş istedi ise de ben tanımadık kadın yanında bavul açmak istemediğim için, "Bir iş olursa ben sizi çağırırım," dedim. Kadın çekildi gitti. Tuğrul, "İşte bu eve bu kadın bakıyor" dedi, "kızını da gördün. Yarın kocasını da görürsün. Bunlardan başka bu evin bir de fantoması vardır." Ben, "Nasıl fantoma?" diye sordum. "Nasıl fantoma olduğunu ben de bilmem," dedi, "Hele yerleşelim de görürsün."

Tuğrul'un, fantoma dediği ihtiyar hasta bir kadınmış. Bu evde yaşıyormuş. "Niçin fantoma diyorsunuz?" diye sordum. Tuğrul, "pek çirkindir de!" dedi.

Tuğrul'la yatak odamızı hazırladık. Bir karyola daha taşıdık. Yatakları hazırladım, İneyet Hanım görüldü. Yemeğin hazır olduğunu söyledi.

Tuğrul'a da bu kadın bakıyor, yemeğini de pişiriyormuş. Sanıyordum ki işimiz bitince yemeğimizi gidip dışarda yiyeceğiz. Böyle olmadı. İnayet Hanım'ın yemeğini de yedik.

Üçüncü mektuptan:

... Tuğrul derneklerden birinin yardım pulları için açılan bir müsabakaya girmişti. Kazanmış, pulların basımını da üstüne almış, onunla uğraşiyor. Epeyce para alacak. Bu beni üzüyor. Resimle, matbaayla uğraşmaya başlayacak, mesleğinden ayrılacak, uzaklaşacak. Ben onun maden mühendisi olmasını istiyorum. O, Ankara'daki işin daha bugüne kadar olmamasına hiç aldırmıyor. Ben her işten para çıkaran bezirgân, becerikli adamlardan hoşlanmam. Zengin olacağımız kadar da olmuşuz. Ne geçinmez başımız var? Yalnız ne var ki çok uysal adamdır. "Bu senin yaptığın işler beni rahatsız ediyor," desem bırakır. Beni üzmemek istemez. Ben de şimdilik bu işlerle eğleniyor diye sesimi çıkarmıyorum. Bakalım ne olacak!..

Dördüncü mektuptan:

..."Bizim evin fantoması" dedikleri kadını gördüm. Bu acınacak bir kadındır. Alt katta bir odaya atmışlar. Orada pis bir yatağın içinde yatıyor. Vassaf Bey sağken buna baktırırmış. Bir genç kadın da ara sıra gelir çamaşırını yıkarmış. Yiyecek getirirmiş. Vassaf Bey ölünce bu İnayet Hanım'la kocası götürüp bu kadını sokağa, bir köşe başına bırakmışlar. Rasgele, Tuğrul kendini görmüş, tanımış gene eve aldirmış. Ancak, ondan sonra da arayıp sormamış. İnayet Hanım'dan sordum, "Bu kadın ne yer ne içer?" dedim. "Biz veriyoruz" dedi. Doğru mu yalan mı, bilmem. Doğru olsa gerek. Yatağının yanında bir çanak, içinde de yemek kırıntısı var. Anlaşıyor ki, yemek artıklarını getirip bunun çanağına döküyorlar.

Bu kadın kimmiş, nereden bu eve gelmiş kimse bilmiyor. Kendisi de konuşmuyor. Ben, “Adın nedir?” diye sordum, bağırdı, anlaşılmaz şeyler söyledi, sonra da yorganı başına çekip yattı. İneyet Hanım da “Bırakın, ağzı pek pistir!” dedi. Ben de bıraktım ama bu yaşlı kadını bu pislik içinde bırakacak değilim ya. Tuğrul’a söyledim. “Bakacaksın güzel, ancak,” dedi, “yarın biz burayı satacağız yahut bırakıp gideceğiz. Sonra bunun olacağı gene bu!” dedi. “Gidersek onu da Ankara’ya götürürüm,” dedim, “Ne olacak sırtımda taşıyacak değilim ya.”

Tuğrul bu kadarını biraz çok gördü sanırım ama sesini çıkarmadı.

Bakalım, akli başındaysa, biraz laf anlarsa onu kurtarırım. Yahut bir hastaneye yollamalı. Böyle de olur mu? Bizim evimizin içinde bir kadın açlıktan, pislikten ölecek, biz de hiç aldırmayacağız! İneyet Hanım da bana bu kadının bir Hristiyan kadını olduğunu birkaç keredir söylüyor. İşitmemezliğe geliyorum. Bu durumda insanın Hristiyan ile İslam’ı olur mu? Ben kadına yatak, çamaşır hazırladım, bir pazar günü çamaşıra gelen kadınla İneyet Hanım’ı, kızını da ayaklandıırıp, kadının odasına girdik, kadını yatağından alıp yukarıya hamama çıkardık, soyduk. Koynundan öteberi düştü, onları toplayıp bir mendile koydum. Ama görsen ne bağırış, çağırış. Türlü küfürler ediyor, bizi yumrukluyor. Hiç aldırmayıp kadını istediğim gibi bir yıkadım. Ben yıkadıkça yumuşadı. Çi-tişmiş saçlarını taradım, kuruladım, giydirdim. Başına da bir havlu bağladım. Yeni odasına, yeni yatağına yatırdım, yastığı altından çıkan kuru ekmek parçalarına kadar yatağı altından, koynundan koltuğundan her ne çıktı ise onları yatağının yanına koydum. Akşama da bir sıcak çorba, biraz yemek götürdüm. Hiç sesini çıkarmadı. Yüzüme de bakmadı ama yemeye başladı. Ben odadan çıktım, sonra da yemek tepsisini masanın üstüne koymuş, havlusunu da üstüne örtmüş. Biraz daha geçerse bizimle konuşacağını sanıyorum.

Tuğrul İsviçre’den geldikten sonra bu kadını görmüş. Eskiden bu evde böyle bir kadın yokmuş. İnayet Hanım da bu kadını bu evde bulmuş. Emektar bir hizmetçi kadına benziyor. Belki de çocuk dadısı idi. Kendisini söyletmedikçe ne olduğunu anlamak güç. Sokağa atılmış bir kadını insanların iyiliklerine yeniden inandırmak kolay olmadığını bilirim. Şimdi gözümle de görüyorum. Bana, “Sen de kim bilir ne domuzsun!” der gibi bakıyor. Bir çıkarı olmadıkça, hiç olmazsa yarın ahirette bir karşılığını alacağını hesap etmeden adamın adama yardım etmesine inanmak, sevgi içinde doğmuş, büyümüş olan kimseler için bile güçtür. Bu kadın bana nasıl inansın? Ben de bu kadına iyiliğimi rahatım için yaptığımı sanıyorum. O aşağıda kuru ekmek kemirerek sürünecek, ben yukarda rahat yatıp uyuyacağım. Bu benim elimden gelmediği için ona bakıyorum. Kadın benim için ne düşünürse düşünsün bunu yapacağım. İşim biter de buradan gidersem onu da götüreceğim. Bakalım sonu ne olur.

Beşinci mektuptan:

...Vassaf Bey’in nasıl öldüğünü araştırıyorum diye bana kızarsın ama hiç araştırmadan öğrendiğim şeyleri yazarsam ona da darılır mısın? İnayet, Ankara’dan geldikten sonra Vassaf Bey’in nasıl yaşadığını, neler yaptığını anlatıyor. Ben de dinledim. Bu İnayet ne korkunç bir kadın. Bu evde ne var ne yoksa biliyor. Bunun gözünden bir şey gizlemek güçtür. Vassaf Bey’in sanki adım adım arkasından gitmiş.

Ankara’dan yeni geldiği günler, Vassaf Bey, tek başına evde kalıp bütün kitap dolaplarını boşaltmış. Bunları odaların ortasına yığmış. Sonra kâğıtlarını, kitaplarını bahçeye taşıtmış, İnayet’e göre, hepsini yakmak istemiş. Sonra nedense vazgeçmiş. Yeniden içeri taşımışlar. Yalnız kâğıtlarını bir bir bakıp ateşe atmış. Üç dört gün bahçede oturup bu kâğıtları ile uğraştığı için yorulmuş, hastalanmış. Gitmiş hastaneye

yatmış. O günlerde daha Tuğrul İsviçre'deymiş. Hastanedeyken İnayet gitmiş, göstermemişler. Sonra bir gidişinde Vassaf Bey'i iyileşmiş olarak görmüş. Hastaneden çıkınca, birkaç gün evden çıkmamış. Yazı yazmış. Sonra İnayet'in anlatışına göre bize gelen avukatı çağırtmış. O avukat, bir de başka bir adam günlerce gelmiş gitmişler. Avukat bir gece de bizde kalmış. İnayet onlara yemek pişirmiş. Vassaf Bey öldüğü gün bir kadın gelmiş. Öldüğünü öğrenince dönüp gitmiş. Orta yaşlı, güzelce bir kadınmış. İnayet, Vassaf Bey'in gcccleri uyumadığını, odasında saatlerce dolaştığını, sabaha karşı yattığını söylüyor. Ancak birkaç saat uyuyormuş. Ölümünden birkaç hafta önce Tuğrul gelmiş. Sonra bir gün Tuğrul evde yokken, odasına kapanmış. İnayet öğle yemeği için yukarı çıkınca onu sofada görmüş, "Yüzünde bir şaşkınlık vardı," diyor. İnayet'e, "Yok yok, yemek istemem yatacağım," demiş. Son sözleri de bunlar olmuş. Ertesi gün yukardan hiç ayak sesi işitmeyince İnayet merak etmiş. İlkın yukarı çıkmaya korkmuş. Sonra çıkmış, Vassaf Bey'i kendi odasında, minder üstünde ölmüş görmüş. Hemen kocasına koşmuş. İkisi birlikte karakola koşmuşlar. Komiseri getirmişler. Hekim gelmiş. Sonra Vassaf Bey'i alıp götürmüşler. Tuğrul sonra gelmiş. Sonra hepsini karakola götürüp sorguya çekmişler. O avukat işe karışmış. Vassaf Bey'i açmışlar. Neden öldüğü anlaşılamamış ama avukat işe karışınca, İnayet'in, kocasının yakasını bırakmışlar. Vassaf Bey'i de gömmüş olacaklar. Tuğrul aramak istemiş, avukata söylemiş ama bulunamamış. İnayet, Vassaf Bey'in zehir içip öldüğünü söylüyor. Ben bu kadının dediğine inanırım. Bu kadın, bu evde her ne varsa, bu evde her ne olup bitiyorsa hepsini bilir. Ben nereye gittiğimi, ne işler yaptığımı ona söylemem ama onun sezdiğini de anlarım. O donuk kara gözleri, uçuk rengi, kapkara saçları ile evin asıl fantoması budur. Belli etmeden kapılardan dinleyebilir, gözetler. Ne yaparsa yapar, bilir. Benim Ankara'dan Vassaf Bey'i tanıdığımı biliyor. Tuğrul'un Ankara'ya gelip benimle evlenmesini de Vassaf Bey'in hazırlamış olduğunu

belki sezmiştir. İnayet'e göre Vassaf Bey çok sıkıntı, üzüntü çekmiş bir adammış. Ancak üzüntüsü ne idi? Parası vardı, bir derdi yoktu. Bunu ondan sordum, "Belli olur mu?" diyor. Bu kadının okuması yazması yok. Vassaf Bey'i de tanıyalı çok olmamış. Öyle iken o da benim gibi bu adamın üzüntü içinde yaşayan bir adam olduğunu sanıyor. Sonunda da işte kendini öldürmüştü. "E, yaşlı adamdır, öle de bilirdi," dedim. "Bilmem," dedi, "belki ama, bana işlerini hazırladı, sonra da öldü gibi geliyor. Yüzünü görseydiniz!"

İnayet'in söylediklerini Tuğrul'a anlattım. Tuğrul dudak bükte. "Bilmem" dedi. Tuğrul İsviçre'deymiş. Daha da bir ay orada kalacaktı. Vassaf Bey çağırması. Gelince onu güler yüzle karşılamış. "Çok göreceğim geldi de daha bir ay bekleyemedim," demiş. "Diplomanı yollamazlarsa bir aralık gider alır gelirsin," demiş. Bir hafta kadar birlikte yaşamışlar. Sonra bir gün, "Ben bir iki gün için Ankara'ya gideceğim, sen de istersen Ada'ya git, orada kalırsın," demiş. Tuğrul Ada'ya gitmiş, ikinci günü otele bir kadın telefon etmiş, "Vassaf Bey ağırca hastadır, Tuğrul'a haber verin," demiş. Bu haberi alınca Tuğrul, Ada'dan inmiş, Vassaf Bey'in öldüğünü haber almış. Tuğrul kendisine telefon eden kadının kim olduğunu düşünmemiş, ben sordum, "Bilmem," dedi, "belki İnayet Hanım'dı." Hiç değil. İnayet değildi. Vassaf Bey öldüğü gün gelip onu soran kadındı. İnayet'e sordum, "Bir kadının gelip aradığını polise söyledin mi?" dedim. Söylemiş. Onlar da kadının kıyafetini sormuşlar. Bu kadını bulup bulmadıklarını İnayet bilmiyor. Karının giyimini, kıyafetini ben de sordum. Orta boylu, orta yaşlı güzelce bir kadıymış. Arkasında koyu güvez bir paltosu varmış. İnayet, kadını çok iyi anlatabiliyor ama gene de bu kıyafette kadın çok. Bir de İstanbul gibi şehirde güvez paltolu kadın çok! Bu kadın kim olabilir. Merak ediyorum ama elimde hiçbir ipucu yok. Ancak bu kadın kim olursa olsun Vassaf Bey'in kendini öldürdüğüne iyice inandım. Belki bir gün niçin öldürdüğünü de öğreneceğim. Ama merak etme ben aramayacağım, kendi kendine gelirse gelecek...

Altıncı mektuptan:

..... Bizim avukat, bura avukatlarının büyüklerindenmiş. Ufak tefek işlere bakmazmış. Vasiyet işini üstüne alıp Ankara'ya kadar gelmesi ancak Vassaf Bey'in hatırı içinmiş. Bizden para da almamış. Yalnız masraf almış. Bu masraf da birkaç bin lira tuttu! Neyse. Biz İstanbul'a gelip işlerimizi temizlemeye başlayınca ilkin ondan yardım istedik. O bu işlere bakamayacağını söyledi. Bizi başka birine yolladı. Gittim. Galata'da Küşat hanında, ikinci katta, on altı numarada, tanıyanların Fehmi Hoca diye çağırdıkları Bay Fehmi Ocan. Kısa boylu, köse sakallı bir ihtiyar. Yetmişini geçmiş olmalı. Tuğrul'un büyükbabasını tanıyor. Bu kadar yaşlı olmakla beraber dinç, akıllı başında bir adamdır.

On altı numaradan girince bir tahta kanep, iki sandalye, bir dökme soba duran karanlıkça bir aralığa girilmiş olur. Burası odadan buzlu camla bölünmüştür. Soldaki camlı kapıdan Fehmi Hocanın yanına girilir. Soldaki bölmede de zavallı kâtipleri bulunurlar.

Fehmi Ocan Anadoluhisarı'nda oturuyor. Her gün de işi başına gelir. Üstü pis, tozlu olan masasının arkasında genişçe, eski koltuğuna bir dizini altına alıp ötekini dikerek oturur. Akşama kadar, gelip gideni dinler, akıl öğretir, çene çalar, yol gösterir, şeytanlığını öğretir. Hiçbir yere de çıkmaz. Mahkemelere ortağı Ahmet Hilal çıkar. O da bu handa, bu katta, on sekiz numaradadır. Kısa boylu, top çember sakallı, yuvarlak yüzlü, elmacık kemikleri çıkık bir adamdır. Bunların ikisi de hem Fehmi Hoca hem de bu Ahmet Hilal eskiden sarıklı imişler. Medreseden yetişmişler. Ahmet eski hukuk mektebinde de okumuş. Fehmi Hoca da uzun yıllar kadılık, sonra da nizam mahkemelerinde reislik etmiş. Gezmediği, görmediği vilayet de kalmamış.

Fehmi hoca dairelerdeki işlerine de kâtiplerini koşturur. Bunlardan biri Hafız Şerif adında görünüşü aptalsı, üstü başı

dökük, zavallı, yoksul bir adamdır. Görünüşüne aldanmamalı. Aklının ermediği hile, şeytanlık yoktur. Bunun soyadı Demirbaş, öteki genç kâtibin de soyadı Kumral. Nazım Kumral. Uzun boylu, zayıf suratlı, az kambursu, yirmi beş yaşlarında kadar bir gençtir. Bunların ikisi Fehmi Hoca'nın eli ayağıdır. İstanbul'un bilmedikleri köşesi, bucağı, dairesi, memuru yoktur. Bunlar ya odalarında oturur yahut soba başında o darca, karanlıkça aralıkta otururlar. Ara yerdeki cam bölme tavana kadar olmadığı için Fehmi Hoca'nın müşterisi ile konuştuğunu da dinlerler.

Fehmi Ocan müşterisini dinledikten sonra, “Anladım, anladım,” der. Sonra dışarı seslenir: “Baksana, kim var orada?” İki kâtipten biri içeri girer. Fehmi Hoca ona, “Çağır Ahmet'i, gelsin!” der. Ahmet Hilal gelince de, “Bak molla,” der, “senin ayak terini versin de bu adamın işini çıkarıver. İki duruşmada çıkar. Al, götür de dinle!”

Eğer iş biraz çapraşık, biraz da paralı bir iş ise, “Bizim Ahmet bu işi çıkarır ama sanırım yüz kâğıdını alır. Bak git, gönlünü et de sonra gelip benden sorsun.”

Dairelerden, kalemlerden, karakollardan geçirilip çıkarılacak işler için de müşteriye, “Bak Şerif'in hatırını hoş et, işini yarın çıkarıversin,” dedi mi müşteri gider Hafız ile pazarlık eder. Pazarlık yapılıncı Hafız başını camlı kapıdan uzatır: “Yirmi beş kâğıdı varmış, gidip işine bir bakayım mı?” diye sorar. “Bak ya sevaptır” dedi mi, hocanın yapılan pazarlığa razı olduğu anlaşılır.

Akşam olunca, ya Hafız Şerif, yahut Nazım, hocanın evine öteberi taşıdığı azık çantasını alıp doldurur getirirler. Hoca evin yolunu tutmadan çantayı açar bakar. “Peyniri kaçtan aldın molla? Bu keçi peyniri oğlum. Pazardan mı aldın? Seni aldatmışlar. Buradan Boğaz'a da balık gider mi? Taze olmasına taze ama bizde daha tazesı bulunur. Neyse, hareket versin İbrahim'in oğluna balık tembih etmemiştim.”

Hoca vereceği paraları alacaktan indirir. Para kestiği de olur. Ancak Şerif ile Nazım'ın da ona oyun ettikleri için hesap gene denkleşmiş demektir. Hoca gitmeye hazırlanır, bu hesaplar yapılırken ben orada bulunursam bana da biraz dert yanar. Kızlarını çekiştirir, “Birinin eve beş paralık bir şey aldığı bilmem. Üçünün de kocası bir araya gelse bir ev geçindiremezler. Utanmasalar kocalarının cep harçlıklarını da benden alacaklar,” der. Bu kadarcık çekiştirir. Doğru mu, değil mi? Ama o söyler.

Gündüzleri, hele sabahları hükûmet daireleri ile, belediye ile işi olan bütün Galata esnafı, bizim tellal Avram Patila'ya kadar bütün iş adamları buraya uğrar, işlerini yaptırırlar. Bunlar arasında yalnız akıl danışmaya gelenler de vardır. Fehmi Ocan bunlardan para almaz. Üstelik kahve de ısmarlar. Bunu yapmakla da ortalığı kendine bağlar.

Benim böyle yerlerde dolaşacağım, birtakım insanlarla tanışacağım kimin aklına gelirdi? Bu adamları tanımamak bir eksiklikmiş. Bu Fehmi Efendi, onun ortağı, komşuları, hele bu Patila ile seksenlik babası ne görülecek insanlardır. Tuğrul, Patila ile görüştü, tez de anlaştı. Evine gitmiş, seksenlik bir babası varmış. Fehmi Ocan gibi bu ihtiyar da kaynatamın babasını tanıyormuş. Tuğrul'a, “İhtiyar neler anlatıyor?” diye sordum. “Çok ihtiyar, biraz da bunamış, konuşulamıyor,” dedi. İhtiyar o yıllarda sarraflık edermiş. Kendisi de Ortaköy'de otururmuş. Molla Bey'le alışverişi de varmış. İhtiyarı ben görmeliydim. Bizim Fehmi Ocan da bir şey bilmez gibi duruyordu. Fehmi Hoca'dan öğrendiklerim ile bugün, büyük kaynatamı bir buzlu cam arkasından görür gibiyim.

Umranzade Sakıp Molla Bey orta boylu, iri karınlı, kısaca sakallı, kanlı yüzlü bir adammış. O yıllarda Kassam imiş. Paralarını şalvarına doldurur, cüppesinin eteklerini savurarak, Şeyhislam kapısı salonlarından geçerken para sesi duyulurmuş. Şeyhislam kapısının ileri gelenleri mollanın dilinden

korktukları için yüzüne karşı saygı gösterir, arkasından söylemedik söz koymazlarmış. Molla, mabeyince tutulduğu için hiç kimseye aldırmaz, çekiştireceği adamları da gene istediği gibi çekiştirir, bir yandan da kendi keyfine bakarmış. Yalısından saz, söz eksik olmaz, arkasından bir yığın dedikodu da eksik olmazmış.

Bunları hep Fehmi Ocan'dan öğrendim. Daha da kim bilir neler öğreneceğim. Horoz ölmüş, gözü çöplükte kalmış! İhtiyar, genç kadınlarla görüşmekten hoşlanıyor. Ben karşısına geçip oturuyorum, yedi yapraklı gül olup açılıyor. Bana ne hikâyeler ne geçmiş masallar anlatıp duruyor bilsen. Bilirsin çok ihtiyarlar gibi, babam da böyledir. Surat edip herkese çatar dururken Feride karşısına geçti mi erir, ağzı kulaklarına varır, söylediğini söyleyeceğini şaşırır. Yalnız bu Fehmi Ocan değil, buralarda gördüğüm adamların çoğu, bizim hanın odacı yamağı pis oğlana kadar Avram Patila'dan başka erkekler, beni görünce gözleri parlar, sırtırlar.

Avram dedim ya, yalnız bu adam hiç istifini bozmaz. Terbiyeli bir adamdır. Yassıca bir kafa, uzunca bir boy, renksiz bir deriye sarılmış, bir çuval kemiktir. İşler bir kafası vardır, tok gözlüdür. Çalışkandır. Bize birkaç parça mülkü değeri ile sattı. İyiliğini unutmam...

Yedinci mektuptan:

Geçen akşam, yemekten sonra, Tuğrul kitap okuyor, ben de bir dikişle uğraşıyordum. Dalmışım. Odanın kapısı açıldı. Ben korktum. Tuğrul'un arkası dönük olduğu için farkında olmadı. Biraz sonra içeriye fantoma girdi. Ben onu görünce bir şey isteyeceğini anlayarak yüzüne baktım. O Tuğrul'a baktı, sonra bana doğru ilerledi, başını kulağıma yaklaştıracak, "Hanım, başım, başım," dedi. "Ağrıyor mu?" diye sordum. "Ağrıyor," dedi. "Ateşin var mı? Ver bakayım elini."

Elini verdi. “Otur da bir derece koyalım.” Sandalyelerden birine ilişti. Tuğrul da başını çevirmiş bize bakıyor. Bu kadının konuşmasını bu gece işitiyorum. Dili çalıyor ama pek hafif. Rum olduğunu söylüyorlardı, belki doğrudur. Tuğrul, “Nesi var?” diye sordu. “Başı ağrıyor, derece koydum,” dedim. Otuz yedi buçuk ateş var. “Bu hafta hamamdan sonra üşüdün,” dedim. İlaç verdim, gitti. Ertesi sabah gittim ateş yok. Baş ağrısı da geçmiş. “Bugün sana bir çorba pişirteyim, başka bir şey yeme,” dedim. İhtiyar kadın ağlamaya başladı. “Niçin ağlıyorsun, bir yerin mi ağrıyor?” diye sordum. Yatağının kenarına oturmuştu. Bana doğru uzanıp elimi kolumu öpmeye başladı. Ben de ona sarıldım buruşuk yanağından öptüm. Bana iki eliyle sarıldı, hem ağladı hem beni okşadı. “Bir yerinde, ağrı, sancı var mı?” diye sordum. “Hanımım sen buradayken Allah beni alsın” dedi. “Ben nereye gitsem seni bırakmam birlikte götürürüm merak etme, rahatına bak, senin şimdi bir istediğın var mı?” dedim. “Yok hanımım, senin sağlığını istiyorum,” dedi. Odasından çıktım. Akşamüstü yeniden biraz ateş çıktı. Gene ilaç verdim. Yiyecek olarak da yalnız yoğurt. Ertesi gün ateş çıkmadı. Daha adı nedir? Nerelidir? Yaşı kaçtır, buraya nereden gelmiştir, bilmiyorum. Eski cenaze kılığı kalmadı. Bayağı bir yaşlı kadın oluyor. Artık yatmıyor, yatağının üstünde oturuyor. Kapıdan dinliyorum, kendi kendine konuşuyor. Yaşı seksenden aşağı değildir sanıyorum. Eskiden yürüyemiyordu, şimdi yürüyor. Eskiden yemek tepsisini odasından çıkarmıyordu. Şimdi mutfaka kadar götürüyor. Belki yarın yemeğini kendisi alacak. Çok yaşlı olduğu için düşecek, yaralanacak diye korkuyorum.

Bu kadına bakışımı Tuğrul beğendi. Hiçbir şey söylemedi ama ben gözlerinden anlıyorum. Artık, “Ankara’ya götürmeye değmez,” demiyor. Tuğrul çocuk gibidir. Bilsen onu şimdi ne kadar seviyorum...

Sekizinci mektuptan:

Çok seviniyorum; bizim fantoma artık fantomalıktan çıktı. Bu evin emekli kalfalarından biri gibi benimle konuşmaya başladı. Kadını, benim zorlayıp, deşip konuşturduğumu sanma. Seni bilirim, yüreğin çürüktür. Geçmişî karıştırmaktan hoşlandığımı sanırsın. Günahıma girme. Hiçbir şey sormadım. Kadın kendi geldi. Benimle konuşmak istedi. Yalnızdım. Birlikte oturmak istedi, “Otur!” dedim. Dereden tepeden konuşmaya başladık. Söz arasında Vassaf Bey’in anasının evlatlığı olduğunu, adının Mesar Kadın olduğunu öğrendim. Giritliymiş. Yurdundan küçük yaşında çıkmış ise de dilinde bir çalıklik kalmış. Rumcayı unutmuş, kendine göre bir Türkçe konuşuyor. Vassaf Bey’in anası Didar Hanım bunu evlatlık olarak alıp büyötmüş. Bu Hanım da Midillili imiş. Yalıda buna Mesar Kadın derlermiş. Anasını hatırlıyor. Babasını, Girit’in neresinden olduğunu bilmiyor. Vassaf Bey’in babası Fazıl Bey Sakız’da memurken Mesar Kadın’ı bu eve getirmişler. Sakız’ı hatırlıyor. Vassaf Bey’in büyük babası Hüsam Efendi’yi, karısı Fatma Hanımefendi’yi de tanıyorsa da adını bilmiyor, “Büyük Hanım” diyor. Bu hanımın adını ben senetlerden hüccetlerden öğrendim.

Vassaf Bey’le yaşıt gibiymişler. Birlikte büyümüşler. Vassaf Bey’in babası Fazıl Bey, babası Hüsam Efendi öldükten sonra İstanbul’da Şûra-yı Devlet’e yerleşmiş. Mesar Kadın da ondan sonra İstanbul’dan çıkmamış. Didar Hanım sağlığında Mesar Kadın’ı evlendirmiş. Kaynatasının ağalarından Hurşit Ağa adında birine vermiş. Samatya’da da bir ev alıp bağışlamış. Mesar Kadın’ın bu adamdan bir kızı olmuş. Kızı küçükken kocası ölmüş. Mesar Kadın gene yalıya dönmüş ise de o yıllarda Hanım ölmüş. Vassaf Bey de dışarı gitmiş. Yalıda Vassaf Bey’in küçük kardeşi Haşım Bey’le, kız kardeşleri Nevber Hanım, bir de Fazıl Bey’in odalığı iken sonradan nikâh ettiği Ülker Hanım varmış. Hepsi de dargınmışlar. Mesar Kadın Ülker Hanım’ın yanına sığınmış. Sonra anla-

ıyor, yalının o günlerini. Haşim Bey biraz delişmen gibiymiş. Evlenmiş, anasının halayıklarından Nevres adında bir kız varmış, onu almış. O da bir çocuk doğurmuş. Çocuğu da koynunda yatırıyormuş. Bir gece çocuk boğulmuş. Çocuğun üstüne yatmış, uykusu da ağırmış boğulmuş. Sonra bir çocuk daha doğurmuş, o da su kafalı olmuş, zavallı da yaşamamış. Nevber Hanım'ın da iki kızı olmuş, ikisi de yetişmiş, genç kız olmuşlar. İkisi de verem olmuşlar, birbirini arkasından ölmüşler. Bu kızların hatırı için babaları İsmail Bey Ada'da bir köşk tutmuş, oraya taşınmışlar. Bir daha da yalıya dönmemişler. Orada kalmışlar.

Nevber Hanım'ın kocası İsmail Bey iyi bir adammış. Şeker hastalığı çekermiş, günün birinde karnında bir çıban çıkarmış, ne yaptılarsa geçmemiş, büyümüş, sonunda onu öldürmüş. Karısı, yaşlı kadın olmasına bakmayarak yeniden kocaya varmış. Vassaf Bey, yeniden kocaya vardı diye kardeşine darılmış. Ondan önce de pek barışık değillermiş. Vardığı adam da eskiden İsmail Bey'in yanında seyislik eden Cemal adında genç bir adammış. Bu adam kaybolmuş. Bir gece sandalla Maltepe'den Ada'ya geçerken boğuldu öldü diye söylenilmişse de doğrusunu kimse bilmemiş. Biraz sonra da Nevber Hanım ölmüş.

Mesar Kadın'ın kızı büyümüş. Adını Hanım Elmas koymuş. Kızı, bir deniz subayına vermişler. Sonra bu adam askerlikten çıkmış, kahve işletmeye başlamış. Bir aralık Çırçır Suyu'nu tutmuş. Bir aralık da Kuşdili Çayırı'ndaki kahveyi tutmuş. Oraya ortaoyunu getirirmiş. Sonra Papazın Bağı'ndaki tiyatroyu işletmiş, o sırada da tiyatroda çalışan kızlardan birine tutulmuş. Karısı ile araları açılmış. Elmas, kocasından ayrılıp çocuklarını kocasının başına bırakmış. Unkapanı'nda

Abanalı bir manavcıya varmış, o herifle de Sinop'a gitmiş, çocukları da sokak çocuğu olmuş. Elmas İstanbul'da iken anasına gelirmiş. İstanbul'dan gittikten sonra bir daha hiç haberini alamamış.

Mesar Kadın, beni yalnız buldukça bunları ufak ufak, oradan buradan anlatıyor. Ben sonra onları topluyorum. Birazını da sana yazdım. Ben şimdi ta Hüsam Efendi gününden beri bu yalının içinde yaşıyor gibiyim. Büyük Hanım'ın, Vassaf Bey'in anası Didar Hanım'ın kalfalarından Dilbeste'yi çağırıp dizlerini ovdurduğunu, yalıya gelip giden eski emeklilerden Şevkinaz Bacı'yı çağırıp ona masal söylediğini, her gün aşçıbaşyı çağırıp emirler verdiğini görmüş gibiyim. Yalının, Fatma Hanımefendi ölünceye kadar üç çiftesi varmış. Fatma Hanımefendi'nin bir Hıdrellez günü birkaç hanımefendiyi yanına alarak bütün kendi adamlarını da alıp Silahtarağa'ya kuzu yemeye götürdüğünü Mesar Kadın hatırlıyor. Mesar çocukmuş. Hanımefendi üç çifte ile önde, ötekiler arkasında yağlı yılan dili kayıklarla gitmişler. Orada kuzular, dolmalar, helvalar yenmiş olsa gerek. Mesar Kadın hatırlamıyor... Onun hatırında kalan geniş bir çayır. Gelirken Büyük Hanım'ın kalfalarının arasına girip uyumuş. Sonra bu gezintinin lakırdısı yalıda çok edilmiş.

Bu hikâyeleri dinledikçe, yalının şenliğinin, topluluğunun Fatma Hanımefendi gününe kadar sürdüğünü, o ölünce yalıda da tat tuz kalmadığını anlıyorum. Mesar Kadın, Vassaf Bey'in sünnet düğününü hatırlıyor. Yer yerinden oynamış. Ne hokkabazlar, ne ortaoyunları, karagözler, saz takımları. İki yüz fukara çocuğu da birlikte sünnet edilmiş. Mesar Kadın çamların altına yataklar yapıldığını biliyor. "Büyük Hanım'ın, koltuğu üstünde bahçeye indirildiği de gözümün önündedir," diyor. O yıllarda Molla'nın köşkü için Mesar Kadın bir şey bilmiyor. İki yalı arasında dedikodular olduğu için görüşülmezmiş.

Mesar Kadın'la baş başa kaldıkça bu geçmişleri andığımız için Tuğrul'un bu hikâyelerden haberi yok. Yalnız Tuğrul bu fantomadan kendime bir arkadaş çıkardığıma şaşıyor. İneyet Hanım da Mesar Kadın'ı dinliyor, yüzüne bakıyor. Mesar Kadın'ın pişkinlik gösterip İneyet'e hiç aldırmaması,

dargınlık bile göstermemesi hoşuma gitti. İnayet bunu sokağa atmıştı, ona hiç aldırmıyor. Bu kadını adam yerine bile koymuyor O da Mesar'ın karşısında küçülüyor. Kıskanıyor. İnayet bu evi benimsemiş, Mesar'ı da dışarı atınca içi rahat etmiş. Ben Ankara'dan gelince, sonra da Mesar ortaya çıkınca, belli ki sıkılmış. Ev arıyorlarmış. Bulurlarsa çıkacaklar. Bana söyledi. "Sıkılma, biz burayı daha tellala vermedik," dedim. "Yok, sizi adamsız bırakmam," dedi. Böyle sözlere sıkılırım. "Eksik olma ama benim için düşünme," dedim, "Ankara'dan birini getirtirim." Bu sözüme de biraz üzöldü sanırım.

Bakalım ne olacak? Eğer giderse buradan ayrılıncaya kadar Fatma'yı getirtirim.

VASSAF BEY¹

İki arkadaş. İki genç, güzel hanım.

Biri, bir kız. Ağır Ceza Reislerinden emekli Hayri Hakveren'in küçük kızı Perihan. Yirmi üç yaşlarında, alaca gözlü bir kumral güzeli.

Öteki, gene o yaşlarda, Behice adında kara kaşlı, kara gözlü de, pembe beyaz kara saçları büküm büküm lülelenmiş, şakaklarına dökülmüş bir kadın. Ölmüş bir albayın kızı, bankalardan birinde hesap işleri müdürü olan Feyzi Denedin adında bir gencin de karısı. İki yıllık evlidirler, dokuz aylık da inci gibi bir kızları var, adı da kendi gibi İnci.

Çocukluk arkadaşı, genç kızlık arkadaşlarıdır. Liseyi birlikte bitirmişlerdi. Bir annesinden başka kimsesi kalmamış olan Behice, liseyi bitirince, çektikleri geçim darlığını biraz olsun hafifletmek için, bir iş bulup çalışmayı, beş on para kazanmayı düşünürken, umulmadık yerden kısmeti çıktı, bu Feyzi'ye vardı.

Liseyi bitirince yüksek öğretime gitmeyeceğini, ablasına benzemeyeceğini, birine varıp bir ev kuracağını, genç kızlık yaşlarından beri söyleyip duran Perihan'a ise, bugüne kadar bir kısmet çıkmadı. Bunun için biraz tasalı, biraz üzgündür. Gün geçmez ki gelip Behice'ye dert dökmesin.

Kızı ufak olduğu için, Behice sokağa sık sık çıkamıyor. Perihan Behice'ye uğrar, bunun için de Feyzi'nin evde bu-

¹ Memduh Şevket Esendal, *Vassaf Bey*'i yeniden yazmak istemiş fakat buna ömrü vefa etmemiştir. Daha sonra Esendal'ın müsveddeleri arasında bulunan bu eksik nüsha romanın ilk baskısının sonuna eklenmiştir. (Yayıma Hazırlayanın Notu)

lunmadığı saatleri seçer. Feyzi hoştur, güler yüzlüdür, şakacıdır ama ne de olsa erkektir. Onun yanında istedikleri gibi açık saçık konuşamıyorlar, sıkılıyorlar.

Sıcak bir temmuz günü, kuşluk saatlerinde, Behice'nin Yuva Sokağı'ndaki ufak evine uğramıştı. Behice'yi yemek odası gibi kullandıkları aralıkta, çamaşır ütüler bulunca, ona sataştı, "Sen ama Behice, artık iç sıkacak kadar hamarat oldun!" dedi.

Behice güldü, "A, o nasıl lakırdı öyle!" dedi.

"Yalan mı? Bir gün rahatça konuşamıyorum. Bugün de ütü çıkardın. Nerde o kadın? Hadi, bırak şunu da konuşalım."

"Konuş şekerim. Benim ütümün sana ne zararı var?"

"Ben sözümü şaşırıyorum. Hem ütü kokusundan benim başım tutar. Burası da hamam halveti gibi sıcak, sen hasta olmaz mısın?"

"Olmam inşallah!"

"Canım bu nerde görülmüş şey, bankacı karısı da ütü ütüler mi?"

"Ya ne yapar şekerim! Aşçı kadın bizi beğenmedi, gitti. Belkis da İnci'yi sokağa çıkardı, bu çamaşır da iki gündür ortada; çamaşırcı kadına haber yolladım, 'Başka yere sözüm var, gelemem!' demiş. Sen benim yerimde olsan ne yaparsın?"

"Senin gibi ütü mü ütülerim sanıyorsun!"

"Ütülemez misin?"

"Ütülemem ya! Kocama bir telefon, 'Birini bul, çamaşırını ütület,' derim. Kendim de oturur, arkadaşlarımla çene çalarım!"

"Oh, ömrüne bereket! Ya kocan da telefonu, 'çat' diye suratına kaparsa?.."

"Adam sen de, ütüsüz çamaşır giyince aklı başına gelir."

“Parlak... Bunları yeni mi düşündün?”

“Beğenmedin mi? Yanılıp da biri beni alacak olsa, bak görürsün hanımlık nasıl olur. Hadi, bırak şu ütüyü, bak sana anlatacaklarım var.”

“Anlat şekerim. Benim kulaklarım boş. Çenem de boş. İsteddiğin dedikoduyu yap, cevap vermezsem o zaman söyle...”

“Benim dedikodu edeceğimi nereden anladın?”

“Koca lakırdısı edecek değil misin?”

“Koca lakırdısı dedikodu mudur?”

“Değil midir, şekerim?”

“Değildir ya!”

“Yanılmışım. Kusura bakma!”

“Sen zavallı, ütüye tez kavuştun da koca lakırdısının tadına varamadın!”

“O da ne demek? Kuş dili mi konuşuyorsun?”

“Öyle ya! Koca lakırdısını hor görüyorsun.”

“Hiç hor görmüyorum, şekerim. Kırk gün kırk gece anlat-san, dinlerim.”

“Canım, böyle dinlemek olur mu? Elin işte, gözün oynas-ta!”

Bunu söylerken, Perihan bitişik odaya açılan kapıyı açıp oradan eline geçirdiği bir sandalyeyi çekti, oturdu.

Behice, “Ay ne akıllı kızsın,” dedi, “deminden beri terden, sıcaktan boğuluyorum da şu kapıyı açmak aklıma gelmiyor!”

“Elbette akıllıyım küçük hanım! Akıllıyım ama her nedense kendime bir koca bulamıyorum! Bak şu Halide kadar olamadım.”

“Halide de kim oluyor? Ben tanır mıyım?”

“Canım İffet Hanımların beslemesi kız yok mu?”

“Ha, ne olmuş? Koca mı bulmuş?”

“Bulmuş ya! Bir kaymakama varıyormuş!”

“Tuhaf! Kaymakamı da nereden bulmuş?”

“Ya. Bulmuş işte. Tek başına sokağa bile bırakmazlardı. Köşe başındaki bakkala gitse arkasından bakarlardı. Bu sıkıda herifi bulmuş. Kaçacak bile olmuş. ‘Dur, aman kaçma. Başımıza bir iş çıkarma! Biz veririz!’ demişler. Şimdi çeyizlemeye çalışıyorlarmış. Utanmasam gidip kızıdan soracağım, ‘Nasıl ettin de bu kocayı buldun!’ diyeceğim.”

“Adam, sen de... Güzel kız. Biri önüne düşmüştür. Sordun mu, kılavuzu yok muymuş?”

“Bilmem, aklıma gelseydi Feride’den sorardım. O bilirdi.”

“Vardır, vardır.”

“Olsa da... O kılavuzu da arayıp bulmak ister.”

“Kılavuz onu bulmuşsa!”

“Kız becerikli olmasa kılavuzu da bulamazdı. Daha yıllar yılı da bekler, sonunda öyle de ölürdü.”

“Boş lakırdı. Herkes kocayı arayıp da mı buluyor?”

“Gene kendini mi söyleyeceksin?”

“Söyleyecek değildim ama söylesem de olur. Bu kısmettir, sayın bayan. Senin aklında fikrinde yokken, gelir ayağına dolaşır.”

“Koca bulmanın kismetle olduğuna inanmak hiç işime gelmiyor. Oturup bekleyeceksin. Devlet kuşu başına konacak mı, konmayacak mı? Bekle kızım da bahtın açılsın!”

“E, beklersin, ne olmuş. Başın bacadan mı çıktı?”

“Çıktı ya! Beni de beğenirlerse şimdi beğenirler. Ben kırkına girdikten sonra kısmet hiç zahmet etmesin!”

Behice güldü, “Öyle ya,” dedi. “Kırkına da şurada ne kaldı; topu topu yirmi yılın var!..”

“Yirmi yıl nerede? Ben yirmi üç yaşındayım.”

“Yok devenin başı! Bunuyor musun nedir! Sen yirmi üçüne basalı ne oldu?”

“Aman Behice, gene kocakarı hesaplarına başladın.”

“İşine gelmedi mi?”

“Elinden gelse saatleri, dakikaları da hesaplayacaksın. Kocan benimle yaşıt olduğunu duyar, yaşının da doğrusunu öğrenir diye mi korkuyorsun? Korkma, onun yanında söylemem!”

Behice güldü, “Aman söyleme şekerim,” dedi, “sonra boşanmaya kalkarsa...”

“Korkma boşamaz. Bu adamsızlıkta...”

“O beni boşamasın da ben onun uğruna saçımı süpürge ederim.”

“Kocan süpürgeden hoşlanıyor mu?”

“Hoşlanıyor da söz mü! Bayılıyor, ölüyor!”

“Ah ne olurdu, şöyle bir zavallı da ben bulaydım!”

“Sen bulsan da bakalım beğenir, varır mıydın?”

“O da doğru... Ne yapayım, alçakgönüllü değilim. ‘Olunca bir iyisi olsun!’ derim.”

“Dersin de, sonra da besleme kızın kaymakamına imrenirsin...”

“Kaymakama imrenmedik sayın bayan, yanlış anlamayalım! Biz bu kadar baskı altında koca buldu diye kıza imrendik! Yaşı da daha on yedi. Biz de bekliyoruz.”

“E?..”

“E’si sağlık, bekliyoruz işte...”

“Yalnız beklemiyoruz, ‘Kocasız kalacağız,’ diye de kuruntu yapıyoruz.”

“Canım, bu da kuruntu mu Behice? Evde kalan kızları görmüyor musun? Seni Faire’nin görümceleri olacak hanımlara götüreyim. Bak gör! Üç kardeş, en küçükleri kırk yaşında. Süslenmiş, püslenmiş, çeyiz yapmış beklemişler, daha da bekliyorlar. Çirkin kadınlar da değilmişler. Kapılarını çalan olmamış! Görsen evlerini, temiz temiz! İşi temizliğe vurmuşlar. Evlerine bir misafir gitse, arkasından bütün ev kaldırılıyor, halılar sabunlu bezlerle siliniyor. Bu kuruntu mu? Kadınlar karşımda yaşıyıp duruyorlar. Hem bunların paraları varmış, beklemişler; bende beş para da yok. Yarın, ablamın yanında sığıntı!.. Elbet düşünürüm.”

“Düşünürsün ama sana faydası var mı? Otur, kara kara düşün.”

“Faydası yoksa ne yapayım? Düşünmemek elimde mi?”

“Herkes düşünür ama ben senin gibisini hiç görmedim!”

“Gör işte...”

“Evet görüyoruz. Bir üfürükçü bulup seni okutayım.”

“Okut ya! Okut da gelip kulağıma türlü şeyler söylemesinler.”

“Söylüyorlar değil mi?”

“Söylüyorlar!”

“Anlıyorum. Neler söylüyorlar acaba! Biz öğrenemez miyiz?”

“Yok, söylemem!”

“Hele, hele...”

“Söylemem!”

“Söylersen rahat edersin, için açılır.”

“Alay edersin.”

“Etmem. Söyle bakayım.”

“‘Şu Vassaf Bey seni almaz mı?’ diyorlar.”

Behice elinden ütüyü bırakıp, “Hoppalaa!” dedi. “Demin-den beri ağzında gevelediğin bu muydu?”

“Buydu... Ne var, beğenmedin mi?”

“Benimle eğleniyorsun!”

“Hiç eğlenmiyorum. Alsın da bak nasıl varıyorum.”

“Kızım seni sahiden okutmalı. Yeryüzünde varacak kimse kalmadı da yetmiş yaşındaki adama mı varmaya kalktın?”

“Niçin? Nesi var? Cumhuriyet balosunda, ‘Bayılıyorum şu ihtiyara!’ diyen sen değil miydin?”

“Bendim, ne olmuş! Demekle hemen varmaya mı kalkılır? Benimle konuşuyordu, Nezihe kolumu dürttü. Sonra ayrılınca ben de arkasından öyle söyledim. Ne olur, öyle demekle?..”

“Biz de varmadık sayın bayan, sizinle konuşuyoruz.”

“Bak, böyle konuşmak da istemiyorum!”

“Niçin canım? Varırsam ne olur! Yaşlı kocaya varanlar yok mu? Hem ben genç kocaya varıp didinemem!”

“Saçma... Genç kocaya varanlar didiniyorlar mı?”

“Didiniyorlar ya! Varacaksın züğürdün birine, çalış ki beş on parası olsun da bir ev kurasın! Adamın önüne çamaşırı dağ gibi yığarlar, eline de ütünün sapını tutuştururlar. Çalış bakalım da birkaç paranız olsun, başınızı sokacak bir ev edinesiniz. Günün birinde belki bir eviniz olur ama sen de olur-

sun bir kocakarı, kocan da olur bir moruk. Bu değil mi? Ben yaşlı kocaya varırım ama düzülü koşulu bir evim olur. Sen Vassaf Bey'in evini gördün mü? Kuş yuvası gibi.”

“Öyleyse kızım sen, ‘Genç kocaya varmam!’ deme, ‘Züğürt kocaya varmam!’ de.”

“Niçin? Genç koca o kadar bir matah mı oluyor? Sen gençlerin içinde Vassaf Bey gibi birini göstersene! Giyinişleri mi? Konuşmaları mı? İnsanlıkları mı? Birini göster. Üstelik yarın azacak, başka kadınların arkalarından koşacak, onunla da uğraş! Bunun, hiç olmazsa, azacağı kalmamış!”

“Azacağı kalmamış adamları da koca mı sayacağız?”

“Adam sen de! Düşündüğün şeye bak... Her şeyin bir kolayı bulunur.”

“Her şeyin bir kolayı bulunmaz! Deli saçması da dinle-mem. Adam yetmişlik!”

“Yetmişliği de sen uydurma! Ben onu elli beşlik gibi görüyorum.”

“Ellilik olsun, aranızda gene de otuz yaş var.”

“Olsun. Elli yaşında erkekler evlenmiyorlar mı?”

“Evleniyorlar. Yaşlı bir kadın alıp, kendilerine baktırıyor-lar...”

“İyi ya, ben de ona bakarım!”

“Parlak... Sonra da kendini kocaya vardın sayarsın!”

“Sayarım. Hiç olmazsa bir adama varmış olurum. Benim tanıdığım erkekler onun yanında esnaftan adamlar gibi kalıyor. Hem istediği kadar genci, güzeli, iyisi olsun!.. Gelip beni alıyor mu?”

“Vassaf Bey alıyor mu?”

“Hah! İşte onu bilmiyorum...”

“Bu yaşı kadar evlenmemiş, bekârlığa alışmış bir adam evlenir de rahatını bozar mı?”

“Ben onun rahatını hiç bozmam. Niye bozulsun?”

“Canım, sen deli misin, bir adamın isterse yaşlı olsun, koynuna genç bir kız koyarlar da rahatı bozulmaz olur mu? Üzüntüden, ummacıktan ölür...”

“İdare ederim, elmasım! Sen beni dinlemiyorsun ki...”

“Neyi idare edersin? İdare ettin de mi söylüyorsun? Sen kızım, söylediğin sözün ne demek olduğunu bilmiyorsun.”

“Niçin bilmeyeyim! Benim yerimde olsan, bu Vassaf Bey de seni istese, varmaz mıydın? Doğru söyle!”

Behice durdu. Perihan’ın gözleri içine bakarak, “Yoksa bu bunak seni istedi mi?” diye sordu.

Perihan güldü, “Ah, hani o günler,” dedi, “vardım gitti. Ama şimdi ona varmak istediğimi bilse, kim bilir neler düşündür.”

“Onun düşüneceğini ben sana söyleyeyim: Bana varmak istiyorsa kara kaşıma, gözüme âşık olmuş değildir. Para umuyor; ben gözlerimi kapayınca da sevdiği delikanlıya varır, geçer, gider!”

“Benim sevdiğim delikanlı da kim oluyor?”

“Vassaf Bey onu ne bilsin. ‘Elbet biri vardır,’ der. Sen yaştan genç kızın sevdiği olsa çok mu?”

“Nerede o bolluk! Biri olsa ona varırım, Vassaf Bey’in arkasından mı koşarım?”

Behice güldü, “Bak, şimdi doğruyu söyledin!” dedi. “Oturup kuruyorsun, her gün bir şey... Bugün de Vassaf Bey’i tutturmuş gelmişsin! Kim bilir nerden aklına geldi...”

Perihan düşündü, sonra, “Bilmem, belki haklısın,” dedi. “Ben Vassaf Bey’e varırım ama o almaz. Beni tanısa! Ona

beni tanıtacak biri olsa... O da senin dediğin gibi düşünür. Ben sıkılıyorum. Sonu ne olacak? Yarın babam gözlerini karparsa... Ben oturur düşünürüm. Sen düşünmez misin?”

Behice sesini çıkarmadı. Sonra gözlerini kaldırmayarak, “Ben ölürsem İnci ne yapar? diye aklıma gelir,” dedi. Gözleri de dolu dolu oldu. Ütülediği çamaşır arasında bir mendil aradı.

Perihan da çantasından mendilini çıkarıp gözlerini sildi.

Biraz sonra Perihan yavaş sesle, “Ben niye böyle oldum?” dedi. “Geçen gün de annemin gönlünü kırdım. Yok yere... Sonra odasına gidip elini öpmeliydim. Yapamadım, iki gün ağladım. Annem, bilirsin, zavallıdır. Aklı erer ermez söyler. Eskiden aldırmazdım. Şimdi ecinniler başıma biniyor.”

Behice yavaş sesle, “Sinirlerin hasta!” dedi.

“Sen olmasan, Güzide Halam da olmasa çıldıracağım. Nem var? Elimi bir işe süremiyorum, bir satır yazı okuyamıyorum. Ablam bir kumaş almıştı, dikecektim, iki hafta oluyor elimi sürmedim. Evde bizi görsen... Sofra başına oturuyoruz, sanki ölü çıkmış gibi... Ablam işinden sıkılıyor. Baş ağrır. İki kaşının arasını çimdikler durur. Annem yanlış bir şey söyleyip azar işitmekten korkar, susar. Babam ablamdan çekinir. Bir Zarife, bizlerin ne deli olduğumuzu bilir, aldırmaz. Ara sıra bizi de azarlar. O da olmasa nasıl yaşayacağız bilmem.”

Behice’nin ağlama isteği geçmemiş gibiydi. Biraz durduktan sonra Perihan, “Seni de boş yere üzüyorum, ben senin başının cezasıyım,” dedi.

Behice yavaş sesle, anlaşılmaz birkaç söz mırıldandı. Sıkıntılı bir hava, görünmez bir bulut gibi odaya çökmüştü. Perihan, bu hava dağılmadıkça, kalkıp gitmek istemedi.

İkiye ayırdığı kara saçlarının büküm büküm lülelenen uçları, Behice’nin şakaklarına, kaşlarının üstüne dökülmüştü. Bir gün İnci’nin öksüz kalması düşüncesi onu ağlatır.

Doğrudur, Perihan'ın sözlerine de sinirlenmiştir. Perihan da buna üzülür.

İkisi de yeniden bir laf açmak için hazırlanırken, kapı çaldı. Behice, “İnci’dir,” dedi.

Perihan kapıya koştu. İnci arabasında uyumuş. Yanakları al al olmuş. Besleme kız da terlemiş, saçları şakaklarına yapışmış. Anası ile Perihan, İnci’yi arabası ile yatak odasına götürdüler. Hizmetçi kız da odasına gitti, esvap (giyecek) değiştirdi, sonra mutfığa inip iki bardak su içti, entarisinin yakasını açıp göğsünü havalandırdı.

Yatak odasında Perihan arabanın körüğünü indirdi, Behice yatağını açtı, İnci’yi soymaya başladı.

“Su gibi terlemiş,” dedi.

Kızı soydu, çoraplarını çıkardı, terleyen başını sildi. Arabadan alıp yatağına yatırdı. Perihan, “Örtme, terler,” dedi.

“Terli de, üşür diye korkuyorum.”

“Arkasına tülbent koysak! Acaba uyanır mı?”

“Uyanmaz.”

Arkasına tülbent koydular. Çocuklar, uykuları arasında annelerinin elini duyar, bilir gibidirler. Başka birisi çocuğu bu kadar ellese uyanırdı.

İnci’yi yatağına yatırdıktan sonra, bu insan yavrusunun güzelliğine bakakaldılar. Sonra da yemek odasına geçtiler. Yemek saati yaklaşıyor. Behice yemeği hazırlayacak. Çamaşırı ortadan kaldırdı. Perihan da yardım etti. Behice, ütü için yemek masasını duvara yaklaştırmıştı, ortaya getirdiler. Üstündeki örtüyü, ütü bezini kaldırdılar. Perihan eli ile masanın üstünü yoklayıp, “Behice, cılası bozuluyor bunun,” dedi.

“Biliyorum ama ne yapayım. Ne güzel ütü masam var, balkonda duruyor. Onu da getirsem, dönecek yer kalmıyor.”

Behice bunları söylerken Perihan ona bakıyor, bu güzel, bu iyi kızı ağlattığına üzülüyordu. Bu Behice ne güzel, ne iyi kızdır.

Sarılıp arkadaşını öptü.

“Behice, sen benim deliliklerime gücenmiyorsun ya!” dedi. “Seni ağlatıyorum.”

Behice de onu öptü, okşadı. “Ben her gün ağlarım,” dedi.

Yalan değil; yalnız kalıp odasında otururken kocasının ya da kızının öldüğünü düşünür, garipser, tatlı tatlı ağlar. Şimdi Perihan’ı okşarken de ağlayacak gibiydi, kendini tuttu.

“Sen niçin bu kadar üzülüyorsun?” dedi.

“Elimde mi Behice? Ben istiyor muyum? Yarın ne olacağını bilsem...”

“Canım yarının ne olacağını kim biliyor! ‘Bugün böyle, yarın daha iyi olur!’ deyip, yaşıyoruz.”

“Geçen gün de sana söyledim. Benim bugünüm de karanlık. Bizim evimiz tasa kuyusu. Benim yerimde kim olsa...”

“E? Kim olsa ne olur? Hiç öyle değil. Sen, herkesin evinde ne olduğunu biliyor musun? Katlanıp yaşıyoruz. Siz, iki kardeş, Allah vermesin... Hem kendinize ediyorsunuz, hem de evi cehenneme çeviriyorsunuz.”

“Ablam haksız mı? Kocaya varacak diye babam kıza etmediğini koymuyor.”

“Canım, baban aksilik ediyor da siz etmiyor musunuz? Baban yola gelmez adam mı?”

“Biz getiremiyoruz.”

“Hah, bu doğru. Siz getiremiyorsunuz. Yaşlı adam, titizleniyor. Siz yavaştan alsanız. Sen Güzide Hala’nın sözüne ne bakıyorsun!”

“Güzide Halamın sözüne bakmayayım ama babama sokulunmaz ki. Bak, çocuk olduk, büyük olduk babam bir kere olsun bizi yanına alıp okşamamıştır. Annem derseni hiç... Bir kerecik, ne olur otur da kızlarınla dertleş! Ben bir şey söyleyecek olsam, gider babama yetiştirir. Ömrü de mutfakta geçer.”

“Bunları konuşurken besleme kız, sofrayı örtüsünü örttü, tabakları koymaya başladı. Perihan,

“Ben gideceğim kızım, bana tabak koyma,” dedi.

Behice mutfaka geçmişti, oradan seslendi, “Kal Perihan” dedi, “beğendi ile sütlaç var!”

“Kalamam şekerim. Feride’ye yemek ısmarladım.”

Perihan da mutfaka geçti.

Behice sordu, “Ne yemeği ısmarladın?”

“Bize çarşı böreği açacak.”

“Benim beğendim ama... Bak sor Belkıs’a!”

Belkıs söze karıştı:

“Ben gider Feride Hanım’a, ‘Perihan Hanım’ı yemeğe alıkoydular, siz beklemeyin!’ derim,” dedi. “Siz kalın küçük hanım...”

Perihan, “Yemeği ben ısmarladım, nasıl kalırım?” dedi.

Gene Belkıs, “Orası yabancı yer değil, size darılmazlar,” dedi. “Gidecek oldu.”

Perihan, “Dur gitme,” dedi, “onlar darılmazlar ama ben istemem!”

Behice, “Öyle ise yemekten sonra gene gel!” dedi.

“Ya!.. Yemekten önce geliyorum yetmiyor da bir de yemekten sonra mı geleceğim?”

“Yarın yemeğe gelir misin?”

“Gelmem sevgilim. Yarın biz Nezihe ile İhsan Hanımlara gideceğiz. Anasının ayağı kırılmış. Güzide Halam da gidemiyor. Nezihe ile beni yolluyor.”

“Oradan dönüşte gelin. Orada yazı yazlayıp, kışı kışlayacak değilsiniz ya! Ben sizi yemeğe beklerim.”

“Nezihe evli kadın. Kocasını da titizdir. Ben onun için söz veremem.”

“İpe un serme Perihan. Kocasını da alsın, gelsin. Daha diyeceğin yok ya! Bak size ne yemekler pişiririm.”

“Evet, ustalığınızı göstereceksin. Kocanın yanında çalım satacağın değil mi? Sen yemek biliyorsun, biz bilmiyoruz sanki!..”

“Hay Allah cezanı versin. Ne çürük yürekli kızsın! Tevekkeli değil seni kimseler istemiyor!..”

“Aman istemesinler, başlarına çalsınlar. Hoca olup bir köye gideceğim. Orada nasıl olsa zengin bir köy ağası bulurum! Altın bilezikleri de takarım. Nah, dirseklerime kadar...”

Behice, Belkıs’a seslenip süt kabını istedi, sonra da Perihan’a, “Köy ağası seni alsın da ne yapsın,” dedi, “inek sağamazsın, yoğurt çalamazsın, yün eğiremezsin, yayık dövemezsin, yufka açamazsın. İkide birde sinirin tutar, ağlarsın! Ağa seni iki günde boşar!”

Perihan güldü: “Bu kadar çabuk mu?” dedi.

“Çabuk ya! Ben olsam senin gibisini evimde bir gün beslemem.”

“Daha şimdi yemeğe çağırıyordun ya!”

“Çağırıyordum ama vazgeçtim. Git, istediğin yerde karını doyur.”

“Eh, öyle ise ben de gidiyorum.”

“Git. Yarın hiç uğramayacak mısın?”

“Bilmem, bakalım. Erken dönersek!”

“Hani ablanın modellerini getirecektin!”

“Ah, vallahi unuttum. Masanın üstüne hazırlamıştım da çıkarken bırakmış, çıkmışım.”

“Nezihe’de yeni modeller varsa, onları da al.”

“Olur. Belki ablamla geliriz. O da sana uğrayacaktı. İnci’yi göreceği gelmiş.”

“Beni göreceği gelmemiş mi?”

“Senin neni (neyini) göreceği gelsin...”

Bu sözler mutfak kapısı önünde söyleniyordu. İki arkadaş ayrılacaklardı ki kapı çalındı. Perihan, “Eşiniz bey gelmiştir,” dedi, “geç kaldım. Şimdi beni lafa tutar.”

Feyzi, Perihan’ı görünce, “Hoş tesadüf,” dedi, “şimdi bankada da sözünüz geçiyordu.”

Perihan, “Benim sözüm mü?” dedi. “Hayırdır inşallah...”

“Kemal Bey’in size bir oyun borcu kalmış da, görüp veremediğine üzülüyordu.”

Perihan bir yanlışlık olduğunu anlayıp soğukkanlılıkla, “Hangi Kemal Bey?” diye sordu.

“Bizim muavin. Pek beğenmiş. Hakkınızda pek iyi şeyler söyledi.”

“Aman ne kadar iyi! Beni nerede görmüş?”

“Onlar Sırrı Beylerde toplanırlar. Siz de oraya gitmişsiniz.”

Perihan, Behice’ye baktı. “Anladım,” dedi. “Agâh Beylerin Perihan’ı olacak. İsviçre’deydi ya! Yeni gelmişler.”

Feyzi, “Eyvah, biz yanlış birini mi alkışladık?” diye karısının yüzüne baktı.

Behice, “O, Agâh Bey’in kızı Perihan’dır,” dedi. “Siz hiç görmediniz, biraz keyifsizlik geçirmişti. İsviçre’ye yollamışlardı. Mehmet Ali Bey’in oğlu ile evlenecek diyorlar. Benim yemeğim ateşte...” diye Behice mutfağa koştu.

Feyzi biraz düşündü, “Evet, aldanmışım,” dedi. “Peki, bizim Muzaffer’in istediği Perihan da o mu?”

“Yok, o Perihan benim.”

“Haaa, evet... Hiç olmazsa onda aldanmamışım!”

Perihan güldü:

“Onda da biraz aldanmışsınız!”

“Yok canım, o da başka Perihan mı?”

“Değil, söylenilen Perihan benim. Ancak böyle bir şey olmadı.”

“Ne gibi?”

“Efendim, sayın eşiniz hanım bilir, size anlatsın!”

“Bu gibi şeye söz karıştırmak doğru değildir ama ben Muzaffer’i tanırım; doğrusu iyi çocuktur. Kişizadeligi de vardır.”

Perihan güldü, “Evet, anlıyorum,” dedi. “İyi çocuktur, niçin istemedin?” demek istiyorsunuz. Ben varırım, varmam o başka iş; ancak o beni istemedi.”

“Anlamadım. Doğrusu karışık bir iş!”

“Hiç karışık değil. Behice iyisini bilir. Efendim, bu Muzaffer Bey, sanki birine açılmış. Beni beğendiğini söylemiş, ‘İstesem bana varır mı?’ demiş. Ancak kime demiş, nerede demiş, bunu bilen yok. Bu söz Güzide Halamın ağzına düştü. Her rasgeldiğine söyledi. Ben duyulduğunu istemedim. ‘Olmayacak duaya âmin demeyin, Muzaffer beni istese de varmayacağım, boş yere niçin söylüyorsunuz!’ dedim. Dinlemedi. Anladınız mı? Kulağına gelmişse bile iyi oldu ki Muzaffer

de aldırmadı. İşte işin aslı budur. Şimdi anladınız mı?”

“Anladım. Yalnız, ‘Muzaffer istese de varmayacağım,’ dediniz. Bu karar nereden çıktı?”

“Varmayacağım. Ben sporculardan hoşlanmam. Hoş o adam da beni istemiş değil ya! Ben geç kaldım, gideceğim.”

“Canım, yemeğe bizde kalsanız ne olur. Daha lakırdımızı bile bitirmedik.”

“Bu lakırdıları sayın eşiniz benim bildiğim kadar bilir. Bugüne kadar da size anlatmamış olmasına doğrusu şaşıtım.”

Feyzi, Behice’ye seslendi, “Bak Behice, bu hanım durmuyor, gidiyor,” dedi.

Behice de, “Aman gitsin, bırak densizi!” diye mutfaktan seslendi.

Perihan Feyzi’ye, “Görüyorsunuz ya!” dedi, “Sayın eşiniz yemeğe kaldığımı istemiyor. Siz öğrenmek istediğiniz bütün dedikoduları ondan sorunuz, hepsini size anlatır. Ben de çok şeyleri ondan öğreniyorum.”

Perihan çıkıp gitti. Behice ile kocası da yemeğe oturdular.

Yaprakların sararıp da daha dökülmediği, güneşsiz, ılık bir güz günü, öğleden sonra, fidanlığa inen geniş yolun Menekşe Sokağı’nı kestiği yerde Perihan, Vassaf Bey’e rast geldi. Bu rast geliş için Behice, Perihan’a takılır, “Bekledin, adamcağzın yolunu kestin!” derse de doğru değildir. Bir kere, Vassaf Bey İsviçre’ye gitmişti, Perihan onu orada sanıyordu. Sonra da burası Vassaf Bey’in evinin yolu değildi. Perihan onun bu saatte, buradan geçeceğini bilmelidir ki yolunu beklesin. Önceden sözleşmedikçe, onların burada buluşmaları akla sığmaz. Perihan, nasıl oldu da, bu saatte burada bulundu? Vassaf Bey’e, Güzide Halasına gittiğini söylüyor. Ama, Güzide Ha-

lasının evine gitmek için burası, biraz sapa gelir! Belki dalgınlıkla öyle söylemiştir. Belki başka yere gidiyordu da Vassaf Bey'e, halasına gittiğini söylemek daha elverişli geldi.

Sokağı döner dönmez Vassaf Bey'le karşılaşmışlardı. Perihan şaşalar gibi oldu. Yüzü de biraz kızardı. Bundan da anlaşılır ki Vassaf Bey'i göreceğini bilmiyor, onu beklemiyordu. Vassaf Bey de Perihan'ı karşısında görünce sevinmiş göründü. İsviçre'den yeni geldiği için Perihan'ın babasına uğramaya eli değmediğini söyledi. Sonra, babasını sordu. Bu emeklilerden birkaçı toplanıp tavla maçları yapıyorlardı. Vassaf Bey'in de bu maçları seyre gittiği vardı.

Perihan gülümseyerek, "Ooo, sizi görmeyeli çok değişiklik var," dedi, "şimdi hepsi korkunç politikacı oldular. Tavla maçları yerine politika dedikoduları yapıyorlar. Geçende, 'Yeni parti hükûmete gelirse, bütün emeklileri saylav seçecekmiş!' dedim. Bana kızdı, 'Mebuslukta gözü olanın gözü çıksın!' dedi. 'A, Allah saklasın! Yaşım dolunca ben bile adaylığımı koyacağım,' dedim. 'İnanırım,' dedi, 'Bundan sonra iyi gün göreceğiz değiliz ya!' Çekildi, odasına gitti. Ondan beri benim yanımda politika sözü konuşmuyor. Dün gece ben halamda kalmıştım, sofrada ablama hükûmeti çekiştirmiş."

"Neriman Hanım'la anlaşıyorlar demek!"

"Anlaşamazlar ama ablam sesini çıkarmaz. Babam da bunu bildiği için ona anlatır. İstedikini de yaptırır."

"Ablanızın evlenmek işi nasıl oldu?"

"Siz işitmiş miydiniz? Hiçbir şey olmadı, öyle duruyor. Babam, ablamı isteyen Bedri'nin soyunu, sopunu araştırıyormuş. Ziya'ya da böyle yaptı. Uzattı, uzattı. Ziya bize gelip gidiyordu. Sonra evden kovmadı ama kovmuştan beter etti. Oğlan da çeker mi? Gitti, Hamdi Bey'in kızını aldı. Sanki Ziya, 'Ben karımı işe yollamam, yargıç olsun, ne olursa olsun!' demiş. Bunu işitince babam, işi bozmaya kendini haklı

gördü. Ablam, babamın yerini tutacaktı!.. Bir erkek kardeşimiz olsaydı ablam kurtulacaktı. Ablam yüksek öğrenime gitmek istemiyordu. Onu zorla yolladı. Hukuka gitmek istemiyordu, hukuka yolladı. Ablam devlet kapısında çalışmak istemiyordu, işe de soktu. Şimdi de evlenecek, işi bırakacak diye korkuyor. Bu Bedri'ye de vermek istemiyor. Bedri yüksek memur, aylığı çok, karısını işten çekebilir. Ancak daha bir yolunu bulup atlatamadı. Bedri sabırlı çıktı. Bir aralık, 'ablam kaçacak' diye de bir dedikodu çıkardılar. Siz işitmediniz mi?"

"İşitmedim."

"Ya! Böyle bir söz de çıktı. Babam çok korktu. 'Yargıç hanım kocaya kaçır mı? Rezalet!' deyip duruyordu. 'Kaçar ya!' dedim. 'Yargıçların canları yok mu?' Benim sözümünden daha da kuşkulandı. 'Bak, ant olsun, şart olsun evlatlıktan reddederim,' dedi. 'Adam sen de, siz hak adamısınız, kin tutmazsınız, bir torununuz olunca barışırsınız!' dedim. Dediğime de pişman oldum. Yaşlı adamdır, bir tarafına inecek diye ödüm koptu. Halbuki hiç ablam kaçabilir mi? Ablam kızır, öfkesini gözlerinden alır. Bana da kaç kere, 'Ben hâkim hanım olup evde kalmak istemiyorum. Bedri'den daha iyisi çıkacak diye de bekleyemem. Güzel adam, çirkin adam benim için hoş. Ben bu meslekte kadınlığımı kaybediyorum!' dedi.

Nermiye Hanım vardır, uzaktan da bize hısımlı olur. Onların evlerinde söz açılmış, ablamı sinirlendirmişler, o da, 'Verirlerse verirler, vermezlerse ben Bedri'nin evine gitmeyi de bilirim!' demiş. 'Ben, yargıç margıç olmak istemiyorum, kocaya varıp evimde oturacağım.'

Yapacağından değil ya, söylemiş işte! Orada olanlar da bunu dedikodu yapmışlar. Boş laf! Ablam ne kaçabilir, ne de babamın istediği gibi bir hukukçu olur. Her akşam eve hasta gelir. Baş ağrır. 'Bu iş benim yapacağım iş değil!' der. Yalnız ablam da değil, benim tanıdığım birçok kadın, geçimleri olsa, işlerini bırakacak.

Neyse, işte biz böyle yuvarlanıp gidiyoruz. Sizi de yolunuzdan alıkoydum.”

“Yok, benim, hiçbir işim yok. Havayı güzel gördüm de bir akşam gezintisine çıktım. İşiniz olmadığını bilsem, ‘Birlikte bir yürüyüş yapalım!’ derdim.”

“Benim hiçbir işim yok. Yalnız şimdi değil, başka günler de...”

Birlikte fidanlığa doğru yürüdüler. Perihan konuşuyor:

“Şimdi Güzide Halama gidiyordum. Oraya gitmesem Behice’ye gidecektim. Sabahleyin de hem halama hem de Behice’ye uğradım. Bir işimiz olduğundan değil. Gidip ‘Ne yapıyorsunuz, sabahtan beri ne var ne yok?’ diye soracağım. Yeni bir şey olmadığını da biliyorum. Gene de soracağım. Onlar da hiçbir şey olmadığını söyleyecekler. Sonra somurtup bir köşede oturacağım. Yahut olmayacak bir şeyden tutturup keçi gibi inat edeceğim. Bunlar şimdi her günlük işlerim. Evde oturmuyorum. Sıkılıyorum. Elimi bir işe süremiyorum. Ablamın bir dikişi vardı, haftalarca süründü, dikemedim. Feride’ye verdim, o dikti. Feride’yi tanırırsınız. Güzide Halamın gelini!..”

“Tanımaz olur muyum? Pek sevimli bir hanımdır.”

“O da sizi pek sayar, pek sever. Onlar da olmasalar, ben iç sıkıntısından düşüp öleceğimden korkuyorum.”

Vassaf Bey, başını çevirip Perihan’a baktı. “Sizi çok üzüntülü gördüm,” dedi.

“Hiç sormayın, çok üzülüyorum. Ablama üzülüyorum, bizim evin yaşayışına üzülüyorum, kendi işlerime üzülüyorum. Ablam kocaya varacak varamıyor; anam bir aşçı kadın! Babam karısını çok iyi anlamış, ‘Ben, hanımın pişirdiği yemekten gayrısını yiyemiyorum!’ diye tutturmuş, karısını mutfığa sokmuş. Zavallı annem de inanmış, ‘Bizim bey, kimseciklerin pişirdiği yemeği yiyemez; ille benim pişirdiğim olacak!’ diye övünür durur.

Ama mutfağa girmeseydi ne olacaktı? Bir bakıma gene doğru olmuş. Bizleri Feride Halamla matmazel Gaubelle büyüttü. Doğrusu budur. İkisi de rabıtalı kadınlardı. Annem, Feride Halam için atar tutar ama haksızdır. Onun sağlığında annem daha rahattı. O sağ olsaydı, evimizde bugünkü kimsizlik olmazdı.”

“Ne gibi?”

“Öyle ya! Bugün bizim evde içini açacak, dertleşecek bir kimse var mı? Biz tek tek yaşayan insanlarız. Bizi birbirimize bağlayan Zarife var. O da bizim deliliğimize bakarak yüz buldu, yüzüz oldu. Babama istediğini söylüyor. Babam kızıyor, bağılıyor, ‘Bunu bu evden kovacağım!’ diyor da Zarife aldırıyor. ‘Doğru söylüyorum da işinize gelmiyor, değil mi?’ diyor. Kendi mantığına göre de doğru söylüyor.

Zarife, Ahlatlı bir kızdır. Evimizde büyüdü. Onu halam büyötmüşü. Ama bilseniz ne iyi kızdır, ne insan kızdır. Bizim ev onu bozuyor, üstüne vazife olmayan şeylere de karışıyor. Ders vermeye kalkıyor. Bir bakıma da haklı. Biz hepimiz birer türlü deliyiz. Sofraya oturuyoruz, bir tek söz konuşmadan kalkıyoruz. Gün oluyor ki biz, abla kardeş konuşamıyoruz. Ya ablam coşup ağlıyor ya ben! Böyle insanlara Zarife akıl dersi verse çok mu?”

Vassaf Bey gülümsedi. Perihan sözüne biraz ara verdikten sonra, “Aman,” dedi, “bu kadın olmak da ne güç!..”

Vassaf Bey, “Ne gibi?” diye sordu.

“Güç ya! Bir ev kuracaksın, kuramazsın! İşte ablam. Yarın kurabilecek mi? Yoksa hiç mi kuramayacak? O da belli değil. Kısmeti açık. Geliyorlar, istiyorlar, o da istiyor. Babam istemiyor. Babamızı kırmak da elinden gelmiyor.”

Vassaf Bey, “Siz?” diye sordu.

“Ben... Beni hiç sormayınız! Benim kısmetim kapalıdır. Ablam on beş yaşındaydı, kocaya istediler. Çok istediler ama

varamadı işte! Babam, ‘Ne gün olsa kocaya varır, hele okusun bakalım!’ dedi. Bugün de ‘Rast gele varacak değil ya! Soyunu sopunu bir anlayalım!’ diyor. Aylar geçiyor, bir daha da ağzını açmıyor. Ben söylüyorum, ‘Bu yıllar, sizin gönlünüz olacak diye beklemez, ablam kırkına girdikten sonra mı kocaya vereceksiniz? Bunlar çoluk çocuk yetiştirmeyecekler mi?’ diyorum. Bana pek kızıyor. Arkamdan söyleniyor. Feride’ye, ‘Bu kız niçin böyle oldu, şaşıyorum,’ demiş. ‘Bizim bildiğimiz kızlar evlenme sözüne karışmazlar; ayıp denilen bir şey vardır. Ablasının sesi çıkmıyor da bu Perihan’a ne oluyor!’ diye atıp tutuyormuş. Feride de, ‘Ablasının sesi çıkmıyor ama o da öfkesini gözlerinden alıyor, sabah akşam ağlıyor. Bunu görünce Perihan da dayanamıyor, söylüyor. Ne yapsın?’ demiş. Kimseden yüz bulamayınca odasına kaçıyor yahut sokağa çıkıyor.”

Perihan biraz sustu, Vassaf Bey de biraz düşündü, sonra kendi kendine söylemiş gibi, “Eski Hayri Bey” dedi, “gençliğinde de böyleydi. Yaşlılık sinirlerini yumuşatmamış. Ancak sürmez sanırım. Siz de pek üstüne düşmezseniz! Bırakınız biraz düşünsün!..”

“Evet, anlıyorum. Ben de bu işlere pek dalmış görünüyorum, değil mi? Doğrudur. Bana Behice de söylüyor, ‘Senin başka lakırdın yok mudur?’ diyor. Bir yer olsa da kalkıp gitsem! Buranın havasından biraz uzaklaşsam. Ablam bile benim kadar üzüntülü görünmüyor. Belki Adliye işleri onu avutuyor. Ben burada pek ortada kaldım. İnanır mısınız birkaç aydır elime hiçbir iş almadım. Ablam Bedri’ye varacak da ne olacak? Varmazsa yarın belki daha iyisine varır. O bahtlı kızdır. Bunları düşünüyorum, gene de...”

Perihan sözünü bitirmedi. Vassaf Bey, “Başka da düşünceler olur elbette,” dedi.

Perihan Vassaf Bey’e bakarak, “Kendim için değil mi?” dedi. “Vardır. Düşünmez miyim? Behice bana, ‘Düşünme!’ diyor. Elimde mi? Siz ablama bakmayın, söyledim ya, onu on

beş yaşımdan beri kocaya isterler. Bedri'ye varacağı duyuldu, gene de isteyenleri var.”

“Sizi isteyen olmadı mı?”

“Olmadı ya!”

Vassaf Bey avutmaya çalıştı:

“Daha gençsiniz ama; böyle de olduğu vardır!”

“Nasıl olduğu?”

“İşte böyle. İstemezler yahut bir aksilik çıkar...”

Perihan da böyle düşünüyor. Vassaf Bey'in ona hak vermesine sevinir gibi oldu.

“Bunu bizimkilere anlatamazsınız,” dedi. “Çocuk aldatır gibi, beni avutmaya çalışıyorlar. ‘Bekle bakalım, elbet senin de kısmetin çıkacak!’ diyorlar. Ben beklerim ama yıllar beklemesem. Hem yalnız Behice de değil, Güzide Halam, Feride, Nezihe, Behice'nin kocası bile!..”

Perihan, ne de olsa hem yabancı hem de babası yanında bir adamın karşısında, çok açılmış olduğunu anlamış gibi durakladıktan sonra yavaş sesle, “Ben de neler saçmalıyorum, belki beni ayıplarsınız,” diye mırıldandı.

Vassaf Bey, “Hiç ayıplamam, beni yabancı tutmadığınıza seviniyorum,” dedi, “ihtiyar arkadaşınızım!”

Bu sözler Perihan'ın kulağını okşadı. Vassaf Bey yumuşamış, arkadaşlaşmış, Perihan'a sokulmuş gibiydi, “O da bir şeyler düşünür mü?” Az kalsın Perihan büsbütün açılacak, ona, “Beni siz alsanıza, ne olursunuz!” deyiverecekti. Kendisini tuttu, söylemedi ama söylemiş de utanmış gibi yüzü kızardı. İyi ki Vassaf Bey görmedi, işkillenirdi. Kurnaz adamdır, belki de sezerdi.

Perihan derdini döker, avunmak için bir yol, bir yardım arar gibi konuşurken, Vassaf Bey sözü değiştirmek istemedi.

Bekledi ki Perihan değiştirsın yahut yeniden bu evlenme sözünü açacaksa, o açsın. Bunun için de sustu, yürüdü. Perihan da söze nasıl başlayacağını bilemedi. Böyle birkaç dakika geçtikten sonra, Perihan, “Yolculuğunuz iyi geçti mi?” diye sordu.

Vassaf Bey, başka bir düşündüğü varmış gibi biraz sustuktan sonra, “Çok iyi,” dedi, “beni deniz tutar. Cenova’dan İstanbul’a kadar deniz çarşaf gibiydi, hiç sallanmadık.”

“Vapur kalabalık mıydı?”

“Kalabalıktı. Boş kamara yoktu sanırım. Bu sizin komşunuz Şaban Bey de karısıyla gemideydiler. Kadına bir ameliyat yapılmış sanırım. Kamarasından çıkmıyordu. Kocası da çok para gittiğini, hiç faydasını göremediklerini söylüyordu. Bilmem burada biraz düzeldi mi?”

“Ne gezer! Buraya geldiler, kızlarının tasasına düştüler. Mediha kocasından ayrılıyor.”

“Aaaa, vah vah! Ne oldu da ayrılıyorlar? Babası hiçbir şey açmadı. Bu yeni mi?”

“Yeni ya, bu hafta ortaya çıktı.”

“E, niçin ayrılıyorlarmış?”

“Bilmem, dedikodu çok; bir arkadaşının karısıyla anlaşmış, onu alacakmış!”

“O kadın da demek kocasından ayrılıyor!”

“Kadının kocası bir imtihan kazanmış, Avrupa’ya gidiyormuş. Mediha kocasından ayrılırsa o adam da karısını bırakacakmış.”

“Ayrılmazsa?”

“Ayrılmazsa, bilmem. Belki kocası onu da götürür.”

Vassaf Bey biraz düşündükten sonra, “Vah, vah,” dedi, adamcağız da güveysi ile övünüp duruyordu!”

“Parası var diye mi? Yoksul olsaydı da adam olsaydı. Kıza etmediğini koymadı, ‘Çocuk istemem!’ diye tutturmuş. Babasının bundan haberi yok mu? İstedi. Yalvardı, ağladı, kızın ayaklarına kapandı, şimdi de ‘Gençsin, çocuğun da yok, senin de bir sevdiğin varsa, ona varırsın!’ diyormuş. Mediha da ‘Benim tasamı çekme, varmasam da seninle oturmayacağım, beni bırak, senden akıl da istemiyorum!’ demiş. Hem mahkeme oluyor, bugün yarın boşanacaklar, hem de ‘Evine geleyim,’ diyormuş. Eşyasını toplamış, evden kovmuşlar. Şimdi karısını alacağı arkadaşının evinde kalıyormuş. Doğru mu, yalan mı bilmem! Ortalığın ağzında dolaşan söz bu! İnandırırım. Gidip o evde kalabilir. Danışıklı, dönüşüklü! Doğrusu bu gençlerin hiçbirisini benim gözüm tutmuyor. Karılarını sevmiyor, kıskanmıyorlar ki! Karısına bağlanmamış. Karısı başka birini sevecek, ona varacak diye seviniyor. Bir kadın güvenir de böylesine bağlanabilir mi?”

Vassaf Bey Perihan’ın sözünü keserek, “Hepsi değil tabii,” dedi.

Perihan küskün, “Hepsi değil... Hepsi de bir türlü,” dedi. “Feriha, Hakkı Bey’in Feriha’sı, tanırırsınız. Muammer adında bir gence vardı. Şimdi oğlan tutturmuş, ‘Baban bizi İsviçre’ye yollasın, orada dil öğrenir, doktora da veririm! Sen de bir şey öğrenirsin. Yoksa ben seni bırakıp giderim!’ diyormuş. Gece gündüz kızın başının etini yiyormuş. Babası, ‘Yapamam,’ demiş, ‘İsterse seni bıraksın, ne yapayım! Beş on param varsa geride yetişmiş üç kızım daha var!’ Feriha babasını haklı buluyor. Kocasından ayrılmak da istemiyor. ‘Beni bir daha kim alır?’ diyor. Kocası da bir mal değil ama ne yapsın? Affedersiniz, uyuzun biri. Okusa değil ya, kitapları yutsa gene de bir şey olacağı yok! Bunun böylesinden hayır gelir mi? Gelse bile yıllar ister. İşe girecek, el tokadı yiyecek de adam olacak! Daha doğrusu, bana sorarsanız, akılları varsa genç kızlar, genç kocaya varmasınlar. Yaşını başını almış, olacağını olmuş, kazanacağını kazanmış adam arasınlar.

Gençlere varanlar, günün birinde rahata kavuşurlar ama yaş geçtikten sonra. O da ne üzüntülerle...”

Vassaf Bey, “Ama Perihan Hanım,” dedi, “evlenmek yalnız bir hesap kitap işi mi? Bunda gönül meselesinin yeri yok mu?”

“Ne bileyim! Var elbette. Sevip varıyorlar... Benim tanıdıklarımı hiç sormayınız. Ben rahat edip oturanı görmedim. Benim Firaz adında bir tanıdığım vardır, siz tanımazsınız. Melek gibi bir kızdır. Kendi hısımlarından bir genci sevdi. Babası, anası vermek istemediler. Tam iki yıl oğlanla sevişti. Oğlan da bir ahım şahım bir şey olsa! Sevdi işte! Sonunda, geçen yıl oğlana vardı. Bir de çocukları oldu. Bu hafta işittim, babasının evine kaçmış. Oğlanla anlaşıyorlarmış. Sevgileri birkaç yıl bile sürmedi, ‘Ben deliymişim, o kadar ağladım, gözlerimi çıkardım!’ diyor. Bütün kavgaları da Güzide Hala’nın dediği gibi, küp kırığı, pabuç eskisi...”

Vassaf Bey, “Evet,” dedi, “böyleleri vardır. Sevip varıp oturan, güzel geçinenler de vardır.”

Perihan da, “Vardır elbette, vardır,” dedi. “Belki de ben kötümserlik ediyorum. Neler vardır. İşte biri de bizim Behice. Genç kocaya vardı. Ama yarın Feyzi’nin bir başka kadınla gönül eğlencesine kalkışmayacağını kim bilir?”

“Feyzi’nin evini yıkacağını mı sanıyorsunuz?”

Perihan düşündü, “Evet” diyecekti ama belki de biraz kıskandığı arkadaşına bir haksızlık edeceğinden korkar gibi oldu.

“Yok,” dedi, “Feyzi değil de bir onun gibisi. Her karısına ihanet edenin evini yıkması düşünülmez ya! O karısının üstüne birisiyle eğlenir de fedakârlık edip kocasının suçundan geçmek kadına düşer. Doğru değil mi? Hepsi böyle değilse bile, çoğu böyledir.”

Vassaf Bey, sözün sonunu anlamak ister gibi kısaca, “Evet,” dedi.

“Ancak, kocası yaşını başını almış olursa, korku kalır mı?”

Vassaf Bey gülümsedi, “Bu sefer de korku erkekte başlamış olmaz mı?” diye sordu.

“Ah, evet. Doğrudur.”

[Bitmemiştir]